

Styrelse/Nämnd: Kommunstyrelsen**Dag, tid:** 2022-09-06, kl. 09:30**Plats:** Kommunfullmäktigesalen**Ärenden:****Dnr:****Beslutsärenden**

Val av justerare

1	Revisionsrapport - Granskning av inköpsprocess	KS.2022.282	2 - 34
---	--	-------------	--------

Anmälan delegation

2	Protokoll tekniska utskottet 9 augusti 2022	KS.2022.381	35 - 46
---	---	-------------	---------

Beredningsärenden

3	Avtal om markanvisning, option och nyttjanderätt rörande fastigheterna Hornaryd 3:1 och Sörsjö 3:1 inom Sörsjö verksamhetsområde	KS.2022.388	47 - 62
---	--	-------------	---------

4	Samverkansavtal Naturbruksskolor	KS.2022.386	63 - 77
---	----------------------------------	-------------	---------

5	Uppdrag tolkservice	KS.2021.637	78 - 90
---	---------------------	-------------	---------

6	Remissvar Hälsans miljömål 2023–2027	KS.2022.300	91 - 222
---	--------------------------------------	-------------	----------

7	Remissvar Vattnets miljömål 2023–2027	KS.2022.301	223 - 327
---	---------------------------------------	-------------	-----------

Informationsärenden

8	Stiftelsen Folkets Park, årsredovisning 2021	KS.2022.380	328 - 339
---	--	-------------	-----------

9	Meddelanden KS 2022-09-06	KS.2022.385	340 - 418
---	---------------------------	-------------	-----------

10	Kommundirektören informerar		
----	-----------------------------	--	--

Mikael Karlsson
OrdförandeElin Alteborg
Sekreterare

Revisionsrapport- Granskning av inköpsprocess

Ärendebeskrivning

EY har på uppdrag av kommunrevisionen i Värnamo granskat upphandlingsnämndens styrning och uppföljning av inköpsprocessen.

Inköpsenheten har upprättat ett svar på granskningen och de rekommendationer som föreslås i rapportens slutsatser.

Upphandlingsnämnden har via ett ordförandebeslut 2022-08-30 beslutat att godkänna inköpsenhetens yttrande och att överlämna svaret till kommunrevisionen.

Beslutsförslag

Kommunledningsförvaltningen föreslår kommunstyrelsen besluta

att som yttrande på revisionsrapporten om granskning av inköpsprocessen anta upphandlingsnämnden svar som eget yttrande.

Ulf Svensson
Kommundirektör

Kommunledningsförvaltningen

Dnr: UHN.2021.252

Kommunrevisionen: Granskning inköpsprocess

Ärendebeskrivning

Kommunrevisionen har inkommit med revisionsrapporten - Granskning av inköpsprocessen och angett att rapporten överlämnas till upphandlingsnämnden och kommunstyrelsen för yttrande och önskar skriftligt svar på de rekommendationer som framgår av rapporten senast den 31 augusti 2022.

Upphandlingsnämnden har tittat på att:

- Tydliggöra roller och uppdrag i inköpsprocessen
- Säkerställa att berörda funktioner får tillgång till utbildning och löpande kompetensutveckling inom inköp och upphandling.
- Tydliggöra ansvar och arbetssätt för avtalsuppföljning
- Införa systematiska kontroller avseende efterlevnad av interna rutiner och upphandlingslagstiftning
- Säkerställa att de olika stegen i upphandlingsprocessen dokumenteras och görs tillgängliga
- Säkerställa att det finns en etablerad process och arbetssätt för hantering av E-handel.

Kommunstyrelsen beslutade 7 juni 2022 § 226 att remittera ärendet till kommunledningsförvaltningen-
Upphandlingsnämnden behandlade ärendet 22 juni 2022.

Beslutsförslag

Inköpsenheten föreslår

att godkänna framtaget yttrande, samt överlämna det till kommunrevisionen.

Framställningen bifalles Upphandlingsnämndens Ordförande delegationsbeslut nr: 2022/ 6

Filip Wihren Andersson
Ordförande

2022-08-30

Utredning

Rekommendationer till upphandlingsnämnden att:

Tydliggöra roller och uppdrag i inköpsprocessen

Inköpsenheten har i maj påbörjat en utredning av inköpsorganisationen där vi tar hjälp av extern konsult i att kartlägga hur kommunen arbetar med inköp och upphandlingar. Utredningen ska bland annat undersöka ansvarsfrågan för inköp i kommunen. Arbetet innebär också att ta fram förslag på definierade inköpsroller och förtydliga uppdrag och arbetsuppgifter för inköpsenheten och förvaltningarna. Fokus för utredningen är:

- Inköpsprocesser & ansvar
- Inköpsroller i kommunen

Tidplanen innebär att projektet ska lämna en rapport med resultat och förslag på åtgärder i slutet på november 2022.

Säkerställa att berörda funktioner får tillgång till utbildning och löpande kompetensutveckling inom inköp och upphandling.

Upphandlingsnämnden och inköpsenheten är medvetna om att det finns ett stort behov av att kompetensutveckla kommunens inköpsorganisation. Inköpsenheten har begärt medel för ett projekt med att certifiera beställare i Värnamo kommun (projektet omfattar nya och gamla inköpsroller i kommunen). Utredningen av inköpsorganisationen bör vara klart innan vi kan kompetensutveckla inköpsorganisationen i kommunen. Det är dock viktigt att arbetet med att skapa digitala och fysiska utbildningar snarast kommer i gång när utredningen är klar och åtgärder beslutats då vi behöver använda kunskapen från arbetet med inköpsorganisationen men också för att använda granskningen av inköpsprocessen på bästa sätt. Allt för att fortsatt utveckla inköpsarbetet i Värnamo kommun.

Tydliggöra ansvar och arbetssätt för avtalsuppföljning

Som en del i utredningen av inköpsorganisationen så kommer inköpsenheten lägga fram förslag för att tydliggöra ansvar och arbetssätt för avtalsuppföljning i Värnamo kommun. Ansvaret kommer också förtydligas inom ramen för kommande utbildningar i projektet för certifiering av beställare.

Införa systematiska kontroller avseende efterlevnad av interna rutiner och upphandlingslagstiftning

Upphandlingsnämnden anser att kommunen måste slutföra arbetet med inköpsorganisationen och certifiering av beställare innan upphandlingsnämnden kan gå vidare med att skapa nya systematiska kontroller för efterlevnad av upphandlingslagstiftning. Detta bör då bli en del av intern

kontroll i alla förvaltningar/nämnder, vilket Upphandlingsnämnden så sent som 2020 hemställde Kommunstyrelsen att verkställa i och med sin tillsynsplikt över alla andra nämnder.

Säkerställa att de olika stegen i upphandlingsprocessen dokumenteras och görs tillgängliga

Arbetet med att dokumentera och kommunicera de olika stegen i upphandlingsprocessen finns delvis på plats via Nettan med informationen på sidan Inköp när avtal saknas men inköp saknar en översikt av upphandlingsprocessen som enheten kommer ta fram och kommunicera på Nettan och andra lämpliga kommunikationskanaler under slutet av 2022.

Upphandlingsprocessen kommer också vara en del av kommande utbildningar (certifieringen av beställare) för de inköpsroller som kommer vara delaktiga i upphandlingar.

Säkerställa att det finns en etablerad process och arbetssätt för hantering av E-handel.

Vakanta tjänster för E-handel har påverkat att ekonomiavdelningen inte är klara med e-handelsprocessen där inköp är en del av hanteringen. Ekonomiavdelningen har planerat ett processarbete för E-handel i början av 2023. Ekonomiavdelningen kommer också ta fram en plan för det fortsatta arbetet med E-handel.

Inköpsenheten ser utifrån granskningen att det fortfarande finns för många beställare i kommunen, vilket leder till att hanteringen av beställningar och inköpen blir sämre, men också skapar ineffektivitet och mindre bra offentliga affärer. Denna utmaning är något inköpsenheten kommer ta med i arbetet med inköpsorganisationen och certifieringen av beställare.

Riskbedömning

Inköpsenheten ser utifrån granskningen att det fortfarande finns för många beställare i kommunen, vilket leder till att hanteringen av beställningar och inköpen blir sämre, men också skapar ineffektivitet och mindre bra offentliga affärer. Denna utmaning är något inköpsenheten kommer ta med i arbetet med inköpsorganisationen och certifieringen av beställare.

Det här dokumentet är elektroniskt undertecknat av nedan parter.

Signed by: FILIP WIHRÉN ANDERSSON

Date: 2022-08-30 12:30:51

BankID refno: 3d5ff45d-21b8-4a02-8dff-4d8659aba57e

Ordförande: Filip Wihrén Andersson

§ 226 Dnr: KS.2022.282

Revisionsrapport- Granskning av inköpsprocess

Beslut

Kommunstyrelsen beslutar

att remittera ärendet till kommunledningsförvaltningen.

Ärendebeskrivning

Kommunrevisionen har inkommit med revisionsrapporten - Granskning av inköpsprocessen och angett att rapporten överlämnas till upphandlingsnämnden och kommunstyrelsen för yttrande och önskar skriftligt svar på de rekommendationer som framgår av rapporten senast den 31 augusti 2022.

Beslut skickas till:
Kommunledningsförvaltningen

**Värnamo Kommun
Kommunrevisionen**

24 maj 2022

Till:

**Upphandlingsnämnden
Kommunstyrelsen**

För kännedom till:

Kommunfullmäktige

Granskning av inköpsprocessen

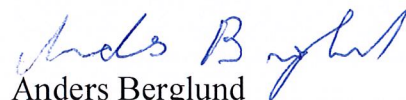
EY har på vårt uppdrag biträtt i rubricerad granskning.

På revisionsmöte den 24 maj 2022 har vi i egenskap av revisorer fått en genomgång av revisionsrapporten från EY.

Härmed överlämnar vi revisionsrapporten till upphandlingsnämnden och kommunstyrelsen för yttrande.

Kommunrevisionen önskar skriftligt svar på de rekommendationer som framgår av revisionsrapporten senast den 31 augusti 2022.

Värnamo som ovan

Anders Berglund
Revisionens ordförande

Lennart Swerlander
Vice ordförande

Granskning av inköpsprocessen

Värnamo kommun

Innehåll

1. Sammanfattning.....	2
2. Inledning	3
2.1. Bakgrund	3
2.2. Syfte och revisionsfrågor	3
2.3. Genomförande och avgränsning	3
2.4. Revisionskriterier	4
3. Styrdokument och rutiner.....	5
3.1. Upphandling	5
3.2. E-handel.....	6
3.3. Bedömning.....	7
4. Inköpsorganisation	8
4.1. Central inköpsenhet.....	8
4.2. Beställarorganisation.....	8
4.3. Bedömning.....	11
5. Uppföljning och kontroll.....	13
5.1. Avtalsuppföljning.....	13
5.2. Avtalstrohet	13
5.3. Bedömning.....	15
6. Slutsats.....	17
7. Källförteckning.....	19
8. Revisionskriterium	20
8.1. Kommunallagen (2017:725)	20
8.2. Upphandlingsnämndens reglemente	20
8.3. Policy för inköp och upphandling	20
8.4. Plan för upphandling.....	20
9. Kontroll riktlinje för direktupphandlingar.....	21
10. Enkätresultat	22

1. Sammanfattning

EY har på uppdrag av kommunrevisionen i Värnamo granskat upphandlingsnämndens styrning och uppföljning av inköpsprocessen.

Granskningen visar att nämnden har utarbetat styrdokument och rutiner för processen. Vi bedömer dock att samtliga steg i processen bör dokumenteras och göras tillgängliga, för att undvika personberoende. Det är vidare positivt att organisationen uppvisar en god avtalstrohet i såväl nämndens egen uppföljning som i det stickprov som genomförts inom ramen för granskningen. Det är vår bedömning att nämnden kan stärka uppföljningen, genom att införa systematiska kontroller avseende följsamhet till interna rutiner och upphandlingslagstiftning.

Inom Värnamo kommun finns ingen definierad inköpsorganisation, utöver den centrala inköpsenheten och utsedda delegater. I detta avseende bedömer vi att nämnden bör stärka kontrollen genom att tydliggöra roller och ansvar för de funktioner som genomför inköp och upphandlingar. Därtill bör nämnden säkerställa att dessa funktioner ges möjlighet till utbildning och löpande kompetensutveckling. Vidare bedömer vi att det bör etableras tydliga kontaktytor mellan den centrala inköpsenheten och övriga verksamheter. Detta är av vikt för att säkerställa att hela processen från behov till avtalsuppföljning sker i samverkan.

Granskningen visar att det pågått ett projekt under flera år för att implementera och utveckla e-handel. Projektet är numera avslutat och det har därtill skett en omorganisering inom ekonomiavdelningen som hanterar e-handel. Vår bedömning är att det inte är tydliggjort hur hantering av e-handel ska fungera i den nuvarande organisationen. Nämnden bör därför säkerställa att det finns en etablerad process och arbetssätt rörande e-handeln för att säkerställa en ändamålsenlig hantering framgent.

- ▶ Tydliggöra roller och uppdrag i inköpsprocessen.
- ▶ Säkerställa att berörda funktioner får tillgång till utbildning och löpande kompetensutveckling inom inköp och upphandling.
- ▶ Tydliggöra ansvar och arbetssätt för avtalsuppföljning
- ▶ Införa systematiska kontroller avseende efterlevnad av interna rutiner och upphandlingslagstiftning.
- ▶ Säkerställa att de olika stegen i upphandlingsprocessen dokumenteras och görs tillgängliga.
- ▶ Säkerställa att det finns en etablerad process och arbetssätt för hantering av e-handel.

2. Inledning

2.1. Bakgrund

Offentlig verksamhet lyder under lagen om offentlig upphandling (2016:1145), som reglerar inköp och upphandlingar. Inköpsprocessen i en kommun måste därför anpassas till lagens krav och reglering, men också utformas för att vara optimal och effektiv. Utöver detta krävs att inköpsorganisationen genomför ett förarbete inför upphandlingen, som syftar till att identifiera relevanta behov, begränsningar och förutsättningar inför inköpet.

Inom den kommunala organisationen är det vanligt att det finns ett stort antal personer som kan göra inköp. Kunskap och kompetens kan variera stort beroende på vilken verksamhet som avses och hur ofta inköp genomförs. Det är därför viktigt att det finns information och stöd på olika nivåer, som säkerställer att inköp genomförs på ett korrekt sätt.

Kommunens avtalstrohet (eller köptrohet), det vill säga den grad som kommunen gör inköp från de ramavtal som den har upphandlat, ger en god indikation på hur väl kommunen säkerställer att ingångna avtal hålls. En bristande avtalstrohet ökar också risken för att kommunen drabbas av civilrättsliga skadeståndsanspråk från de leverantörer som har avtal med kommunen, men som inte anlitas.

2.2. Syfte och revisionsfrågor

Det övergripande syftet med granskningen är att bedöma om upphandlingsnämnden har en tillräcklig styrning och uppföljning av inköpsprocessen, med fokus på avtalstrohet.

I granskningen besvaras följande revisionsfrågor:

- ▶ Har nämnden fastställt tydliga rutiner för inköpsprocessen?
- ▶ Har nämnden säkerställt att det finns ett tillräckligt stöd för de verksamheter som genomför inköp?
- ▶ Genomför nämnden en tillräcklig uppföljning av avtalstroheten?
- ▶ Säkerställer nämnden att avtalen följs upp och utvärderas?

2.3. Genomförande och avgränsning

Granskningen avser upphandlingsnämnden som enligt reglementet har det strategiska och övergripande ansvaret för kommunens aktiviteter och processer inom inköp och upphandling. Inom ramen för granskningen har intervjuer skett med tjänstepersoner som arbetar med inköp eller inköpsrelaterade frågor. Dokumentstudier har skett avseende övergripande styrdokument och interna riktlinjer. Intervjuade funktioner och analyserade dokument framgår av källförteckningen i avsnitt 7.

Vi har genomfört en enkät inom ramen för granskningen i syfte att undersöka hur medarbetare upplever inköpsprocessen och hur de upplever det stöd som ges samt verksamhetssystem fungerar. Enkäten har skickats ut till samtliga funktioner i kommunen som är behöriga att genomföra inköp. Sammanlagt skickades enkäten ut till 611 personer. Totalt svarade 323 personer, vilket innebär en svarsfrekvens på 53 procent. Enkätsvaren presenteras löpande i rapporten. I bilaga 10 framgår en sammanställning av enkätresultatet.

2.4. Revisionskriterier

Granskningens bedömningar utgår från följande revisionskriterier, för att läsa mer om revisionskriterierna se avsnitt 8:

- ▶ Kommunallagen (2017:725) kap 6
- ▶ Upphandlingsnämndens reglemente
- ▶ Policy för upphandling och inköp
- ▶ Plan för upphandling

3. Styrdokument och rutiner

3.1. Upphandling

Kommunfullmäktige har antagit övergripande styrdokument för inköp och upphandling genom policy och plan (se avsnitt 8). Med grund i dessa övergripande styrdokument har upphandlingsnämnden beslutat om riktlinjer för direktupphandling. Inom ramen för denna granskning har en kontroll genomförts avseende riktlinjens innehåll. Kontrollen baseras på Konkurrensverkets rekommendationer avseende riktlinjer för direktupphandling. I avsnitt 9 finns en sammanställning av kontrollen som visar att Värnamo kommuns riktlinjer är utformade i enlighet med Konkurrensverkets rekommendationer.

Enligt riktlinje för direktupphandling bör konkurrensutsättning ske avseende upphandlingar mellan 25-100 tkr. Dokumentation sker enligt en framtagna mall. Vid intervjuer uppges att det är oklart i vilken utsträckning mallen används ute i verksamheterna. Därtill visar upphandlingsnämndens uppföljning att återslagrapportering av delegationsbeslut inte sker i någon större utsträckning. På kommunens intranät finns samlad information kring förfarande vid inköp när avtal saknas och en upphandling krävs. Upphandlingar över 100 tkr sker via inköpsenheten och annonseras digitalt.

Inköpsenheten har upprättat en rutin för hantering av upphandlingar och inköp som hanteras av enheten (över 100 tkr). Rutinen beskriver vilka steg som finns i inköpsprocessen och vilka funktioner som berörs av respektive steg. Nedan beskrivs de övergripande stegen i processen.

► Behov

Anmälan av behov ska skickas till inköpsenheten via en upphandlingsanmodan som fylls i digitalt via intranätet. I anmodan ska det uppges information om vad behovet omfattar, önskemål om avtalsstart och uppgifter till den som anmält behovet. Därtill uppges kontaktuppgifter till sökande, budgetansvarig och avtalsägare. När anmodan inkommit till inköpsenheten fördelas uppdraget ut till inköpare, genom inköpsansvarig.

Inköpsenheten har stöd av ett analysystem som möjliggör en uppsikt över kommunens samlade inköp. Vid anmälan av behov av inköp av en viss vara eller tjänst används systemet för att kontrollera om behovet kan avse flera verksamheter.

► Analys och samråd

När uppdraget är formulerat genomförs behovsanalys och marknadsanalys. Omfattningen beror enligt de intervjuade på vilket område och typ av upphandling som avses. Behovsanalysen baseras på samråd med berörd verksamhet och leverantörer. Resultatet av analysen dokumenteras av respektive inköpare som ett arbetsmaterial. Det finns inga mallar eller rutiner specifikt för denna del av processen.

För de upphandlingar som är av större dignitet och kategoriseras som strategiska¹ skapas en samrådsgrupp med representanter från berörda verksamheter. Ansvarig inköpare agerar sammankallande för gruppen som deltar i utformning av kravställning och förfrågningsunderlag.

► Upphandlingsförfarande

I rutinen beskrivs det interna arbetssättet med mappstrukturer och mallar för olika upphandlingsformer. Vid intervju framhålls att en viktig del i processen utgörs av kvalitetssäkring. Före annonsering ska underlagen granskas av en annan inköpare. Rutinen behandlar även hantering av anbudsöppning och beslut. Under år 2021 ingick efterlevnad av rutinen inom ramen för intern kontroll. Efter genomgång fyra upphandlingar, med utgångspunkt i rutinen, gjordes bedömningen att följsamheten är god.

I enkätundersökningen som genomförts inom ramen för granskningen har ungefär lika många svarat att de känner till styrdokument i hög grad, som har svarat att de känner till dem i låg grad. Det styrdokument som lägst andel kände till var plan för upphandling.

3.2. E-handel

Inom Värnamo kommun finns ett e-handelssystem (Marknadsplatsen) där beställare kan köpa avtalade varor och tjänster. Vid beställning i Marknadsplatsen sker en automatisk kontering i samband med beställningen. Innan beställningen skickas till leverantören sker attestering i enligt gällande attestordning. När varan levereras ska beställaren genomföra en inleverans efter att kontroll har skett att varan är korrekt. I det sista skedet inkommer fakturan från leverantören som matchas mot beställningen. Det finns en dokumenterad rutin som beskriver de olika stegen vid beställningar i Marknadsplatsen.

Intervjuade uppger att det går att beställa varor via Marknadsplatsen som inte omfattas av avtalet med leverantören. Inne i systemet kan en beställare söka efter varor och de varor som omfattas av avtal är markerade med en ikon, de varor som är utanför avtal har ingen ikon. Av intervjuer framgår att denna avvägning, att inkludera varor som inte omfattas av avtal, har skett i samråd med inköpsenheten.

Upphandlingsnämnden följer upp antalet avtal som avropas via e-handel, vid tiden för granskningen fanns 87 avtal upplagda i Marknadsplatsen. Målsättningen inför år 2021 var att 125 avtal skulle finnas i Marknadsplatsen. Vilka avtal som ska läggas upp i Marknadsplatsen sker i dialog mellan inköpsenheten och de funktioner inom ekonomiavdelningen som hanterar driften av Marknadsplatsen. Intervjuade uppger att denna hantering inte är formaliserad eller fastställd.

Införande och implementering av e-handelssystemet skedde i projektform och inleddes under 2017. Projektet har enligt de intervjuade lämnats över vid ett flertal

¹ Enligt plan för upphandling utgörs strategiska avtal/upphandlingar av sådant som innebär en stor kostnad och har en betydande roll för berörd verksamhet.

tillfällen och inför 2021 togs en ny plan fram. Av planen framgår att det är av vikt att det efter projektets slut även fanns en plan för det framtida arbetet. Intervjuade uppger att detta arbete fortfarande kvarstår. I den initiala projektplanen finns ett antal målsättningar som vid tiden för granskningen inte följts upp.

3.3. Bedömning

Vi bedömer att nämnden i stort har tillräckliga rutiner för inköpsprocessen. Granskningen visar att det finns rutiner som beskriver olika steg i processen och de olika tillvägagångssätten som ska användas beroende på upphandlingarnas omfattning. Dock framkommer att det finns indikationer på att rutinerna för upphandlingar inom de lägre beloppen inte följs. Vår bedömning är att detta är en fråga om kompetens och information eftersom rutinerna i sig är tydliga.

För att ytterligare stärka transparens och undvika personberoende bedömer vi att nämnden bör säkerställa att de olika skedena i upphandlingsprocessen dokumenteras. Ett exempel är behovsanalysen som idag utgör ett arbetsmaterial för respektive inköpare. Vi bedömer att analysarbetet bör dokumenteras samt att det bör framgå vilka aspekter som beaktats.

Det har under ett flertal år pågått ett projekt för att utveckla e-handeln, dock har detta projekt nu avslutats. Därtill har en omorganisering skett vilket har påverkat ekonomiavdelning som hanterar e-handeln. Vår bedömning är att det behöver tydliggöras hur e-handeln ska hanteras framöver inom organisationen och hur ansvar ska fördelas mellan olika funktioner och enheter.

Vi rekommenderar därför upphandlingsnämnden att:

- ▶ Säkerställa att de olika stegen i upphandlingsprocessen dokumenteras och görs tillgängliga.
- ▶ Säkerställa att det finns en etablerad process och arbetssätt för hantering av e-handel.

4. Inköpsorganisation

4.1. Central inköpsenhet

De intervjuade uppger att organisationen för den centrala inköpsenheten har förändrats över tid. I samband med inrättandet av upphandlingsnämnden var tjänstemannaorganisationen en egen förvaltning. År 2019 ingick organisationen som en avdelning på kommunledningsförvaltningen och i november 2021 bildades inköpsenheten, som en del av ekonomiavdelningen.

Inom enheten finns sex anställda med rollerna inköpschef, inköpssamordnare, inköpshandläggare och inköpare. Inköparna har en intern uppdelning där vissa arbetar mer riktat mot specifika förvaltningar baserat på kompetensområde. Enheten hanterar upphandlingar över 100 tkr enligt gällande rutin (se avsnitt 3.1).

Enheten bistår även förvaltningar med stöd i inköps- och upphandlingsfrågor. I enkäten uppgav 73 procent att de instämmer helt eller till stor del att de vet vart de ska vända sig om de hade frågor kring inköp. En något lägre andel, 65 procent, har uppgett att de instämmer helt eller till stor del att de får de stödet de behöver i samband med inköp. Intervjuade uppger att det stöd som ges från inköpsenheten är tillräckligt.

Intervjuade uppger att nämnden under de senaste åren har framfört äskande för att kunna anställa mer personal. Under 2022 har nämnden även tilldelats medel för att anställa ytterligare en medarbetare. Syftet uppges vara att kunna arbeta mer aktivt med inköp och upphandling för att utöka utbudet av avtalade varor och tjänster. Detta kan också, enligt de intervjuade, innebära besparingar i form av förmånliga prisbilder genom upphandlade avtal.

Upphandlingsnämnden har delegerat beslut om upphandling och tecknande av avtal under 100 tkr till utvalda delegater i respektive förvaltning. Inköpsenheten bistår med utbildningar till delegaterna. De intervjuade uppger dock att det är få som anmäler sig varpå utbildningsinsatserna har minskat. Vidare framkommer i intervjuer att det upplevs finnas ett behov av utbildning för att stärka kunskapen kring upphandlingslagstiftning och interna rutiner. Det finns dock inga krav på att delegater ska genomgå utbildningen.

4.2. Beställarorganisation

Utöver de utsedda delegaterna finns ingen definierad beställarorganisation. Enligt nuvarande organisation är det upp till respektive förvaltning att själva avgöra omfattning av antalet inköpare sett till behov. Vidare uppges i intervjuer att det inte finns någon utsedd kontaktperson för samverkan mellan förvaltningarna och inköpsenheten. Intervjuade framhåller att mer etablerade kontaktytor skapats för vissa funktioner men det saknas uttalade roller och uppdrag för detta. I enkäten uppgav ungefär hälften av de svarande att de upplever att kommunens organisering avseende inköp är tydlig.

Samtliga intervjuade uttrycker att det finns ett behov av att definiera beställarorganisationen och begränsa antalet beställare. Det uppges finnas ett behov av att säkerställa att de som genomför inköp har tillräcklig utbildning och kompetens, samt att överlag öka kunskapen kring inköp och upphandling inom kommunen.

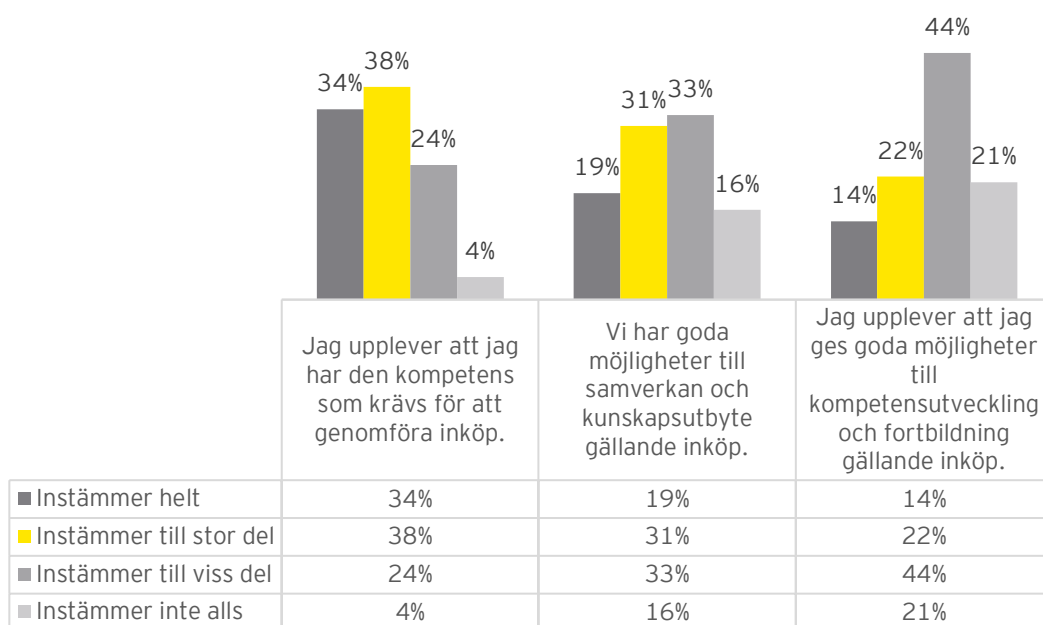
Med bakgrund av detta har upphandlingsnämnden äskat medel för att genomföra två insatser med start år 2022:

- ▶ Utreda inköpsorganisation, ansvar och roller.
- ▶ Certifiering av beställare, skapa utbildningspaket för olika roller i inköpsprocessen (beställare, inköpare, delegat mm).

Vid tiden för granskningen var beslut ej tagit avseende insatserna, som äskats från kommunstyrelsens centrala pott för verksamhetsutveckling.

Majoriteten av de svarande i enkäten har uppgett att de genomför inköp via avrop från ramavtal, 83 procent. 47 procent har även svarat att de genomför direktupphandlingar (under 615 tkr) och 22 procent att de genomför annonserade upphandlingar (över 615 tkr). Ca 60 procent av de svarande uppgav att de genomför inköp och/eller upphandlingar en gång i veckan eller en gång i månaden. Ca en fjärdedel har uppgett att de genomför inköp och/eller upphandlingar mer sällan än någon gång per halvår.

Upplevelse av kompetens och utbildning i arbetet med inköp

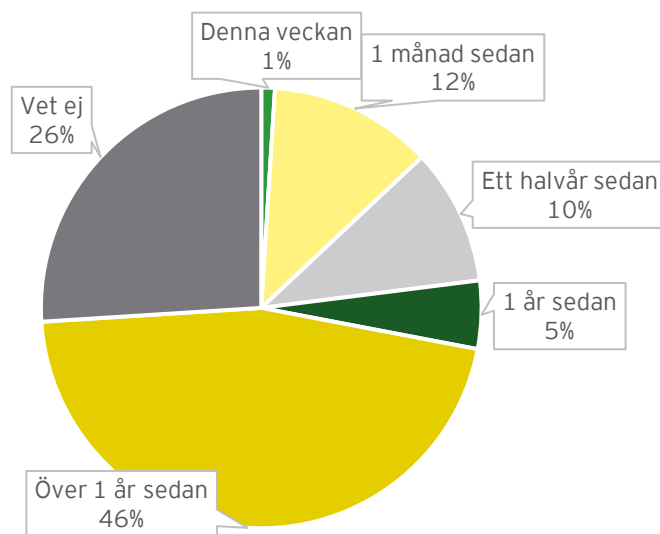

Av diagrammet ovan framgår att de flesta (72 procent) har svarat positivt på påståendet att de har den kompetens som krävs för att genomföra inköp. Hälften av de svarande instämmer helt eller till stor del att de har goda möjligheter till

samverkan och kunskapsutbyte gällande inköp. 44 procent har svarat instämmer till viss del och en femtedel (21 procent) har svarat instämmer inte alls på påståendet att de har goda möjligheter till kompetensutveckling och fortbildning gällande inköp.

De svarande som uppgav att de inte instämmer alls på påståendet om de har goda möjligheter till kompetensutveckling och fortbildning inom inköp fick möjlighet att utveckla sitt svar i fritext. Av fritextsvar kan vi läsa att vissa inte fått någon utbildning eller information om att det finns utbildning. Vissa svarande uppger att de har behov av fortbildning men vet inte om eller hur de ska gå till väga för att ta del av fortbildning.

De svarande har även fått uppge när de senast fick utbildning avseende inköp eller upphandling. Diagrammet nedan visar att de flesta svarande uppgett att de fick utbildning för över ett år sedan (46 procent) eller att de inte vet senast de fick utbildning (26 procent).

4.2.1. Beställare e-handel

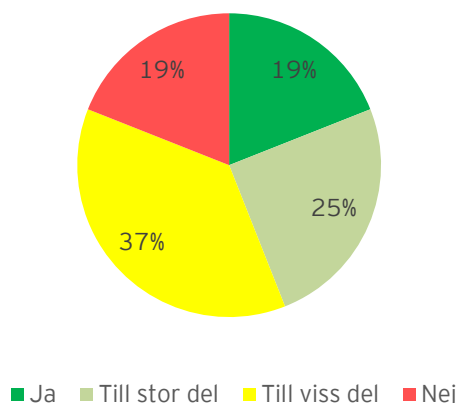
För att tilldelas behörighet i e-handelssystemet krävs en initial beställning från förvaltningschef (eller annan funktion som tilldelats ansvaret för interna beställningar). En förfrågan skickas sedan till ekonomiavdelningen som lägger upp beställarbehörigheter i e-handelssystemet.

I en intern rutin för behörighetstilldelning framgår att en kontroll ska ske avseende antalet beställare i organisationen innan behörighet tilldelas. Intervjuade uppger att man försöker påtala i det fall det finns många beställare inom samma organisation men samtidigt att det inte finns något mandat att påverka en sådan avgränsning.

När behörigheten är tilldelad får beställaren information om var det finns manualer och handledningsfilmer som stöd i samband med beställning. Det finns dock inte krav på att genomgå utbildning i systemet innan en beställare påbörjar inköp.

I enkäten fick de svarande uppge om de tyckte att e-handelssystemet var lätt att använda.

Upplever du att e-handelssystemet Raindance
Marknadsplatsen är lätt att använda?

Enkätresultatet visar att störst andel av de svarande upplever e-handelssystemet till viss del lätt att använda. I övrigt ser vi en jämn spridning av svaren kring huruvida svarande upplever e-handelssystemet lätt att använda eller inte.

De som svarade nej på påståendet att de upplever e-handelssystemet lätt att använda fick möjlighet att utveckla sitt svar i fritext. Av fritextsvaren kan vi utläsa att vissa upplever att de använder e-handelssystemet för sällan för att lära sig hantera det. De som använder e-handelssystemet sällan upplever att det är rörigt och svårt att hitta produkter. Det är framförallt sökfunktionen som inte fungerar tillfredställande enligt vissa svarande. Vissa upplever även att e-handelssystemet är för ineffektivt och tidskrävande, vilket medför att det blir dyrare att använda än att göra inköp på stan.

Vid intervjuer uppges att ekonomiavdelningen har börjat ett arbete med att inventera användandet av e-handelssystemet. Arbetet har vid tiden för granskningen nyligen påbörjats. Syftet uppges vara att få fram ett underlag som ska utgöra en grund för vad som behöver utvecklas och vad fokus ska vara för arbetet med driften av systemet.

4.3. Bedömning

Vår bedömning är att nämnden till viss del har säkerställt att det finns ett tillräckligt stöd för verksamheter som genomför inköp. Inköpsenheten bistår med information och stöd till verksamheterna, och de intervjuade uppger att det stöd som ges är

fullgott. Dock framgår av enkät och intervjuer att det finns ett behov av utbildning av beställare och delegater.

Vi menar att det är av vikt att det finns en definierad beställarorganisation med uttalade roller och uppdrag. Därtill bör dessa roller och funktioner genomgå utbildning och erbjudas kompetensutveckling löpande. Enkäten visar att det finns en spridning i hur ofta upphandling eller inköp genomförs. Avsaknaden av en definierad beställarorganisation kan innebära att det finns många så kallade sällanköpare. Detta i sin tur medför en högre risk för att fel begås i samband med inköp och upphandling. Vi ser det även som problematiskt att det i enkäten framkommer att e-handelssystemet upplevs svårhanterat.

Vidare är det av vikt att det finns tydliga kontaktvägar mellan inköpsenheten och verksamheterna. Det arbetssätt som kommunen valt innebär att den centrala inköpsenheten har ett stort ansvar för hantering av inköp och upphandling. Dock sker stora delar av inköpen ute i verksamheterna samt att det i förlängningen är verksamheterna som nyttjar varor och tjänster. Denna kontaktväg och tillhörande roller bör även definieras.

Vi vill framhålla att det är positivt att nämnden identifierat behovet av att fastställa roller inom inköpsprocessen, samt behovet av att utbilda funktioner som genomför inköp.

Vi rekommenderar upphandlingsnämnden att:

- ▶ Tydliggöra roller och uppdrag i inköpsprocessen.
- ▶ Säkerställa att berörda funktioner får tillgång till utbildning och löpande kompetensutveckling inom inköp och upphandling.

5. Uppföljning och kontroll

5.1. Avtalsuppföljning

Enligt plan för upphandling ska upphandlingsarbetet utgå från en modell där avtal kategoriseras i fyra kategorier:

1. Icke-kritisk: Karakteriseras av hög konkurrens på marknaden med många leverantörer, exempelvis kontorsmaterial.
2. Hävstång: Många leverantörer på marknaden. Kräver god kännedom om marknaden då egenskaper och kvalitet kan variera. Exempel är datorer och tjänstebilar.
3. Flaskhals: Avtal som kräver hög kvalitet då de har stor betydelse för kommunens verksamheter. Det kan vara svårt att hitta lämpliga leverantörer inom kategorin. Exempel är IT-tjänster och programvaror.
4. Strategiska: Karakteriseras av stor kostnad och betydande roll för verksamheten. Marknaden är komplex. Exempel är skolskjuts och livsmedel.

För varje kategori anges rekommenderad frekvens och omfattning av uppföljning av avtalen. Avseende de strategiska avtalen anges särskilt att upphandlingsavdelningen (numera inköpsenheten) ansvarar för bevakning av dessa.

Vid tiden för granskningen fanns inga rutiner för avtalsuppföljning eller angiven ansvarsfördelning vid uppföljning av avtal. Inköpsenheten har uppsikt över avtalen och genomför uppföljningar baserat på behov och vad som framgår av avtalen. Ansvarig inköpare dokumenterar resultatet av uppföljningen som ett arbetsmaterial. De intervjuade uppger även att avtalsuppföljning är ett utvecklingsområde. Det har påbörjats ett arbete med framtagande av rutin för avtalsuppföljning inom inköpsenheten.

5.2. Avtalstrohet

Inköpsenheten skickar kvartalsvis ut rapporter avseende inköp och avtalstrohet till respektive förvaltning. Rapporterna innefattar omfattning av totala inköp för förvaltningen, uppdelat per enhet/avdelning. Därtill framgår omfattning av inköp i olika kategorier samt hur stor andel av inköpen som skett via en avtalad leverantör.

Rapporterna kan därmed fungera som underlag för att se över behov av nya upphandlingar men också för att uppmärksamma inköp som sker utanför avtal (vilda inköp). Rapporterna skickas till förvaltningschef alternativt ekonomichef. Vid intervjuer uppges att det är upp till förvaltningarna själva att avgöra hur de vill hantera informationen. Intervjuade uppger att rapporterna hanteras vid ledningsmöten som underlag för diskussion och information om inköp.

Upphandlingsnämnden följer upp ett antal nyckeltal i samband med delårs- och helårsavstämning. Avtalstroheten följs upp övergripande, utfallet för år 2021 var

88 % vilket var det samma som för år 2020. Därtill följs omfattningen av vilda inköp (inköp från ej upphandlade leverantörer). Målsättningen för år 2021 var 115 mnkr (omfattningen av vilda inköp ska understiga denna summa) och utfallet blev ca 94 mnkr. Omfattningen av vilda inköp sjönk även från år 2020. Vidare följs delegationsbeslut avseende upphandlingar upp och indikatorerna visar att delegaterna i låg utsträckning återrapporterar dessa beslut till nämnden.

Det sker inga systematiska kontroller avseende följsamhet till upphandlingslagstiftning eller interna rutiner.

5.2.1. Stickprov ramavtalstrohet

Inom ramen för granskningen har en stickprovskontroll genomförts för att kontrollera ramavtalstroheten. Urvalet baseras på de ramavtal som återfinns i kommunens avtalskatalog. Avvägningar som gjorts är att avtalen ska ha varit gällande under år 2021 samt att det finns ett särskilt konto i kontoplanen. Därefter har ett urval av fyra avtalskategorier skett:

- ▶ Läromedel
- ▶ Drivmedel
- ▶ Arbetskläder
- ▶ AV-utrustning

För respektive kategori har transaktioner för helåret 2021 kontrollerats gentemot ramavtalsleverantörer. Kontrollen är därmed gjort på leverantörsnivå och omfattar inte fakturor varpå det inte fullt ut går att säkerställa att inköpen är avtalsenliga eller om konteringen är korrekt.

Läromedel

Antal ramavtalsleverantörer	Andel av totala inköp
2 av 57	89 %

I kontrollen förekom 57 leverantörer under 2021, av dessa var två ramavtalsleverantörer. Den totala inköpsvolymen uppgick till 3,9 mnkr och inköpen från ramavtalsleverantörerna uppgick till 3,5 mnkr. Övriga inköp, som skett utanför ramavtal utgörs således av mindre enskilda inköp.

Drivmedel

Antal ramavtalsleverantörer	Andel av totala inköp
5 av 9	88 %

I kontrollen förekom nio leverantörer varav fem var ramavtalsleverantörer. Den totala inköpsvolymen för kontona uppgick till 495 tkr och inköp från ramavtalsleverantörer uppgick till 437 tkr.

Arbetskläder

Antal ramavtalsleverantörer	Andel av totala inköp
4 av 28	75 %

Under 2021 har totalt 28 leverantörer noterats vid inköp av arbetskläder, av dessa var fyra upphandlade genom ramavtal. Den totala inköpsvolymen uppgick till ca 2 mnkr, varav ca 1 mnkr har köpts in via en enskild ramavtalsleverantör. Sammantaget har ca 75 % av inköpen skett via ramavtal.

AV-utrustning

Antal ramavtalsleverantörer	Andel av totala inköp
1 av 2	96 %

I stickprovet förekom endast två leverantörer och en av dem var ramavtalsleverantör. Av de totala inköpen på 652 tkr, utgjorde inköpen från ramavtal 96 % (623 tkr).

5.3. Bedömning

Vår bedömning är att nämnden i stor utsträckning har en tillräcklig uppföljning och kontroll avseende avtalstroheten. Inköpsenheten har en löpande uppsikt över förvaltningarnas inköp och avtalstrohet, samt återskärter på övergripande nivå till nämnden. Därtill visar stickprovet på en god avtalstrohet inom de områden som kontrollerats.

Vi ser det dock som en brist att det inte finns en struktur eller rutin för avtalsuppföljning. Hur uppföljning ska ske definieras av varje enskilt avtal. Dock menar vi att det bör finnas en övergripande rutin som beskriver arbetssätt och ansvarsförhållande mellan inköpsenheten och den verksamhet som nyttjar avtalet. I likhet med hanteringen av inköp och upphandling är avtalsuppföljning ett område där både inköpsenheten och den berörda verksamheten måste samverka. Granskningen visar att det finns ett pågående arbete med att ta fram en rutin för hur detta arbete ska ske, vilket vi bedömer är positivt.

Vidare bedömer vi att upphandlingsnämnden bör stärka den interna kontrollen inom sitt ansvarsområde. Det har inte i granskningen framkommit att det finns rutiner för systematiska kontroller avseende följsamhet till interna rutiner eller lagstiftning. Detta bör införas i syfte dels att säkerställa en god intern kontroll inom inköpsområdet, dels för att identifiera förbättringsområden och utbildningsbehov.

Vi rekommenderar upphandlingsnämnden att:

- ▶ Tydliggöra ansvar och arbetssätt för avtalsuppföljning
- ▶ Införa systematiska kontroller avseende efterlevnad av interna rutiner och upphandlingslagstiftning.

6. Slutsats

Vår slutsats är upphandlingsnämnden i stort har en tillräcklig styrning och uppföljning avseende inköpsprocessen. Nämnden har tydliga rutiner för hur inköpsenheten ska hantera inköp och upphandlingar. Därtill uppvisar organisationen en god avtalstrohet.

Den inköpsorganisation som kommunen har valt innebär att den centrala inköpsenheten hanterar merparten av upphandlingar som genomförs. Dock sker inköp och upphandlingar även ute i verksamheterna. För denna del av organisationen bedömer vi att det behöver skapas en bättre kontroll, genom tydligare roller och uppdrag. Genom att definiera inköpsorganisationen kan även utbildningsinsatser riktas på ett tydligare sätt, för att säkerställa att respektive roll har rätt kompetens.

Vi bedömer vidare att det är viktigt att det skapas etablerade kontaktytor mellan den centrala inköpsenheten och verksamheterna. Granskningen visar att det inte finns rutiner för hur avtalsuppföljning ska ske och vilket ansvarsförhållande som föreligger mellan verksamheterna och inköpsenheten. Vår bedömning är därför att detta bör tydliggöras.

För att stärka den interna kontrollen bedömer vi att nämnden bör införa systematiska kontroller avseende följsamhet till upphandlingslagstiftning och interna rutiner. Detta menar vi dels medför att nämnden stärker sin kontroll men kan också bidra till att identifiera brister i processen samt behov av utbildningsinsatser.

Revisionsfråga	Svar
► Har nämnden fastställt tydliga rutiner för inköpsprocessen?	Ja, till stor del. Nämnden bör säkerställa att behovsanalyser dokumenteras. Samt att hantering och arbetsprocess för e-handel fastställs.
► Har nämnden säkerställt att det finns ett tillräckligt stöd för de verksamheter som genomför inköp?	Delvis. Många av de intervjuade upplever att de har tillräcklig kompetens för att genomföra inköp och upphandling. Det finns dock ingen definierad beställarorganisation eller krav på

	utbildning eller kompetensutveckling för de som genomför inköp.
► Genomför nämnden en av tillräcklig uppföljning av avtalstroheten?	Ja. Vi bedömer dock att nämnden bör stärka den interna kontrollen avseende följsamhet till lagstiftning och interna rutiner.
► Säkerställer nämnden att och avtalen följs upp och utvärderas?	Delvis. Inköpsenheten har uppsikt över avtalen. Det finns dock ingen rutin eller fastställd process för hur avtalsuppföljning ska genomföras, eller hur ansvarsfördelningen ser ut mellan inköpsenheten och berörd verksamhet.

Vi rekommenderar upphandlingsnämnden att:

- Tydliggöra roller och uppdrag i inköpsprocessen.
- Säkerställa att berörda funktioner får tillgång till utbildning och löpande kompetensutveckling inom inköp och upphandling.
- Tydliggöra ansvar och arbetssätt för avtalsuppföljning
- Införa systematiska kontroller avseende efterlevnad av interna rutiner och upphandlingslagstiftning.
- Säkerställa att de olika stegen i upphandlingsprocessen dokumenteras och görs tillgängliga.
- Säkerställa att det finns en etablerad process och arbetssätt för hantering av e-handel.

Emmy Lundblad
EY

Imelda Bengmark
EY

7. Källförteckning

Intervjuade funktioner

- ▶ Inköpschef
- ▶ Inköpshandläggare
- ▶ Inköpssamordnare
- ▶ Administratör, ekonomiavdelningen
- ▶ Verksamhetssamordnare, ekonomiavdelningen
- ▶ Administrativ chef, barn- och utbildningsförvaltningen
- ▶ Ekonom, omsorgsförvaltningen

Analyserade dokument

- ▶ Huvudrutin för inköp och upphandling
- ▶ Instruktion för inköp när avtal saknas
- ▶ Riktlinje för direktupphandling
- ▶ Utdrag avtalsdatabas
- ▶ Utdrag avtal Marknadsplatsen
- ▶ Projektplaner E-handel 100%
- ▶ Instruktion beställningar i Marknadsplatsen
- ▶ Hantering behörigheter Marknadsplatsen
- ▶ Verksamhetsplan 2021 upphandlingsnämnden
- ▶ Verksamhetsberättelse 2021 upphandlingsnämnden
- ▶ Delegationsordning upphandlingsnämnden
- ▶ Ansökan från centrala potter (äskande verksamhetsutveckling)
- ▶ Utdrag avtalstrohet

8. Revisionskriterium

8.1. Kommunallagen (2017:725)

Kommunallagens 6 kap 6 § anger att nämnderna inom sitt ansvarsområde ska se till att verksamheten bedrivs i enlighet med Kommunfullmäktiges mål och riktlinjer, samt i enlighet med lagar och författningar som gäller för verksamheten.

8.2. Upphandlingsnämndens reglemente

Nämnden ska enligt reglementet följa det som framgår av lagen om offentlig upphandling. I nämndens verksamhetsområde ingår det att ha det strategiska och övergripande ansvaret för kommunens aktiviteter och processer inom inköp- och upphandling, konkurrensfrågor samt elektronisk handel.

Till ovan ingår att följa och agera på förändring och utveckling i syfte att förbättra verksamhet och arbetsformer. Därtill ingår i nämndens ansvar att tillse att upphandlingar genomförs i enlighet med upphandlingslagstiftning samt kommunens interna föreskrifter, beslut och delegationer.

8.3. Policy för inköp och upphandling

Kommunfullmäktige antog policyn 2020-01-30. Av policyn framgår att upphandling och upphandlingsprocessen ska präglas av effektivitet, kompetens och samverkan med målsättningen om en god totalekonomi.

Policyn utgår från Värnamo kommuns vision 2035 och de fyra målkriterierna:

- ▶ Hållbarhet
- ▶ Attraktivitet
- ▶ Trygghet
- ▶ Tillväxt

Upphandlingsnämnden har det strategiska ansvaret för upphandling. Vid inköp av varor från flera förvaltningar ska samrådsgrupper utses för att biträda upphandlingsavdelningen. Representanter i grupperna ska bistå med kunskap om verksamheternas behov.

8.4. Plan för upphandling

Kommunfullmäktige antog plan för upphandling 2019-08-29. Planen beskriver vilka strategier som ska tillämpas i arbetet med upphandlingar och utgår från kommunens målkriterier. Inom varje kriterium framgår beskrivningar kring hur man arbetar med upphandling inom olika kategorier. Planen beskriver vidare metod och tillvägagångssätt.

9. Kontroll riktlinje för direktupphandlingar

Rekommendation	Iakttagelse	Bedömning
När en direktupphandling får genomföras	Ja	
Att redan existerande och tillämpliga avtal ska användas innan en ny direktupphandling genomförs.	Ja	
Vilka inom myndigheten som har rätt att genomföra direktupphandlingar och till vilka beloppsgränser	Ja	
Hur myndigheten samordnar sina direktupphandlingar	Ja	
När och hur konkurrensutsättning ska ske, eventuellt kopplat till interna beloppsgränser	Ja	
Hur kommunikation med anbudsgivare/leverantörer ska ske	Ja	
När skriftliga avtal ska upprättas	Ja	
Hur direktupphandlingar dokumenteras och på vilket sätt myndigheten skapar en helhetssyn avseende direktupphandlingar	Ja	
Vad som gäller avseende sekretess	Nej	
Vilken dokumentation som ska arkiveras	Ja	

10. Enkätresultat

Jag arbetar inom följande förvaltning	Andel
Barn- och utbildningsförvaltningen	28%
Kommunledningsförvaltningen	10%
Kulturförvaltningen	1%
Medborgarförvaltningen	3%
Samhällsbyggnadsförvaltningen	4%
Omsorgsförvaltningen	18%
Serviceförvaltningen	20%
Tekniska förvaltningen	15%

Jag genomför inköp och/eller upphandlingar	Andel
Dagligen	4%
Någon gång i veckan	30%
Någon gång i månaden	31%
Någon gång per halvår	21%
Mer sällan än ovan alternativ	14%

Vilka typer av inköp eller upphandlingar genomför du?	Ja	Nej	Vet ej
Direktupphandlingar (upphandlingar under 615 tkr)	47%	44%	9%
Annonserade upphandlingar (upphandlingar över 615 tkr)	22%	68%	10%
Inköp via avrop från befintliga avtal	83%	10%	7%

Hur ofta genomför du beställningar/inköp i Raindance Marknadsplatsen?	Andel
---	-------

Dagligen	1%
Någon gång i veckan	29%
Någon gång i månaden	29%
Någon gång per halvår	17%
Mer sällan än ovan alternativ	24%

Upplever du att e-handelssystemet Raindance Marknadsplatsen är lätt att använda?	Andel
Ja	19%
Till stor del	25%
Till viss del	37%
Nej	19%

Vänligen markera i vilken utsträckning som du instämmer i följande påståenden:	Instämmer helt	Instämmer till stor del	Instämmer till viss del	Instämmer inte alls
Jag har tillgång till de hjälpmedel och system jag behöver i mitt arbete med inköp.	24%	40%	33%	3%
Jag upplever att jag får det stöd jag behöver gällande mitt arbete med inköp.	29%	36%	29%	7%
Jag vet vart/till vem jag ska vända mig om jag har frågor kring inköp.	41%	32%	22%	5%
Jag tycker kommunens organisering av inköp är tydlig.	15%	32%	39%	14%

Vänligen markera i vilken utsträckning som du instämmer i följande påståenden:	Instämmer helt	Instämmer till stor del	Instämmer till viss del	Instämmer inte alls
Jag upplever att jag har den kompetens som krävs för att genomföra inköp.	38%	38%	24%	4%
Vi har goda möjligheter till samverkan och kunskapsutbyte gällande inköp.	19%	31%	33%	16%
Jag upplever att jag ges goda möjligheter till kompetensutveckling och fortbildning gällande inköp.	14%	22%	44%	21%

Senast jag fick utbildning inom området för inköp eller upphandling var	Andel
Denna veckan	1%
1 månad sedan	12%
Ett halvår sedan	10%
1 år sedan	5%
Över 1 år sedan	46%
Vet ej	26%

I vilken utsträckning känner du till följande styrdokument och dess innehåll	I mycket hög grad	I hög grad	I låg grad	I mycket låg grad	Känner inte till
Rutinbeskrivning upphandling/inköp	6%	36%	32%	16%	10%
Plan för upphandling	4%	25%	36%	18%	16%
Policy för upphandling och inköp	8%	34%	33%	17%	9%
Riktlinje för direktupphandling	6%	32%	32%	14%	16%

Tekniska utskottet

2022-08-09

Plats och tid:	Sammanträdesrum Gillet, kl 09:30-12:50
Beslutande:	Gottlieb Granberg (M) Håkan Johansson (KD) ej närvarande § 151 (jäv) Anders Jansson (S) Gabrielle Davidsson (C) Bo Svedberg (S)
Övriga närvarande:	Jesper du Rietz, förvaltningschef Antti Vähäkari, avdelningschef VA Johan Arvidsson, avdelningschef fritid Samuel Skog, enhetschef fastighet Linus Enochson, projektör § 153 Jirka Bärnlund Fors, landsbygdsutvecklare § 153 Helena Nyberg, kvalitets- och utvecklingsledare Maria Grimstål, nämndsekreterare
Utses att justera:	Bo Svedberg (S)
Justeringens plats och tid:	Digital justering 2022-08-16

ANSLAG/BEVIS

Justeringen har tillkännagivits genom anslag.

Nämnd/utskott:	Tekniska utskottet	
Sammanträdesdatum:	2022-08-09	Paragrafer: 147, 149-155
Datum för anslags uppsättande:	2022-08-17	Datum för anslags nedtagande: 2022-09-07
Förvaringsplats för protokollet:	Tekniska förvaltningen	

§ 147 Dnr: TU.2022.211

Redovisning av Värnamo kommuns miljöarbete 2021

Beslut

Tekniska utskottet beslutar

att godkänna informationen samt

att ge tekniska förvaltningen i uppdrag att arbeta vidare med åtgärdsplanen.

Ärendebeskrivning

Plan för Värnamo kommuns miljöarbete revideras i kommunfullmäktige varje ny mandatperiod och ett nytt förslag togs fram 19 juni 2019, § 138, för perioden 2019 - 2022. Knutet till planen finns också en åtgärdsplan som ska revideras varje år av kommunstyrelsen.

Kommunstyrelsen beslutade 5 april 2022 att anta Åtgärdsplan för Värnamo kommuns miljöarbete 2022 samt att skicka åtgärdsplanen till alla nämnder för genomförande.

Tekniska förvaltningen har att redovisa en uppföljning av förvaltningens åtagande gällande Värnamo kommuns miljöarbete för 2021. Uppföljningen utgår från goda exempel inom de prioriterade områdena som finns i miljöplanen men följer också upp alla åtgärder och indikatorer kopplat till planen.

Förslag till beslut

Tekniska förvaltningen föreslår tekniska utskottet besluta

att godkänna informationen samt

att ge tekniska förvaltningen i uppdrag att arbeta vidare med åtgärdsplanen.

Beslut skickas till:

§ 149 Dnr: TU.2022.234

Redovisning av delegationsbeslut till tekniska utskottet augusti 2022

Beslut

Tekniska utskottet beslutar

att godkänna redovisning av fattade delegationsbeslut.

Ärendebeskrivning

1. Förvaltningschef

- Personalärenden

37–38/2022

2. VA-chef

3. Gata/parkchef

4. Fastighetschef

5. Biträdande fastighetschef

6. Fritidschef

7. Ordförande

- Beslut om att tidigarelägga upp-
spolning av is i Talavidshallen

1/2022

Förslag till beslut

Tekniska förvaltningen föreslår tekniska utskottet besluta

att godkänna redovisning av fattade delegationsbeslut.

Beslut skickas till:

§ 150 Dnr: TU.2020.272

Ny delegat för direktupphandling hos tekniska förvaltningen

Beslut

Tekniska utskottet beslutar

att föreslå upphandlingsnämnden att besluta om avdelningschef för teknik- och projektavdelningen som delegat för direktupphandlingsbeslut där avtal saknas för inköp av varor och tjänster till ett värde av 25 000 – 100 000 kronor för funktionens ansvarsområde.

Ärendebeskrivning

Vid upphandling av varor och tjänster ska delegater utses i förvaltningarna. Delegaterna har rätt att fatta beslut om direktupphandling i de fall där avtal saknas och kostnaden är mellan 25 000 kronor och 100 000 kronor.

Upphandlingsnämnden beslutade 11 december 2019 att utse tekniska förvaltningens förvaltningschef och avdelningscheferna för fastighetsavdelningen, fritidsavdelningen, gata/parkavdelningen och vatten- och avloppsavdelningen som delegater. Upphandlingsnämnden beslutade 16 december 2020 att utse även biträdande avdelningschef för fastighetsavdelningen som delegat.

Tekniska förvaltningen har i maj månad inrättat en ny avdelning, ”teknik- och projektavdelningen” med en avdelningschef. Upphandlingsnämnden behöver därför föreslå att besluta att avdelningschefen ska vara delegat för direktupphandlingsbeslut.

Förslag till beslut

Tekniska förvaltningen föreslår tekniska utskottet besluta

att föreslå upphandlingsnämnden att besluta om avdelningschef för teknik- och projektavdelningen som delegat för direktupphandlingsbeslut där avtal saknas för inköp av varor och tjänster till ett värde av 25 000 – 100 000 kronor för funktionens ansvarsområde.

Beslut skickas till:
Upphandlingsnämnden

§ 151 Dnr: TU.2022.47

Stiftelsen Folkets park ansvarsfrihet för 2021

Beslut

Tekniska utskottet beslutar

att hos kommunfullmäktige tillstyrka ansvarsfrihet för styrelsen för Stiftelsen Folkets Park för år 2021.

Jäv

Håkan Johansson (KD) anmäler jäv och deltar inte i handläggningen i detta ärende.

Ärendebeskrivning

Tekniska förvaltningen har erhållit Stiftelsen Folkets Park Värnamos årsredovisning för år 2021. Tekniska utskottet har att avge yttrande avseende årsredovisning för stiftelserna. Enligt stiftelseurkunden åligger det kommunfullmäktige att besluta om ansvarsfrihet för styrelsen.

Ändamålet för Stiftelsen Folkets Park är ”att handha driften av Folkets Park och att där bedriva bland annat barn- och familjeverksamhet”. Värnamo kommun ansvarar för fastigheternas underhåll och lekparken. Stiftelsen Folkets Park har lämnat en förvaltningsberättelse där det framgår deras verksamhet har i hög grad begränsats på grund av de restriktioner som var av Covid-19. En planerad barnteater för förskola och skolan ställdes in. Då de privata sammankomsterna minskades ner till maximalt åtta personer så har de inte heller kunnat hyra ut till privata sammankomster.

Man har kunnat arrangera barnteater vid ett tillfälle, utomhusbio vid ett tillfälle, konstutställning för barn och familjer under 1,5 vecka, loppmarknad samt arrangemang vid jul, påsk och halloween. Stiftelsen har erbjudit allmänheten aktivitet genom minigolfspel under juli-september. Samarbetet har skett med Värnamo kommun för att ge skolungdomar möjlighet att spela minigolf genom ”Sommarpasset”. Utöver detta nyttjas minigolfbanan av förskolor och fritids inom Värnamo kommun.

Stiftelsens bokslut granskas av kommunledningsförvaltningen.

Förslag till beslut

Tekniska förvaltningen föreslår tekniska utskottet besluta

att hos kommunfullmäktige tillstyrka ansvarsfrihet för styrelsen för Stiftelsen Folkets Park för år 2021.

Beslut skickas till:
Kommunfullmäktige

§ 152 Dnr: TU.2022.200

Medborgarinitiativ - Utomhuspadelbana i Bredaryd

Beslut

Tekniska utskottet beslutar

att anse medborgarinitiativet besvarat.

Ärendebeskrivning

Kommunfullmäktiges ordförande har lämnat medborgarinitiativet ”Utomhuspadelbana i Bredaryd” till tekniska förvaltningen för vidare handläggning.

Enligt medborgarinitiativet är en utomhuspadelbana i anslutning till sporthallen och Rocknevallen ett bra komplement till möjligheten att idrotta i Bredaryd. Medborgarinitiativet har fått 101 röster och 9 positiva kommentarer.

Fritidsavdelningen konstaterar att det finns i investeringsplanen medel avsatta för att bygga multiarena/aktivitetsyta i kommunens fyra större kransorter. I Bor är multiarenan färdigställd sedan ett par år tillbaka. I Forsheda pågår dialog med ortens invånare om hur ytan ska utformas. Därefter ska aktivitetsyta i Bredaryd respektive Rydaholm planeras. Hur utformningen av multiarenan i Bredaryd ska se ut kommer att bestämmas i dialog med engagerade invånare i samhället. Bedömningen är att medborgarinitiativet ska anses besvarat.

Förslag till beslut

Tekniska förvaltningen föreslår tekniska utskottet besluta

att anse medborgarinitiativet besvarat.

Beslut skickas till:
Kontaktcenter

§ 153 Dnr: TU.2022.128

Ansökan om medel för uppgradering av Tännö småbåtshamn

Beslut

Tekniska utskottet beslutar

att godkänna informationen.

Ärendebeskrivning

Längs Vidösterns östra strand äger kommunen endast en liten sträcka strandlinje om cirka 100 meter där Tännö båtförening idag bedriver sin verksamhet. Marken har under lång tid arrenderats ut till föreningen av Värnamo kommun.

Båtföreningen har efter dialog med tekniska förvaltningen sökt medel för att utveckla småbåtshamnen med ny båtisättningsramp och bryggor. Medel har beviljats från Furen-Flårens sjöregleringsfond med 229 000 kronor och Vidösterns fiskevårdsområde med 40 000 kronor. Föreningen kommer även satsa 40 000 kronor själva, vilket är stora delar av deras eget sparade kapital. Föreningen har budgeterat detta arbete till 399 000 kronor (dock före senast halvårets prisstegring). Med eget kapital och beviljade medel från Furen-Flårens sjöregleringsfond, Vidösterns fiskevårdsområde och egna medel saknas 90 000 kronor för att genomföra denna åtgärd. Återstående 90 000 kronor har föreningen ansökt om hos kommunstyrelsen i Värnamo kommun. Ansökan är överlämnad till tekniska förvaltningen för hantering.

Från kommunens sida är det viktigt att kunna erbjuda boende i Tännö med omnejd en möjlighet till båtplats och rekreation i strandnära läge. Förvaltningen har därför fört dialog med representanter för Tännö båtförening, Tännö vägförening, Tännö föräldraförening samt Tännö hembygdsföreningen om hur platsen på bästa sätt gemensamt kan utvecklas. En ”masterplan” för områdets önskade utveckling över tid kommer behöva tas fram i samråd med ovanstående föreningar. Tännö vägförening och Tännö föräldraförening har signalerat att de är villiga att bidra ekonomisk till denna satsning. Beslut gällande ytterligare ansökningar till diverse utvecklingsfonder för utveckling av området väntas under året.

Tekniska förvaltningen arbetar vidare med frågan och återkommer under hösten till tekniska utskottet.

Forts.

TU § 153 (forts.)

Förslag till beslut

Tekniska förvaltningen föreslår tekniska utskottet besluta
att godkänna informationen.

Beslut skickas till:

§ 154 Dnr:

Övrig information från förvaltningen

Beslut

Tekniska utskottet beslutar

att godkänna informationen.

Ärendebeskrivning

Fritidschefen för dialog om:

- Presentation av förslag till process för översyn av befintliga bidragssystem och förankring av dessa. Det är viktigt att en förändring av bidragssystem görs långsamt och i nära samverkan med föreningslivet. Tekniska utskottet uttrycker att de är positiva till förändring av bidragssystemen och att en dialog om detta är viktigt.
- Fördjupad förstudie/projektering av konstsnöspår i Borgen Outdoor. Konstsnöspår finns med i investeringsbudgeten för 2023. En översyn av tekniska lösningar behöver göras då det kan ha kommit ny och bättre teknik. Andra frågor att fördjupa är hur driften ska skötas och hur infrastrukturen ska säkerställas för den ökade belastning som ett konstsnöspår kommer medföra. Sträckningen av spåret behöver ses över då området har livlig verksamhet, så att verksamheten blir säker och inte utövare korsar varandras vägar i snabb fart. Tekniska förvaltningen återkommer under hösten med ett ärende för att lyfta medel för fortsatt utredning i frågan.

Avdelningschef och enhetschef lämnar svar på fråga från Azra Muranovic (S) som mottagit synpunkter från en före detta medarbetare på tekniska förvaltningen. På aktuell enhet har arbetsmiljön upplevts som mindre bra historiskt och det har varit nödvändigt med förändring av ledning, arbetsmetoder och kultur. Åtgärder har gjorts kontinuerligt för att komma till rätta med situationen. Åtgärderna har bestått i samtal med medarbetare enskilt och i grupp, företagshälsovården och kommunens HR-avdelning har varit involverade och samtal har förts med fackföreningen Ledarna som också har varit behjälpliga i framtagande av åtgärdsplan. Vidare har organisationen och ansvarsfördelning förändrats och styrning och planering av verksamheten har utökats. Medarbetare som har uttryckt missnöje har erbjudits annan tjänst inom förvaltningen, men tackat nej. Medarbetarna som arbetar på enheten upplever idag arbetsmiljön som bra eller mycket bra.

Förslag till beslut

Tekniska förvaltningen föreslår tekniska utskottet besluta

att godkänna informationen.

Beslut skickas till:

§ 155 Dnr:

Övrigt

Beslut

Tekniska utskottet beslutar

1. **att** ge tekniska förvaltningen i uppdrag att se till att allmänheten blir informerad om problem att rapportera in självavläsning av vattenmätare samt
- 2-4. **att** godkänna informationen.

Ärendebeskrivning

1. Bo Svedberg (S) lyfter frågan att många kommuninvånare har fått meddelande i brevlådan om att de ska göra en självavläsning av sina vattenmätare, men inrapporteringen har inte fungerat. Avdelningschefen VA (vatten och avlopp) uppger att det bara är vissa abonnenter som har problem. Tekniska förvaltningen har kontaktat systemleverantören, som försöker hitta en lösning. Bo Svedberg (S) påtalar att information bör gå ut till allmänheten.
2. Håkan Johansson (KD) har blivit kontaktad av anhörig till brukare som bor på äldreboende i kommunen. Den anhörige tyckte att det var väldigt varmt på boendet. Håkan undrar om det finns generella problem med temperaturregleringen på äldreboenden och hur möjligheterna ser ut att ge extra kompensation till de grupper som har större behov. Förvaltningschefen informerar om att de vanliga systemen för att kyla ner temperaturer inte alltid klarar av långvariga värmeböljor. Vid sådana tillfällen är det verksamhetens ansvar att hitta kompenserande åtgärder. Samtidigt är det viktigt att samverkan i frågorna sker mellan förvaltningarna.
3. Håkan Johansson (KD) lyfter frågan om att parkenheten under våren låg efter med arbetet med att klippa grönytor, kanter och så vidare och undrar hur situationen ser ut nu. Förvaltningschefen svarar att det mesta arbetet är ikapp och det har rekryterats två nya parkarbetare.
4. Håkan Johansson (KD) lyfter frågan om att alla stora genomfarter i Värnamo tätort samtidigt stängs av i två veckor på grund av asfaltering. Håkan undrar om övervägningar har gjorts om tidpunkten i fråga om vilka veckor och i fråga om tid, till exempel förlägga arbetet till helger eller nätter. Förvaltningschefen uppger att även entreprenörerna har sina semestertider som påverkar, men avvägningen har gjorts att det är viktigt att få asfalteringen genomförd innan skolorna börjar. Det är bra att göra

Forts.

TU § 155 (forts.)

asfalteringen när det är varmt väder, eftersom asfalten blir bäst då. I övrigt görs det överväganden vid alla arbeten som ger störningar i trafiken. Exempelvis gjordes omfattande VA-arbeten i Lagastigen och vid Enehagsvägen under våren och tidig sommar. Hade arbetena där krävt att båda körfälten skulle stängas av så hade det kunnat bli aktuellt med arbeten under kväll och natt, dock kunde arbetena göras med enbart reglering.

Beslut skickas till:

Det här dokumentet är elektroniskt undertecknat av nedan parter.

Signed by: BO SVEDBERG

Date: 2022-08-17 11:50:41

BankID refno: 07ae22d3-8939-4aaa-9d9b-ec6dc24a535e

Bo Svedberg

Signed by: GOTTLIEB GRANBERG

Date: 2022-08-15 10:52:41

BankID refno: 506b235d-77b4-4325-a9a9-ddd7fe1e3b9b

Gottlieb Granberg

**Avtal om markanvisning, option och nyttjanderätt
rörande fastigheterna Hornaryd 3:1 och Sörsjö 3:1
inom Sörsjö verksamhetsområde****Ärendebeskrivning**

Ett markanvisningsavtal innehållande särskilda tillägg rörande optionsrätt och nyttjanderätt har tecknats med Garantell AB (nedan kallad bolaget) avseende mark inom fastigheterna Hornaryd 3:1 och Sörsjö 3:1 inom Sörsjö verksamhetsområde i Värnamo stad.

Idag bedriver bolaget tillverkningsindustri inom sin egenägda fastighet Distributören 1 inom Sörsjö verksamhetsområde. Bolaget har över tid vuxit stadigt, och genomfört markförvärv och utbyggnationer löpande. Bolaget har under en tid framfört starka önskemål om att genomföra betydande investeringar i sin befintliga verksamhet och delvis nya verksamhetsgrenar. Bolaget är ytterst mån om att säkerställa sina framtida investerings- och tillväxtplaner på denna plats i Värnamo.

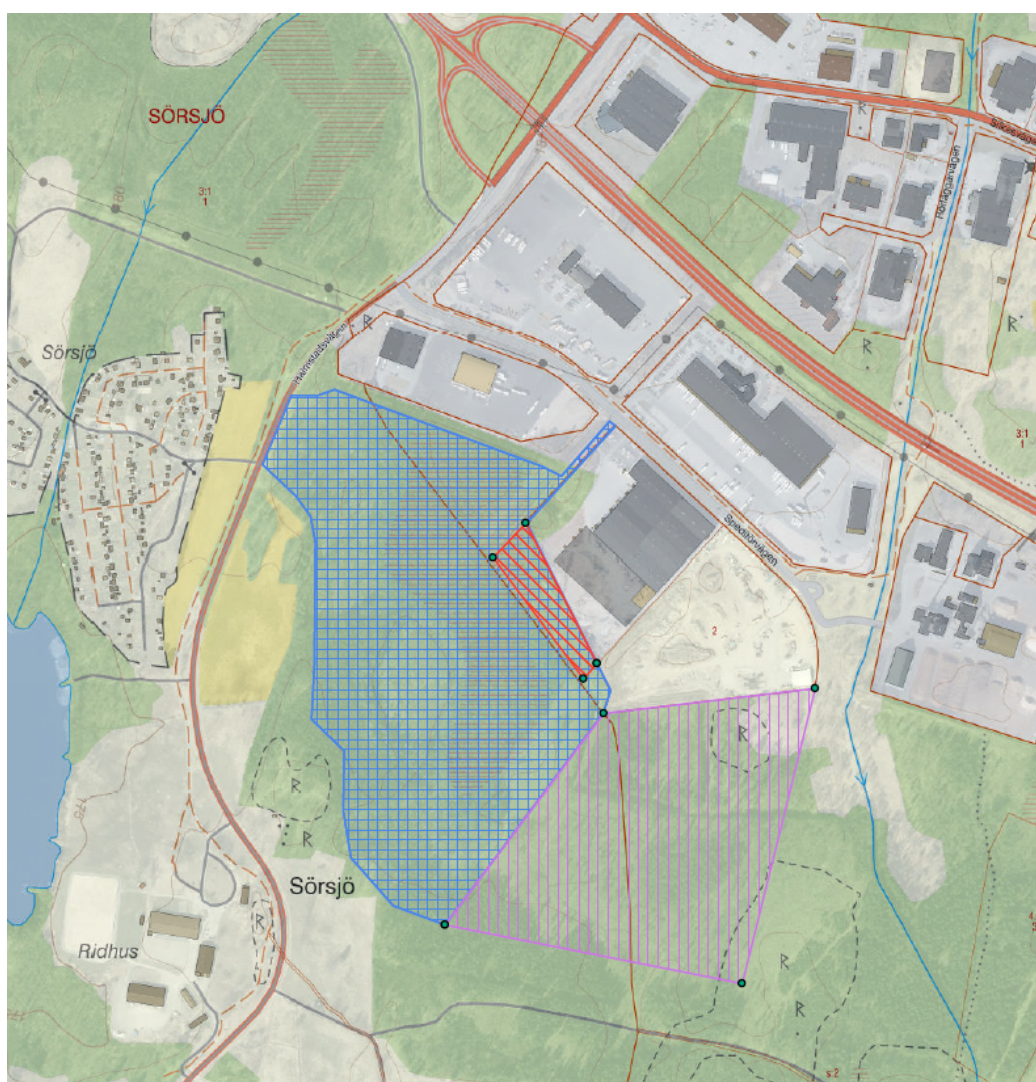
Markanvisningen omfattar totalt cirka 190 000 kvadratmeter mark inom de kommunägda fastigheterna Hornaryd 3:1 och Sörsjö 3:1. Blått och blårott område i nedanstående kartbild. En framtida överlåtelse av det markanvisade området kan komma att inbringa cirka 12 250 000 kronor i köpeskilling.

Bolaget ska bekosta och i samarbete med Värnamo kommun ta fram en ny detaljplan för markområdet. Den 28 april 2021 beslutade samhällsbyggnadsnämnden om ett planuppdrag för det aktuella området (Dnr: PLAN.2021.1345).

Markanvisningsavtalet reglerar frågor rörande planprocessen och efterföljande genomförande. I huvudsak ligger samtliga genomförandefrågor och kostnader på bolaget. Bolaget ska bland annat bekosta ett dagvattenmagasin för hela sin framtida markyta. Genomförandefrågorna kommer att konkretiseras under planprocessen och regleras i samband med att detaljplanen antas. Gällande VA-frågor finns ett särskilt beslut i tekniska utskottet (Dnr: TU.2022.2).

Markanvisningsavtalet innehåller också ett tillägg innehållande en optionsrätt att i framtiden genomföra ytterligare en markanvisning inom Hornaryd 3:1 och Sörsjö 3:1 (lila område i kartbilden nedan). Optionsrätten förutsätter att bolaget fullföljer den första markanvisningen, och därefter först utnyttjar bygggrätten inom det markområdet. Optionsrätten gäller i 10 år från det datum den första detaljplanen vinner laga kraft.

Avtalet innehåller vidare en nyttjanderätt för bolaget att i förväg under planprocessen terrassera och markbereda en del av det markanvisade området inom Hornaryd 3:1 (blårött område i kartbilden nedan). Bolaget har användbara massor inom sin nuvarande fastighet som behöver hanteras för att deras senaste utbyggnation ska kunna utnyttjas optimalt. Ovanstående i kombination med att kunna förbereda marken och låta materialet sätta sig inför ytterligare brådslande byggnation inom det anvisade området är motiven till denna nyttjanderätt.

Kommunledningsförvaltningen

Kommunstyrelsen

Dnr: KS.2022.388

Beslutsförslag

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta

att godkänna upprättat markanvisningsavtal inklusive optionsrätt och nyttjanderätt med Garantell AB avseende mark inom Hornaryd 3:1 och Sörsjö 3:1 inom Sörsjö verksamhetsområde i Värnamo stad samt

att ge kommunstyrelsen i uppdrag att i enlighet med markanvisningsavtalet teckna köpekontrakt och andra avtal rörande övriga genomförandefrågor med bolaget i samband med att en ny detaljplan upprättas

Frans Martinsson
Exploateringsingenjör

Ulf Svensson
Kommundirektör

Parter Mellan å ena sidan Värnamo kommun (212000–0555), 331 83 VÄRNAMO, nedan kallad kommunen; och å andra sidan Garantell AB (556605–1446), Speditörvägen 8, 331 53 VÄRNAMO, nedan kallad exploatören, träffas härmed följande:

MARKANVISNINGSAVTAL

BAKGRUND OCH FÖRUTSÄTTNINGAR

Bakgrund Kommunen äger fastigheterna Värnamo Hornaryd 3:1 och Värnamo Sörsjö 3:1. Exploatören äger fastigheten Värnamo Distributören 1. Exploatören bedriver tillverkningsindustri inom sin fastighet. Verksamheten har över tid vuxit stadigt. Exploatören har genomfört markförvärv och utbyggnationer löpande, samt har tidigare genomfört en markanvisning och planprocess med kommunen.

Exploatören har mot kommunen nu uttryckt ett starkt önskemål om att inom en snar framtid genomföra en betydande expansion av den befintliga verksamheten samt ytterligare investeringar i nya verksamheter som behöver placeras i anslutning till den befintliga verksamheten. Exploatören är ytterst mån om att säkra sina framtida investerings- och tillväxtplaner på denna plats i Värnamo stad.

För att möjliggöra en utökning av fastigheten och en exploatering krävs att en ny detaljplan tas fram. Den 28 april 2021 beslutade samhällsbyggnadsnämnden, efter en begäran från exploatören, om att uppdra åt samhällsbyggnadsförvaltningen att upprätta en ny detaljplan för industriändamål (Dnr: PLAN.2021.1345), se bilaga 1.

Markanvisningsavtalet reglerar förutsättningarna och parternas ansvar inför varandra i den kommande exploateringsprocessen.

Giltighet Avtalet är för sin giltighet beroende av beslut om godkännande från kommunfullmäktige senast den 30 november 2022.

ANVISNING

Markanvisning För industriändamål anvisar kommunen till exploatören ett markområde inom Hornaryd 3:1 och Sörsjö 3:1, härafter benämnt området. Områdets ungefärliga avgränsning framgår av markering på kartbilaga, se bilaga 2. Områdets areal är cirka 190 000 kvadratmeter.

För det fallet att beslut om antagande av en ny detaljplan för området i linje med markanvisningens syfte inte är fattade senast inom 24 månader efter det att detta avtal har blivit giltigt återgår markanvisningen. Ingen av parterna har då rätt att kräva ersättning för nedlagda kostnader och dylikt till följd av detta avtal.

Överklagas ett antagandebeslut som är fattat inom löpande anvisningstid innehar exploatören ytterligare anvisningstid för det fallet att antagandebeslutet i huvudsaklig överensstämmelse med fattat beslut vinner laga kraft genom domslut. Innebär överklagandet att antagandebeslutet upphävs i en lagakraftvunnen dom återgår markanvisningen.

DETALJPLANEÄNDRING

Befintliga planförhållanden

För närvarande är marken inom det anvisade området i huvudsak ej detaljplanerad. En mindre del av det anvisade området utgör allmän platsmark för naturändamål i gällande detaljplan - *Detaljplan för fastigheten Distributören 1 med flera F373*, se bilaga 3. Genomförandetiden för denna detaljplan sträcker sig fram till den 27 november 2022.

I dagsläget är exploatörens fastighet i sin helhet detaljplanerad och belägen inom ovan nämnda detaljplan.

Ny detaljplan

För att möjliggöra en utökning av Distributören 1 och exploatering av det anvisade området krävs att en ny detaljplan tas fram; innebärande detaljpaneläggning av ej detaljpanelagd mark samt också ändringar av befintlig detaljplan berörande exploatörens fastighet och närliggande markområden. Arbetet med en ny detaljplan är initierat.

Under planprocessen utreds markens beskaffenhet och dess framtida användning prövas i enlighet med plan- och bygglagens regler. Kommunen kan i förväg inte lämna någon utfästelse om möjligheten till framtida exploatering inom anvisat område eller vad en tillkommande detaljplan kommer att innebära i form av rättigheter och skyldigheter rörande markens användning. Möjligheterna till en exploatering framkommer under detaljplaneprocessen, och fastställs i och med lagakraftvunna beslut om antagande av en ny detaljplan.

Exploatören åtar sig samtliga kostnader förknippade med planarbetet. Planavgiften erläggs mot faktura från kommunen i enlighet med samhällsbyggnadsförvaltningens planavtal. Exploatören skall aktivt medverka i planprocessen. Exploatören skall också bekosta och bistå planförfattaren med samtliga erforderliga utredningar och handlingar under planprocessen. Exploatören har i en dialog med samhällsbyggnadsförvaltningen anlitat konsultfirman BSV arkitekter & ingenjörer AB för framtagande av planhandlingar och utredningar.

Exempel på frågor att utreda under planprocessen kan vara dagvatten, skyfall, arkeologi, geoteknik, grundvatten, trafikflöden och buller. Utredningsarbete är delvis påbörjat.

FRAMTIDA ÖVERLÅTELSE OCH FASTIGHETSBLDNING

Framtida överlåtelse

Omfattningen av aktuell mark för förvärv inom det anvisade området kommer att klargöras vid detaljplanearbetet, genom anpassning till de kvartersgränser och övriga villkor som anges i den nya detaljplanen.

Äganderättsövergången kommer att ske genom ett jordabalksfång eller till följd av en överenskommelse om marköverföring genom fastighetsreglering. Kommunen äger frågan om val av äganderättsövergång.

Köpekontrakt eller överenskommelse om fastighetsreglering omfattande hela det aktuella området ska ha undertecknats av exploatören och lämnats in till kommunen mot erhållande av inlämningskvitto senast inom 90 dagar efter det att den nya detaljplanen har vunnit laga kraft. Åsidosätter exploatören detta åtagande återgår markanvisningen utan rätt till ersättning för någondera av parterna.

Köpeskilling/ersättning utgår med 100 kronor per kvadratmeter upp till och med 100 000 kvadratmeter markyta, för markyta därutöver utgår en köpeskilling/ersättning motsvarande 25 kronor per kvadratmeter.

Exploatören tillträder området när hela köpeskillingen/ersättningen är erlagd.

Området enligt ovan kommer vid tidpunkten för överlåtelsen att överlåtas i befintligt skick.

Kommunen är medveten om sin upplysningsplikt. Kommunen känner i dagsläget inte till några fel, hinder eller förutsättningar vad gäller området utöver vad som framgår av detta avtal eller offentliga register.

Exploatören är medveten om den undersökningsplikt som följer av jordabalkens köpregler. Exploatören är också medveten om att området kan komma att vara behäftat med så kallade dolda fel, och därmed avvika från vad exploatören med fog har kunnat förutsätta.

Kommunen kommer att frita sig från allt ansvar avseende eventuella mark-, grundläggnings- och/eller saneringskostnader vad avser överlåtet område. Exploatören kommer vid ett förvärv att godta områdets skick och övriga förutsättningar. Exploatören kommer också att med bindande verkan avstå från alla anspråk mot kommunen på grund av faktiska fel, rådighetsfel, rättsliga fel eller andra brister, inklusive så kallade dolda fel, av vad slag de än må vara.

Överlåtelsen ska synkroniseras med exploateringsavtalet enligt nedan.

Överlåtelseavtalet kan komma att innehålla villkor som inte framgår av detta avtal.

Fastighetsbildning
och transaktions-
kostnader

Efter att en ny detaljplan har vunnit laga kraft är det kommunens och exploatörens avsikt att mark inom det anvisade området genom fastighetsreglering ska överföras till exploatörens fastighet Distributören 1. Fastighetsbildningen ska grundas på någon av ovanstående grundhandlingar, och förutsätter således också ett upprättande av sådana handlingar.

Exploatören står vid ett förvärv för samtliga lantmäterikostnader, lagfartskostnader, inteckningskostnader samt övriga kostnader till följd av överlåtelse/förvärv av mark.

ÅTAGANDEN OCH KOSTNADER

Ansvar för
kostnader och
ekonomi

Exploatören ska, om inte annat uttryckligen anges, svara för samtliga kostnader föranledda av detta avtal och exploateringen av området. Exploatören bär ensam all ekonomisk risk avseende kostnader för planering, projektering och liknande, och avstår med bindande verkan till möjligheten att kräva skadestånd från kommunen för kostnader för dessa och motsvarande åtgärder.

Särskilt exploateringsavtal ska upprättas för att reglera genomförandefrågorna i samband med detaljplanens antagande. Genomförandefrågorna kommer att konkretiseras under planprocessen.

Kommunens
åtaganden

Kommunen ska, förutsatt att ett köpekontrakt eller en överenskommelse har upprättats enligt ovan samt att övriga genomförandefrågor är reglerade, och i den mån tillstånd kan erhållas samt tekniska förutsättningar medger det:

- Bygga magasin för dagvattenfördröjning inom kommunägd mark. Kommunen planerar en egen dammanläggning med placering sydöst om kraftvärmeverket. Preliminärt kan exploatörens behov tillfredsställas genom en utökning av den planerade dammanläggningen motsvarande exploatörens fördröjningskrav.
- På egen bekostnad flytta befintligt dagvattenflöde som löper genom det anvisade området. Den del av det stora diket som leder fram till sidodiket utmed sydvästra fastighetsgränsen för Fraktaren 2, liksom sidodiket utmed denna fastighet, kommer att behöva vara kvar inom kommunägd mark. Större delen av det stora diket inom området kommer preliminärt att lämnas över till exploatören vid en försäljning efter att dagvattenflödet är flyttat. Avsikten är att bygga en ny dagvattenkulvert inom Speditörvägen och med diken från denna kulvert sedan ansluta till den nya dammanläggningen enligt punkten ovan. Exakt lösning för dikesflytten är preliminär och kan komma att ändras under planprocessen. Beslut i tekniska utskottet (Dnr: TU.2022.2), se bilaga 4.

Exploatörens
övriga åtaganden

Exploatören ska:

- Betala övriga erforderliga tillstånd och undersökningar som krävs för exploatering inom området.
- Betala eventuella ändringar och fysiska åtgärder som måste göras i allmän platsmark eller andra allmänna anläggningar utanför det nya planområdet, vilka är en direkt följd av exploateringen inom det anvisade området. Det kan exempelvis rör sig om åtgärder på trafikinfrastruktur eller diken i närområdet.
- Betala för projektering, utförande och övriga kostnader för fördröjningsmagasin för dagvatten motsvarande den volym det anvisade området kräver. Dagvattenutredningen är vägledande i frågan.
- Betala för projektering, utförande och övriga kostnader för andra erforderliga åtgärder för att möjliggöra en exploatering av det anvisade

D.A. KLP

området. Det kan exempelvis röra sig om bullervallar. Planprocessen är vägledande rörande aktuella åtgärder.

- Betala samtliga kostnader härrörande från eventuell flytt av servisledning och diken för dagvattenhantering rörande fastigheten Distributören 2. Idag har Distributören 2 vid dess sydvästra fastighetsgräns en anslutning till det stora diket inom det anvisade området.
- Betala full anläggningsavgift i enlighet med gällande VA-taxa. Begränsningsregeln enligt VA-taxan kommer att innebära att betalning av anläggningsavgift kommer att ske löpande efter att exploatören bebygger området. Beslut i tekniska utskottet (Dnr: TU.2022.2), se bilaga 4.
- Vid behov betala för flytt av eventuella ledningar inom området i samråd med respektive ledningsägare.
- Svara för alla övriga kostnader för nyttigheter inom området, såsom exempelvis kostnader för anslutning av el, tele och bredband.
- Under planprocessen iaktta hänsyn gentemot jakträttsinnehavaren inom området, Ålandsryds jaktklubb, vid eventuella undersökningar och åtgärder inom området.

ÖVRIGT

Tillträde för
undersökningar,
projekteringar etc

Exploatören ges inom ramen för detta avtal rätt att efter dialog med kommunen genomföra de undersökningar, projekteringar och liknande som man behöver för att skapa sig en bild av områdets beskaffenhet, samt också för åtgärder påkallade av planförfattaren under detaljplanprocessen.

Exploatören står för alla eventuella kostnader förknippade med verksamheter enligt ovan. Exploatören bekostar och ansvarar också för erhållande av behövliga tillstånd för dessa verksamheter.

I den mån detta avtal inte leder till ett förvärv ska berört område skyndsamt återställas i ursprungligt skick. I annat fall äger kommunen rätt att återställa området på exploatörens bekostnad.

Övrigt om
återtagande

Kommunen har även rätt att besluta om att återta en markanvisning om det är uppenbart att det saknas förutsättningar för upprättande av bindande avtal om planavtal och/eller förvärv/marköverföring eller att det är uppenbart att exploatören inte förmår eller avser att genomföra projektet i den takt eller på det sätt som avsågs vid detta avtals ingående. Kommunen har även rätt att besluta om att återta markanvisningen om det under planarbetet framkommer att det anvisade området inte kommer att kunna planläggas för det i detta avtal avsedda ändamålet.

Om kommunen återtar markanvisningen enligt ovanstående, eller om den på annat sätt genom villkor i detta avtal återgår, har kommunen full förfoganderätt över området och inlämnat material. Vid ett återtagande eller återgång av

P.A. M.A.

markanvisningen har exploatören inte rätt till någon ersättning för nedlagda kostnader.

Option om
ytterligare
markanvisning

Exploatören har under processen framfört ett tydligt intresse av att förvärva och planlägga ytterligare mark för industriändamål i anslutning till det anvisade området (etapp 1). Omfattningen är totalt av sådan storlek att parterna av flera olika skäl har valt att hantera denna del i en framtida etapp (etapp 2). För att säkerställa exploatörens möjlighet att i framtiden kunna fortsätta växa ytterligare på samma plats i Värnamo stad regleras etapp 2 med en optionsrätt.

Exploatören har en exklusiv rätt till ytterligare en markanvisning för industriändamål enligt markering på kartbilaga, se bilaga 5. Området är cirka 110 000 kvadratmeter. Optionsrätten är giltig i 10 år från det datum detaljplanen för etapp 1 vinner laga kraft. Exploatörens optionsrätt för etapp 2 förutsätter att exploatören fullföljer markanvisningen för etapp 1 i enlighet med detta markanvisningsavtal. I annat fall innehar exploatören ej någon optionsrätt för etapp 2.

Optionsrättens utnyttjande förutsätter att exploatören först har utnyttjat minst 90 % av medgiven byggrätt inom etapp 1 samt kan påvisa ett ytterligare behov av mark. I ett särskilt fall kan kommunen acceptera att det finns andra väsentliga skäl till behov av ytterligare markytor, och kan då medge ett utnyttjande av optionsrätten eller del därav utan att exploatören redan har bebyggt 90 %.

En markanvisning för etapp 2 kräver, likt etapp 1, att en ny detaljplan tas fram med syftet att kunna genomföra ytterligare en marktransaktion. Ett markanvisningsavtal med sedvanliga villkor ska då upprättas som reglerar denna process. Markanvisningsavtalet kan medföra byggnadsvillkor i efterföljande förvärv. Markanvisningen för etapp 2 kan efter önskemål från exploatören och i dialog med kommunen enbart omfatta del av optionsområdet. Priset för marken bestäms enligt gällande taxa för industrimark vid tidpunkten för markanvisningen för etapp 2, utgångspunkten är att priset ska motsvara markens marknadsvärde.

Exploatören har rätt att säga upp denna optionsrätt i förtid.

Nyttjanderätt

Direkt när detta avtal har godkänts av kommunen medger kommunen exploatören rätt att terrassera och förbereda ett markområde för byggnation inom Värnamo Hornaryd 3:1 enligt markering på kartbilaga, se bilaga 5. Observera att markarbeten kan kräva marklov.

För allt det fyllnadsmaterial som eventuellt tillförs markområdet utifrån ska ursprunget kunna härledas. Materialets miljötekniska status ska vidare kunna verifieras med provtagningsprotokoll. Material med innehåll av ämnen som överstiger riktvärden för mindre känslig markanvändning (MKM) får ej tillföras området. Exploatören har fullt ansvar för det material som tillförs området. Endast bygg- och packningsbara massor som också uppfyller ovanstående krav får tillföras utifrån. Missköter exploatören begagnandet av denna nyttjanderätt har kommunen rätt att med omedelbar verkan återkalla rättigheten, och vid grova förseelser även denna markanvisning inklusive optionsrätt. För det fallet att denna markanvisning ej fullföljs så förfaller nyttjanderätten och exploatören ska då på kommunens anmodan återställa

P.A. M.A.

	markområdet i ursprungligt skick. Nyttjanderätten upphör också när exploatören förvärvar marken och fullföljer markanvisningen.
Förbud mot överlåtelse	Förevarande markanvisningsavtal inklusive optionsrätt och nyttjanderätt gäller mellan kommunen och exploatören. Exploatören äger inte rätt att utan kommunens skriftliga godkännande överlåta eller på annat sätt överföra eller upplåta rättigheter eller detta avtal eller del därav till annan.
Parternas överenskommelser	Kommunen kommer under anvisningstiden att fritt bruka och avverka skog inom området. Kommunen och exploatören är överens om att detta avtal uttömmande reglerar samtliga villkor för denna markanvisning. Ingen av parterna har rätt att åberopa utfästelser eller åtaganden som inte tas upp i detta avtal eller bilagor härtill, utöver vad som i övrigt föreskrivs i lag. Kommunen och exploatören är överens om att ändring av och tillägg till detta avtal, inklusive bilagor, ska för att vara gällande, göras skriftligen och undertecknas av båda parter.
Tvist	Tvist med anledning av detta avtal eller rättsförhållande härrörande ur detta avtal ska slutligt avgöras enligt svensk lagstiftning av allmän domstol inom kommunens domsaga.
Exemplar	Detta avtal har upprättats i två likalydande original, av vilka parterna har tagit varsitt exemplar.

Underskrifter och bevittnings
Värnamo 2022 -.....-.....
För Värnamo kommun

.....
Mikael Karlsson, kommunstyrelsens ordförande

Värnamo 2022 -.....-.....
För Värnamo kommun

.....
Frans Martinsson, exploateringsingenjör

Ovanstående namnteckningar för Värnamo kommun bevittnas:

.....
.....
.....
.....

PA MR

Värnamo 2022 - 08 - 09

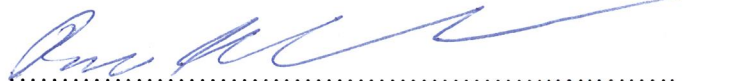
För Garantell AB

Mikael Axelsson, styrelseordförande

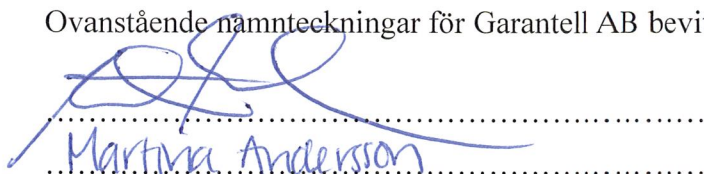
Värnamo 2022 - 08 - 09

För Garantell AB

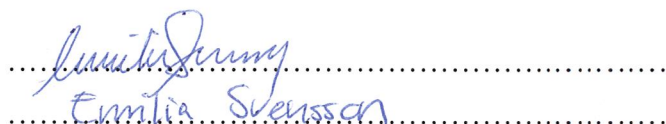

Per-Åke Axelsson, styrelseledamot

Ovanstående namnteckningar för Garantell AB bevittnas:

Martina Andersson

Emilia Svensson

Bilagor

Samhällsbyggnadsnämndens beslut om upprättande av en ny detaljplan, bilaga 1.

Karta över markanvisning, bilaga 2.

Gällande detaljplan, bilaga 3.

Tekniska utskottets beslut om dagvattenhantering och tillhörande avgifter, bilaga 4.

Karta över optionrätts- och nyttjanderättsområde, bilaga 5.

Parafering

Parterna har genom sina **signaturer** på samtliga sidor och tillhörande bilagor tagit del av och godkänt innehållet.

Protokollsutdrag:

Plan- och byggavdel-
ningen

Sbn § 93

Dnr PLAN.2021.1345

Begäran om upprättande av detaljplan för del av fastig- heten Sörsjö 3:1 med flera i Värnamo

Beslut

Samhällsbyggnadsnämnden beslutar

att uppdra åt samhällsbyggnadsförvaltningen att upprätta en ny detalj-
plan för del av fastigheten Sörsjö 3:1 med flera i Värnamo stad.

Ärendebeskrivning

Garantell AB har den 14 april 2021 kommit in med begäran om upprät-
tande av ny detaljplan för del av fastigheten Sörsjö 3:1 med flera i Vär-
namo stad.

Garantell AB har sin verksamhet idag inom fastigheten Distributören 1 i
Värnamo stad och har för avsikt att investera i en utökad produktionska-
pacitet samt i automatiserat höglager för gods klart för leverans. Dessa
investeringsplaner är ytkrävande, vilket innebär att ytterligare cirka 16
hektar mark behöver detaljpaneläggas som industrimark och läggs till
nuvarande industrifastighet Distributören 1.

Området vid Speditörvägen är idag etablerat som verksamhetsområde
med väldigt goda kommunikationsmöjligheter. Bedömning görs att det
finns goda förutsättningar för utökning av verksamhetsområdet inom den
delen av Värnamo stad, förutsatt att aktuella frågor exempelvis dagvat-
tenhantering och geotekniska förhållanden är hanterbara. Markens lämp-
lighet för industriändamål föreslås prövas då genom detaljplaneprocess.

Samhällsbyggnadsförvaltningen har inkommit med skrivelse 15 april
2021.

Förslag till beslut

Samhällsbyggnadsnämnden föreslås besluta

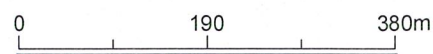
att uppdra åt samhällsbyggnadsförvaltningen att upprätta en ny detalj-
plan för del av fastigheten Sörsjö 3:1 med flera i Värnamo stad.

KLF - Mark- och exploatering

 = markanvisat område inom Sörsjö 3:1 och Hornaryd 3:1

P. A. J. M.

Följande gäller inom områden med nedanstående beteckningar.
Endast angiven användning och utformning är tillåten.
Där beteckning saknas gäller bestämmelsen inom hela planområdet.

— — — — Planområdesgräns
 - - - - Användningsgräns
 - - - - Egenskapsgräns
 + + + + Egenskapsgräns o
 — x — x Utgående plankgräns

— Hänvisning till .

Allmänna platser med kommunalt huvudmannaskap

NATUR Naturområde, PBL 4 kap. 5 § 1 st 2 p.

Kvartersmark

FORNICK AND FORNICK, 1990

Område avsett för handelsändamål PAI 4 kan 6.6.1 st 2 a

EGENSKAPSBESTÄMMELSER FOR KVARTERSMARK

Högsta byggnadshöjd i meter, PBL 4 kap. 11 § 1 st 1 p.

01-000000

Mark

20

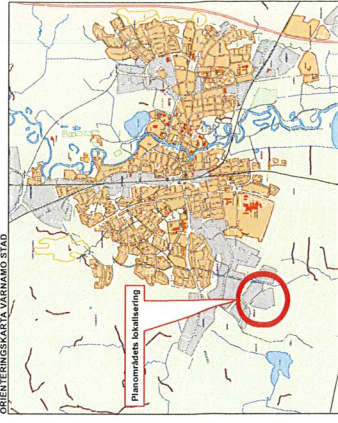
Summary

ADMINIS

U ₁	Markreservat för allmännyttiga underjordiska led
0	0
1	1
2	2
3	3
4	4
5	5
6	6
7	7
8	8
9	9
10	10
11	11
12	12
13	13
14	14
15	15
16	16
17	17
18	18
19	19
20	20
21	21
22	22
23	23
24	24
25	25
26	26
27	27
28	28
29	29
30	30
31	31
32	32
33	33
34	34
35	35
36	36
37	37
38	38
39	39
40	40
41	41
42	42
43	43
44	44
45	45
46	46
47	47
48	48
49	49
50	50
51	51
52	52
53	53
54	54
55	55
56	56
57	57
58	58
59	59
60	60
61	61
62	62
63	63
64	64
65	65
66	66
67	67
68	68
69	69
70	70
71	71
72	72
73	73
74	74
75	75
76	76
77	77
78	78
79	79
80	80
81	81
82	82
83	83
84	84
85	85
86	86
87	87
88	88
89	89
90	90
91	91
92	92
93	93
94	94
95	95
96	96
97	97
98	98
99	99
100	100

© 2006 The Authors
Journal compilation © 2006 Blackwell Publishing Ltd

ORIENTERINGSKARTA VARNAMO STAD

VÄRNAMO
KOMMUN

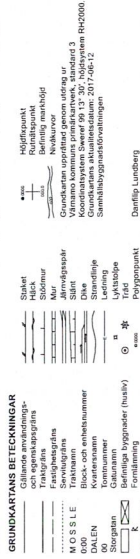
Detaliplan för fastigheten

i Värnamo stad

Samhällsbyggnadsförvaltningen

Henrik Gustavsson

1

§ 14 Dnr: TU.2022.2

Avtal VA-taxa Distributören 1

Beslut

Tekniska utskottet beslutar

att avtal ska skrivas med fastighetsägaren som innebär att full anläggningsavgift ska erläggas samt att tekniska förvaltningen utan extra kostnad flyttar på dagvattenanläggningen på fastigheten.

Ärendebeskrivning

Ärendet presenterades för tekniska utskottet 11 januari 2022 och tekniska utskottet beslutade då att överlämna ärendet till kommande sammanträde.

VA-taxan ska vara rättvis och skälig. I vissa speciella fall kan VA-huvudmannen besluta om att skriva avtal med fastighetsägaren enligt Värnamo kommuns VA-taxan § 10. "Är det inte skäligt att för viss fastighet beräkna avgift enligt §§ 5-9 får huvudmannen i stället komma överens med fastighetsägaren eller annan avgiftsskyldig om avgiftens storlek."

När fastigheterna är stora med stora byggnader blir avgifterna höga. Då kan VA-huvudmannen skriva avtal med fastighetsägaren. Fastigheten Distributören 1 i Värnamo är ett sådant fall, med en total yta på 16,8 hektar. I detta fall föreslår tekniska förvaltningen att full anläggningsavgift erläggs, men att tekniska förvaltningen i gengäld flyttar på dagvattenanläggningen så att exploatering kan ske på området, utan extra kostnad. I det arbetet flyttas cirka 420 meter ledning samt cirka 50 meter dike. Anläggningsavgiften beräknas till cirka 11 miljoner kronor. Kostnaden för att flytta dagvattenanläggningen beräknas till cirka 5 miljoner kronor. Osäkerheten gällande kostnaden är stor då tekniska förvaltningen inte har projekterat eller gjort markundersökning. Erfarenheten säger att det kan finnas berg i området.

Förslag till beslut

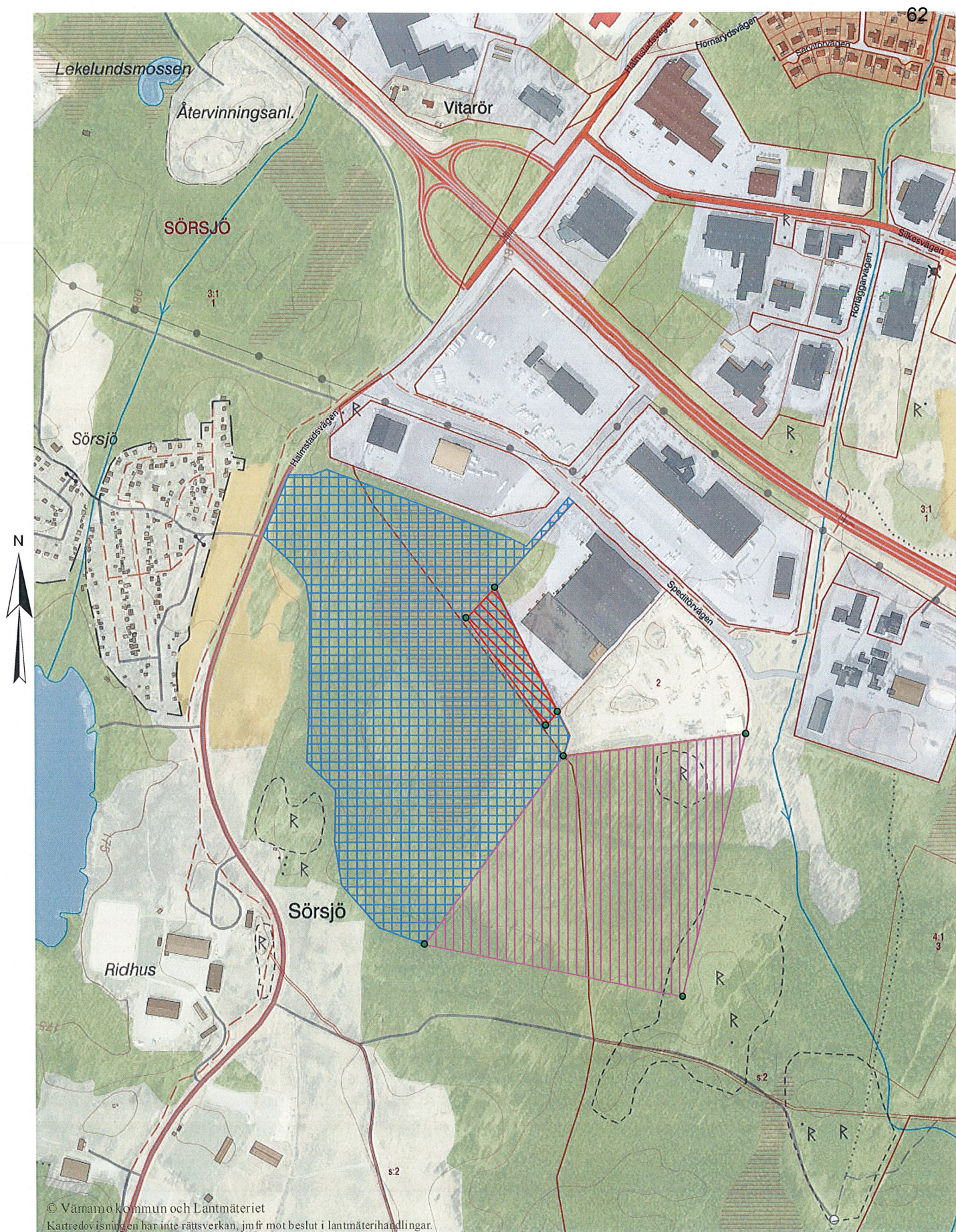
Tekniska utskottet föreslår tekniska utskottet besluta

att avtal ska skrivas med fastighetsägaren som innebär att full anläggningsavgift ska erläggas samt att tekniska förvaltningen utan extra kostnad flyttar på dagvattenanläggningen på fastigheten.

Beslut skickas till:

Justerare

KLF - Mark- och exploatering

 = markanvisat område inom Hornaryd 3:1 och Sörsjö 3:1

 = nyttjanderättssområde sammanfallande med markanvisat område inom Hornaryd 3:1

 = optionsrättssområde inom Hornaryd 3:1 och Sörsjö 3:1

0 190 380m

§ 125 Dnr: BUN.2022.1345

Samverkansavtal Naturbruksskolor

Beslut

Barn- och utbildningsnämnden beslutar

att godkänna det nya samverkansavtalet med förslaget 2 % årlig prisjustering under tre år för att ta bort momskompensationen.

att skicka ärendet vidare till kommunstyrelsen.

Ärendebeskrivning

Det befintliga avtalet mellan länets kommuner och Region Jönköpings län gällande de gymnasieutbildningar som utförs på de naturbruksskolor som drivs av regionen och vars utbildningsplatser bland annat elever från länets kommuner besitter, går ut. Därmed ska ett nytt avtal skrivas. Vid framtagandet av det nya avtalet uppmärksammades att i det pris som kommunerna betalar (riksprislistan) har momsbelopp lagts på utan att registreras som moms.

Detta är en inbyggd felaktighet som ska rättas till i det nya avtalet. En arbetsgrupp bestående av representanter från Regionen och kommunerna har utrett frågan. I utredningen framkom att om en justering av prislistan görs för momsen kommer naturbruksskolornas intäkter minska med ca 6% på helårsbasis, vilket motsvarar cirka 6 mkr årligen. För att verksamheten ska få en realistisk möjlighet att justera kostnadssidan och finna alternativa intäkter föreslås en successiv nedtrappning av kommunernas ersättning till regionen med ca 2% årligen under tre år, med start 2023. En förutsättning för detta är att naturbruksskolorna redan inför kommande läsår inleder arbetet med att anpassa sin verksamhet till den nya prisnivån.

Primärkommunal samverkansorgan - PKS beslutar att rekommendera Jönköpings läns kommuner:

- **att** det momspålägg på riksprislistan som funnits i ersättningen till Region Jönköpings läns naturbruksskolor successivt avvecklas under en treårsperiod med start år 2023 vilket motsvarar cirka 2% av priset per år, totalt cirka 6%.

- **att** länets kommuner med denna justering tecknar nytt samverkansavtal med Region Jönköpings län gällande regionens naturbruksskolor i enlighet med tidigare förslag vid PKS sammanträde 2021-10-21.

Kostnadsminskningen för Värnamo kommun beräknas till ca 400 tkr (utifrån 2021 år elevunderlag).

I bilaga 1 finns protokoll från PKS beslut och i bilaga 2 finns förslag på avtalsmall och i bilaga 3 finns PKS ärende.

Beslut skickas till: Primärkommunalt samverkansorgan som information, samt till kommunstyrelsen för beslut

Tjänsteskrivelse samverkansavtal gällande naturbruksskolor mellan Region Jönköpings län och Värnamo kommun

Ärendebeskrivning

Det befintliga avtalet mellan länets kommuner och Region Jönköpings län gällande de gymnasieutbildningar som utförs på de naturbruksskolor som drivs av regionen och vars utbildningsplatser bland annat elever från länets kommuner besitter, går ut. Därmed ska ett nytt avtal skrivas. Vid framtagandet av det nya avtalet uppmärksammades att i det pris som kommunerna betalar (riksprislistan) har momsbelopp lagts på utan att registreras som moms.

Detta är en inbyggd felaktighet som ska rättas till i det nya avtalet. En arbetsgrupp bestående av representanter från Regionen och kommunerna har utrett frågan. I utredningen framkom att om en justering av prislistan görs för momsen kommer naturbruksskolornas intäkter minska med ca 6% på helårsbasis, vilket motsvarar cirka 6 mkr årligen. För att verksamheten ska få en realistisk möjlighet att justera kostnadssidan och finna alternativa intäkter föreslås en successiv nedtrappning av kommunernas ersättning till regionen med ca 2% årligen under tre år, med start 2023. En förutsättning för detta är att naturbruksskolorna redan inför kommande läsår inleder arbetet med att anpassa sin verksamhet till den nya prisnivån.

Primärkommunal samverkansorgan - PKS beslutar att rekommendera Jönköpings läns kommuner:

- att det momspålägg på riksprislistan som funnits i ersättningen till Region Jönköpings läns naturbruksskolor successivt avvecklas under en treårsperiod med start år 2023 vilket motsvarar cirka 2% av priset per år, totalt cirka 6%.
- att länets kommuner med denna justering tecknar nytt samverkansavtal med Region Jönköpings län gällande regionens naturbruksskolor i enlighet med tidigare förslag vid PKS sammanträde 2021-10-21.

Kostnadsminskningen för Värnamo kommun beräknas till ca 400 tkr (utifrån 2021 år elevunderlag).

I bilaga 1 finns protokoll från PKS beslut och i bilaga 2 finns förslag på avtalsmall och i bilaga 3 finns PKS ärende.

Barn- och utbildningsförvaltningen

Barn- och utbildningsnämnden
Dnr:BUN.2022.1345

Beslutsförslag

Barn- och utbildningsförvaltningen föreslår barn- och utbildningsnämnden besluta

att godkänna det nya samverkansavtalet med föreslaget 2 % årlig prisjustering under tre år för att ta bort momskompensationen.

att skicka ärendet vidare till kommunstyrelsen för beslut.

Maria Nilsson
Förvaltningsekonom

Johan Grahn
Barn- och utbildningschef

Protokoll från sammanträde med Primärkommunalt samverkansorgan

§§ 27-37

Datum och tid	2022-06-02 09.00-12:10
Närvarande:	Ann-Marie Nilsson, ordförande, Beata Allen, Anneli Hägg, Kristine Hästmark, Susanne Wahlström tom 10.50, Mats Holmstedt fr 09.10 tom 11.35, Stefan Gustafsson, Anton Sjödellem tom 11.40(tjänstgörande ersättare), Sara Lindberg, Gert Jonsson, Mikael Karlsson, Mats Tingshagen
Föredragande:	Ola Götesson
Sekreterare:	Yvonne Lindén Andersson
Övriga närvarande:	Annica Malmer, Jan Holmqvist, Johan Fritz, Anneli Forsgren

- § 27 Inledning
Ordföranden hälsade välkommen till dagens sammanträde.
- § 28 Justerare
Till att jämte ordföranden justera dagens protokoll utsågs Anneli Hägg.
- § 29 Fastställande av föredragningslistan
Föredragningslistan fastställdes enligt utsänt förslag med följande tillägg under inkomna ärenden; Nytt datum för PKS sammanträde i oktober, Länstrafiken; inbjudan till remisskonferens

§ 30 Information från partnerskapet Miljösamverkan

Beslut

Primärkommunalt samverkansorgan beslutar

att med godkännande lägga informationen till handlingarna.

Information

Annica Malmer samordnare för Miljösamverkan informerade om partnerskapet Miljösamverkan och visade bifogad presentation.

§31 Redovisning av slutrapport samt förslag till beslut från arbetsgruppen rörande momsfrågan i avtal avseende naturbruksutbildningen i Jönköpings län samt förslag till beslut avseende samverkansavtal

Beslut

Primärkommunalt samverkansorgan beslutar

att det momspålägg på riksprislistan som funnits i ersättningen till Region Jönköpings läns naturbruksskolor successivt avvecklas under en treårsperiod med start år 2023 vilket motsvarar cirka 2 % av priset per år, totalt cirka 6 %,

att länets kommuner med denna justering tecknar nytt samverkansavtal med Region Jönköpings län gällande regionens naturbruksskolor i enlighet med tidigare förslag vid PKS 2021-10-21.

Information

I samband med att nytt avtal mellan länets kommuner och Region Jönköpings län avseende naturbruksutbildningen i länet uppmärksammades att i det pris som kommunerna betalar har momsbelopp lagts på utan att det registrerats som moms. Det är en felaktighet som ska rättas till i det nya avtalet. En arbetsgrupp bestående av representanter från Regionen och kommunerna har utrett frågan.

Diskussion

Primärkommunalt samverkansorgan ställde sig bakom utredningens förslag om en successiv nedtrappning av kommunernas ersättning till regionen med 2 % årligen under tre år och rekommenderade länets kommuner att teckna nytt samverkansavtal senast den 31 oktober.

§ 32 Genomgång av ärenden på Kommunalt forums dagordning den 3 juni och 8 september

Information

Kommunalt forums kommande sammanträden infaller den 3 juni och den 8 september.

§ 33 Information från chefen för Kommunal utveckling

Beslut

Primärkommunalt samverkansorgan beslutar

att med godkännande lägga informationen om indikatorer för samordnad vård och omsorg samt uppföljning av beslutsprocessen i länets kommuner om dokumentet "Tillsammans möter vi framtidens behov inom området främjande, stöd, omsorg och vård 2021 -2030 inkl statsbidragsredovisningar till handlingarna,

att kalla till medlemssamråd i samordningsförbunden Södra Vätterbygden och Finnveden.

Information

Anneli Forsgren och chefen för Kommunal utveckling informerade om uppföljning av beslutsprocessen i länets kommuner om dokumentet "Tillsammans möter vi framtidens behov inom området främjande, stöd, omsorg och vård 2021 -2030 inkl statsbidragsredovisningar samt indikatorer för samordnad vård och omsorg och visade bifogad presentation.

Anneli Hägg och chefen för Kommunal utveckling informerade om nuläget avseende IT-spåret.

Diskussion

Primärkommunalt samverkansorgan förde en diskussion kring konsekvenserna för IT-spåret då de ekonomiska förutsättningarna ändrats i och med att samordningsförbunden Södra Vätterbyggden och Finnveden minskat anslaget till IT-spåret med 300 000 kronor.

Anneli Hägg informerade om att arbetet med upphandlingsprocessen fortgår.

Primärkommunalt samverkansorgan betonade att det är angeläget att hitta en lösning beträffande IT-spåret och gav förord åt att kalla till

medlemssamråd i samordningsförbunden Södra Vätterbygden och Finnveden. Gert Jonsson sammankallar till medlemssamråd.

§ 34 Inkomna ärenden – Reflektion kring krishantering och förberedelse

Beslut

Primärkommunalt samverkansorgan beslutar

att ta upp ärendet på dagordningen på Kommunalt samverkansorgans sammanträde den 8 september.

Information

Henrik Tvarnö har inkommit med ärendet. Då Henrik är förhindrad att närvara på dagens sammanträde skjuts ärendet upp till nästa möte med Primärkommunalt samverkansorgan den 8 september.

§ 35 Inkomna ärenden – nytt datum för Primärkommunalt samverkansorgans sammanträde i oktober

Beslut

Primärkommunalt samverkansorgan beslutar

att förlägga Primärkommunalt samverkansorgans sammanträde den 21 oktober kl 13-16 på Elmia,

att Primärkommunalt samverkansorgans sammanträde den 8 september förläggs till Värnamo.

Information

Primärkommunalt samverkansorgans sammanträde förmiddagen den 21 oktober sammanfaller med Klimatkonferensen som är arrangeras på Elmia.

Diskussion

Primärkommunalt samverkansorgan förordar att sammanträdet den 21 oktober flyttas från förmiddagen och läggs i direkt anslutning till Klimatkonferensen som arrangeras på Elmia.

§ 36 Inkomna ärenden – Länstrafiken – inbjudan till remisskonferens

Beslut

Primärkommunalt samverkansorgan beslutar

att skriftligen bjuda in presidiet för nämnden trafik, infrastruktur och miljö till Primärkommunalt samverkansorgans sammanträde den 8 september.

Information

Länstrafikens inbjudan till länets kommuner angående remisskonferens har på grund av den korta tiden mellan inbjudan och konferens inneburit svårigheter för kommunerna att inkomma med synpunkter.

Diskussion

Primärkommunalt samverkansorgan förde en diskussion om behovet av förbättrad dialog mellan länets kommuner och Länstrafiken och förordar att bjuda in presidiet för nämnden trafik, infrastruktur och miljö till Primärkommunalt samverkansorgan den 8 september för dialog.

§ 37 Anmälningsärenden

Inga anmälningsärenden har inkommit denna gång.

Vid protokollet

Yvonne Lindén Andersson

Justeras datum: 2022-06-16

Ann-Marie Nilsson

Anneli Hägg

Tillkännagivande av dag för justering av Primärkommunalt samverkansorgans protokoll
har anslagits på Region Jönköpings län, Kommunal utvecklings anslagstavla, intygar:

Yvonne Lindén Andersson

Samverkansavtal avseende naturbruksutbildning i Jönköpings län

Bakgrund

Region Jönköpings län är huvudman för naturbruksutbildningen vid Stora Segerstads Naturbrukscentrum och Tenhults naturbruksgymnasium. Utbildningen samordnas och organiseras inom ett samverkansområde omfattande länets 13 kommuner. I föreliggande samverkansavtal regleras förutsättningarna för hur Regionen som huvudman ska tillgodose behovet av länets utbildningar inom naturbruksprogrammet.

Inför revidering av samverkansavtalet från den 1 augusti 2016 har ett utredningsarbete och samråd genomförts med länets kommuner om verksamhetsinriktningen de kommande åtta åren. Samrådets slutsatser om verksamhetsinriktningen bifogas detta samverkansavtal som en bilaga.

1. Parter

1.1 Region Jönköpings län, nedan kallad Regionen, organisationsnummer 232100-0057, Box 1024, 551 11 Jönköping.

1.2 Värnamo kommun, nedan kallad Kommunen, organisationsnummer 212000
0555, postnr kommunort 33183, Värnamo

2. Verksamhetens innehåll

Regionen ska ansvara för utbildning inom naturbruksområdet med fokus på gröna näringar för ungdomar och vuxna. Det innebär:

- Naturbruksprogrammet.
- Introduktionsprogram med två inriktningar: yrkesintroduktion samt programinriktat val.
- Gymnasiesärskola med två program: Skog, mark och djur (SMD) samt individuellt program.

Skolorna kan även anordna yrkesvux, SFI och eftergymnasiala utbildningar.

Utbildningarna ska anordnas och genomföras i enlighet med de formella krav och målsättningar som anges i nationella styrdokument. Uppdragsverksamhet kan utföras inom ramen för detta avtal.

Regionen finansierar projekt knutna till landsbygdsutveckling och de gröna näringarna, som ett led i att naturbruksskolorna även ska vara kompetenscentra för de gröna näringarna.

3. Målsättning

En tydlig samverkan mellan Regionen och Kommunen ska utveckla en effektiv organisation, som ska erbjuda attraktiva utbildningar med hög kvalitet. Genom en tydlig profilering och marknadsföring

samt kontinuerligt utvecklingsarbete ska länets naturbruksutbildningar vara ledande inom sina respektive områden.

4. Verksamhetens ledning

Styrelse för naturbruksutbildningen är Nämnden för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet.

Utvecklingsrådet utgör samverkansorgan mellan Regionen och länets kommuner och består av tre representanter från länets kommuner och fyra representanter från regionen (skolchef, ekonomi- chef regional utveckling samt respektive skolas verksamhetschef). Ordförande i utvecklingsrådet utses av kommunerna.

En gång om året utökas utvecklingsrådet med presidierna i primärkommunal samverkan (PKS) och Nämnden för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet.

Utvecklingsrådets uppgift ska vara att följa verksamheten, ge inspel i budgetprocessen och delta i arbetet med att utveckla verksamheten i enlighet med fastställd målsättning.

5. Elevkostnad – ekonomisk reglering

Kommunen ersätter Regionen utifrån elevantal och riksprislista, exklusive momskompensation.

Regionens åtagande har sin grund i att eleversättningen under avtalstiden finansierar regionens självkostnad baserad på en rationell organisation och utbildning av god kvalitet. Årliga över- och underskott balanseras till nästkommande år. Vid avtalets upphörande ska balanserat resultat regleras där kommunernas andelstal beräknas utifrån skatteunderlag. I övrigt gäller följande:

- Avstämning av antal elever sker sju gånger per år (september, oktober, november, februari, mars, april och maj).
- Fakturering utifrån avstämning sker i september och februari. Justering sker i december för höstterminen och juni för vårterminen utifrån den avstämning av elevantal som genomförts under respektive termin.
- Kapitaltjänstkostnader (avskrivning, ränta) beräknas enligt regionens regelverk.
- Om behov av en minskad dimensionering av naturbruksprogrammet uppstår ska vid avyttring av fast egendom eventuell realisationsvinst/förlust tillföras det balanserade resultatet.

6. Marknadsföring – information om naturbruksutbildningen

Marknadsföring och utbildningsinformation ska ske likvärdigt med övrig kommunal utbildningsverksamhet. Naturbruksgymnasierna ska erbjudas möjlighet att medverka i kommunens olika informationsaktiviteter.

7. Omförhandling

Part äger rätt att påkalla omförhandling av avtalet om det under avtalstiden fattas politiskt beslut som väsentligt ändrar förutsättningarna för detta avtal.

8. Avtalstid

Detta avtal gäller från och med den 1 januari 2023 till och med den 31 december 2030. Därefter förlängs samverkansavtalet med fyra års intervaller, om ingen part säger upp avtalet. Uppsägning av samverkansavtalet ska skriftligen meddelas samverkansparterna, senast två år innan aktuell avtalsperiod löper ut.

9. Tvist

Eventuell tvist angående tolkning eller tillämpning av detta avtal ska hanteras och lösas i samverkan, behörigt organ är Kommunalt Forum.

Om det finns svårigheter att lösa uppkommen tvist ska SKR:s juridiska enhet anlitas. Parterna ska dela kostnaderna för SKR:s medverkan.

Föredragande

Forum

Samarbetsavtal angående naturbruksutbildningar i region Jönköpings län

Rubrik

2022-05-24

Bakgrund

Det befintliga avtalet mellan länets kommuner och Region Jönköpings län gällande de gymnasieutbildningar som utförs på de naturbruksskolor som drivs av regionen och vars utbildningsplatser bland annat elever från länets kommuner besitter, går ut. Därmed ska ett nytt avtal skrivas. Vid framtagandet av det nya avtalet uppmärksammades att i det pris som kommunerna betalar (riksprislistan) har momsbelopp lagts på utan att registreras som moms. Detta är en inbyggd felaktighet som ska rättas till i det nya avtalet.

En arbetsgrupp bestående av representanter från Regionen och kommunerna har utrett frågan. I utredningen framkom att om en justering av prislistan görs för momsen kommer naturbruksskolornas intäkter minska med ca 6% på helårsbasis, vilket motsvarar cirka 6 mkr årligen.

För att verksamheten ska få en realistisk möjlighet att justera kostnadssidan och finna alternativa intäkter föreslås en successiv nedtrappning av kommunernas ersättning till regionen med ca 2% årligen under tre år, med start 2023. En förutsättning för detta är att naturbruksskolorna redan inför kommande läsår inleder arbetet med att anpassa sin verksamhet till den nya prisnivån.

Förslag till beslut

PKS beslutar att rekommendera Jönköpings läns kommuner:

- att det momspålägg på riksprislistan som funnits i ersättningen till Region Jönköpings läns naturbruksskolor successivt avvecklas under en treårsperiod med start år 2023 vilket motsvarar cirka 2% av priset per år, totalt cirka 6%.
- att länets kommuner med denna justering tecknar nytt samverkansavtal med Region Jönköpings län gällande regionens naturbruksskolor i enlighet med tidigare förslag vid PKS sammanträde 2021-10-21.

Ola Götesson
Chef Kommunal utveckling

§ 77 Dnr: MBN.2021.80

Uppdrag tolkservice

Beslut

Medborgarnämnden beslutar

att föreslå kommunstyrelsen att inhämta yttrande från servicenämnd gällande övertagande av tolkservice.

Ärendebeskrivning

Medborgarnämnden och servicenämnden har på uppdrag av kommunstyrelsen (Dnr: MBN.2021.80 utrett ett övertagande av Tolkservice från medborgarnämnden till Servicenämnden. Utredningen visar att tolkservice organisatoriskt hör hemma inom servicenämndens ansvarsområde.

Förslag till beslut

Medborgarförvaltningen föreslår medborgarnämnden besluta

att föreslå kommunstyrelsen att inhämta yttrande från servicenämnd gällande övertagande av tolkservice.

Beslut skickas till:
Kommunstyrelsen

**Uppdrag tolkservice - Flytt av Tolkservice från
Medborgarnämnd till Servicenämnd.****Ärendebeskrivning**

Medborgarnämnden och servicenämnden har på uppdrag av kommunstyrelsen (Dnr: KS.2021.637) utrett ett övertagande av Tolkservice från medborgarnämnden till Servicenämnden. Utredningen visar att tolkservice organisatoriskt hör hemma inom servicenämndens ansvarsområde.

Beslutsförslag:

Medborgarförvaltningen föreslår medborgarnämnden besluta

att föreslå kommunstyrelsen att inhämta yttrande från servicenämnd gällande övertagande av tolkservice.

Fredrik Wallström
Förvaltningschef

Utredning

Bakgrund

Tolkservice är sprunget ur ett behov av att ge kommunens innevånare en god service i frågan om tillgång till tolk vid kontakter med samhällets företrädare och funktioner.

Tolkservice är en verksamhet inom medborgarnämndens ansvarområde, som har i uppdrag att förmedla tolkar till i första hand offentliga aktörer såsom regionen samt kommunen.

Tolkservice arbetar även med att förmedla översättningsuppdrag. Verksamheten består av två heltidstjänster som förmedlar tolkar, samt 219 registrerade tolkar som finns i tolkregistret. Tolkservice förmedlar ca 40 olika språk på plats, telefon eller digitalt via teams. Tolkservice är medlemmar i Tolksericrådet tillsammans med 14 andra tolkförmedlingar i landet. Där har tolkservice ett bra samarbete och kan vid behov låna tolkar till uppdrag som inte kan lösas via våra egna registrerade tolkar. Tolkservice lånar även ut tolkar till andra kommuner om behov uppstår. 2021 förmedlade Tolkservice 11 199 uppdrag, 2020 förmedlade vi 10 517. Tolkservice har bedrivits av medborgarnämnden sedan start och är en verksamhet som är integrerad i medborgarnämndens organisationssystem, det innebär överskott i kärnverksamhet, vilket har finansierat ett chefs och administrativt stöd även till andra delar av medborgarförvaltningens verksamhet (motsvarande 0,5 chefstjänst, samt 0,5 administrationstjänst)

Ekonomiska konsekvenser

Redovisningen är utifrån budget som är beslutad för 2022.

Om verksamheten för tolkservice flyttar till Servicenämnd innebär det för Medborgarnämnden en minskad intäkt med 6 519 tkr. Att bedriva tolkservice är även förknippat med kostnader, för 2022 beräknas kostnaderna för arbetskraft att uppgå till 6 210 tkr samt övriga verksamhetskostnader med 230 tkr totalt 6 440 tkr.

I ovanstående siffror är budgeten för personalkostnader beräknad på 3.0 heltidstjänster fördelat enligt följande;

- 0.5 chefstjänst
- 0.5 administratör
- 2.0 Tolkförmedlare.

Den ekonomiska konsekvensen för medborgarnämnden blir en underfinansiering av 0.5 chefstjänst respektive 0.5 administratör vilket innebär en underfinansiering i nämndens budget om 660 000. Vid en flytt behöver en del av dessa medel medfölja tolkservice till servicenämnden totalt 313 000 kr, vilket får till konsekvens att medborgarförvaltningen behöver finna effektiviseringar motsvarande 313 000 kr (i tjänster räknat ca 0,5 tjänst)

Då de administrativa respektive chefsresurserna sedan tidigare är fördelade över en samlad administration där tolkservice är en av flera delar ser förvaltningen att en budgetjustering mellan servicenämnd och medborgarnämnd på motsvarande 347 000 kr är nödvändig för att fortsätta bedriva en verksamhet av god kvalitet. Förvaltningens bedömning är att det är möjligt att i budget 2023 finna effektiviseringslösningar motsvarande 313 000 kronor, dessa står att finna i mindre omfördelningar av personalbudget inom förvaltningens sektionsstrukturen, fortsatt arbete med effektiviseringar inom övriga kostnader.

I bokslut 2019 var det ett överskott på 941 tkr

I bokslut 2020 var det ett överskott på 450 tkr

I bokslut 2021 var det ett underskott på 64 tkr

Juridiska förutsättningar

Kommunallagen

Allmänna befogenheter och lokaliseringsprincipen

Koml 2 kap 1 § Kommuner och regioner får själva ha hand om angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens eller regionens område eller deras medlemmar. *Lag (2019:835).*

Självkostnadsprincipen

koml 2 kap 7§ Kommuner och regioner får driva näringsverksamhet, om den drivs utan vinstsyfte och syftar till att tillhandahålla allmännyttiga anläggningar eller tjänster åt medlemmarna.

Dialog med kommunjurist

Utifrån kommunallagstiftningen i första hand 2 kap 1§ är det inte helt oproblematiskt att bedriva tolkservice utifrån ett kommunalt perspektiv. De begränsningar som bland annat behöver utforskas är den s.k.

lokaliseringsprincipen vilket innebär att de intressen som kommunen vill tillgodose ska vara knutna – lokaliserade till kommunen, det är inte tillräcklig –

att den verksamhet som man vill främja bedrivs inom kommunens gränser, utan avgörande är att intresset är knutna till den egna kommunen.

Utifrån koml 2 kap 7§ En kommun får inte inlåta sig i s.k. spekulativa företag, regleringen innehåller dock inte ett absolut vinstförbud i den mening att verksamhet aldrig kan tillåtas generera överskott, utan det väsentliga är att den inte inrättats eller drivs i det huvudsakliga syftet att vara vinstbringande.

Muntlig Dialog Jurist Staffan Vikell SKR

SKR ser inte att det skulle vara ett problem för kommunen att sälja tolktjänst till kommun eller region såvida det inte finns en vinst.

Finns det ett allmänintresse för kommunen att bedriva en tolkförmedling?

Eftersom regionen är vår största kund borde det finnas ett samverkansavtal gällande detta. Har regionen upphandlat tolk? Avtalssamverkan KL 9 kap 37§. Problem att sälja till privata kunder, sker det vid något enstaka tillfälle är det ok.

Skriftlig återkoppling från Lena Dalman

Avdelningen för juridik SKR

Det strider mot lokaliseringsprincipen att bedriva en tolkservice med regionen som största kund. Dessutom får ni inte bedriva näringsverksamhet av detta slag. Det får anses vara ett område där privata aktörer kan tillgodose behovet. En lösning på problemet vore att exempelvis lägga verksamheten i en gemensam nämnd eller i ett kommunalförbund. Då kommer ni runt problemen med lokaliseringsprincipen och näringsverksamhet; det blir då att se som egen regi-verksamhet.

Tolkservicerådet

Tolkservicerådet (TSR) är en branschorganisation för offentligt ägda tolkförmedlingar som arbetar efter gemensamma yrkesetiska riktlinjer som finns samlade i "God tolkservicesed".

TSR samverkar med organisationer som arbetar för samma mål som TSR. Dessa organisationer kan efter beslut på årsstämman välja adjungerade representanter till TSR:s styrelse och de har närvaro- och yttranderätt vid TSR:s årsstämma. Värnamo kommun är representerade i TSRs styrelse.

Kommunala Tolkförmedlingar finns i 14 kommuner enl. TSR, Borlänge, Eskilstuna, Eslöv, Falkenberg, Gislaved, Helsingborg, Härnösand, Jönköping, Karlstad, Lund, Sundsvall, Tolkförmedling Väst, Värnamo samt Västmanland.

Förvaltningens ställningstagande

Medborgarförvaltningens sammanfattande slutsats är att kommunen med vissa begränsningar bör bedriva tolkservice, Detta då det i första hand inte är att

betrakta som en vinstgenererande verksamhet utan en verksamhet som bedrivs i syfte att tillhandahålla en allmännyttig tjänst till kommunens innevånare.

Det bör dock påpekas att kommuners rätt att bedriva tolkservice inom kommunen men även till länsinnevånare inte prövats i svensk domstol. Det som har prövats är om det är möjligt för ett landsting (Örebro läns landsting) 2013-04-05 att avlämna anbud gällande drift av rikstäckande förmedlingscentral för bildtelefoni (teckentolkservice) Här upphävde förvaltningsrätten avlämnandet av anbud – Örebro läns landsting fick med andra ord inte delta i nationell upphandling

Positiva effekter av en flytt

Effekten av att flytta tolkservice till Serviceförvaltningen är att det hamnar mer rätt i organisationen utifrån att tolkservice är ett serviceuppdrag och i Serviceförvaltningen finns liknande servicefunktioner samlade.

Risk och konsekvensanalys

Ekonomi

Överskotten de senaste åren för tolkservice har bidragit till ett positivt resultat för medborgarnämnden. I de fall kompensation för ekonomiskt bortfall ej tilldelas nämnden kommer förvaltningen behöva genomföra en effektivisering i syfte att möta ett ekonomiskt bortfall. Detta kan få konsekvenser för kvalitén på nämndens uppdrag.

Konsekvenser för personal.

En risk och konsekvensanalys har genomförts tillsammans med medarbetarna på tolkservice, analysen visar att det finns en viss oro kopplade till en organisationsförändring. Denna oro handlar i första hand om fysiska men även psykosocial oro.

- Vart ska vi sitta? (egna rum, landskap)
- Kommer rätt utrustning att tilldelas?
- Dock upplever inte medarbetarna någon starkt uttalad oro kring att ingå i en ny arbetsgrupp med nya kollegor.

Bedömning/sammanfattning

Medborgarförvaltnings bedömning är att en flytt av tolkservice från medborgarnämnden till servicenämnden är organisationsförändring som långsiktigt gynnar utveckling och arbetsmiljö för verksamheten, en flytt stödjer även kommunens strategi kring en samlad service inom en nämnds uppdrag. Den ekonomiska och arbetsmiljömässiga konsekvens en flytt får är hanterbar och borde inte hindra en förändring.

Medborgarförvaltningen förordar att en övergång bör ske årsskiftet 2022/2023,

Medborgarförvaltningen

Medborgarnämnden

Dnr: MBN.2021.80

detta för att möjliggöra budgetjusteringar, vidare arbete med ekonomiska och arbetsmiljömässiga konsekvenser.

§ 258 Dnr: KS.2021.637

Uppdrag tolkservice

Beslut

Kommunstyrelsen beslutar

att medborgarnämnden ska återkomma till kommunstyrelsen om organisatorisk tillhörighet gällande tolkservice senast 31 augusti 2022.

Ärendebeskrivning

Tolkservice är en verksamhet inom medborgarnämndens ansvarområde. Tolkservice uppdrag är att förmedla tolkar till i första hand offentliga aktörer såsom skola, sjukvård och socialtjänst. Tolkservice arbetar även med att förmedla översättningsuppdrag vid behov.

Den 18 januari 2022, § 19 beslutade kommunstyrelsen att ge medborgarförvaltningen tillsammans med serviceförvaltningen i uppdrag att utreda en flytt av tolkservice från medborgarförvaltningen till serviceförvaltningen samt att återkomma till kommunstyrelsen med förslag på organisatorisk tillhörighet senast i juni 2022.

Medborgarförvaltningen har tillsammans med serviceförvaltningen påbörjat utredning av en möjlig flytt av tolkservice. Dock har det under tiden uppstått oklarheter gällande den ekonomiska och juridiska aspekten, som har gjort att utredningen tar längre tid. Medborgarförvaltningen kommer inte kunna återkomma till kommunstyrelsen med organisatorisk tillhörighet senast i juni 2022.

Medborgarnämnden beslutade 22 juni 2022, § 65 att få återkomma till kommunstyrelsen om organisatorisk tillhörighet gällande tolkservice senast 31 augusti 2022.

Beslut skickas till:
Medborgarnämnden

§ 65 Dnr: MBN.2021.80

Uppdrag tolkservice - återkoppling till kommunstyrelsen

Beslut

Medborgarnämnden beslutar

att få återkomma till kommunstyrelsen om organisatorisk tillhörighet gällande tolkservice senast 31 augusti 2022.

Ärendebeskrivning

Den 18 januari 2022, § 19 fattade kommunstyrelsen beslut om att medborgarförvaltningen tillsammans med serviceförvaltningen skulle utreda en flytt av tolkservice från medborgarförvaltningen till serviceförvaltningen samt att återkomma till kommunstyrelsen med förslag på organisatorisk tillhörighet senast i juni 2022.

Medborgarförvaltningen har tillsammans med serviceförvaltningen påbörjat utredning av en möjlig flytt av tolkservice. Dock har det under tiden uppstått oklarheter gällande den ekonomiska och juridiska aspekten, som har gjort att utredningen tar längre tid.

Medborgarförvaltningen kommer inte kunna återkomma till kommunstyrelsen med organisatorisk tillhörighet senast i juni 2022.

Förslag till beslut

Medborgarförvaltningen föreslår medborgarnämnden

att få återkomma till kommunstyrelsen om organisatorisk tillhörighet gällande tolkservice senast 31 augusti 2022.

Beslut skickas till:
Kommunstyrelsen

§ 19 Dnr: KS.2021.637

Uppdrag tolkservice

Beslut

Kommunstyrelsen beslutar

- att** ge medborgarnämnden tillsammans med servicenämnden i uppdrag att utreda förutsättningarna för tolkservice organisatoriska tillhörighet samt
- att** återkomma till kommunstyrelsen med förslag på organisatorisk tillhörighet senast i juni 2022.

Ärendebeskrivning

Tolkservice är en verksamhet inom medborgarnämndens ansvarsområde. Tolkservice uppdrag är att förmedla tolkar till i första hand offentliga aktörer såsom skola, sjukvård och socialtjänst. Tolkservice arbetar även med att förmedla översättningsuppdrag vid behov. Tolkservice har under många år varit en organisation som finns inom medborgarnämndens ansvarsområde.

Verksamheten består av två heltidstjänster som förmedlar tolkar, samt ca 200 timanställda tolkar. Tolkservice genererar intäkter till medborgarnämnden resultat 2020 336 tkr (Prognos 2021 500 tkr) Detta innebär att för nämnden är detta en intäktskälla som påverkar resultatet positivt. Då tolkservice i grunden är en organisation som ängar sig att förmedlingsuppdrag och till delar kan likställas med en bemanningsorganisation, bedömer medborgarförvaltningen och Serviceförvaltningen att tolkservice organisatoriskt men även utifrån uppdrag passar väl in i Serviceförvaltningen kommunala uppdrag.

Medborgarförvaltningen och Serviceförvaltningen bedömer även att möjligheten att ge en bättre service samt utveckla och kvalitetssäkra verksamheten förbättras vid en organisatorisk flytt. Medborgarförvaltningen önskar därför få i uppdrag av medborgarnämnden att tillsammans med servicenämnden genomföra en utredning i syfte att genomlysna om en flytt mellan nämnderna skulle kunna få förväntad effekt. Dvs

- Ökad tillgänglighet
- Ett klokare resursutnyttjande
- Minskad sårbarhet (Vid sjukdom, ledigheter och arbetstoppar)
- En kommunorganisatoriskt mer korrekt placering

Forts.

Ks § 19 (forts)

Medborgarnämnden beslutade 15 december 2021, § 107

- att föreslå kommunstyrelsen ge medborgarnämnden i uppdrag att utreda förutsättningarna för tolkservice organisatoriska tillhörighet
- att föreslå kommunstyrelsen ge medborgarnämnden i uppdrag att bilda en arbetsgrupp i samråd med servicenämnden samt
- att medborgarnämnden återkommer till kommunstyrelsen med förslag på organisatorisk tillhörighet senast juni 2022.

Beslut skickas till:
Medborgarnämnden
Servicenämnden

§ 107 Dnr: MBN.2021.80

Uppdrag tolkservice

Beslut

Medborgarnämnden beslutar

- att** föreslå kommunstyrelsen ge medborgarnämnden i uppdrag att utreda förutsättningarna för tolkservice organisatoriska tillhörighet
- att** föreslå kommunstyrelsen ge medborgarnämnden i uppdrag att bilda en arbetsgrupp i samråd med servicenämnden samt
- att** medborgarnämnden återkommer till kommunstyrelsen med förslag på organisatorisk tillhörighet senast juni 2022

Ärendebeskrivning

Tolkservice är en verksamhet inom medborgarnämndens ansvarsområde. Tolkservice uppdrag är att förmedla tolkar till i första hand offentliga aktörer såsom skola, sjukvård och socialtjänst. Tolkservice arbetar även med att förmedla översättningsuppdrag vid behov. Tolkservice har under många år varit en organisation som finns inom medborgarnämndens ansvarsområde.

Verksamheten består av två heltidstjänster som förmedlar tolkar, samt ca 200 timanställda tolkar. Tolkservice genererar intäkter till medborgarnämnden resultat 2020 336 tkr (Prognos 2021 500 tkr) Detta innebär att för nämnden är detta en intäktskälla som påverkar resultatet positivt. Då tolkservice i grunden är en organisation som ängar sig att förmedlingsuppdrag och till delar kan likställas med en bemanningsorganisation, bedömer medborgarförvaltningen och Serviceförvaltningen att tolkservice organisatoriskt men även utifrån uppdrag passar väl in i Serviceförvaltningen kommunala uppdrag. Medborgarförvaltningen och Serviceförvaltningen bedömer även att möjligheten att ge en bättre service samt utveckla och kvalitetssäkra verksamheten förbättras vid en organisatoriskt flytt. Medborgarförvaltningen önskar därför få i uppdrag av medborgarnämnden att tillsammans med servicenämnden genomföra en utredning i syfte att genomlysas om en flytt mellan nämnderna skulle kunna få förväntad effekt. Dvs

- Ökad tillgänglighet
- Ett klokare resursutnyttjande
- Minskad sårbarhet (Vid sjukdom, ledigheter och arbetstoppar)
- En kommunorganisatoriskt mer korrekt placering

Förslag till beslut

Medborgarförvaltningen föreslår medborgarnämnden besluta

- att** föreslå kommunstyrelsen ge medborgarnämnden i uppdrag att utreda förutsättningarna för tolkservice organisatoriska tillhörighet
- att** föreslå kommunstyrelsen ge medborgarnämnden i uppdrag att bilda en arbetsgrupp i samråd med servicenämnden samt
- att** medborgarnämnden återkommer till kommunstyrelsen med förslag på organisatorisk tillhörighet senast juni 2022

Beslut skickas till:
Kommunstyrelsen

Hälsans miljömål 2023-2027

Ärendebeskrivning

Värnamo kommun har från länsstyrelsen i Jönköpings län fått åtgärdsprogrammet Hälsans miljömål som remiss att svara på.

Åtgärdsprogrammets syfte är att lyfta fram de åtgärder som bedöms nödvändiga för att nå miljö kvalitetsmålen frisk luft, giftfri miljö, skyddande ozonskikt, säker strålmiljö samt god bebyggd miljö. Dessutom berörs ett flertal mål i Agenda 2030. Åtgärdsprogrammet innehåller förslag på 28 åtgärder och avser perioden 2023-2027. Det ersätter ett tidigare program som gällde mellan åren 2016–2022.

Länsstyrelsen i Jönköpings län önskar få synpunkter på förslaget, samt svar på vilka av åtgärderna som Värnamo kommun åtar sig att genomföra. Åtgärderna som föreslås berör tekniska utskottet, samhällsbyggnadsnämnden och barn- och utbildningsnämnden som fått remissen för att kunna bestämma vilka åtgärder de åtar sig.

Beslutsförslag

Kommunledningsförvaltningen föreslår kommunstyrelsen besluta

Att ställa sig bakom kommunledningsförvaltningens förslag på åtaganden

Att godkänna tekniska utskottets-, samhällsbyggnadsnämndens-, och barn- och utbildningsnämndens remissvar

Att ställa sig bakom kommunledningsförvaltningens förslag till gemensamt remissvar samt

Att svara på remissen i enlighet med förslaget

Martina Palm
Miljöstrateg

Ulf Svensson
Kommundirektör

Utredning

Förslag på remissvar (synpunkter och åtaganden) bifogas som excelfil ”svarsfil Hälsans miljömål”. Åtgärderna som antas i remissen kommer att föras in i Åtgärdsprogram för Värnamo kommuns miljöarbete 2023 med tillhörande årlig uppföljning.

Riskbedömning

Genomförandet av de åtgärder som antas i detta remissvar måste också tas med i förvaltningarnas budget och verksamhetsplanering. Annars riskerar åtgärderna att glömmas bort eller prioriteras ner.

Remissinstans:

Fyll i:
Aktörer som föreslås vara ansvarig för genomförandet fyller i kolumn D (ja/ nej/ ej relevant). Om flera aktörer anges som ansvariga för en åtgärd föreslås ibland en huvudansvarig aktör, som då är markerad med en stjärna.

Nr	Sid	Åtgärdsnamn	Förslag på ansvarig för genomförande	Vi avser att genomföra åtgärden/ delta i genomförandet av åtgärden (välj Ja, Nej eller Ej relevant i rullistan)	Kommentar av din organisation	intern anteckning
Giftfri miljö						
		Öka kunskapen om handlingsplaner för förorenade				
1	17	områden	Länsstyrelsen, kommunerna	Ja		SBF/ miljöavd
2	18	Inventera och riskklassa förorenade områden	Länsstyrelsen, kommunerna	Ja		SBF/ miljöavd
		Genomföra undersökningar av potentiellt förorenade				
3	20	områden	Länsstyrelsen, kommunerna	Ja		SBF/ miljöavd
		Arbeta med saneringsåtgärder för förorenade				
4	22	områden	Länsstyrelsen, kommunerna	Ja		SBF/ miljöavd
5	24	Fasa ut farliga kemikalier	Länsstyrelsen, Kommunerna, Region Jönköpings län, näringsliv	Ja	Varför är genomförandet tudelat? Varför inte två separata ågärder då? Den ena handlar om att skapa och delta i ett nätverk, den andra om tillsyn.	KLF/ miljöstrateg (deltar i nätverk). SBF åtar sig inte andra delen
6	25	Säkerställa säker förvaring av kemikalier	Kommunerna, Region Jönköpings län och näringsliv.	Nej	Detta innebär ingen högre ambition än vad lagsifftnignen kräver. Vi arbetar redan med detta i egenkontrollen.	
7	27	Öka kunskapen om kemikalier i detaljhandel	Kommunerna	Nej		
		Minimera mängden farliga ämnen i barns förskole-				
8	28	skolmiljöer	Kommunerna	Ja		BUF/Admin
					Vi har inte kompetens att ställa krav och följa upp dem mer än vi redan gör på kemikaliefronten. Vi prioriterar avfalls- och klimatkrav de närmaste åren vad gäller upphandlingsfokus.	
9	30	Ställa kemikaliekrav i upphandling	Kommuner, Region Jönköpings län	Nej		
Hållbar produktion och konsumtion						
10	33	Minska avfallsmängderna och främja cirkularitet	Samtliga aktörer	Ja		KLF/miljöstrateg
11	37	Minska användningen av engångsartiklar	Kommuner, Region Jönköpings län, privata aktörer	Ja	fel rubrik. Åtminstån­de i relation till genomförande a) då det inte handlar om att minska <i>mängden</i> engångsartiklar utan <i>klimatpåverkan</i> till följd av dem	KLF/miljöstrateg
					Ambitionen är för högt ställd. För ställa kravet att material som demonteras ska gå till återbruk bygger på att ett sådant upplägg finns, men det gör det inte. För att detta ska skapas behöver först dirketionen (politiken) för Sådå ta beslut på gemensam hantering och hitta en fungerande affärsmodell för handel/ta och ge. Skulle kommunen ta ansvar i frågan handlar detta om anställningar, vilket inte är troligt att vi kommer att kunna få till under åtgärdsperioden. Om man ändå ställer krav i upphandling så måste man också kunna följa upp att detta efterföljs, och det kan bli väldigt svårbedömt.	
12	38	Skapa cirkulära flöden av bygg- och rivningsresurser	Kommuner, kommunala bolag, privata aktörer, Region Jönköpings län, Länsstyrelsen.	Nej		
			Kommuner, näringsliv, Region Jönköpings län, organisationer,			
13	41	Underlätta för delning av produkter och tjänster	Länsstyrelsen	Ja	Värnamo kommun har ambitionen att uppnå P i genomförande	TF
		Genomföra utbildning och studiebesök kring cirkulär				
14	42	ekonomi och industriell symbios	Kommuner, Region Jönköpings län	Ja		Värnamo Näringsliv

				Åtgärden behöver bli mer konkret innan Värnamo kommun säger ja, vilket typ av stöd handlar det om? Värnamo kommun kan tänka sig anta sig åtgärdern vid ett senare tillfälle, beroende på hur stödet/projektet utformar sig. Om det är klimatpiloterna 2.0 är vi inte intresserade. Tips! Lägg in info om konsumtionskompassen som hjälp att hitta prioriterad målgrupp.	
15	45	Skapa möjligheter för hållbara livsstilar	Länsstyrelsen*, Kommunerna, Region Jönköpings län*	Nej	
Livsmiljöer för god hälsa					
		Etablera hälsofrämjande utomhusmiljöer på förskole- och skolgårdar	Länsstyrelsen, Kommunerna*, Region Jönköpings län	Ja	förtydliga att det ska gälla befintliga gårdar. Följer man boverkets rekommendationer när man bygger nytt så når man i princip målet i åtgärden
16	49				BUF/Admin (TF delar åtgärden)
17	51	Etablera platser för tätortsnära odling	Kommunerna	Ja	TF/ utredning-projektering (SBF delar åtgärden)
		Genomföra modellberäkningar av luftkvalitet vid förtätning och ny-exploatering	Kommunerna	Nej	Luftkvalitén är inte ett problem i Värnamo kommun, än. Beräknas heller inte att bli det inom programperioden iom de planerade nybyggnationerna. Också: Åtgärden skiljer sig för mycket åt i genomförandet och uppföljningen. I genomförandet handlar det om att genomföra modellberäkningar och i uppföljningen efterfrågar man en rutin. Förtydliga vad som menas med en rutin och se till att det blir balans i fokus mellan genomförande och uppföljningskriterier.
18	53				
19	54	Sprida information om vedeldning	Kommunerna	Ja	kommer dessutom att göra ett GIS-skikt
		Minska hälsoskadligt buller	Kommunerna	Ja	SBF/ miljöavd SBF/ planavd (bullerkarta)
20	56		Kommunerna, Region Jönköpings län, Föreningar	Ja	TF delar åtgärden (genomför hastighetssänkning mossle-sjukhuset)
21	58	Minska spridning av plast, mikroplast och nanoplast		Ja	TF (skärper arbetet med konstgräs samt genomför hastighetssänkning mossle-sjukhuset)
Hållbara städer och samhällen					
22	62	Främja fysisk aktivitet i städer och samhällen	Kommunerna	Ja	TF
23	63	Etablera attraktiva allmänna platser för unga	Kommunerna	Nej	Väranmo kommun håller på att anta plan för ungdomspolitik och ha anställt en ungdomscoach. Vi kommer att arbeta med frågorna, men på ett friare sätt.
24	65	Integrera social hållbarhet i fysisk planering	Länsstyrelsen*, kommunerna	Ja	Denna åtgärd ställer vi oss positiva till, men borde inte ligga på kommunerna i uppföljning tas inte med i åtgärdsprogrammet
25	66	Etablera kulturmiljösamverkan Jönköpings län	Länsstyrelsen, kommunerna	Ja	Värnamo kan delta i a och b, men har inte ambitionen att anta c. Vi ser hellre att Länsstyrelsen tar ansvaret eftersom det annars inte kommer att hålla- det finns inte tillräcklig stringens bland kommunernas tjänster inom kulturmiljö. Värdskapet kan variera men inte att vara sammankallande.
		Upprätta regionala etappmål för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse	Länsstyrelsen, kommunerna	Nej	SBF/planavd (KF delar åtgärden)
26	68				
27	70	Aktualisera underlag för kulturmiljövården	Kommunerna, Länsstyrelsen	Nej	Värnamo har nyligen aktualitetsprövat ett underlag som duger (Värt att värna). Också: Kommunerna kan inte uppnå mer än H...
28	72	Skydda särskilt värdefull kulturmiljö	Kommunerna, Länsstyrelsen	Ja	SBF/planavd (kommer att göras iom revidering av ÖP)

Ange din övriga synpunkter på förslaget, både detaljerade och generella. Disponera dina kommentarer efter åtgärdsprogrammets kapitel och sidnummer.

Lista -rör ej

Ja

Nej

Ej relevant

Protokollsutdrag:
Kommunstyrelsen

Sbn § 157

Dnr ALL.2022.2437

Remiss – Hälsans miljömål

Beslut

Samhällsbyggnadsnämnden beslutar

att ställa sig positiv till förvaltningens förslag, samt

att föreslå kommunstyrelsen att i sitt yttrande ta med de punkter där nämnden angetts som ansvarig.

Ärendebeskrivning

Syftet med Åtgärdsprogram Hälsans miljömål är att bidra till att nå nationella miljömål och de globala målen för hållbar utveckling i Agenda 2030.

Åtgärdsprogrammet kommer gälla under åren 2023 till 2027 och berör främst miljö kvalitetsmålen frisk luft, giftfri miljö, skyddande ozonskikt, säker strålmiljö samt god bebyggd miljö. Dessutom berörs ett flertal mål i Agenda 2030.

Förslaget till åtgärdsprogram har tagits fram av länsstyrelsen i Jönköping i samverkan med aktörer i länet utifrån regionala utmaningar och förutsättningar.

Åtgärdsprogrammet innehåller 28 förslag på åtgärder som kan genomföras av aktörer verksamma i Jönköpings län. Åtgärderna redovisas i följande fokusområden, Giftfri miljö, Hållbar produktion och konsumtion, Livsmiljöer för god hälsa och Hållbara städer och samhällen. Dessa bedöms som särskilt viktiga för att möta utmaningarna för Hälsans miljömål.

I remissförfarandet efterfrågar länsstyrelsen vilka åtgärder som Värnamo kommun avser att åta sig att genomföra under programperioden. Tjänstemän inom kommunen har arbetat igenom åtgärdsprogrammet och tagit fram ett förslag på åtgärder som Värnamo kommun kan åta sig att genomföra. Förslaget innebär att ansvaret för genomförandet av åtgärderna har fördelats mellan olika förvaltningar och nämnder.

Förvaltningen föreslår att samhällsbyggnadsnämnden tar på sig huvudansvaret inom Värnamo kommun för genomförandet av följande åtgärder:

Giftfri miljö

Åtgärd 1: Öka kunskapen om handlingsplaner för förorenade områden.

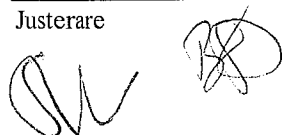
Åtgärd 2: Inventera och riskklassa förorenade områden

Åtgärd 3: Genomföra undersökningar av potentiellt förorenade områden

Åtgärd 4: Arbeta med saneringsåtgärder för förorenade områden

forts.

Justerare

Sbn § 157 forts.

Livsmiljöer för god hälsa

Åtgärd 19: Sprida information om vedeldning

Hållbara städer och samhällen

Åtgärd 20: Minska hälsoskadligt buller

Åtgärd 25 delpunkt a och b: Etablera kulturmiljösamverkan Jönköpings län

Åtgärd 28: Skydda särskilt värdefull kulturmiljö

Samhällsbyggnadsförvaltningen föreslår också att samhällsbyggnadsnämnden deltar som stödjande i Åtgärd 17: Etablera platser för tärtortsnära odling, tillsammans med tekniska utskottet och kommunstyrelsen.

Samhällsbyggnadsförvaltningen har inkommit med skrivelse 27 juni 2022.

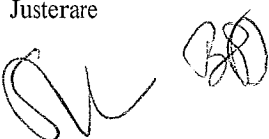
Förslag till beslut

Samhällsbyggnadsnämnden föreslås besluta

att ställa sig positiv till förvaltningens förslag,

att föreslå kommunstyrelsen att i sitt yttrande ta med de punkter där nämnden angetts som ansvarig.

Justerare

Remiss av åtgärdsprogrammet för Hälsans miljömål

Bakgrund

Syftet med Åtgärdsprogram Hälsans miljömål är att bidra till att nå nationella miljömål och de globala målen för hållbar utveckling i Agenda 2030. Åtgärdsprogrammet kommer gälla under åren 2023 till 2027 och berör främst miljö kvalitetsmålen frisk luft, giftfri miljö, skyddande ozonskikt, säker strålmiljö samt god bebyggd miljö. Dessutom berörs ett flertal mål i Agenda 2030.

Förslaget till åtgärdsprogram har tagits fram av länsstyrelsen i Jönköping i samverkan med aktörer i länet utifrån regionala utmaningar och förutsättningar.

Åtgärdsprogrammet innehåller 28 förslag på åtgärder som kan genomföras av aktörer verksamma i Jönköpings län. Åtgärderna redovisas i följande fokusområden, Giftfri miljö, Hållbar produktion och konsumtion, Livsmiljöer för god hälsa och Hållbara städer och samhällen. Dessa bedöms som särskilt viktiga för att möta utmaningarna för Hälsans miljömål.

I remissförfarandet efterfrågar länsstyrelsen vilka åtgärder som Värnamo kommun avser att åta sig att genomföra under programperioden. Tjänstemän inom kommunen har arbetat igenom åtgärdsprogrammet och tagit fram ett förslag på åtgärder som Värnamo kommun kan åta sig att genomföra. Förslaget innebär att ansvaret för genomförandet av åtgärderna har fördelats mellan olika förvaltningar och nämnder.

Förvaltningen föreslår att samhällsbyggnadsnämnden tar på sig huvudansvaret inom Värnamo kommun för genomförandet av följande åtgärder:

Giftfri miljö

Åtgärd 1: Öka kunskapen om handlingsplaner för förorenade områden.

Åtgärd 2: Inventera och riskklassa förorenade områden

Åtgärd 3: Genomföra undersökningar av potentiellt förorenade områden

Åtgärd 4: Arbeta med saneringsåtgärder för förorenade områden

Livsmiljöer för god hälsa

Åtgärd 19: Sprida information om vedeldning

Hållbara städer och samhällen

Åtgärd 20: Minska hälsoskadligt buller

Åtgärd 25 delpunkt a och b: Etablera kulturmiljösamverkan Jönköpings län

Åtgärd 28: Skydda särskilt värdefull kulturmiljö

Samhällsbyggnadsförvaltningen föreslår också att samhällsbyggnadsnämnden deltar som stödjande i Åtgärd 17: Etablera platser för tätortsnära odling, tillsammans med tekniska utskottet och kommunstyrelsen.

Förslag till beslut

Samhällsbyggnadsnämnden beslutar

att ställa sig positiv till förvaltningens förslag,

att föreslå kommunstyrelsen att i sitt yttrande ta med de punkter där nämnden angetts som ansvarig.

Conny Eskilson
Förvaltningschef

§ 112 Dnr:

Remissvar Hälsans miljömål 2023-2027

Beslut

Barn- och utbildningsnämnden beslutar

att anta föreslagna åtgärder

att skicka skrivelsen som remissvar till kommunstyrelsen

Ärendebeskrivning

Värnamo kommun har från länsstyrelsen i Jönköpings län fått åtgärdsprogrammet Hälsans miljömål som remiss att svara på. Åtgärdsprogrammets syfte är att lyfta fram de åtgärder som bedöms nödvändiga för att nå miljö kvalitetsmålen frisk luft, giftfri miljö, skyddande ozonskikt, säker strålmiljö samt god bebyggd miljö. Dessutom berörs ett flertal mål i Agenda 2030. Åtgärdsprogrammet innehåller förslag på 28 åtgärder och avser perioden 2023-2027. Det ersätter ett tidigare program som gällde mellan åren 2016–2021. Länsstyrelsen i Jönköpings län önskar få synpunkter på förslaget, samt svar på vilka av åtgärderna som Värnamo kommun åtar sig att genomföra. De föreslagna åtgärderna som berör barn-och utbildningsnämnden är:

Åtgärd nr 8, minimera mängden farliga ämnen i barns förskole- och skolmiljöer.

Åtgärd nr 16, etablera hälsofrämjande utomhusmiljöer på förskolegårdar. Denna åtgärd genomförs i nära samarbete med tekniska förvaltningen.

Beslut skickas till: Kommunstyrelsen

§ 148 Dnr: TU.2022.199

Remissvar på åtgärdsprogrammen Vattnets miljömål 2023-2027 och Hälsans miljömål 2023-2027

Beslut

Tekniska utskottet beslutar

att ställa sig bakom tekniska förvaltningens remissvar,

att överlämna remissvaret för åtgärdsprogrammen Vattnets miljömål Hälsans miljömål till kommunstyrelsen samt

att förklara paragrafen omedelbart justerad.

Ärendebeskrivning

Tekniska förvaltningen har tillsammans med kommunledningsförvaltningen, samhällsbyggnadsförvaltningen, kulturförvaltningen och barn- och utbildningsförvaltningen fått i uppdrag att utvärdera och inkomma med remissvar på Länsstyrelsen i Jönköpings läns båda åtgärdsprogram Vattnets miljömål samt Hälsans miljömål. Förvaltningarna har var och en fokuserat på de ansvarsområden som hör till respektive förvaltning och avgivit remissvar utifrån sina verksamhetsområden. Remisserna har redovisats som informationsärende till tekniska utskottets sammanträde 14 juni.

Antagna åtgärder kommer, under förutsättning att Länsstyrelsen antar dessa, att integreras i åtgärdsplanen för Värnamo kommuns miljöarbete. Tekniska förvaltningen anser att åtgärdsprogrammen bör leda till konkreta åtgärder med möjliga kostnadsbedömningar för att möjliggöra politiska avvägningar och beslut.

Förslag till beslut

Tekniska förvaltningen föreslår tekniska utskottet besluta

att ställa sig bakom tekniska förvaltningens remissvar samt

att överlämna remissvaret för åtgärdsprogrammen Vattnets miljömål Hälsans miljömål till kommunstyrelsen.

Beslut skickas till:
Kommunstyrelsen

Åtgärdsprogrammen Vattnets miljömål 2023-2027 och Hälsans miljömål 2023-2027

Ärendebeskrivning

Tekniska förvaltningen har tillsammans med kommunledningsförvaltningen, samhällsbyggnadsförvaltningen, kulturförvaltningen och barn- och utbildningsförvaltningen fått i uppdrag att utvärdera och inkomma med remissvar på Länsstyrelsen i Jönköpings läns båda åtgärdsprogram Vattnets miljömål samt Hälsans miljömål. Förvaltningarna har var och en fokuserat på de ansvarsområden som hör till respektive förvaltning och avgivit remissvar utifrån sina verksamhetsområden. Remisserna har redovisats som informationsärende till tekniska utskottet 14 juni.

Antagna åtgärder kommer, under förutsättning att Länsstyrelsen antar dessa, att integreras i åtgärdsplanen för Värnamo kommuns miljöarbete. Tekniska förvaltningen anser att åtgärdsprogrammen bör leda till konkreta åtgärder med möjliga kostnadsbedömningar för att möjliggöra politiska avvägningar och beslut. Se vidare under rubrik "Utredning".

Beslutsförslag

Tekniska förvaltningen föreslår tekniska utskottet besluta

att ställa sig bakom tekniska förvaltningens remissvar samt

att överlämna remissvaret för åtgärdsprogrammen Vattnets miljömål Hälsans miljömål till kommunstyrelsen.

Helena Nyberg
Kvalitets och utvecklingsansvarig

Jesper du Rietz
Förvaltningschef

Utredning

Vattnets miljömål

Åtgärd nr 5 - Inventering och kvalitetssäkring av dagvattenanläggningar.

Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden och kommer att rapportera på punkterna enligt kravställning.

Tekniska förvaltningen kommer att välja ut den av punkterna som ska rapporteras på och ta fram en plan för vilken åtgärd vi ska satsa på under programperioden samt göra en inventering av vilka punkter vi har gjort utöver den.

Tekniska förvaltningen önskar en förtydligande i åtgärden att det endast gäller för kommunala dagvattenanläggningar alternativt att kommunen själv definierar avgränsningen.

Åtgärd nr 6 - Spridning av goda exempel för dagvattenlösningar

Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden och att rapportera in tre av sina mest intressanta dagvattenlösningar i den digitala lösningen som Länsstyrelsen tillhandahåller.

Åtgärd nr 8 - Länsgemensamt nätverk för teknik och process-frågor på avloppsreningsverk

Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden och delta i nätverket. Tekniska förvaltningen föreslår även i remissutlåtandet påtala att åtgärden undantas årlig uppföljning och att Länsstyrelsen ska vara ansvarig som koordinator och inte någon av kommunerna som föreslås i remissversionen.

Åtgärd nr 33 - Utredda vilka intressen, förutom dricksvatten-försörjning, som kräver vattenuttag/ vattenanvändning

Kommunens åtagande i åtgärden är att identifiera och kontakta högvolymsanvändare av vatten producerat på vattenverk.

Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden.

Åtgärd nr 36 - Förbättrad tillgång på dataunderlag dricksvatten

Åtgärden berör att komma framåt i arbetet med att säkra vattenförsörjningen och anpassa samhället till ett förändrat klimat och säkerställa behovet av underlagsdata. Idag är det mycket som mäts, eller enkelt skulle kunna mätas men det är svårt för övergripande aktörer, som Länsstyrelsen att komma åt mätdata.

Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden och mäta den data som efterfrågas i åtgärden. Det måste förtydligas hur och vilken mätdata ska levereras och till vilken datavärd.

Hälsans miljömål

Åtgärd nr 13 - Underlätta för delning av produkter och tjänster

Åtgärden berör framtagande av system för att underlätta delningsekonomin och att resurser frigörs för att kunna bokas och delas. Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden då vi redan delvis gör detta idag med fritidsbiblioteket för externa parter. Förvaltningen ser även en utvecklingspotential inom förvaltningen att använda ex maskiner och utrustningar mellan avdelningarna.

Åtgärd nr 16 - Etablera hälsofrämjande utomhusmiljöer på förskole- och skolgårdar

BUF har redan föreslagit att anta åtgärden och Tekniska förvaltningen som lokalförsörjare deltar i den.

Åtgärd nr 17 - Etablera platser för tätortsnära odling

Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden. Åtgärden innebär förtydliga och underlätta upplåtelse av allmän platsmark för odling.

Åtgärd nr 20 - Minska hälsoskadligt buller

Samhällsbyggnadsförvaltningen har redan antagit åtgärden och tekniska förvaltningen deltar i form av väghållare och vid genomförande av trafiksänkande åtgärder

Åtgärd nr 21 - Minska spridning av plast, mikroplast och nanoplast

Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden och bibehålla redan påbörjande åtgärder med konstgräsplanerna men även arbeta med de föreslagna åtgärderna kring trafiksänkande åtgärder.

Åtgärd nr 22 - Främja fysisk aktivitet i städer och samhällen

Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden och detta ingår redan i befintlig plan för gång/cykelstråk idag.

Vattnets miljömål

Nr	Åtgärdsnamn	Vi avser att genomföra åtgärden/ delta i genomförandet av åtgärden	Sid
5	Inventering och kvalitetssäkring av dagvattenanläggningar	Ja - förtydligande i åtgärden att det endast gäller för kommunala dagvattenanläggningar	27
6	Spridning av goda exempel för dagvattenlösningar	Ja – kan bidra redan i dag med våra goda exempel	28
8	Länsgemensamt nätverk för teknik och processfrågor på avloppsreningsverk	Ja -	33
33	Utreda vilka intressen, förutom dricksvattenförsörjning, som kräver vattenuttag/ vattenanvändning	Ja -	73
36	Förbättrad tillgång på dataunderlag dricksvatten	Ja -	78

Hälsans miljömål

Nr	Åtgärdsnamn	Vi avser att genomföra åtgärden/ delta i genomförandet av åtgärden	Sid
10	Minska avfallsmängderna och främja cirkularitet	Ja - detta kommer inkluderas in i avfallsplanen	33
12	Skapa cirkulära flöden av bygg och rivningsresurser	Diskussion på förvaltningen	38
13	Underlätta för delning av produkter och tjänster	Ja – vi gör delvis detta redan idag. Åtgärden berör framtagande av system.	49
16	Etablera hälsofrämjande utomhusmiljöer på förskole- och skolgårdar	Ja – i samråd med BUF. Följer metod vid nybyggnation och	49
17	Etablera platser för tätortsnära odling	Ja - Upplåtelse av allmän platsmark för odling	51

20	Minska hälsoskadligt buller	Ja – Detta görs redan framförallt SBF i tidigt skede för nyetableringar. TF blir inblandande i befintlig bebyggelse	56
21	Minska spridning av plast, mikroplast och nanoplast		58
22	Främja fysisk aktivitet i städer och samhällen	Ja – ingår redan i plan för GC-stråk idag.	62

Var med och bidra till arbetet med hälsans miljömål i Jönköpings län!

Remiss av Åtgärdsprogram Hälsans miljömål 2023–2027

Länsstyrelsen har i samverkan med aktörer i länet under år 2021 och 2022 arbetat fram ett förslag till åtgärdsprogram Hälsans miljömål 2023–2027. Det nya åtgärdsprogrammet ersätter tidigare program som gällde mellan åren 2017–2021.

Nu ges länets aktörer möjlighet att

- lämna synpunkter på förslaget samt,
- åta sig att genomföra åtgärder.

Det är särskilt viktigt att aktörerna i remissvaren på ett tydligt sätt lyfter fram de åtgärder som aktören anser inte vara tillräckligt prioriterade för att ingå i programmet samt talar om vilka andra åtgärder med större effekt som borde ingå istället.

Frågeställningar som Länsstyrelsen särskilt vill ha synpunkter på

1. Avser föreslagna ansvariga aktörer att genomföra de åtgärder som föreslås i remissen? Om inte, motivera gärna varför.
2. Vilka åtgärder är inte tillräckligt högt prioriterade för att ingå i det slutliga programmet?
3. Finns det andra åtgärder utöver de som ingår i remissen som bör ges högre prioritet och ingå i programmet?

Här hittar du remissen

Remissdokumentet finns på Länsstyrelsens webbplats.

[Åtgärdsprogram inom miljömål | Länsstyrelsen Jönköping \(lansstyrelsen.se\)](https://lansstyrelsen.se/jonkoping/Atgärdsprogram_inom_miljömål).

Informationstillfällen

Under remissperioden kommer det arrangeras digitala dialogtillfällen där du kan ställa frågor kring de föreslagna åtgärderna och ert remissvar.

- **Dialogtillfälle för Vattnets och Hälsans miljömål**
19 maj klockan 13.00-14.30, [Länk till mötet](#)
- **Dialogtillfälle för Hälsans miljömål**
16 juni klockan 9.00-10.00 [Länk till mötet](#)
23 augusti klockan 13.00-14.00 [Länk till mötet](#)

Så här svarar du på remissen

Länsstyrelsen önskar få remissvaren digitalt. Länsstyrelsen tillhandahåller en svarsfil i excel där alla synpunkter kan lämnas för att sedan skickas med e-post till Länsstyrelsen. Har du inte fått tillgång till svarsfilen hör av dig till Länsstyrelsen.

Åtgärderna finns listade i excelfilen (flik 1, Svar Åtgärder) och Länsstyrelsen önskar att de remissinstanser som föreslås vara genomförare för respektive åtgärd lämnar tydliga svar på remissen så att det lätt går att avgöra vilka åtgärder som ni avser att genomföra. Övriga synpunkter på åtgärdsprogrammet kan också lämnas i excelfilen, (flik 2, Svar övriga frågor), eller i annat digitalt format.

Svar önskas senast den 30 september 2022 med e-post till Länsstyrelsen:
jonkoping@lansstyrelsen.se.
Ange beteckning 501-3571-2022

Efter remissperiodens slut tas inkomna synpunkter omhand och åtgärdsprogrammet bearbetas för att sedan börja gälla den 1 januari 2023. Alla remissinstanser är mycket välkomna att kontakta Länsstyrelsen under remisstiden för att diskutera förslaget.

Kontaktpersoner i miljömålssekretariatet:

Elisabeth Johansson, 010-223 63 11, elisabeth.j.johansson@lansstyrelsen.se
Moa Lindvert, 010-223 63 25, moa.lindvert@lansstyrelsen.se

Välkomna med era synpunkter!

Helena Jonsson, Landshövding

Bakgrund

Länsstyrelsens uppdrag som helhet är att verka för ett långsiktigt hållbart samhälle och att nationella mål för genomslag i samhället. Länsstyrelsen har regeringens uppdrag att i samverkan med länets aktörer utveckla regionala åtgärdsprogram för miljökvalitetsmålen som utgår från länets förutsättningar och utmaningar. De miljökvalitetsmål som omfattas av åtgärdsprogrammet är främst Giftfri miljö, Frisk luft, God bebyggd miljö, Skyddande ozonskikt och Säker strålmiljö. Därutöver berörs också ett flertal av de globala målen för hållbar utveckling i Agenda 2030.

Förslaget i korthet

Remissförslaget innehåller 28 åtgärder. Länsstyrelsen och kommunerna föreslås som ansvariga för flest åtgärder. Övriga aktörer som är ansvariga för någon eller några åtgärder är Region Jönköpings län, kommunala bolag, näringslivet och föreningar.

Hur har åtgärdsprogrammet tagits fram

Arbetet med åtgärdsprogrammet inleddes med en workshop som hölls under våren 2021 och som syftade till att identifiera de främsta utmaningarna kopplade till hälsans miljömål. Under workshopen identifierades prioriterade områden inom vilka det krävs åtgärder och som vi har rådighet över i länet. Dessa sammanfattades i fyra fokusområden:

1. Giftfri miljö
2. Hållbar produktion och konsumtion
3. Livsmiljöer för god hälsa
4. Hållbara städer och samhällen.

Fokusområdena har varit utgångspunkt för arbetsgruppernas diskussioner kring lämpliga åtgärder.

Åtgärdsprogrammet för hälsans miljömål har inte ambitionen att innefatta allt arbete för de berörda miljökvalitetsmålen i länet. Endast åtgärder som uppfyller något av följande kriterier ingår: (1) åtgärder som är länsövergripande eller gemensamma för två eller fler aktörer, (2) åtgärder där samordning är viktig för resultatet (3) åtgärder inom eftersatta områden, där stöd för lokala insatser behövs genom ett regionalt program.

Vid uppföljning av åtgärdsprogrammet åtar sig Länsstyrelsen att i första hand följa upp genomförandet genom att årligen stämma av med berörda aktörer. För vissa åtgärder kommer också en uppföljning av effekt att ske. Om inte annat anges är tidplanen att åtgärderna ska genomföras under programperioden 2023–2027.

Åtgärdsprogram Vattnets miljömål

Parallellt med framtagandet av åtgärdsprogrammet pågår även arbetet med att revidera åtgärdsprogrammet för Vattnets miljömål. Vattnets miljömål är ute på remiss till den 22 juni 2022. Vissa av åtgärderna i Vattnets miljömål har en stark koppling till miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö. Dessa åtgärder kan eventuellt efter remisserna flyttas över till Hälsans miljömål där Giftfri Miljö återfinns.

Sändlista

Aneby kommun	Eksjöbostäder
Eksjö kommun	Habo Bostäder
Gislaved kommun	Jönköping University
Gnosjö kommun	Mullsjö Bostäder
Habo kommun	NKBO
Jönköping kommun	Tranås bostäder
Mullsjö kommun	VSBo
Nässjö kommun	Vätterhem
Sävsjö kommun	Region Jönköpings län
Tranås kommun	Jönköping läns museum
Vaggeryds kommun	Lantbrukarnas Riksförbund
Vetlanda kommun	Jönköpings län
Värnamo kommun	Länsstyrelsen i Blekinge län
Aneby Miljö & Vatten AB	Länsstyrelsen i Hallands län
Eksjö Energi	Länsstyrelsen i Kalmar län
Gislaved Energi	Länsstyrelsen i Kronobergs län
Habo Energi	Länsstyrelsen i Östergötlands län
Jönköping Energi AB	Miljösamverkan Jönköpings län
Mullsjö Energi & Miljö	Naturskyddsföreningen Jönköpings län
Nässjö Affärsverk	Naturvårdsverket
Njudung Energi	Trafikverket Region Syd
Vaggeryds Energi	Företagarna
Värnamo Energi	Återvinningsindustrierna
Vetlanda Energi och teknik	Svensk Plastindustriförening
June Avfall	
Aneby Bostäder	

Hälsans miljömål

Remissversion

Hälsans miljömål

Remissversion

Meddelande nr 2022:xx

Meddelande	nummer 2022:xx
Referens	Elisabeth Johansson och Moa Lindvert, enheten för ekologisk hållbarhet, Samhällsavdelningen. Maj 2022
Kontaktperson	Elisabeth Johansson och Moa Lindvert, miljömålssekreteriatet Länsstyrelsen i Jönköpings län miljomal.jonkoping@lansstyrelsen.se
Webbplats	www.lansstyrelsen.se/jonkoping
Fotografier	Mostphotos.com
ISSN	1101-9425
ISRN	LSTY-F-M—22/XX--SE

Förord

Rapportens förord skrivs efter remissen.

Innehållsförteckning

Förord	4
Sammanfattning	7
Åtgärdssammanfattning	8
Inledning	9
Fokusområde: En giffri miljö.....	16
1. Öka kunskapen om handlingsplaner för förorenade områden.....	17
2. Inventera och riskklassa förorenade områden.....	18
3. Genomföra undersökningar av potentiellt förorenade områden	20
4. Arbeta med saneringsåtgärder av förorenade områden.....	22
5. Fasa ut farliga kemikalier.....	23
6. Säkerställa säker förvaring av kemikalier	25
7. Öka kunskapen om kemikalier inom detalj-handeln.....	27
8. Minimera mängden farliga ämnen i barns förskole- och skolmiljö	28
9. Ställa kemikaliekrav i upphandling	30
Fokusområde: Hållbar konsumtion och produktion	32
10. Minska avfallsmängderna och främja cirkularitet.....	33
11. Minska användning av engångsartiklar.....	37
12. Skapa cirkulära flöden av bygg- och rivningsresurser	38
13. Underlätta för delning av produkter och tjänster.....	41
14. Genomföra utbildning och studiebesök kring cirkulär ekonomi och industriell symbios	42
15. Skapa möjligheter för hållbara livsstilar.....	45
Fokusområde: Livsmiljöer för en god hälsa.....	48
16. Etablera hälsofrämjande utomhusmiljöer på förskole- och skolgårdar	49
17. Etablera platser för tätortsnära odling	51
18. Genomföra modellberäkningar av luftkvalitet vid förtätning och ny- exploatering.....	53
19. Sprida information om vedeldning	54
20. Minska hälsoskadligt buller	56
21. Minska spridning av plast, mikroplast och nanoplast	58
Fokusområde: Hållbara städer och samhällen.....	60

22. Främja fysisk aktivitet i städer och samhällen	62
23. Etablera attraktiva allmänna platser för unga	63
24. Integrera social hållbarhet i fysisk planering	65
25. Etablera kulturmiljösamverkan Jönköpings län	66
26. Upprätta regionala etappmål för kultur- historiskt värdefull bebyggelse	68
27. Aktualisera underlag för kulturmiljövärden	70
28. Skydda särskilt värdefull kulturmiljö	72
Bilagor	74
Referenser	75
Bakgrund	79
Fokusområden Hälsans miljömål	81
Nuläget per miljömål	89
Referenser	109

Sammanfattning

Syftet med Åtgärdsprogram Hälsans miljömål är att bidra till att nå nationella miljömål och de globala målen för hållbar utveckling i Agenda 2030.

Åtgärdsprogrammet kommer gälla under åren 2023 till 2027 och berör främst miljökvalitetsmålen frisk luft, giftfri miljö, skyddande ozonskikt, säker strålmiljö samt god bebyggd miljö. Dessutom berörs ett flertal mål i Agenda 2030.

Förslaget till åtgärdsprogram har tagits fram av Länsstyrelsen i Jönköping i samverkan med aktörer i länet utifrån regionala utmaningar och förutsättningar.

Åtgärdsprogrammet innehåller 28 förslag på åtgärder som kan genomföras av aktörer verksamma i Jönköpings län. Åtgärderna redovisas i följande fokusområden, vilka bedöms som särskilt viktiga för att möta utmaningarna för Hälsans miljömål.

1. Giftfri miljö
2. Hållbar produktion och konsumtion
3. Livsmiljöer för god hälsa
4. Hållbara städer och samhällen

Åtgärder samlad lista

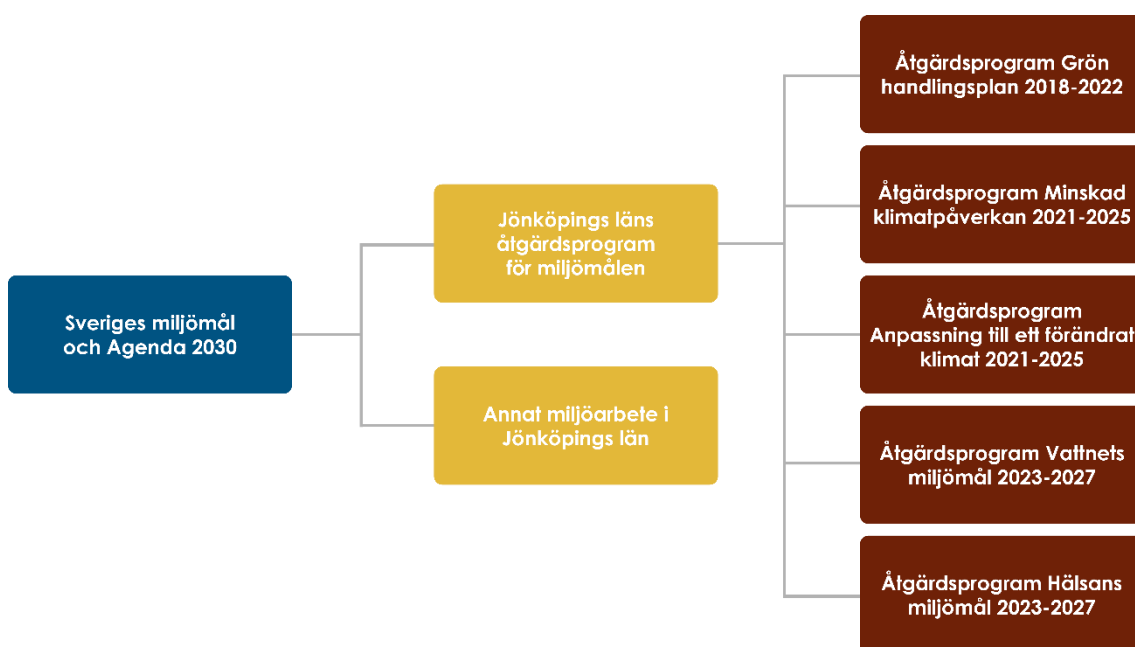
Åtgärderna i översikt

Nummer	Åtgärdsnamn	Ansvarig aktör
Gifrfri miljö		
1	Öka kunskapen om handlingsplaner för förorenade områden	Länsstyrelsen, kommunerna
2	Inventera och riskklassa förorenade områden	Länsstyrelsen, kommunerna
3	Genomföra undersökningar av potentiellt förorenade områden	Länsstyrelsen, kommunerna
4	Arbeta med saneringsåtgärder för förorenade områden	Länsstyrelsen, kommunerna
5	Fasa ut farliga kemikalier	Länsstyrelsen, Kommunerna, Region Jönköpings län, näringsliv
6	Säkerställa säker förvaring av kemikalier	Kommunerna, Region Jönköpings län och näringsliv.
7	Öka kunskapen om kemikalier i detaljhandel	Kommunerna
8	Minimera mängden farliga ämnen i barns förskole- och skolmiljöer	Kommunerna
9	Ställa kemikaliekraav i upphandling	Kommuner, Region Jönköpings län
Hållbar konsumtion och produktion		
10	Minska avfallsmängderna och främja cirkularitet	Samtliga aktörer
11	Minska användningen av engångsartiklar	Kommuner, Region Jönköpings län, privata aktörer
12	Skapa cirkulära flöden av bygg- och rivningsresurser	Kommuner, kommunala bolag, privata aktörer, Region Jönköpings län, Länsstyrelsen.
13	Underlätta för delning av produkter och tjänster	Kommuner, näringsliv, Region Jönköpings län, organisationer, Länsstyrelsen
14	Genomföra utbildning och studiebesök kring cirkulär ekonomi och industriell symbios	Kommuner, Region Jönköpings län
15	Skapa möjligheter för hållbara livsstilar	Länsstyrelsen*, Kommunerna, Region Jönköpings län*
Livsmiljöer för god hälsa		
16	Etablera hälsofrämjande utomhusmiljöer på förskole- och skolgårdar	Länsstyrelsen, Kommunerna*, Region Jönköpings län
17	Etablera platser för tätortsnära odling	Kommunerna
18	Genomföra modellberäkningar av luftkvalitet vid förtätning och ny-exploatering	Kommunerna
19	Sprida information om vedeldning	Kommunerna
20	Minska hälsoskadligt buller	Kommunerna
21	Minska spridning av plast, mikroplast och nanoplast	Kommunerna, Region Jönköpings län, Föreningar
Hållbara städer och samhällen		
22	Främja fysisk aktivitet i städer och samhällen	Kommunerna
23	Etablera attraktiva allmänna platser för unga	Kommunerna
24	Integrera social hållbarhet i fysisk planering	Länsstyrelsen*, kommunerna
25	Etablera kulturmiljösamverkan Jönköpings län	Länsstyrelsen, kommunerna
26	Upprätta regionala etappmål för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse	Länsstyrelsen, kommunerna
27	Aktualisera underlag för kulturmiljövården	Kommunerna*, Länsstyrelsen
28	Skydda särskilt värdefull kulturmiljö	Kommunerna, Länsstyrelsen

Inledning

Det övergripande målet för miljöarbetet i Sverige är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta. De nationella miljökvalitetsmålen fungerar som riktmärken för miljöarbetet i Sverige på nationell, regional och lokal nivå.

I Jönköpings län finns fem olika åtgärdsprogram för miljömålen. Åtgärdsprogrammen är tematiska och berör olika miljömål. Tillsammans bildar åtgärdsprogrammen en helhet som tillsammans med annat miljöarbete i länet bidrar till att nå miljömålen och de målen för hållbar utveckling i Agenda 2030. Arbetet är en möjlighet att samla aktörerna och gemensamt komma fram till prioriterade åtgärder som länet kan samlas kring. Åtgärdsprogrammen gäller parallellt och revideras vid olika tidpunkter. Det nya åtgärdsprogrammet Hälsans miljömål ska gälla mellan åren 2023 och 2027 och ersätter Åtgärdsprogram Hälsans miljömål 2016-2021.

Figur 1: Kopplingen mellan nationella miljömålen och Agenda 2030 och länets åtgärdsprogram

Syfte, mål och avgränsningar

Syftet med åtgärdsprogrammet är öka förutsättningar för att förbättra miljötillståndet i länet. Programmet ska även ge vägledning och stöd för prioritering av insatser i regionala och lokala miljömålsarbetet för att nå de berörda miljökvalitetsmålen samt de globala målen för hållbar utveckling i Agenda 2030.

Åtgärdsprogrammet ska leda till kraftfulla åtgärder som genomförs i samverkan av aktörer i länet.

Länsstyrelsens uppdrag

Länsstyrelsens uppdrag är att verka för att miljökvalitetsmålen nås på regional nivå, en del i detta är att utveckla, samordna och genomföra regionala åtgärdsprogram. Länsstyrelsen ska bland annat samordna det regionala mål- och uppföljningsarbetet. Länsstyrelsen har också en viktig roll i att verka för att genomföra Agenda 2030 på regional nivå. För att få ett större genomslag för agendan samverkar Länsstyrelsen med andra aktörer. Att integrera Agenda 2030 de regionala åtgärdsprogrammen är en del av det regionala arbetet för nå de globala hållbarhetsmålen.

Avgränsningar och kopplingar till andra styrande dokument

Hälsans miljömål berör många olika sakområden och flera av dessa områden finns också med i andra styrdokument som rör aktörer i Jönköpings län. Vissa områden som nämns i fokusområdena berör åtgärder i andra åtgärdsprogram och handlingsplaner.

Åtgärdsprogrammet Hälsans miljömål är ett av fem åtgärdsprogram för miljömålen i länet. Övriga åtgärdsprogram är:

- Åtgärdsprogram Vattnets miljömål 2023-2027
- Grön handlingsplans åtgärdsprogram 2018-2022
- Åtgärdsprogram Anpassning till ett förändrat klimat 2021-2025
- Åtgärdsprogram Minskad klimatpåverkan 2021-2025

Det finns flera överlappningar och kopplingar mellan de olika åtgärdsprogrammen. Några av åtgärderna i detta åtgärdsprogram kan med fördel genomföras i samverkan med åtgärder i de andra programmen.

Hälsans miljömål har även koppling till många andra styrdokument och målsättningar på såväl nationell som regional nivå. I listan nedan finns några exempel.

- Regional utvecklingsstrategi¹
- Regional livsmedelsstrategi²
- Klimat- och energistrategi för Jönköpings län³
- Strategi och handlingsplan för jämlik hälsa i Jönköpings län⁴
- Sveriges strategi och handlingsplan för cirkulär ekonomi⁵

¹ [Regional utvecklingsstrategi](#)

² [Regional livsmedelsstrategi](#)

³ [Klimat- och energistrategi för Jönköpings län](#)

⁴ [Strategi och handlingsplan för jämlik hälsa i Jönköpings län](#)

⁵ [Sveriges strategi och handlingsplan för cirkulär ekonomi](#)

- Nationella folkhälsopolitiska mål⁶
- Friluftslivspolitiska målen⁷
- Sveriges mål om att genomföra Agenda 2030⁸

Sveriges miljömål

I Sverige finns 16 nationella miljö kvalitetsmål och ett övergripande generationsmål. Det övergripande målet för svensk miljöpolitik är att de stora miljöproblemen ska vara lösta till år 2030 (till år 2050 för Begränsad klimatpåverkan).

Syftet med miljömålssystemet är att få ett strukturerat miljöarbete med en systematisk uppföljning av miljöpolitiken. Miljömålen gäller alla och ska tillämpas på alla nivåer i det svenska samhället.

Miljömålssystemet består av tre sorters mål:

- Generationsmålet anger den allmänna inriktningen på miljöarbetet.
- Miljö kvalitetsmålen beskriver den kvalitet vi vill att miljön ska ha 2030. Till varje mål finns ett antal preciseringar som förtydligar vad miljö kvalitetsmålet innebär. Preciseringarna är viktiga som vägledning för arbetet med miljö kvalitetsmålen och vid uppföljningen av om de nås.
- Etappmålen är mer inriktade på åtgärder istället för att beskriva miljö tillståndet. Etappmålen är inte uppdelade per miljö kvalitetsmål. De flesta etappmål riktar sig till nationella myndigheter. Etappmålen beslutas i olika omgångar och har olika mål år.

Generationsmålet lyder: "Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser."

Generationsmålet innebär att förutsättningarna för att lösa miljöproblemen ska nås inom en generation. Miljöpolitiken ska fokusera på att:

- Ekosystemen har återhämtat sig, eller är på väg att återhämta sig, och deras förmåga att långsiktigt generera ekosystemtjänster är säkrad.
- Den biologiska mångfalden och natur- och kulturmiljön bevaras, främjas och nyttjas hållbart.
- Människors hälsa utsätts för minimal negativ miljöpåverkan samtidigt som miljöns positiva inverkan på människors hälsa främjas.
- Kretsloppen är resurseffektiva och så långt som möjligt fria från farliga ämnen.
- En god hushållning sker med naturresurserna.

⁶ [Nationella folkhälsopolitiska mål](#)

⁷ [Friluftslivspolitiska målen](#)

⁸ [Sveriges mål om att genomföra Agenda 2030](#)

- Andelen förnybar energi ökar och att energianvändningen är effektiv med minimal påverkan på miljön. Konsumtionsmönstren av varor och tjänster orsakar så små miljö- och hälsoproblem som möjligt.

Information om arbetet för miljömålen finns på webbplatsen Sveriges miljömål⁹.

Åtgärdsprogrammet Hälsans miljömål berör främst miljö kvalitetsmålen Frisk luft, Giftfri miljö, Skyddande ozonskikt, Säker strålmiljö och God bebyggd miljö.

Sve

Figur 2: Sveriges miljömål: Illustration: Tobias Flygar

Globala målen för hållbar utveckling i Agenda 2030

Agenda 2030 är världens gemensamma agenda för omställning till ett hållbart samhälle. Det övergripande syftet med Agenda 2030 är att arbeta samlat för en hållbar utveckling ur socialt, miljömässigt och ekonomiskt perspektiv. För att ringa in särskilt viktiga områden och utmaningar innehåller agendan 17 mål och till dem hör 169 delmål som världens länder har enats om. Alla länder och alla aktörer i samhället är viktiga för att genomföra Agenda 2030 och tillsammans jobba för att nå målen om hållbar utveckling. I Sverige arbetar vi med den miljömässiga dimensionen av Agenda 2030 genom arbetet med miljömålen. Problemen är i

⁹ [Sveriges miljömål \(sverigesmiljomal.se\)](https://sverigesmiljomal.se)

många fall globala, men lösningarna är ofta lokala och aktörer i länet har en betydelsefull roll i att bidra till Sveriges arbete med Agenda 2030 och hållbar utveckling.

Åtgärdsprogram Hälsans miljömål relaterar främst till mål 1: ingen fattigdom, mål 3; hälsa och välbefinnande, mål 4: god utbildning för alla, mål 8: anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt, mål 9; hållbar industri, innovationer och infrastruktur, mål 10: minska ojämlikhet, mål 11: hållbara städer och samhällen, mål 12: hållbar konsumtion och produktion, mål 13: bekämpa klimatförändringar, mål 15: ekosystem och biologisk mångfald och mål 17: genomförande och globalt partnerskap

Figur 3: Illustration över de globala målen för hållbar utveckling som främst kopplar till åtgärdsprogrammet

Framtagande och process

Framtagandet av det nya åtgärdsprogrammet påbörjades under våren 2021 genom framtagandet av en omvärlds- och nulägesanalys, se bilaga 1. Länsstyrelsen anordnade sedan workshop med deltagare från berörda aktörer, till exempel kommunerna, kommunala bolag, Region Jönköpings län och föreningar, för att utifrån utmaningarna i nulägesanalysen identifiera de områden som bör vara prioriterade för åtgärder i länet. Underlagen från workshopen användes för att ta fram fyra fokusområden.

Arbetsgrupper med representanter från berörda aktörer tillsattes under hösten 2021. Arbetsgrupperna har tagit fram åtgärder utifrån fokusområdena och dess utmaningar. I arbetsgrupperna har representanter från kommunerna, Region Jönköpings län Naturskyddsföreningen, June avfall och LRF medverkat.

Länsstyrelsens ambition med arbetet var att få en hög kompetens och bred representation från olika aktörer i länet. Genom den breda representationen vill Länsstyrelsen att programmet ska bli väl förankrat för att skapa samordningsvinster och bättre effektivitet i arbetet för att nå miljömålen. Arbetsgruppernas uppgift var att ta fram åtgärder som kräver

flera aktörers gemensamma kunskap och samverkan, får mer effekt av att genomföras av flera aktörer samtidigt samt sker inom eftersatta områden.

Uppföljning

Åtgärderna i åtgärdsprogrammet följs varje år upp av Länsstyrelsen och varje aktör gör en bedömning av hur långt man kommit. Uppföljningen sker i åtgärdswebben¹⁰, som är ett publikt webbverktyg för uppföljning och redovisning av länens regionala åtgärdsprogram för miljömål.

Uppföljningen av genomförandet av respektive åtgärd bedöms enligt en genomförandegrad. En vägledning för bedömning av genomförandegraden finns för alla respektive åtgärd.

G: Åtgärden är genomförd helt, eller i huvudsak, alternativt pågår kontinuerligt.

H: Åtgärden är genomförd till hälften eller mer.

P: Åtgärden är påbörjad men ej genomförd till hälften.

E: Åtgärden är ej påbörjad.

Ej relevant: Åtgärden är ej relevant.

Uppföljningen omfattar även en kort beskrivning av vad som gjorts. Länsstyrelsen gör en sammanställning och analys av åtgärdsuppföljningen som publiceras på vår webbplats. I åtgärdswebben kan varje aktör själv göra utdrag för att sammanställa sina egna men även länets resultat i det format som passar varje aktör.

Halvtidsavstämning

Länsstyrelsen planerar att göra en halvtidsavstämning när halva programperioden är genomförd. Halvtidsavstämningen ska ge svar på vilka åtgärder som kan kräva fler insatser och varför samt om några åtgärder behöver justeras eller ska strykas. Berörda aktörer informeras om översynen och det finns möjligheter att komma med synpunkter och önskemål på förändringar i åtgärdsformuleringarna. Länsstyrelsen tar fram förslag på hur åtgärderna kan ändras, under det arbetet tas det kontakt med berörda aktörer för diskussion. När förslaget är klart skickas det till berörda aktörer för att ge dem möjlighet att bestämma om de vill ändra sina åtaganden utifrån ändringarna. Då ges även chansen att åta sig fler åtgärder eller avsäga sig åtgärder.

Läshänvisning

Åtgärdsprogrammet innehåller fyra fokusområden med tillhörande åtgärder.

¹⁰ www.atgardswebben.se

Fokusområdena är

1. En giftfri miljö
2. Hållbar produktion och konsumtion
3. Livsmiljöer för en god hälsa
4. Hållbara städer och samhällen

I avsnitten för vart och ett av fokusområdena redovisas regionala åtgärder som bedöms särskilt viktiga för att öka de regionala förutsättningarna att nå miljömålen och miljödimensionen av Agenda 2030. För varje åtgärd visas kopplingen till relevanta miljökvalitetsmål och mål i Agenda 2030. Varje åtgärdsbeskrivning följer en given uppställning. Samtliga åtgärder ska genomföras under programperioden 2023–2027.

För att klara de uppsatta målen i sin helhet behövs åtgärder av olika slag och medverkan från många olika aktörer under lång tid framöver. Under rubriken ”Ansvar” anges den organisation som förväntas genomföra åtgärden, eller medverka i genomförandet om det är flera organisationer som anges. Om flera organisationer anges som ansvariga för en åtgärd föreslås en huvudansvarig där det är möjligt. Huvudansvarig är då markerad med en stjärna. Under arbetets gång har arbetsgrupperna försökt att skatta nyttan av varje åtgärd för miljön. Detta bland annat för att vid prioriteringen av vilka åtgärder som ska ingå i programmet kunna väga nyttan och kostnaden.

Fokusområde: En giftfri miljö

Miljökvalitetsmål:

Giftfri miljö, God bebyggd miljö och Grundvatten av god kvalitet

Globala mål för hållbar utveckling i Agenda 2030:

Kemikalier finns överallt i vår vardag. Vi behöver minska de miljö- och hälsofarliga ämnena genom förebyggande åtgärder, skapa en giftfri vardag samt genomföra tillsyn av pågående och nedlagda miljöfarliga verksamheter.

Människor, djur och växter utsätts för farliga ämnen som sprids när varor, kemiska produkter och material tillverkas, används och blir till avfall. För att skydda människors hälsa och den biologiska mångfalden behöver spridningen av farliga ämnen förebyggas och minska.

1. Öka kunskapen om handlingsplaner för förorenade områden

Syfte och mål

Syftet är att öka kunskapen hos tillsynsmyndigheter och verksamhetsutövare om hur handlingsplaner kan användas som verktyg i verksamhetens egenkontroll. En ökad användning av handlingsplaner för förorenade områden ger förutsättningar för ett kontinuerligt arbete för att säkerställa att åtgärder vidtas som minskar miljöbelastningen från föroreningar.

Bakgrund

Det finns ett behov av att arbeta mer kontinuerligt med förorenade områden på pågående verksamheter, både från tillsynsmyndighetens och verksamheternas sida. Idag är arbetet ofta händelsestyrt och frågor om hantering av föroreningar inom verksamhetsområdet aktualiseras när bolagen exempelvis vill göra ändringar i sin verksamhet, bygga eller anlägga nytt. För tillsynsmyndigheterna finns en risk att all tid läggs på händelsestyrda aktiviteter och att frågor som gäller ett mer långsiktigt förhållningssätt till föroreningarna får stå åt sidan. Genom att verksamhetsutövare upprättar handlingsplaner för förorenade områden går det att åstadkomma ett mer kontinuerligt och långsiktigt arbete, vilket också gynnar förutsättningarna för att göra mer genomtänkta prioriteringar. Förutom miljövinsten finns även andra positiva effekter av ett aktivt arbete med handlingsplaner. Det kan till exempel handla om ekonomiska samordningsvinster vid provtagning eller saneringsinsatser.

Förorenade områden finns sällan med i företagens egenkontroll. Det är därför viktigt att belysa att frågan bör finnas med på samma sätt som övriga miljöfrågor, både i verksamhetsutövarens egenkontroll och i tillsynsmyndighetens tillsyn av verksamheterna.

Genomförande

För att genomföra åtgärden ska följande steg göras:

- a) Länsstyrelsen fortsätter med tillsynsvägledning kring handlingsplaner för förorenade områden och utbildar handläggare på kommun och länsstyrelsen.
- b) Handläggare vid länsstyrelsen och på kommunerna informerar sina respektive tillsynsobjekt om handlingsplaner för förorenade områden.

Ansvariga aktörer

- a) Länsstyrelsen
- b) Länsstyrelsen och kommunerna

Effekt och uppföljning

Genom att få verksamhetsutövare att upprätta handlingsplaner över förorenade områden skapas en grund för ett långsiktigt arbete som kontinuerligt ska minska miljöbelastningen samt att förorenade områden i ökande utsträckning åtgärdas.

G: Tillsynsmyndigheten har informerat alla pågående verksamheter i riskklass 1 och 2, eller om verksamheten inte inventerats som branschklass 1 och 2, om att framtagande av en handlingsplan för förorenade områden finns som ett verktyg inom egenkontrollen och att verksamhetsutövarna kan börja använda sig av den.

H: Minst hälften av alla pågående verksamheter i riskklass 1 och 2, eller om verksamheten inte inventerats som branschklass 1 och 2, har informerats om handlingsplaner som verktyg.

P: Handläggare har utbildats i hur handlingsplaner kan användas.

E: Ej påbörjad.

VILKA MÅL BIDRAR ÅTGÄRDEN TILL?

Miljökvalitetsmål: Giftfri miljö, God bebyggd miljö

Agenda 2030: mål 3 God hälsa och välbefinnande

Kostnad och finansiering

Ingen merkostnad i tillsynsarbetet. Budgeterade skattemedel och tillsynsavgifter.

2. Inventera och riskklassa förorenade områden

Syfte och mål

Målet är att öka kännedom om potentiellt förorenade områden för att undvika skador på människors hälsa och miljön. Syftet med åtgärden är att göra en systematisk inventering och riskklassning av samtliga potentiellt förorenade områden i länet.

Bakgrund

Inventeringen utförs enligt MIFO-metodiken som är indelad i två faser, en orienterande insamling och sammanställning av information i MIFO Fas 1 och en översiktlig miljöteknisk undersökning i MIFO fas 2.

MIFO Fas 1 bygger på informationsinsamling, utifrån detta görs en samlad bedömning och objektet tilldelas en riskklass. Riskklassningen används sedan som ett prioriteringsverktyg för att bedöma hur angeläget det är att gå vidare med provtagningar på ett misstänkt förorenat område (MIFO Fas 2).

Naturvårdsverket har genomfört en branschkartläggning som ligger till grund för olika branschers riskklassning.

Åtgärden var också med i Åtgärdsprogram Hälsans miljömål 2016-2021 men riktade sig då mer specifikt mot förorenade områden i den löpande miljötillsynen. Åtgärden blev då inte helt genomförd och den bedöms vara viktig för samtliga objekt, både där ansvar finns och där det saknas. Det är av betydelse att inventeringen slutförs eftersom den utgör en viktig prioriteringsgrund för vilka förorenade områden som behöver utredas vidare. Resurser behöver därför avsättas för att slutföra inventeringen.

Genomförande

Alla potentiellt förorenade områden i länet med branschklass (BKL) 1 och 2 i EBH-stödet och med status ”identifiering avslutad, inventering ej påbörjad” ska vid utgången av programperioden ha inventerats och riskklassats enligt MIFO fas 1 (Metodik för Inventering av Förorenade Områden¹¹). I de fall en fullständig MIFO-fas 1 inte är möjlig eller lämplig att genomföra kan tillsynsmyndigheten istället ange en bedömd riskklass, vilken då motiveras, eller göra en bedömning av ändrad status i EBH-stödet till ”identifiering avslutad-ingen åtgärd” och ange en motivering till varför det inte bedöms motiverat att arbeta vidare med objektet.

Kommunerna och Länsstyrelsen arbetar med målsättningen att senast till utgången av programperioden ska alla potentiellt förorenade områden i länet ha inventerats och riskklassats enligt MIFO fas 1. De branscher som ska inventeras har huvudsakligen BKL 1 och 2 enligt Naturvårdsverkets branschkartläggning.

KOMMENTAR TILL GENOMFÖRANDET

Åtgärden har synergieffekter med åtgärd 4 i Åtgärdsprogram Anpassning till ett förändrat klimat som handlar om risk för översvämning och skred vid förorenade områden.

Det är positivt om det i inventeringsskedet också tas hänsyn till risk för översvämning, ras och skred. Även om föroreningen är av mildare karaktär kan den orsaka stor skada om den sprids vid en översvämning.

Ansvariga aktörer

Länsstyrelsen och kommunerna ansvarar för sina respektive tillsynsobjekt.

Effekt och uppföljning

En inventering enligt MIFO fas 1 ger kunskap om på vilka platser det är prioriterat att göra mer detaljerade undersökningar och ger en översiktlig bedömning av miljö- och hälsorisker på objektet.

G: Alla potentiellt förorenade områden i kommunen som härrör från prioriterade branscher (BKL 1 och 2) har inventerats och riskklassats eller att bedömningen har gjort att status i EBH-stödet kan sättas till ”identifiering avslutad - ingen åtgärd”.

¹¹ <https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/fororenade-omraden/inventering-av-fororenade-omraden/>

H: Minst hälften av de potentiellt förorenade områdena i kommunen är inventerade och riskklassade.

P: Handlingsplan/verksamhetsplan för arbetet finns och inventering har påbörjats.

E: Ej påbörjad.

VILKA MÅL BIDRAR ÅTGÄRDEN TILL?

Miljökvalitetsmål: Giftfri miljö, God bebyggd miljö, Grundvatten av god kvalitet

Agenda 2030: mål 3 God hälsa och välbefinnande, mål 11 Hållbara städer och samhällen

Kostnad och finansiering

Arbetstiden samt eventuellt konsultarvode för att utföra inventering enligt MIFO fas 1 finansieras av ansvariga verksamhetsutövare/fastighetsägare (objekt med ansvar) och kommun/länsstyrelse (objekt utan ansvar).

En MIFO fas 1-inventering kostar i genomsnitt 15 000–30 000 kronor att utföra. Den genomsnittliga tillsynstiden för tillsynsmyndigheten där inventering utförs på konsultbasis eller av en verksamhetsutövare/fastighetsägare/exploatör är cirka två arbetsdagar (16 timmar) per objekt. Om tillsynsmyndigheten själv utför inventeringen uppskattas tidsåtgången till cirka 40 timmar per objekt.

Kommunernas arbetstid kan delvis täckas av tillsynsavgifter. I övrigt sker finansiering genom kommunens budgetanslag.

3. Genomföra undersökningar av potentiellt förorenade områden

Syfte och mål

Målet är att få en översiktlig bild av inom vilka områden det kan finnas föroreningar. Syftet med åtgärden är att genomföra undersökning av potentiellt förorenade områden i länet.

Bakgrund

Inventeringen utförs enligt MIFO-metodiken (Metodik för Inventering av Förorenade Områden) som är framtagen av Naturvårdsverket¹². MIFO fas 2 är en översiktlig undersökning vars syfte är att ge en översiktlig bild av om föroreningar finns inom det aktuella området och i vilka halter, förutsättningar för spridning och exponering samt skyddsobjekt. MIFO fas 2 innebär provtagning av till exempel mark och grundvatten samt utvärdering av

¹² <https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/fororenade-omraden/inventering-av-fororenade-omraden/>

resultaten, vilket inkluderar en riskklassning av den undersökta platsen. Objekt som är aktuella för fas 2 är sådana som har bedömts tillhöra riskklass 1 och 2 i den första orienterade studien (fas 1).

Det övergripande nationella målet är att alla förorenade områden i riskklass 1 och 2 är åtgärdade till år 2050. För att det ska gå att nå dit måste resurser avsättas. Det är viktigt att takten i kommunernas och Länsstyrelsens verksamhetsplan återspeglar den takt som behövs för att nå målet.

Genomförande

Undersökningar enligt MIFO fas 2 ska utföras på förorenade områden i riskklass 1 och 2 i enlighet med kommunens/Länsstyrelsens verksamhetsplan eller motsvarande dokument.

Länsstyrelsen och kommunerna förelägger ansvariga att utföra översiktlig undersökning och riskklassning. I de fall det inte finns någon ansvarig kan statliga bidragsmedel sökas.

Ansvariga aktörer

Länsstyrelsen och kommunerna ansvarar för sina respektive tillsynsobjekt.

Effekt och uppföljning

En inventering enligt MIFO fas 2 ger kunskap om området är förorenat eller inte och om fördjupade undersökningar och eventuella riskminskande åtgärder behöver genomföras.

G: Målet med åtgärden är uppnått, åtgärden är helt genomförd i enlighet med plan.

H: Minst 75 procent av åtgärden är genomförd.

P: Minst en MIFO fas 2 utredning är genomförd.

E: Ej påbörjad.

VILKA MÅL BIDRAR ÅTGÄRDEN TILL?

Miljökvalitetsmål: Giftfri miljö, God bebyggd miljö, Grundvatten av god kvalitet

Agenda 2030: mål 3 God hälsa och välbefinnande, mål 11 Hållbara städer och samhällen

Kostnad och finansiering

En MIFO fas 2 undersökning kostar i genomsnitt 150 000-200 000 kronor. Detta finansieras av ansvariga verksamhetsutövare/fastighetsägare eller med statliga medel där ansvar saknas. Länsstyrelsen ansöker årligen om bidrag för tillsyn från Naturvårdsverket och har även möjlighet att söka bidrag för undersökningar i de fall ansvar saknas. Statens medel är emellertid begränsade och endast ett fåtal objekt kan beviljas bidrag för undersökningar varje år. Kommunernas arbetstid kan delvis täckas av tillsynsavgifter.

4. Arbeta med saneringsåtgärder av förorenade områden

Syfte och mål

Syftet med efterbehandling av förorenade områden, objekt i riskklass 1 och 2, är att långsiktigt minska riskerna för människors hälsa och miljön.

Bakgrund

Det finns i Jönköpings län 61 objekt i riskklass 1 (mycket stor risk) och drygt 560 objekt i riskklass 2 (stor risk). Om det ska vara möjligt att åtgärda alla områden i riskklass 1 och 2 till år 2050 måste åtgärdstakten öka. Det är viktigt att takten i kommunernas och Länsstyrelsens verksamhetsplan återspeglar den takt som behövs för att nå målet.

Genomförande

Arbetet med saneringsåtgärder ska utföras på förorenade områden i riskklass 1 och 2 i enlighet med kommunens/Länsstyrelsens verksamhetsplan eller motsvarande dokument.

Ansvariga aktörer

Länsstyrelsen och kommunerna ansvarar för sina respektive tillsynsobjekt.

Miljöeffekt och uppföljning

Förorenade områden kan medföra en rad negativa effekter för människors hälsa och miljön, både idag och i framtiden. Efterbehandlingen innebär att miljön saneras på ett sådant sätt att riskerna för människors hälsa och miljön minskas till en acceptabel nivå.

G: Målet med åtgärden är uppnått, åtgärden är helt genomförd i enlighet med plan.

H: Minst 75 procent av åtgärderna i planen är genomförd.

P: Arbeta med saneringsåtgärder har påbörjats på ett riskklass 1- eller 2-objekt.

E: Ej påbörjad.

VILKA MÅL BIDRAR ÅTGÄRDEN TILL?

Miljökvalitetsmål: Giftfri miljö, God bebyggd miljö, Grundvatten av god kvalitet

Agenda 2030: mål 3 God hälsa och välbefinnande, mål 11 Hållbara städer och samhällen

Kostnad och finansiering

Arbetstid samt utrednings- och åtgärds kostnader. Kostnaden för en sanering kan vara mycket varierande allt från några hundratusen till dryga 100 miljoner kronor. Åtgärden finansieras av ansvariga verksamhetsutövare och fastighetsägare och/eller statligt stöd. Förutsatt att objektet är färdigutrett är den genomsnittliga arbetstiden för tillsynsmyndigheten vid åtgärden cirka 60-70 dagar per objekt. Tiden kan dock variera utifrån objektspecifika förhållanden. Kommunernas arbetstid kan delvis täckas av tillsynsavgifter.

5. Fasa ut farliga kemikalier

Syfte och mål

Minska användningen och spridningen av farliga kemikalier i länet genom ökat fokus på regelbundet och strukturerat utfasningsarbete.

Bakgrund

Många företag och organisationer använder ett stort antal kemikalier på olika håll i verksamheten. För att minska riskerna med spridning och kunna arbeta effektivt med utfasning av farliga ämnen behövs det övergripande kunskap om vilka kemikalier som finns i organisationen och hur de används. Detta kan göras genom ett kemikaliehanteringssystem som kontinuerligt uppdateras.

Farliga kemikalier kan till exempel vara vattendirektivsämnen, ämnen i Kemikalieinspektionens PRIO-databas¹³ samt ämnen i Europeiska kemikaliemyndighetens (ECHAs) kandidatförteckning¹⁴, tillståndsämnena och begränsningsämnen enligt Reach¹⁵. Minskning av farliga kemikalier kan ske genom substitution, det vill säga att ämnet byts ut mot ett mindre farligt ämne (produktvalsprincipen), eller att processen förändras så att det farliga ämnet inte längre behövs i produktionen och verksamheten. Vidare ska verksamhetsutövaren upprätta en kemikalieförteckning¹⁶.

Några av de största utmaningarna är att användningen och produktionen av kemikalier ökar kraftigt i världen. Den globala handeln med kemikalier och varor leder till att farliga kemiska ämnen sprids vid tillverkningen, under användningen och i avfallsledet.

¹³ [PRIO-databasen](#)

¹⁴ [kandidatförteckning](#)

¹⁵ [Begränsningar enligt Reach](#)

¹⁶ Förordningen om verksamhetsutövarens egenkontroll

Fler ämnen läggs till EU:s kandidatförteckning och förändringar sker för andra listade ämnen. Att arbeta fortlöpande och systematisk är därför nödvändigt för att fasa ut farliga kemikalier. Åtgärden utgår från preciseringen av miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö som anger att ”användningen av särskilt farliga ämnen har så långt som möjligt upphört”.

Genomförande

FÖR KOMMUNERNA, REGION JÖNKÖPINGS LÄN OCH LÄNSSTYRELSEN:

En kemikalieutfasningsgrupp bildas med representanter från varje kommun, Region Jönköpings län samt Länsstyrelsen. Deltagare i gruppen ska vara till exempel kemikaliestrateger, miljömålsstrateger eller miljö- och hälsoskyddsinspektörer.

Gruppen träffas två gånger per år för att dela erfarenheter om kemikalieutfasning inom olika kommunala förvaltningar samt diskuterar gemensamma projekt som kommunerna vill genomföra under året och en plan för arbetet tas fram. Representant från Länsstyrelsen samordnar gruppen och tar fram dagordning. De olika kommunerna turas om att vara värd för träffarna.

FÖR KOMMUNERNA OCH LÄNSSTYRELSEN (I SIN ROLL SOM TILLSYNSMYNDIGHETER):

- i. Tillsynsmyndigheten går ut med information om målet till verksamhetsutövarna.
- ii. Informationsmaterial om kemikalieförteckning på Länsstyrelsens hemsida uppdateras angående framtagande av handlingsplan för utfasning.
- iii. Tillsynsmyndigheten arbetar aktivt i tillsynen med att lyfta frågan och arbeta för att verksamhetsutövarna har uppdaterade kemikalieförteckningar och handlingsplaner för utfasning.

Ansvariga aktörer

Länsstyrelsen, Kommunerna, Region Jönköpings län

Effekt och uppföljning

Risken för spridning och exponering av farliga kemikalier minskar om användandet i länet minskar. Möjligheterna att uppfylla miljö kvalitetsnormerna enligt vattendirektivet ökar.

Åtgärden bidrar till en miljö målsstyrd tillsyn med fokus på att minska användningen av farliga ämnen. I samband med slutuppföljning av programmet följs det upp hur väl deltagande aktörer lyckats med att jobba fortlöpande och systematiskt för att minska användningen av farliga ämnen.

LÄNSSTYRELSEN OCH KOMMUNERNA

G: punkt i-iii ska vara genomförda.

Kemikalieutfasningsgruppen har träffats regelbundet under programperioden.

H: punkt i-ii ska vara genomförda.

Kemikalieutfasningsgruppen har träffats vid minst ett tillfälle.

P: punkt i ska vara genomförd.

Kemikalieutfasningsgruppen har startats.

E: Ej påbörjad

VILKA MÅL BIDRAR ÅTGÄRDEN TILL?

Miljökvalitetsmål: Giftfri miljö

Agenda 2030: mål 3 God hälsa och välbefinnande

Kostnad och finansiering

Finansiering i befintlig verksamhet. Substitution kan leda till ökade eller minskade kostnader.

6. Säkerställa säker förvaring av kemikalier

Syfte och mål

Att förebygga ohälsa, olycksfall och utsläpp orsakade av bristfällig förvaring av kemikalier, samt förhindra stöld och illegal användning av kemikalier¹⁷.

Bakgrund

Säker förvaring av kemikalier är viktig av såväl arbetsmiljö-, miljö- som säkerhetsskäl. Förråd och förrådsskåp behöver regelbundet ses över och dess innehåll gallras. Vissa kemikalier blir oanvändbara med åren eller i värsta fall farligare, andra får inte samförvaras. Förrådens ventilation, invallning och brandskydd ska uppfylla kraven för dess innehåll.

Även risken för stöld och illegal användning av kemikalier måste beaktas. Vissa verksamheter kan utgöra ett mål i sig då ett sabotage kan få stora konsekvenser i form av utsläpp av skadliga ämnen, brand eller explosion. Andra verksamheter kan råka ut för stöld av kemikalier som kan användas för att orsaka skada på annan plats. Den skada som kan åstadkommas med kemikalier beror i viss utsträckning på mängden, men även mindre kvantiteter kan ge stor effekt beroende på kemikaliernas egenskaper och den aktuella situationen. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har aktuell information om kemikalier som kan utgöra en säkerhetsrisk¹⁸.

Genomförande

Denna åtgärd fokuserar på förråd med farliga ämnen i ren form, men även förråd med övriga kemiska produkter (blandningar) omfattas ifall de innehåller produkter med

¹⁷ ”Kemikalier” omfattar i denna åtgärd såväl kemiska produkter i form av rena ämnen som blandningar.

¹⁸ <https://www.msb.se/sv/amnesomraden/skydd-mot-olyckor-och-farliga-amnen/brottsforebyggande/kemiska-hot/>

faropiktogram. Prioritera förråd med större antal eller mängd kemiska produkter samt de som finns nära barn och unga, till exempel skolornas kemikalieförråd. Rutin ska finnas för att säkerställa kontinuerlig uppdatering av kemikalieförteckningar under arbetets gång.

- a) Kemiska produkter som inte längre finns något behov av rensas ut från förråden och tagits omhand på ett säkert sätt.
- b) Av MSB utpekade kemikalier rensas ut från förråden, alternativt har en säker förvaring och hantering (om det finns fortsatt behov av den kemiska produkten och den inte kan ersättas).

En del av de utpekade kemikalierna är vanligt förekommande och nödvändiga för vissa verksamheter. För dessa gäller istället att en tillräckligt säker förvaring och kontrollerad användning säkerställs.

- c) Kemiska produkter som är hälso- eller miljöfarliga till exempel innehåller utfasningsämnen¹⁹ ska rensas ut från förråden, alternativt har säker förvaring och hantering (om det finns fortsatt behov av den kemiska produkten och den inte kan ersättas).
- d) Kemikalieförrådets skick och lämplighet ses över och uppfyller gällande krav på säker förvaring²⁰.

KOMMENTAR TILL GENOMFÖRANDE

Uppföljningen kan samordnas med ordinarie tillsynsverksamhet. I detta fall berörs flera olika tillsynsfunktioner på såväl kommunal (miljö- och hälsoskyddsförvaltning och räddningstjänst), regional (länsstyrelse) som nationell nivå (Arbetsmiljöverket och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap).

Ansvariga aktörer

Kommunerna, Region Jönköpings län och näringsliv.

Effekt och uppföljning

Riskerna för ohälsa, olycksfall och utsläpp av farliga kemikalier minskar. Utrensningen av kemikalier som det inte längre finns något behov av minskar liksom den samlade exponeringen för kemiska ämnen.

G: a, b, c och d är genomförda.

H: a, b och c är genomförda/påbörjade.

P: a och b är genomförda/påbörjade.

¹⁹ <https://www.kemi.se/prioguiden/start/prios-kriterier-for-uffasningsamnen-och-prioriterade-riskminskningsamnen>

²⁰ Regler och vägledning för en säker förvaring av kemikalier finns bland annat på Arbetsmiljöverkets och Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps hemsidor.

E: Ej påbörjad.

VILKA MÅL BIDRAR ÅTGÄRDEN TILL?

Miljökvalitetsmål: Giftfri miljö

Agenda 2030: mål 3 God hälsa och välbefinnande.

Kostnad och finansiering

Arbets tid för genomförande.

Kostnad för omhändertagande av farligt avfall (de kemikalier som rensas ut).

Kostnad för förbättringar av förrådens säkerhet (till exempel bättre ventilation, invallning och brand/stöldskydd).

7. Öka kunskapen om kemikalier inom detaljhandeln

Syfte och mål

Att fler företag samt deras leverantörer får kunskap reglerna och riskerna med kemikalier i varor, kemiska och kosmetiska produkter. Målet är att minska exponeringen och spridningen av farliga ämnen.

Bakgrund

För den som är distributör och säljer kemiska produkter finns regler kring bland annat hantering av produkterna. Distributören har även en skyldighet att ge information till kund om produkten innehåller särskilt farliga ämnen och hur de ska hanteras på ett säkert sätt. I tidigare genomförda nationella tillsynsprojekt på varor, kemiska produkter och kosmetiska produkter i butiker där Kemi (Kemikalieinspektionen) och Läkemedelsverket har varit sammanhållande, har det framkommit att det många gånger finns brister i det som säljs till konsument. Butikerna saknar ofta kunskap om vad som gäller innan man ställer ut olika varor och kemiska-/kosmetiska produkter till försäljning. Bristerna riskerar att drabba konsumentens hälsa direkt eller på längre sikt och kan samtidigt bli ett miljöproblem när produkter sköljs ut i avloppet eller blir ett avfall. Genom att öka kunskapen hos butikerna har de möjlighet att ställa krav på sina leverantörer vilket ger effekt uppåt i leverantörskedjan.

Genomförande

Tillsyn inom detaljhandel kan exempelvis bedriva inom följande områden:

- Kontroll av hårfärg, smyckeskontroll
- Kosmetiska produkter till barn

- Märkning av kemiska produkter
- Tillsyn av varor (biocidbehandlade och innehåll av farliga ämnen)
- Tillsyn av bekämpningsmedel (biocidprodukter och växtskyddsmedel)
- Tillsyn av hudkrämer

KOMMENTAR TILL GENOMFÖRANDE

Tillsynsinsatser kan genomföras i de nationella tillsynsprojekt som riktas mot detaljhandeln under programperioden.

Ansvariga

Kommunerna (i sin roll som tillsynsmyndighet)

Effekt och uppföljning

Ett ökat medvetande om vilka ämnen som förekommer i varor kan bidra till att konsumtionen av varor som innehåller skadliga ämnen minskar.

G: Tillsyn inom detaljhandel har genomförts inom två eller fler områden.

H: Tillsyn inom detaljhandel har genomförts inom ett område.

P: Tillsynsinsatser är inplanerade.

E: Ej påbörjad.

VILKA MÅL BIDRAR ÅTGÄRDEN TILL?

Miljökvalitetsmål: Giftfri miljö

Agenda 2030: Mål 3 god hälsa och välbefinnande

Kostnad och finansiering

Inom befintlig budget

8. Minimera mängden farliga ämnen i barns förskole- och skolmiljö

Syfte och mål

Syftet är att minimera antalet produkter och material innehållande farliga ämnen i barns förskole- och skolmiljöer, så att de exponeras för sådana i mindre utsträckning.

Bakgrund

Denna åtgärd är tänkt som en fortsättning på ”Kemikalier i förskolan” från Åtgärdsprogram Hälsans miljömål 2016-2021. Många förskolor har därför redan gjort punktinsatser men alla har inte ett kontinuerligt arbete i frågan. Alla kommuner har heller inte följt upp vilket arbete som återstår enligt sina åtgärdsplaner. Jämfört med ”Kemikalier i förskolan” vidgas också omfattningen till att även inkludera grundskolor (inklusive dess skolkök och kostverksamheter).

Barn och unga är mer känsliga för farliga ämnen än vuxna. Det beror på att deras kroppar, till exempel hjärnan, hormonsystemet och immunsystemet, inte är färdigutvecklade. Barn har också tunn och ömtålig hud. De andas snabbare och äter och dricker mer i förhållande till sin vikt jämfört med vuxna. När de utsätts för samma mängd av ett ämne som en vuxen får de i sig mer i förhållande till sin vikt. Därför är det extra viktigt att skydda barnen mot sådana kemiska ämnen och produkter som kan vara farliga. Det finns mycket framtaget material som kan fungera som inspiration för arbetet med att minska barns exponering av farliga ämnen.

Genomförande

Kommunerna åtar sig att genomföra följande aktiviteter under programperioden:

- a) Kommunen följer upp sin handlingsplan eller sitt program för ”Kemikalier i förskolan”, identifierar vad som eventuellt återstår och vad som krävs för ett fortsatt kontinuerligt arbete.
- b) Kommunen tar fram en motsvarande åtgärdsplan för hur man ska minimera mängden farliga ämnen inom sina grundskolor, samt vad som krävs för ett fortsatt kontinuerligt arbete.
- c) Kommunen säkerställer årligen att ett kontinuerligt arbete bedrivs i frågan, på såväl förskolor som grundskolor.

Ansvariga aktörer

Kommunerna

Effekt och uppföljning

Att minska antalet produkter och material innehållande farliga ämnen i barns skolmiljöer ligger helt i linje med flertalet av fokusområdets inriktningar.

Åtgärden leder till att barnen utsätts för färre farliga ämnen i sin skolmiljö vilket innebär att exponeringen minskar. Exponering för farliga ämnen ökar risken för flera sjukdomar och besvär, till exempel sämre immunförsvar, cancer och negativ påverkan på barns mentala utveckling. En långsiktig effekt av åtgärden är därför att dessa åkommor minskar.

G: a, b och c är genomförda.

H: a är genomförd och b är påbörjad.

P: a är påbörjad.

E: Ej påbörjad

VILKA MÅL BIDRAR ÅTGÄRDEN TILL?

Miljökvalitetsmål: Giftfri miljö

Agenda 2030: mål 3 God hälsa och välbefinnande

Kostnad och finansiering

Arbetstid för att följa upp och ta fram åtgärdsplaner.

Arbetstid för genomförande ute på skolorna.

Arbetstid för att årligen följa upp att ett kontinuerligt arbete bedrivs.

9. Ställa kemikaliekrav i upphandling

Syfte och mål

Minskad exponering av farliga kemikalier för både människa och miljö inom de olika inköpsområden och upphandlingar som verksamheten genomför.

Bakgrund

Människa och miljö exponeras dagligen för en mängd olika kemiska ämnen, både kända och okända. Nya kemikalier framställs ständigt och många av dessa har okända effekter på människa och miljö samt är ännu inte reglerade genom lagstiftning. Dessutom är vissa långlivade i miljön och kommer finnas kvar under lång tid framöver. Detta påverkar människan både på kort och på lång sikt exempelvis genom att vara potentiellt cancerframkallande. Dessutom påverkas den biologiska mångfalden och ekosystemen kan rubbas. Genom att ställa kemikaliekrav i upphandling kan minskad exponering för vissa av dessa ämnen som ännu inte är reglerade genom lagstiftning ske. Områden som är extra prioriterade är kemikalier som barn kan komma i kontakt med eftersom de är extra utsatta för risker kopplade till kemikalieexponering. Även kemikalier som riskerar att spridas ut i miljön är av vikt att begränsa, exempelvis bekämpningsmedel. Krav kan ställas på att begränsa vissa typer av kemikalier, egenskaper eller specifikt innehåll. Som en hjälp i vad som kan krävas och på vilket sätt kan Upphandlingsmyndighetens kriterietjänst²¹ användas.

Genomförande

Verksamheten ställer kemikaliekrav inom exempelvis följande avtalsområden där kemikaliekrav inte tidigare ställts alternativt skärper befintliga kemikaliekrav:

- Produkter som kommer i kontakt med barn exempelvis leksaker och möbler.

²¹ <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/kriterier/>

- Kemikalier som når yt- och grundvatten exempelvis fordonskemikalier, bekämpningsmedel eller kemikalier med tensider.
- Elektronik.
- Textilier exempelvis arbetskläder, gardiner eller mattor.
- Varor som kommer i kontakt med livsmedel exempelvis köksutrustning och förpackningsmaterial.
- Städ- och hygienprodukter exempelvis tvål, handkräm och allrengöringsmedel.
- Tjänsteavtal där kemikalier används exempelvis tvättservice.

KOMMENTAR TILL GENOMFÖRANDET

Åtgärden har synergieffekter med åtgärderna 12 och 13 i Åtgärdsprogram Minskad klimatpåverkan 2021-2025 som handlar om upphandling.

Ansvariga aktörer

Kommuner, Region Jönköpings län

Effekt och uppföljning

G: Kemikaliekrav har ställts i minst två nya avtal eller skärpts i minst två upphandlingar.

H: Upphandling där nya eller skärpta kemikaliekrav ska ställas har påbörjats under programperioden.

P: Undersökning har gjorts kring vilka typer av upphandlingar som kan vara aktuell att ställa krav inom.

E: Ej påbörjad.

VILKA MÅL BIDRAR ÅTGÄRDEN TILL?

Miljö kvalitetsmål: Giftfri miljö, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, God bebyggd miljö

Agenda 2030: mål 3 God hälsa och välbefinnande, mål 6 Rent vatten och sanitet för alla, mål 12 Hållbar konsumtion och produktion samt mål 14 Hav och marina resurser

Kostnad och finansiering

Åtgärd ryms inom befintlig budget.

Fokusområde: Hållbar konsumtion och produktion

Miljökvalitetsmål:

Giffri miljö, God bebyggd miljö och Begränsad klimatpåverkan

Globala mål för hållbar utveckling i Agenda 2030:

Konsumtionsvarorna och livsstilen i Sverige och i länet ger upphov till en stor påverkan på miljön och vi har en ohållbar hantering av våra resurser. Vi behöver ställa om till hållbara konsumtions- och produktionsmönster, skapa en ökad och effektiv resurshushållning samt ställa om flödena från linjära till cirkulära.

Vår planet har försett oss med ett överflöd av naturresurser, men vi människor har inte nyttjat det på ett ansvarsfullt sätt och konsumerar nu långt bortom vad vår planet klarar av. Att använda energi och naturresurser på ett långsiktigt hållbart sätt är avgörande för att nå en hållbar utveckling.

Hållbar konsumtion är också viktigt utifrån sociala och ekonomiska perspektiv, såsom ökad konkurrenskraft, tillväxt på såväl den lokala som globala marknaden, ökad sysselsättning, förbättrad hälsa och minskad fattigdom. Omställning till en hållbar konsumtion och produktion av varor är en nödvändighet för att minska vår negativa påverkan på klimat, miljö och människors hälsa.

10. Minska avfallsmängderna och främja cirkularitet

Syfte och mål

Syftet är att förstärka det avfallsförebyggande arbetet, och minska avfallsmängderna i länet för att bidra till en cirkulär ekonomi.

Bakgrund

Produktion av varor tar mycket naturresurser i anspråk. Produkterna har också en påverkan på miljön när de inte används längre och blir avfall. Konsumtionen av varor ökar vilket innebär att miljöpåverkan också ökar, både i produktionsledet och i avfallsledet.

I en helt cirkulär ekonomi utvinner producenter inga nya naturresurser, utan använder endast befintliga. Istället för att konsumera nytt så försöker man använda, underhålla och reparera det man redan har, återanvända, dela, eller i sista hand återvinna. Systemet bygger också på att varor designas och produceras för att hålla länge, vara enkla att reparera eller kanske till och med ändra och inte innehåller skadliga ämnen.

EU:s avfallstrappa visar att det översta steget i trappan är mest resurseffektivt; att **förebygga** att avfall uppstår. Detta kan göras genom att exempelvis laga trasiga produkter, minska användningen av engångsmaterial och inte köpa saker i onödan.

När materialet väl finns är det bästa att **återanvända** det så långt som möjligt, genom att exempelvis skänka eller sälja saker på loppis.

Om detta inte är möjligt bör avfallet **materialåtervinnas**, så att gammalt material kan återvinnas till nya produkter.

Därefter bör avfallet **energiåtervinnas**, så att materialet förbränns och energin i avfallet kan omvandlas till el och värme.

Det nedersta steget i avfallstrappan är **deponering**. Det är det sämsta alternativet och ska endast göras om avfallet inte kan hanteras på något annat sätt.

Figur 4. Bild på avfallstrappan från Avfall Sverige.

År 2020 gav varje svensk upphov till 466 kg kommunalt avfall²². I Sverige är vi bra på att återvinna avfall och vi blir allt bättre. Samtidigt ökar konsumtionen vilket gör att mer och mer avfall uppstår. Det räcker inte med att återvinna, vi måste kliva upp längs avfallstrappan och återanvända material och förebygga mängden avfall genom att minska konsumtionen av varor.

Kommunalt avfall definieras som avfall från hushåll och sådant avfall från andra källor som till sin art och sammansättning liknar avfall från hushåll. Kommunalt avfall uppstår därmed på offentliga platser. Insamlingsansvaret för kommunalt avfall ligger på kommunerna. Vid evenemang kan även verksamhetsavfall uppstå, och insamlingsansvaret ligger då på annan arrangör.

Avfall Sverige sammanställer i databasen Avfall Web varje år statistik över avfall i landet och kommunerna. I Jönköpings län ger en invånare upphov till allt mellan 370 till 680 kilo kommunalt avfall varje år, beroende på kommun. Även andelen som går till material- och biologisk återvinning varierar mellan 25 och 50 procent²³. Det finns därför stor potential till förbättring vad gäller källsortering av det kommunala avfallet.

Nedskräpning sker på land, till sjöar och till havs och är ett hållbarhetsproblem på flera olika sätt. Djur och människor riskerar att skadas av skräpet och kommunerna har stora kostnader för att städa stadsmiljöer, friluftslivsmiljöer och stränder. Skräpiga miljöer upplevs dessutom ofta som otrygga och kan leda till ytterligare nedskräpning och skadegörelse.

Vid tillfälliga arrangemang och under säsong uppstår på offentliga platser en större mängd avfall än vad som vanligtvis behöver hanteras. Både nedskräpning och belastningen på sop-tunnor för restavfall ökar. I många fall saknas möjligheter att källsortera. Detta kan leda till att en stor del av det avfall som uppstår går till förbränning när det istället hade kunnat materialåtervinnas och bli till nya material.

²²<https://www.avfallsverige.se/kunskapsbanken/avfallsstatistik/hushallsavfall/>

²³ (Avfall Sverige, 2020)

Genomförande

Aktören ska genomföra insatser och aktiviteter för att främja cirkulära materialflöden och förebygga att avfall uppkommer. Varje aktör ska arbeta med aktiviteter som ger en positiv förändring i avfallstrappan, utifrån sitt eget utgångsläge. De tre översta stegen i avfallstrappan bör vara i fokus.

Nedan listas exempel på insatser och aktiviteter. Det som genomförs inom programperioden kan vara något/några av exemplen nedan eller andra insatser och aktiviteter som ger motsvarande effekt.

Exempel på insatser och aktiviteter

Förebyggande	Återanvändning	Materialåtervinning	Kommunikation
Upprätta ramavtal för hyrtjänster, second hand, reparation och rekonditionering	Laga och reparera istället för att köpa nytt	Vid inköp, efterfråga produkter som innehåller återvunnen råvara och kan materialåtervinnas	Genomföra informationsinsatser/kunskapshöjande insatser om hållbar konsumtion
Planera inköp så att svinn inte behöver uppstå	Upprätta internt system för inventering och återbruk av oanvända saker, till exempel möbler	Välj materialsnåla produkter	Kommunicera kostnaden att arbeta med renhållning utöver den ordinarie avfallshanteringen
Konsumera tjänster istället för varor, tex hyra kläder, möbler, inventarier istället för att köpa nytt	Skapa riktlinjer för återanvändning av möbler, elektronik med mera	Placera ut tillfälliga eller fasta sorteringskärl på platser som har säsongsmässigt högre belastning, till exempel i parker och på badplatser.	Arbeta förebyggande mot nedskräpning genom kommunikationsinsatser i sociala medier och lokala medier.
Välja produkter med lång livslängd eller produkter som kan repareras eller uppdateras	Lämna möbler och annat till återbruksverksamhet när de inte används längre		Arbeta förebyggande mot nedskräpning genom samverkan med civilsamhälle och sociala företag Formatmall
Möjliggör att dela på material och resurser inom verksamhetens olika delar		Ta fram start-kit med information och containers/kärl/säckar för källsortering som kan användas vid evenemang.	Arbeta förebyggande mot nedskräpning med hjälp av nudging-metoder
Laga och reparera saker, till exempel lagning av arbetskläder.		Ställa krav på källsortering vid evenemang, till exempel vid tillståndsansökningarna (polistillståndet) för användning av kommunens mark och offentliga tillställningar. Möjlighet finns att dra gränsen för krav på källsortering vid ett bestämt minimumantal förväntade besökare.	Ordna events för att uppmärksamma nedskräpning, till exempel skräpplockardagar eller workshops
			Förebyggande åtgärder för minskad skadegörelse.

KOMMENTAR TILL GENOMFÖRANDET

Åtgärden har synergieffekter med åtgärderna 12 och 13 i Åtgärdsprogram Minskad klimatpåverkan 2021-2025 som handlar om upphandling.

Ansvariga aktörer

Samtliga aktörer.

Effekt och uppföljning

Effekten är ökad resurshushållning och övergång till mer cirkulära materialflöden. Vissa insatser/aktiviteter kan mätas kvantitativt, till exempel genom minskade avfallsmängder. I andra fall är förändrade normer och beteenden mot en hållbar konsumtion den önskvärda effekten.

G: Aktören har genomfört minst tre insatser/aktiviteter (från tabellen eller andra med motsvarande effekt) varav två bidrar till det översta steget i avfallstrappan.

Aktörerna har genomfört minst två kommunikationsinsatser.

H: Aktören har genomfört minst två insatser/aktiviteter ((från tabellen eller andra med motsvarande effekt) varav en är inom det översta steget i avfallstrappan.

Aktörerna har genomfört minst en kommunikationsinsats.

P: Aktören har genomfört minst en insats/aktivitet ((från tabellen eller andra med motsvarande effekt) inom de tre översta stegen i avfallstrappan.

Aktörerna har genomfört en kommunikationsinsats.

E: Inga insatser/aktiviteter har genomförts.

VILKA MÅL BIDRAR ÅTGÄRDEN TILL?

Miljökvalitetsmål: Giftfri miljö och God bebyggd miljö.

Agenda 2030: mål 11 Hållbara städer och samhällen och mål 12 Hållbar konsumtion och produktion

Kostnad och finansiering

Inom ordinarie budget. Krav på källsortering kan innebära ökade kostnader för arrangören, därför kan kommunen behöva göra en översyn av policy och bidrag som berör evenemang.

11. Minska användning av engångsartiklar

Syfte och mål

Minska mängden och påverkan från engångsartiklar i plast genom att byta ut till återvunnet eller förnybart material, alternativt ersätta engångsartiklar med flergångsartiklar, eller se över rutiner och strukturer för att helt ta bort eller minska användningen av vissa engångsmaterial.

Bakgrund

Engångsartiklar i plast bidrar till nedskräpning både på land och i vattendrag. Den största andelen plast är tillverkad av fossil råvara som dessutom ger klimatpåverkande utsläpp. Eftersom engångsmaterial är tillverkade för att enbart användas en gång används produkterna en kort tid innan de blir avfall. Genom att minska antalet engångsprodukter samt byta ut de som behövs till motsvarande tillverkade av förnybart eller återvunnet material kan minskad mängd avfall uppstå, färre produkter hamna i miljön och minskad klimatbelastning ske. Utöver detta innehåller en del engångsartiklar framförallt livsmedelsbehållare, tillsatta kemikalier som påverkar både människa och miljö exempelvis genom att vara svårnedbrytbara och långlivade.

EU har sett engångsartiklarnas påverkan på miljön och har därför genom direktiv 2019/904 redan förbjudit en del engångsartiklar. Genom att ställa krav i upphandling och arbeta med rutiner kring inköp och användning av material kan vi nå längre än lagstiftningen och minska plastens påverkan på både människa och miljö.

Genomförande

Aktörerna åtar sig att genomföra aktiviteter enligt nedan under programperioden:

- Krav i upphandling på förnybart eller återvunnet material på minst tre engångsartiklar exempelvis plastpåsar, plastsockor, sopsäckar, glas, tallrikar eller medicinbägre.
- Rutiner/riktlinjer eller strategi för minskad användning av engångsartiklar tas fram.
- Övergå till flergångsalternativ, där engångsartiklar används i dagsläget.

Ansvariga aktörer

Kommuner, Region Jönköpings län, privata aktörer

Effekt och uppföljning

G: Två eller fler av aktiviteterna är genomförda.

H: En av aktiviteterna är genomförd.

P: Minst en av aktiviteterna är påbörjad.

E: Ingen aktivitet är påbörjad.

VILKA MÅL BIDRAR ÅTGÄRDEN TILL?

Miljökvalitetsmål: Giftfri miljö, Begränsad klimatpåverkan

Agenda 2030: mål 12 Hållbar konsumtion och produktion

Kostnad och finansiering

Åtgärden ryms inom ordinarie budget. Att sluta använda vissa engångsprodukter och istället använda flergångsprodukter kan innebära en viss initial investering men kan i längden innebära besparing då löpande kostnader för inköp minimeras. Vissa engångsartiklar i förnybart eller återvunnet material är mer kostsamma än motsvarande av fossilplast, detta gäller dock inte alla produktkategorier, marknadsundersökning innan kravställan är nödvändig för att undersöka vilka produkter som kan bytas ut.

12. Skapa cirkulära flöden av bygg- och rivningsresurser

Syfte och mål

Syftet är att skapa bättre förutsättningar för återanvändning av befintlig bebyggelse och byggprodukter. Målet är att förebygga och minska mängden bygg- och rivningsavfall och sträva efter att befintlig bebyggelse och material fortsätter användas under längre tid.

Bakgrund

Bygg- och rivningsavfall är avfall från byggnadsåtgärder, rivningsåtgärder och anläggningsarbeten och består till exempel av betong, tegel, klinker, trä, glas, metall, spårballast och bitumenblandningar²⁴.

Byggsektorn i Sverige genererar cirka tolv miljoner ton avfall årligen. Det motsvarar cirka en tredjedel av allt avfall om uppstår i Sverige (gruvavfall exkluderat). Återanvändning står högt upp i avfallshierarkin och är ett sätt att förebygga avfall, skapa en längre livslängd för en produkt och minska klimatpåverkan. Tyvärr är återanvändningen av byggprodukter fortfarande relativt ovanligt. Den årliga rapporten från Avfall Sverige visade att det bara är ett tiotals ton bygg- och rivningsavfall som återanvänds på återvinningscentraler i dagsläget. Dock visar andra studier från Avfall Sverige att det finns en outnyttjad potential i att återanvända byggprodukter.²⁵

Bygg- och rivningsavfall kan komma både från hushåll och kommersiella verksamheter. Omkring hälften av avfallsmängden från bygg- och anläggningssektorn återvinns som

²⁴ Sveriges miljömål

²⁵ (Avfall Sverige, rapport 2019:32)

konstruktionsmaterial, exempelvis som återfyllnad eller som sluttäckning av deponier. Allt fler kommuner satsar på olika former av återbruk av byggprodukter i anslutning till återvinningscentraler eller separata avfallsanläggningar²⁶.

I avfallsförordningen finns krav som innebär att den som producerar bygg- och rivningsavfall ska sortera ut vissa avfallsslag och förvara dem skilda från varandra och annat avfall. Även den som samlar in bygg- och rivningsavfall som sorterats ut ska samla in dessa separat. Krav finns också på att det avfall som har samlats in separat för förberedelse för återanvändning och materialåtervinning inte får gå direkt till förbränning eller deponering.

Genomförande

Aktören ska genomföra insatser och aktiviteter för att skapa cirkulära flöden av bygg- och rivningsresurser. Nedan finns ett urval av exempel på möjliga aktiviteter och insatser. Även andra aktiviteter som inte ingår i punktlistan nedan kan genomföras om de har motsvarande effekt.

Exempel på insatser och aktiviteter

Samordna	Underlätta	Upphandling
Etablera ett länsövergripande stöd och samordnande funktion alternativt inkludera frågorna i redan befintligt nätverk.	Utbilda berörd personal i cirkulärt byggande	Skapa incitament för cirkulära upphandlingar i både nyproduktion och för underhåll. Genom att exempelvis ge ekonomiska incitament för att begränsa den totala materialåtgången, minska mängden jungfruliga råvaror, förlänga livslängden på produkter, maximera möjligheterna för återanvändning av produkt/komponent eller återvinning och återanvändning av material
Skapa lagerhantering för återbrukade produkter.	Ta fram rutin för återbruksinventeringar av befintliga lokaler vid ombyggnation eller verksamhetsförändring	Ställ krav i upphandling på att berörd personal har genomgått utbildning i cirkulärt byggande
Studiebesök eller möten med tema återbruksdepå	Samverka med rekorderingsföretag för att reparera och göra begagnade produkter attraktiva	
	Möjliggöra för privatpersoner och verksamheter att köpa, och i vissa fall även lämna in, byggprodukter för återbruk	

KOMMENTAR TILL GENOMFÖRANDET

Det finns en fördel och vinster om aktörerna kan samordna sig kring insatser i åtgärden. Åtgärden har synergieffekter med åtgärd 10 och 11 i Åtgärdsprogram Minskad klimatpåverkan 2021-2025.

²⁶ (Avfall Sverige, rapport 2019:32)

Ansvariga aktörer

Kommuner, kommunala bolag, privata aktörer, Region Jönköpings län, Länsstyrelsen.

Den samordnade funktion ansvarar Region Jönköpings län samt Länsstyrelsen för.

Effekt och uppföljning

Ökade cirkulära flöden medför minskade jungfruliga uttag av råvaror och klimatbesparing jämfört med nyinköp med hänsyn till produkttillverkning och transporter. Detta kan beräknas genom vägning av produkter för produktmängd som fortsätter vara resurser istället för att bli avfall. Det går även att beräkna klimatbesparingspotential jämfört med nyinköp genom LCA (livscykelanalys) eller via CCbuild.

Ekonomisk besparingspotential kan beräknas på marknadsvärdet beroende på produktens skick jämfört med nyinköpspris. Cirkulära flöden är en viktig nyckel vid stigande råvarupriser som en följd av hög efterfrågan och begränsad tillgång, oberäknelig logistik och globalisering.

G: Aktören har genomfört minst två insatser/aktiviteter under programperioden. Det kan vara aktiviteter från tabellen eller något annat som ger motsvarande effekt.

H: Aktören har genomfört en insats/aktivitet under programperioden.

Ett länsövergripande stöd och samordnande funktion är etablerat alternativt inkluderat i redan befintligt nätverk.

P: Aktören har påbörjat minst en insats/aktivitet under programperioden.

E: Inga insatser/aktiviteter har genomförts.

VILKA MÅL BIDRAR ÅTGÄRDEN TILL?

Miljökvalitetsmål: Giftfri miljö, God bebyggd miljö, Begränsad klimatpåverkan

Agenda 2030: mål 11 Hållbara städer och samhällen, mål 12 Hållbar konsumtion och produktion, mål 13 Bekämpa klimatförändringarna, mål 15 Ekosystem och Biologisk mångfald, mål 17 Genomförande och globalt partnerskap

Kostnad och finansiering

Inom ordinarie budget.

Återbruksdepå kräver en investeringskostnad för att upprätta och en driftbudget. Bemanas förslagsvis med individer via arbetsmarknadsavdelningen (AMA) för arbetsträning som även främjar social hållbarhet.

13. Underlätta för delning av produkter och tjänster

Syfte och mål

Syftet är att utveckla delningsekonomin, för att främja längre användning av produkter. Målet är att främja en hållbar konsumtion och minska vår miljöpåverkan.

Bakgrund

Delningsekonomi innebär att låna, hyra eller på andra sätt dela varor och tjänster med varandra. På så sätt används våra resurser effektivare och skapar möjligheter för nya innovativa tjänster som främjar en cirkulär ekonomi. Behovet av att producera nytt minskar och därmed även klimatpåverkan och resursförbrukning.

Delningsinitiativen kommer från så väl kommuner, näringslivet, civilsamhället och kommuninvånare. Det finns flera exempel på olika delningstjänster som hyr ut bostäder och tillhandahåller bilpooler. Det är också vanligt med mer informella och mindre kommersiella lösningar, exempelvis Facebook-grupper, prylbytarhyllor på arbetsplatser, klädbytardagar och återbruksfunktioner på återvinningscentraler.

Att dela på saker sparar inte bara ekonomiska och ekologiska resurser. Ofta bidrar tjänsterna också till social hållbarhet, framför allt genom att ge socioekonomiskt utsatta grupper tillgång till saker som de annars inte skulle ha råd med. Delningsekonomi kan också bidra till gemenskap och social hållbarhet i stort, till en enklare vardag, och till en kommun som är attraktiv att leva i.

Genomförande

Aktörerna ska genomföra insatser/aktiviteter för att främja delningsekonomi.

Ett första steg kan vara att se över hur den egna organisationen kan bli mer delande. Exempel kan vara att dela lokaler, möbler och inventarier, utrustning, verktyg, trädgårdsredskap, arbetskläder eller öppna fordonspooler.

När detta har identifierats kan organisationen etablera strukturer som möjliggör ökat delande inom organisationen.

Beroende på aktörens rådighet och inriktning kan det också vara aktuellt att etablera och driva delningslösningar för andra.

KOMMENTAR TILL GENOMFÖRANDE

I planering och utformning av delningslösningarna är det viktigt att fundera kring vilka grupper som kan utnyttja tjänsterna och försöka utforma dem utifrån den tänkta målgruppen och så att de blir så tillgängliga som möjligt.

I genomförandet bör hänsyn tas till tidigare utredningar och insatser inom området.

Åtgärden har synergier med åtgärden om upphandling i Åtgärdsprogram Minskad klimatpåverkan 2021-2025.

För att förstärka kunskapsläget generellt hos aktörerna är det positivt om det ordnas träffar, exempelvis av Länsstyrelsen, för att till exempel sprida goda exempel och möjliggöra samverkansformer.

Ansvariga aktörer

Kommuner, näringsliv, Region Jönköpings län, organisationer, Länsstyrelsen

Effekt och uppföljning

G: Organisationen har implementerat flera lösningar som bidrar till ökat delande.

H: Organisationen har påbörjat implementering av minst en lösning som bidrar till ökat delande.

P: Organisationen har undersökt förutsättningar för att öka delande och har en plan för implementering.

E: Inget steg har påbörjats.

VILKA MÅL BIDRAR ÅTGÄRDEN TILL?

Miljökvalitetsmål: Giftfri miljö, God bebyggd miljö

Agenda 2030: mål 11 Hållbara städer och samhällen, mål 12 Hållbar produktion och konsumtion

Kostnad och finansiering

Inom ordinarie budget.

14. Genomföra utbildning och studiebesök kring cirkulär ekonomi och industriell symbios

Syfte och mål

Syftet är att öka kunskap och ge inspiration till politiker och företag/näringslivet kring cirkulär ekonomi och industriell symbios.

Bakgrund

Omställningen till ett cirkulärt samhälle behöver påskyndas inom hela samhället. För att kunna genomföra omställningen behöver kunskap och inspiration inom området spridas till fler aktörer. Cirkulär ekonomi är ett aktuellt och prioriterat område inom EU, där en handlingsplan antogs år 2020. Även Sverige tog samma år fram en nationell strategi för cirkulär ekonomi.

Cirkulär ekonomi är en modell inspirerad av naturens kretslopp och ett uttryck för företag, samhälle eller en organisation som använder cirkulära snarare än linjära processer, som hittills har varit dominerande. Strävan är att avfall inte ska uppstå utan ses som en råvara. Därför designas produkterna så att biologiskt material kan komposteras, och övrigt material lätt kan återanvändas, repareras, materialåtervinnas eller energiåtervinnas.

Industriell symbios handlar om att skapa mervärden samt minska kostnader och miljöpåverkan hos verksamheter som lokalt kan samordna utbyte av resurser. Det är ett komplement till den ofta dominerande orienteringen mot produktivitet, tillverkningskedjor och enskilda sektorer. Fokus ligger på värdehöjning av underutnyttjade material- och energiresurser (avfall, restprodukter), som kan nyttjas av andra aktörer, men kan också innefatta gemensamma infrasytem för försörjning och service eller kunskapsbyggande.

Genomförande

Åtgärden genomförs stegvis enligt punkterna nedan.

- a) Region Jönköpings län sammankallar en arbetsgrupp med representanter från exempelvis kommuner i länet, Jönköping University och CSR Småland som tillsammans tar fram en planering för utbildningen.
- b) Utbildningen genomförs med berörda målgrupper i respektive kommun.
- c) Studiebesöken planeras och förbereds av representanter från förslagsvis kommunernas näringslivsavdelning/bolag med stöd av miljö/hållbarhetsstrateg.

KOMMENTAR TILL GENOMFÖRANDE

Målgruppen för utbildningen är förtroendevalda i kommunerna och inom Region Jönköpings län. Det kan vara kommunalråd, nämndsledamöter och förtroendevalda i fullmäktige.

Utbildningar som exempelvis Region Jönköpings län tagit fram sedan tidigare inom hållbarhet och cirkulär ekonomi kan med fördel användas som modell/koncept vid planering och genomförande av utbildningen.

Målgruppen för studiebesök är företag och näringslivsbolag i länet. Hur studiebesöken byggs upp och vad som ska vara i fokus bestämmer varje kommun själv men samverkansvinster kan finnas mellan kommuner och samarbeten förespråkas. Det är positivt om näringslivsorganisationer involveras i genomförandet.

Exempel på besöksmål finns bland annat hos organisationen Svensk Plattform för Industriell och Urban Symbios²⁷.

²⁷ www.industrialsymbiosis.se/case

Åtgärdens genomförande bör samordnas med tidigare genomförda projekt och utbildningar kring cirkulär ekonomi och använda det nätverk som bildats inom ramen för det regionala projektet ”Vägar till hållbar utveckling”.

Åtgärden har synergier med åtgärd 20 i Åtgärdsprogram Minskad klimatpåverkan 2021-2025 och genomförandet av åtgärderna bör samordnas.

Den regionala utvecklingsstrategin (RUS) har målet att år 2035 vara ett hållbart län. Det innebär bland annat att länet präglas av en hållbarhetsdriven näringslivsutveckling och cirkulära ekonomier. Denna åtgärd och aktiviteter i kommande handlingsplan till RUS kan med fördel samordnas.

Ansvariga aktörer

- a) Region Jönköpings län (Regional utveckling)
- b) Kommunerna
- c) Kommunerna i samverkan med Region Jönköpings län (Regional utveckling)

Effekt och uppföljning

Konsultbyrån Material Economics har i en studie från 2018 uppskattat att inom EU kan industrins koldioxidutsläpp minska med mer än 50 procent genom att övergå till cirkulära flöden²⁸.

Synergier rymmer outnyttjad potential och kan bidra till innovation, ökad affärsnytta, förbättrad miljö- och hållbarhetsprestanda samt lokal utveckling, vilket stärker konkurrenskraften.

G: Minst två utbildningstillfällen och två studiebesök har genomförts under programperioden.

H: Minst ett utbildningstillfälle och ett studiebesök har genomförts under programperioden.

P: Arbetsgruppen har påbörjat planering av utbildning samt ett studiebesök har påbörjats (datum, besöksmål och agenda är planerat).

E: Ej påbörjad.

VILKA MÅL BIDRAR ÅTGÄRDEN TILL?

Miljö kvalitetsmål: God bebyggd miljö, Begränsad klimatpåverkan

²⁸ <https://materialeconomics.com/publications>

Agenda 2030: mål 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur, mål 12 Hållbar konsumtion och produktion

Kostnad och finansiering

Uppskattningsvis mindre än 100 000 kr.

Utbildningen finansieras ordinarie budget eller lämplig externfinansiering. Kostnad för deltagande organisationer i arbetsgruppen är personalens arbetstid. Studiebesöken finansieras helt av deltagaravgifter.

15. Skapa möjligheter för hållbara livsstilar

Syfte och mål

Syftet är att underlätta för människor och företag i länets kommuner att utveckla en mer hållbar livsstil och ett förändrat beteende. Fokus är på tema kring bilen, biffen, bostaden, börsen och butiken.

Bakgrund

En hållbar livsstil innebär att människa, samhälle och miljö är i balans och att dagens behov tillgodoses utan att inverka negativt på kommande behov²⁹. Hållbar livsstil är relaterat till de val som människor gör i sitt vardagliga liv.

Att tillämpa hållbara livsstilar är därför viktigt för att nå en hållbar utveckling inom de planetära resurserna och inte överskrida planetens ekologiska gränser. Det innebär att minimera sitt ekologiska fotavtryck och klimatavtryck.

De flesta lyckade beteendeinsatser för att få människor att ändra sina beteenden är en kombination av flera metoder eller styrmedel. För optimal användning och möjligheten att skapa långsiktig förändring krävs coachning och kompetensutveckling för dem som ska jobba fram de aktiviteter som ska genomföras för att tillämpa hållbara livsstilar. Enbart informationsinsatser leder sällan till varaktig förändring.

En metod är nudging som handlar om att ge en snäll knuff i rätt riktning. Man formar val-situationen så att det faller sig naturligt för personen att fatta bättre beslut. Det är viktigt att i planeringen av nudging-insatser fundera över budskapet och hur det ska tillämpas för att åstadkomma positiv förändring. Exempel på innehåll i budskap kan vara att verka för att

²⁹ Brundtland rapporten+ definition

öka acceptansen för återbruk och begagnat eller att lyfta fram hälsofördelar eller ekonomiska besparingar med aktiva transporter.

Genomförande

Genom att stärka kompetensen om hållbara livsstilar inom offentlig verksamhet kan tjänstepersoner i kommunen sedan i sin tur hjälpa och stötta olika målgrupper att öka sin kunskap och att tillämpa den.

Exempel på prioriterade målgrupper i länet kan vara invånare med hög konsumtion, lokala näringslivsföreträdare, förtroendevalda samt den egna verksamheten - för att vara en trovärdig förebild.

Genomförandet består av följande steg:

- a) Länsstyrelsen och/eller Region Jönköpings län fram och samordnar ett koncept som ger aktivt stöd till offentlig verksamhet, till exempel genom coachning och kompetensutveckling.
- b) Därefter ska varje kommun genomföra minst två aktiviteter riktade till prioriterade målgrupper för att inspirera till hållbar livsstil.

KOMMENTAR TILL GENOMFÖRANDE

Respektive kommun avgör vilka målgrupper man riktar sina aktiviteter till, men det är positivt om insatserna riktar sig till de grupper som har störst miljöpåverkan.

Genomgående är det viktigt att säkerställa att information och aktiviteter är tillgängliga för alla och att de som är berörda involveras i planering och genomförande. Genomförandet behöver ta hänsyn till att det finns skillnader mellan olika grupper och mellan kvinnor och män i val som rör hållbarhet. Insatser och budskap behöver anpassas utifrån den målgrupp som berörs.

Åtgärden genomförs med fördel med stöd från lämpliga experter inom beteendeförändring.

Åtgärden har synergieffekter och kan samordnas med åtgärd 20 Workshops för cirkulär ekonomi i Åtgärdsprogram Minskad klimatpåverkan 2021-2025.

Ansvariga aktörer

- a) Länsstyrelsen (miljömålssekretariatet) och/eller Region Jönköpings län(Energikontoret?, Regional utveckling)
- b) Kommunerna

Effekt och uppföljning

Åtgärden leder till att fler tillämpar en mer hållbar livsstil och ett förändrat beteende bland prioriterade målgrupper i länet samt en etablerad arbetsmetod för fortsatt arbete.

G: Minst två aktiviteter är genomförda. Arbetsmetoden är etablerad och kan användas i fortsättningen.

H: En av aktiviteterna är genomförd. En plan för fortsatt genomförande av aktiviteter är under framtagande.

P: Samordningsfunktion har etablerats och kommunerna har fått ta del av coachning och kompetensutveckling från lämpliga experter inom beteendeförändring.

E: Ej påbörjad.

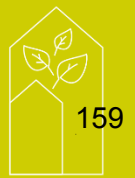
VILKA MÅL BIDRAR ÅTGÄRDEN TILL?

Miljökvalitetsmål: God bebyggd miljö, Giftfri miljö, Begränsad klimatpåverkan

Agenda 2030 och globala målen för hållbar utveckling: mål 3: God hälsa och välbefinnande, mål 7: Hållbar energi för alla, mål 12: Hållbar konsumtion och produktion, mål 13: Bekämpa klimatförändringarna

Kostnad och finansiering

100 000-500 000 kronor totalt, beroende på antal aktörer som åtar sig åtgärder.

159

Fokusområde: Livsmiljöer för en god hälsa

Miljökvalitetsmål:

Frisk luft, God bebyggd miljö, Säker strålmiljö och Skyddande ozonskikt.

Globala mål för hållbar utveckling i Agenda 2030:

Den fysiska livsmiljön har en påverkan på människors hälsa och välbefinnande. Vi behöver stärka det hälsofrämjande arbetet och samtidigt minska de faktorer som ger upphov till negativa hälsoeffekter till exempel dålig luft, buller, UV-strålning och brist på rörelse.

Att andas in luftföroreningar påverkar hälsan negativt och kan medföra en förkortad livslängd. De luftföroreningar som är skadligast för hälsan är inandningsbara partiklar, marknära ozon och vissa kolväten.

Att vistas i naturen kan bidra till en bättre hälsa genom exempelvis minskad stress, stärkt kognitiv förmåga och förbättrad psykisk hälsa. Minskad stress kan i sin tur ha en positiv effekt på immunförsvaret. Grönområden skapar också bättre möjligheter för fysisk aktivitet, vilket kan föra med sig positiva hälsoeffekter så som minskad övervikt och fetma. Dessutom minskar exponeringen för buller, luftföroreningar, värme och skadligt solljus.

Strålning kan vara till nytta, men den kan också vara skadlig. Ozonskiktet i atmosfären skyddar livet på jorden genom att filtrera bort en del av den skadliga UV-strålningen från solen. Därför innebär det en fara när ozonskiktet tunnas ut. Hos människor ökar risken för till exempel hudcancer, nedsatt immunförsvaret och ögonsjukdomen starr.

16. Etablera hälsofrämjande utomhusmiljöer på förskole- och skolgårdar

Syfte och mål

Syftet med åtgärden är förbättringsarbete för en hälsofrämjande utomhusmiljö på förskolor och skolor samt att utveckla mångfunktionella utomhusmiljöer på förskole- och skolgårdar som förstärker ekosystemtjänster för hälsa och hållbarhet.

Bakgrund

Att alla barn ges förutsättningar för daglig rörelse och pauser i stillasittandet är viktigt, och har störst betydelse för de barn som inte är fysiskt aktiva på sin fritid. Förskolan och skolan blir därför särskilt viktiga arenor för att främja fysisk aktivitet och väcka rörelseglädje. En annan viktig faktor är ljudmiljön i skola och förskola. Barns inlärning försämras mer av bullerstörningar än vuxnas. Därför är det även viktigt att förskolans och skolan utomhusmiljöer är en plats med lägre bullernivåer.

Även lärandet och folkhälsan påverkas av variationsrika och inspirerande utemiljöer som stimulerar barn och elever att vara ute på lediga stunder, inspirerar, som får barn att vilja vara ute, till lek, rörelse, skapande och upptäckarglädje. Men också till stillhet, lugn och reflektion.

Skolmiljöernas utformning kan skapa förutsättningar för ekosystemtjänster, tillgänglighet till naturen naturliga skuggiga miljöer samt öka barnens intresse för hållbarhet.

Region Jönköpings län och Jönköping University har genomfört ett pilotprojekt om ”Mångfunktionella utomhusmiljöer i förskolan som främjar hälsa, inlärning och hållbarhet.” Projektet har resulterat i en metod som bygger på följande steg:

- Nulägesorientering
- Prioritering och målsättning
- Planering av test och mätning
- Förändring och mätning
- Effektkontroll och analys
- Beslut om fortsättning

Metodmaterialet finns tillgängligt och kan börja användas på lokal och regional nivå³⁰. Metoden kan även användas på andra skolmiljöer än förskolegårdar.

Genomförande

Åtgärden genomförs stegvis enligt nedanstående punkter.

- a) Kommunerna väljer ut utomhusmiljöer på förskolor/skolmiljöer för att tillämpa metoden.
- b) Kommunerna genomför metoden på valda förskolor/skolmiljöer.
- c) Temadag/seminarium i regi av Länsstyrelsen och Region Jönköpings län för att inspirera och lyfta goda exempel.

KOMMENTAR TILL GENOMFÖRANDE

Det är viktigt att inkludera barn och unga samt personal i berörda verksamheter i arbetet med att skapa hälsofrämjande utomhusmiljöer.

Ansvariga aktörer

a-b) Kommunerna*

c) Länsstyrelsen och Region Jönköpings län (folkhälsa)

Effekt och uppföljning

Hälsofrämjande insatser i barns skolmiljöer kan ge en ökad fysisk aktivitet, möjlighet till nedvarvning och ett ökat intresse för miljö- och hållbarhetsfrågor.

Kommunerna själva följer tillsammans upp med utvalda förskolor och skolor vilken effekt och upplevda förändringar genomförda åtgärder har fått på utomhusmiljön och barnens hälsa.

G: Kommunen har genomfört metoden på valda förskolor och skolor, tillsammans med barn och personal.

H: Kommunerna har påbörjat arbetet med metoden på minst en förskola eller skola tillsammans med barn och personal.

Temadag/seminarium har anordnats av Länsstyrelsen och Region Jönköpings län.

P: Kommunerna har valt ut förskolor och/eller skolor att arbeta med.

E: Ej påbörjad

VILKA MÅL BIDRAR ÅTGÄRDEN TILL?

Miljökvalitetsmål: God bebyggd miljö

³⁰ [Metodik, Region Jönköpings län \(rjl.se\)](#)

Agenda 2030: mål 3: God hälsa och välbefinnande, mål 11: Hållbara städer och samhällen.

Kostnad och finansiering

Inom befintlig ram.

17. Etablera platser för tätortsnära odling

Syfte och mål

Syftet med åtgärden är att öka produktion av lokal mat, ge tillfälle till hälsofrämjande sysselsättning, stärka artmångfalden och stärka andra lokala ekosystemtjänster samt öka kunskap om odling och natur.

Bakgrund

Den tätortsnära livsmedelsproduktionen är betydelsefull för att öka länets livsmedelsproduktion. Den bidrar också med flera positiva aspekter på annat sätt, både för människors hälsa och för miljön.

Livsmedelsproduktion i städer och tätorter möjliggör i hög grad en samverkan mellan livsmedelsproduktion och arbete med social hållbarhet. Grönsaksproduktion i tätorter och städer leder till en bättre folkhälsa genom grönare miljöer³¹ och bidrar med flera ekosystemtjänster.

Genomförande

Aktörerna ska genomföra insatser och aktiviteter för att etablera fler platser för tätortsnära odling. Nedan listas exempel på insatser och aktiviteter. Det som genomförs inom programperioden kan vara något/några av exemplen nedan eller andra insatser och aktiviteter som ger motsvarande effekt.

³¹ Regional Livsmedelstrategi för Jönköpings län

Exempel på insatser och aktiviteter

Förbereda	Underlätta	Utveckla
Sprida kunskap om möjligheterna i dialog med kommuner och civilsamhälle	Säkerställa att det finns tillgång till vatten, redskap och maskiner på erbjudna platser	Erbjuda möjlighet till kompetensutveckling eller gemensamt lärande till de som bedriver odling
Inventera lämpliga platser för odling i städer och tätorter	Tillhandahåll checklistor med praktiska tips för att komma igång	Ordna kunskapshöjande insatser som riktar sig till allmänhet, föreningar och näringsliv
Erbjuda utsedda platser till enskilda, föreningar eller företag som vill bedriva odling	Utse en kontaktperson som kan svara på frågor	Gemensam marknadsföring på en särskild dag eller ett nationellt event som skapar intresse kring frågan.
Kommunicera till allmänheten, föreningar och lokalt näringsliv att möjligheter finns att odla på utsedda platser	Använd gemensamt kampanjmaterial som belyser de många positiva aspekterna som finns med odling i städer och tätorter	Hitta möjligheter för att sälja överskottet eller nyttja i den offentliga verksamheten

KOMMENTAR TILL GENOMFÖRANDE

Åtgärden har en tydlig koppling till den regionala livsmedelsstrategin och genomförandet bör ske i enlighet med vad som uttrycks i strategin och dess tillhörande handlingsplaner. Det är positivt om genomförandet i respektive kommun sker i samverkan med kommunala bostadsbolag, föreningar, naturbruksgymnasium privata markägare och jordbruksföretag samt Länsstyrelsen.

Miljöeffekt och uppföljning

G: Att merparten av kommunerna har avsatt mark till stadsodling samt genomfört minst två insatser för att främja tätortsnära odling.

H: Minst två insatser för att främja tätortsnära odling är i genomförda.

P: Planering för minst två insatser för att främja tätortsnära odling är igång.

E: Ej påbörjad

VILKA MÅL BIDRAR ÅTGÄRDEN TILL?

Miljökvalitetsmål: God bebyggd miljö

Agenda 2030: mål 3: God hälsa och välbefinnande, mål 11: Hållbara städer och samhällen.

Kostnad och finansiering

LONA-medel kan delfinansiera en uppstart av åtgärden.

Ansvar

Kommunerna

18. Genomföra modellberäkningar av luftkvalitet vid förtätning och ny-exploatering

Syfte och mål

Syftet är att kommunerna rutinmässigt genomför modellberäkningar vid större nybyggnationer i kommunerna.

Målet är att förhindra att miljömålets preciseringar gällande luftföroreningar överskrids i länet.

Bakgrund

Trafiken i länet är en viktig källa för luftföroreningar. Halterna av luftföroreningar beror till stor del av mängden trafik men även på hur det ser ut rent fysiskt på platsen, om luftföroreningarna stannar kvar eller om de kan ventileras bort.

Länets kommuner samverkar kring kontrollen av luftkvalitet. Ett av momenten i kontrollprogrammet handlar om modellberäkningar av halterna av de viktigaste luftföroreningarna: partiklar (PM10), kvävedioxid (NO₂) och bensen. Beräkningarna genomförs av konsulter i programmet SIMAIR. Årligen genomförs beräkningar för tio gator i varje kommun som ett led i kontrollen gentemot miljökvalitetsnormerna.

Under år 2021 skärpte WHO sina rekommendationer om gränsvärden för luftföroreningar. Rekommendationerna är baserade på forskning om människors hälsopåverkan av luftföroreningar. Enligt de modellberäkningar som genomförs årligen i samtliga kommuner i länet, så är det hälften av länets kommuner som inte klarar WHO:s nya rekommendationer.

Avtalet med konsulterna öppnar dock för att kommunerna kan genomföra beräkningar i planeringsskedet, för att väga olika alternativ mot varandra eller för att säkerställa att projektet inte försämrar luftkvaliteten väsentligt.

Genomförande

Kommunerna ska vid nybyggnation, där en trafikökning eller väsentlig försämrad ventilation av gaturummet kan antas (förtätning), genomföra modellberäkningar för hur luftkvaliteten kommer att påverkas.

Kommentar till genomförandet

Åtgärden handlar om att i större utsträckning nyttja möjligheten att genomföra luftberäkningar i planeringsskedet för att förhindra en försämring av luftkvaliteten.

Kommunerna kan använda de avtal som finns inom samverkansområdet för kontroll av luftkvalitet i Jönköpings län.

Ansvariga aktörer

Kommunerna

Effekt och uppföljning

Genom att göra tidiga beräkningar kan nödvändiga åtgärder göras och hindra att luftkvaliteten blir sämre. Det förebyggande arbetet bidrar till minskade problem för människors hälsa till följd av ökade luftföroreningar.

G: Kommunen har tagit fram en rutin om att vid nybyggnationer som ger upphov till ökade trafikflöden eller försämrade ventilation av gaturummet ska modellberäkningar genomföras om det finns en risk för en tydligt sämre luftkvalitet.

Kommunen har genomfört luftberäkningar för minst en nybyggnation

H: Kommunen har tagit fram förslag på en rutin men den är ännu inte beslutad.

P: Kommunen har påbörjat framtagandet av en rutin.

E: Ej påbörjad

VILKA MÅL BIDRAR ÅTGÄRDEN TILL?

Miljökvalitetsmål: Frisk luft, God bebyggd miljö

Agenda 2030: mål 3 God hälsa och välbefinnande, mål 11 Hållbara städer och samhällen

Kostnad och finansiering

Inom ordinarie budget.

19. Sprida information om vedeldning

Syfte och mål

Syftet är att öka kunskapen om hur man eldar rätt. Målet är att minska halterna av skadliga luftföroreningar i bostadsområden i länet.

Bakgrund

Vedeldning är en av de största källorna till hälsofarliga luftföroreningar i Sverige. Utsläppen från eldningen beräknas bidra till att 1 000 personer om året dör i förtid. Sot från vedeldning har också en klimatpåverkan. Utsläppen sker ofta i tätorter i direkt anslutning till bostadsmiljön, vilket gör att även i de fall där utsläppen är låga kan exponeringen bli relativt hög.

Det är därför viktigt att elda på ett sådant sätt att utsläppen blir så låga som möjligt. Det finns nationellt framtaget informationsmaterial³² som kan användas vid en kampanj.

³² [Vedeldning \(naturvardsverket.se\)](https://naturvardsverket.se)

Den som eldar med ved eller andra bränslen har själv ansvar för att minska utsläpp av luftföroreningar och andra störningar för omgivningen så långt det inte är orimligt. Samtidigt som är det kommunen som ansvarar för den lokala luftkvaliteten.

Den regionala barnmiljöhälsoenkäten visar att en större andel barn utsätts och besväras av vedeldningsrök i länet än i landet som helhet.³³

Genomförande

- a) Kommunen identifierar de bostadsområden där småskalig vedeldning är vanligt förekommande och där det finns en risk för att flera exponeras.
- b) Kommunen ska under programperioden minst en gång informera om hur man eldar rätt, till boende i de prioriterade områdena. Informationsmaterial finns framtaget.

Ansvariga aktörer

Kommunerna

Effekt och uppföljning

Genom enkla metoder kan de hälsoskadliga luftföroreningarna från vedeldning minska och därmed förbättras den lokala luftkvaliteten.

G: Informationsmaterialet är utskickat till prioriterade bostadsområden.

H: Prioriterade bostadsområden är identifierade.

P: Arbetet med att identifiera prioriterade områden är påbörjad.

E: Ej påbörjad.

VILKA MÅL BIDRAR ÅTGÄRDEN TILL?

Miljökvalitetsmål: Frisk luft, God bebyggd miljö

Agenda 2030: mål 3 God hälsa och välbefinnande, mål 11 Hållbara städer och samhällen

Kostnad och finansiering

Kostnad för utskick och spridning av informationsmaterial <100 000 kr.

³³ [Region Östergötland - Regional barnmiljöhälsoenkät 2021 \(regionostergotland.se\)](https://regionostergotland.se/regionostergotland.se)

20. Minska hälsoskadligt buller

Syfte och mål

Syftet med åtgärden är att göra insatser för att minska buller som kan orsaka problem för människors hälsa. Målet är att negativa hälsoeffekter av omgivningsbuller minskar.

Bakgrund

Buller är mer än en upplevd störning, det påverkar hälsan, välbefinnandet och livskvalitén och måste hanteras med övriga miljö- och hälsofrågor i ett långsiktigt perspektiv.

Enligt Folkhälsomyndighetens miljöhälsorapporter³⁴ är sömnstörningar en av de vanligaste och mest allvarliga hälsoeffekterna av buller, men även vila och avkoppling samt att samtala kan bli svårare i bullriga miljöer. Både vuxna, barn och unga störs av buller. Det framgår också att det finns samband mellan buller och nedsatt prestationsförmåga i tankekrävande arbetsuppgifter som läsning och minnesförmåga, både hos barn och vuxna, flera studier under senare år har pekat på att långvarig exponering för trafikbuller kan öka risken för hjärt- och kärlsjukdomar.

Buller har stora konsekvenser och det är inte säkert att den som påverkas negativt vet om att det är på grund av bullret. Att någon påverkas av buller innebär inte bara konsekvenser för personen som drabbas, utan även för samhället i stort. Trafikverket har tagit fram en beräkningsmetod för att räkna hälsokonsekvenserna av buller vilka presenteras i en indikator som väger samman antal förlorade friska levnadsår genom för död och minskad livskvalitet på grund av sjukdom. Metoden använder måttet funktionsjusterade levnadsår (disability adjusted life years, DALYs) som världshälsoorganisationen (WHO) har utvecklat för att beräkna sjukdomsburden på populationsnivå med avseende på förtida dödsfall och funktionsnedsättning.

Utsatthet för buller kan innebära en målkonflikt med ambitioner att förtäta städer och samhällen. Vid förtätning behöver stor hänsyn tas till omgivningsbuller och dess påverkan på människors hälsa både i och vid bostäder, vid förskolor och skolor samt i rekreatiomsområden.

Genomförande

Kommunen ska genomföra minst två insatser för att minska utsatthet för buller. Insatserna kan vara någon av nedanstående eller andra insatser som ger motsvarande effekt. Genomgående är det angeläget att prioritera bullerskyddsåtgärder som ger ytterligare mervärden ur miljö-, klimat- och hälsosynpunkt utöver bullerdämpning.

- Stadsplanera så att människor inte blir utsatta för skadliga ljudnivåer. Till exempel genom att planera för kontor och verksamheter snarare än bostäder, skolor och förskolor, i byggnaderna närmast bullerkällan.

³⁴ [Miljöhälsorapport — Folkhälsomyndigheten \(folkhalso myndigheten.se\)](#)

- Vidta insatser för att säkerställa god ljudmiljö på utemiljöer vid förskolor och grundskolor.
- Säkerställ god ljudmiljö i parker och grönområden. Skapa platser med god ljudmiljö för rekreation utomhus med förstärkning av grönska som har betydelse för bullerdämpningen men kan också ha betydelse för ekosystemtjänster.
- Genomför bullerskyddsåtgärder i såväl befintliga som nyplanerade bostadsområden.
- Inför hastighetssänkningar och/eller andra trafikreglerande åtgärder i bullerutsatta områden

KOMMENTAR TILL GENOMFÖRANDE

Det är positivt om bullerskyddsåtgärderna kan ge ytterligare mervärden ur miljö- klimat- och hälsosynpunkt, exempelvis att använda träd och växter som bullerskydd där så är möjligt och lämpligt. I planering av bullerskydd bör kommunerna eftersträva att återanvända material och jordmassor från andra platser. Det är också angeläget att sträva efter mångfunktionella ytor som bidrar med flera ekosystemtjänster.

Ansvariga aktörer

Kommunerna (där det är lämpligt görs åtgärder förslagsvis i samverkan med Trafikverket)

Effekt och uppföljning

Åtgärden bidrar till att minska antal områden där ljudnivåerna kan vara skadliga för människors hälsa.

G: Kommunen har genomfört minst två av punkterna eller andra insatser som ger motsvarande effekt.

H: Kommunerna har påbörjat arbete med minst två av punkterna eller andra insatser som ger motsvarande effekt.

P: Kommunerna har påbörjat arbete med minst en av punkterna eller annan insats som ger motsvarande effekt.

E: Ej påbörjad.

VILKA MÅL BIDRAR ÅTGÄRDEN TILL?

Miljökvalitetsmål: God bebyggd miljö

Agenda 2030: mål 3 God hälsa och välbefinnande, mål 11 Hållbara städer och samhällen

Kostnad och finansiering

Kostnaden är olika beroende på vilka insatser som görs.

21. Minska spridning av plast, mikroplast och nanoplast

Syfte och mål

Minska spridningen av plast, mikroplast och nanoplast i vår omgivning

Bakgrund

Mikroplaster kallas de plastpartiklar som är mindre än 0,5 millimeter i diameter. De delas ofta upp i två grupper, primära och sekundära. Till den primära gruppen hör de mikroplaster som har tillverkats avsiktligt för att användas som råmaterial i plastindustrin, som skrubbmateriel i olika produkter eller som tillsats i kosmetika. Sekundär mikroplast kommer från större plast- och gummiföremål som har brutits ned till mindre partiklar. Plastskräp bryts till exempel ned till mikroplaster i naturen när det exponeras för solljus. Sekundär mikroplast bildas också vid slitage av vägar, bildäck och konstgräsplaner.

De huvudsakliga spridningsvägarna för mikroplaster utgörs av dagvatten, avloppsvatten och nedskräpning. Även luftburna mikroplastpartiklar förekommer.

Höga halter av mikro- och nanoplast är ett problem nära kopplat till tätorter. Utanför tätort är halterna betydligt lägre, vilket medför att de flesta av de föreslagna åtgärderna främst berör aktiviteter i våra städer och samhällen, endast i mycket liten utsträckning utanför dessa.

Livsmedelsverket och Naturvårdsverket menar att de direkta, skadliga hälsoeffekterna av mikroplaster är små, i nuvarande halter. När det gäller nanoplaster finns ännu inte tillräckligt forskningsunderlag för att uttala sig om hälsoeffekterna. De indirekta och långsiktiga hälsoriskerna är heller inte klarlagda. Åtgärder mot spridning av mikroplaster motiveras av försiktighetsprincipen och miljöbalkens allmänna hänsynsregler.

Genomförande

Aktörerna i länet åtar sig att genomföra minst två aktiviteter under programperioden

TRAFIK

- sänka hastigheten i tätbebyggt område på lokalgator.
- begränsa användning av dubbdäck i tätbebyggt område.
- Förse dagvattenbrunnar utmed högt trafikerade gator och vägar i tätorter med filter som rensas regelbundet och att rensat tas om hand på lämpligt sätt.

KONSTGRÄSPLANER OCH LIKANDE YTOR

- Inte använda konstgräs på andra ytor som inte är fotbollsplaner.
- Tillämpa de riktlinjer för anläggande och skötsel konstgräsplaner som Svenska fotbollsforbundet tagit fram.
- Iordningställa avborstningsstationer vid alla konstgräsplaner som innehåller granulat.

TILLSYN

- Vid tillsynsbesök uppmärksamma dagvattenutsläpp från de verksamheter där det förekommer mycket plast till exempel plastindustrier och återvinningsanläggningar.

AVLOPPSVATTEN

- Upphandla alternativ till textilier som släpper ifrån sig mikroplast.
- Enbart använda tvättmaskiner med filter för mikroplast.

Ansvariga aktörer

Kommunerna, Region Jönköpings län, Föreningar

Effekt och uppföljning

Effekterna kan följas upp på olika sätt. Halterna av mikro- och nanoplast i luft- och vattenmiljö bör mätas på ett antal platser i länet så att trenden går att följa, om åtgärden har gett effekt. Stickprovsmätningar på avloppsreningsverken med avseende på mikroplast. Antal bilar som använder pendelparkering. Antalet dagvattenbrunnar utmed trafikerade gator och vägar som rensas. Mäta antalet kilo insamlat plastskräp vid skräpplockningsaktioner. Antalet utbytta tvättmaskiner. Antalet konstgräsplaner som lever upp till och sköts enligt riktlinjerna.

G: Genomfört två antal av insatserna

H: Aktörerna har påbörjat minst två av insatserna

P: Aktörerna har påbörjat minst en av insatserna

E: Ej påbörjad

VILKA MÅL BIDRAR ÅTGÄRDEN TILL?

Miljökvalitetsmål: Giftfri miljö, God bebyggd miljö, Hav i balans

Agenda 2030: mål 12 Hållbar konsumtion och produktion, mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald samt mål 14 Hav och marina resurser.

Kostnad och finansiering

Medel behöver avsättas i budget för flertalet av insatserna.

Fokusområde: Hållbara städer och samhällen

Miljökvalitetsmål:

God bebyggd miljö

Globala mål för hållbar utveckling i Agenda 2030:

För att skapa en hållbar samhällsplanering behöver den fysiska miljön planeras och utvecklas för att bevara ekosystemtjänster med hjälp av grön- och vattenytor, samt kulturmiljöer, minska miljöpåverkan samt skapa hälsosamma och inkluderande livsmiljöer. Samhällena behöver också vara motståndskraftiga och anpassade för att hantera klimatförändringar.

Vår bebyggda miljö ska fylla människors och samhällets behov, erbjuda bra livsmiljöer och bidra till en hållbar utveckling. Hur vi bor och lever påverkar miljön på många sätt, exempelvis när vi värmer våra bostäder, reser till arbete och fritidsaktiviteter eller sorterar vårt avfall.

I dagens samhälle har många kulturmiljöer förlorat sina ursprungliga funktioner och kan ses som ett hinder för exploatering och en rationell markanvändning. Dessa miljöer riskerar att rivras, förfalla eller växa igen utan skötsel eller hänsyn till dess kulturhistoriska värden.

Det behövs tydliga politiska avvägningar och ställningstagande för att minimera konflikterna och skapa en god livsmiljö för människor. Insatser behövs för att förbättra förutsättningarna att planera för en mer hållbar byggd miljö. Med stärkandet av den strategiska och fysiska planeringen och kopplingen till genomförande och uppföljning blir det lättare att styra mot en hållbar samhällsutveckling.

22. Främja fysisk aktivitet i städer och samhällen

Syfte och mål

Syftet är att underlätta och uppmuntra till ökad fysisk aktivitet bland befolkningen i Jönköpings län. Målet är att främja fysisk aktivitet på samhällsnivå genom effektiva insatser för ökad fysisk aktivitet bland befolkningen i Jönköpings län.

Bakgrund

Sättet på vilket städer och samhällen planeras och utformas påverkar många av våra medvetna och omedvetna beteenden. Internationell forskning visar att personer som bor i områden som underlättar fysisk aktivitet är betydligt mer aktiva än de som bor i områden som inte stödjer fysisk aktivitet på samma sätt. Exempel på inslag som bidrar till hälsofrämjande miljöer är: närhet till parker och grönområden, närhet till service som butiker, skolor, fritidsaktiviteter och arbetsplatser, samt attraktiv och tillgänglig infrastruktur för gång, cykel och kollektivtrafik. Dessa insatser främjar både hälsan och miljön. Att främja aktiva transporter till och från olika platser är ett praktiskt och hållbart sätt att öka den dagliga fysiska aktiviteten för många människor.

Genomförande

Kommunerna i länet åtar sig att främja fysisk aktivitet i städer och samhällen genom minst två av nedanstående insatser eller andra insatser som ger motsvarande effekt.

- Främja aktiva transporter, det vill säga möjligheten att gå eller cykla till och från skolan.
- Främja aktiva transporter, det vill säga möjligheten till att gå eller cykla till och från arbetsplatsen.
- Planera för säkra gång- och cykelvägar så att det är enkelt för invånarna att ta sig till grönområden och andra områden för fysisk aktivitet.
- Utveckla gröna, tillgängliga och trygga lekmiljöer för barn och unga. Exempel kan vara lekplatser, skolgårdar, längs gångstråk eller i parker.
- Utveckla gröna, tillgängliga och trygga uterum och aktivitetsytor för social samvaro, fysisk aktivitet och hälsosamt åldrande.

KOMMENTAR TILL GENOMFÖRANDET

Åtgärden bidrar till flera olika miljömål och delar av åtgärden har synergier med åtgärd fem Fossilfri arbetspendling, åtgärd sju Ökat samarbete i samhällsplaneringen och åtgärd nio Trygga och sammanhängande vägar för cykel i Åtgärdsprogram Minskad klimatpåverkan 2021-2025.

I samband med planering av insatser är det angeläget att ha dialog med invånare i respektive område, med såväl barn och unga som med vuxna. Det är också positivt att samverka med föreningar och företag i kommunen.

Vid planering och genomförande bör hänsyn tas till tillgänglighet och möjlighet till fysisk aktivitet för personer med funktionsnedsättningar.

Ansvariga aktörer

Kommunerna

Effekt och uppföljning

Insatser som bidrar till ökad fysisk aktivitet leder både till förbättrad hälsa och till minskad miljöpåverkan från biltrafik.

G: Minst två punkter (eller motsvarande) under genomförandet är genomförd.

H: Någon av punkterna (eller motsvarande) under genomförandet är påbörjad.

P: Beslut har tagits inom kommunen att påbörja arbetet med en eller flera av punkterna under genomförandet (eller motsvarande).

E: Ej påbörjad.

VILKA MÅL BIDRAR ÅTGÄRDEN TILL?

Miljökvalitetsmål: Frisk luft, God bebyggd miljö, Begränsad klimatpåverkan

Agenda 2030: mål 3 God hälsa och välbefinnande, mål 11 Hållbara städer och samhällen

Kostnad och finansiering

Beror på vilka insatser som görs.

23. Etablera attraktiva allmänna platser för unga

Syfte och mål

Syftet är att skapa trygga och trivsamma sociala utrymmen i offentliga miljöer för unga.

Bakgrund

En viktig del i samhällsplaneringen är att ungdomar har tillgång till olika miljöer och möjligheter att vistas i dem. "Bra utemiljöer" för ungdomar behövs och en stor utmaning är hur ungdomar ska få chans till olika vardagliga former för socialt utrymme på allmänna platser och gröna ytor. Det innebär att särskild uppmärksamhet måste ägnas de stråk och platser som finns i ungdomars nära omgivningar kring bostäder, skola och miljöer där ungdomar spenderar mycket tid.

Genomförande

Det första steget är att genom olika dialoger med målgruppen, och andra berörda aktörer, ta fram underlag det vill säga vad unga själva vill och önskar för platser. Nästa steg är att förverkliga underlaget, utifrån lokala förutsättningar, till bra utemiljöer för unga.

Åtgärden genomförs genom följande steg:

- a) Genomföra målgruppsdialog med unga och andra berörda aktörer i aktuellt område.
- b) Återkoppla resultatet från målgruppsdialogen med personerna som deltog i dialogen.
- c) Ta fram en plan för insatser som ska genomföras, baserat på resultat från målgruppsdialogen. Planen förankras med personer som deltog i dialogen samt övriga berörda aktörer/personer.
- d) Genomföra insatser enligt planen och med utgångspunkt i målgruppsdialog. Insatserna förankras med personer som deltog i dialogen samt övriga berörda aktörer/personer.

KOMMENTAR TILL GENOMFÖRANDE

Vilka områden som är mest angelägna att prioritera avgörs av respektive kommun eftersom behov och förutsättningar skiljer sig åt.

Inför målgruppsdialoger kan Region Jönköpings län (eller annan lämplig regional aktör) vid behov bistå med att samla in information via förslagsvis enkät/fokusgruppsintervjuer med unga i syfte att inhämta ungas behov och vad de önskar för sorts utemiljöer och sociala platser.

Vid genomförande av dialogtillfällen är det viktigt att ta hänsyn till sammansättningen av de tilltänkta representanterna för målgruppen. Det är angeläget att olika grupper finns representerade, så som olika åldrar, kön, etnicitet, socioekonomisk bakgrund och funktionsförmåga.

Ansvariga aktörer

Kommunerna* i samverkan med Region Jönköpings län (eller annan lämplig regional aktör)

Effekt och uppföljning

G: Minst en insats är genomförd med utgångspunkt i målgruppsdialogen.

H: Minst en målgruppsdialog är genomförd och en plan för insatser är framtagen.

P: Minst en målgruppsdialog är planerad.

E: Ej påbörjad

VILKA MÅL BIDRAR ÅTGÄRDEN TILL?

Miljökvalitetsmål: God bebyggd miljö

Agenda 2030: mål 3 God hälsa och välbefinnande, mål 11 Hållbara städer och samhällen

Kostnad och finansiering

Kostnaden beror på vilka insatser som kommer genomföras.

24. Integrera social hållbarhet i fysisk planering

Syfte och mål

Syftet med åtgärden är att vidareutveckla projektet Social hållbarhet i fysisk planering, genom att Länsstyrelsen tillsammans med en eller flera kommuner väljer ut och tillämpar en metod för att integrera social hållbarhet i översiktsplaneringen.

Bakgrund

För många planeringsaktörer är det otydligt vad social hållbarhet i fysisk planering och stadsutveckling verkligen innebär. Det finns en rad olika verktyg och metoder för att arbeta med perspektivet, men social hållbarhet har trots detta svårt att få tydligt genomslag i samhällsbyggnadsprocesserna. Samhällsbyggnadsenheten på Länsstyrelsen i Jönköpings län påbörjade därför under år 2021 ett projekt med inriktning mot social hållbarhet i fysisk planering och stadsutveckling för att lyfta de sociala värdena i samhällsbyggnadsprocessen. Inom ramen för projektet har Länsstyrelsen utvecklat arbetet med social hållbarhet såväl internt på myndigheten som externt tillsammans med länets kommuner.

Genomförande

Åtgärden genomförs stegvis genom de punkter som listas nedan.

- a) Länsstyrelsen inventerar tillämpbara metoder/verktyg för att implementera social hållbarhet i översiktsplaneringen.
- b) Länsstyrelsen väljer tillsammans med en eller flera kommuner i länet ut en metod/ett verktyg att arbeta med.
- c) Länsstyrelsen stöttar kommunerna i att börja implementera metoden i ett eller flera skeden av översiktsplaneringen.

Ansvariga aktörer

- a) Länsstyrelsen*

- b) Länsstyrelsen* (i dialog med kommuner)
- c) Länsstyrelsen* (i samverkan med kommuner)

Effekt och uppföljning

Åtgärden kan på sikt leda till att stärka de sociala hållbarhetsperspektiven i den fysiska planeringen.

Åtgärden följs upp genom en utvärdering av hur tillämpningen av metoden/verktyget fungerat i arbetet med översiktsplaneringen. Utvärderingen genomförs av Länsstyrelsen och kommunen/kommunerna.

G: Metoden/verktyget har implementerats i arbetet och en utvärdering är genomförd.

H: Länsstyrelsen har i dialog med kommunerna bestämt metod att arbeta vidare med.

P: Länsstyrelsen har inventerat relevanta metoder/verktyg.

E: Ej påbörjad.

VILKA MÅL BIDRAR ÅTGÄRDEN TILL?

Miljökvalitetsmål: God bebyggd miljö

Agenda 2030: mål 3 Hållbara städer och samhällen, mål 5 Jämställdhet

Kostnad och finansiering

Lönekostnader utifrån behov och omfattning.

25. Etablera kulturmiljösamverkan Jönköpings län

Syfte och mål

Åtgärden syftar till att främja kunskapsutbyte och samverkan i kulturmiljöarbetet mellan länets kommuner. Målsättningen är att samtliga kommuner ska delta aktivt i arbetet.

Bakgrund

Kommunerna har ett centralt ansvar för att kulturmiljöer ska tillvaratas, främjas och utvecklas i plan- och byggprocessen. Länsstyrelsen har ett vägledande ansvar i planprocessen och ansvar som prövningsinstans i bygglovsprocessen. Detta ställer stora krav på kommunernas och länsstyrelsens kunskap och kompetens i agerandet, inte bara i förhållande till kulturmiljöns värden utan också i relation till andra samhällsintressen, förlopp och

förändringsprocesser. Samtidigt är de statliga resurserna för kulturmiljöarbete begränsade och många kommuner har svårt att avsätta resurser för kulturmiljöarbetet till exempel för att ta fram kulturmiljöunderlag och att säkerställa tillgång till antikvarisk kompetens i den egna verksamheten. Detta ställer ökade krav på samverkan och kunskapsutbyte mellan länets kommuner samt mellan länsstyrelsen och kommunerna. Kulturmiljösamverkan Jönköpings län utgör ett viktigt komplement till andra mötes- och samverkansformer mellan länsstyrelsen och länets kommuner.

Genomförande

Länsstyrelsen och länets kommuner genomför årligen under programperioden ett antal samverkansmöten om kulturmiljöfrågor. Mötena riktar sig i första hand till tjänstepersoner med ansvar för kulturmiljöfrågor i samhällsplanering, stadsbyggnad och kulturverksamhet. Särskilda möten ordnas för politiker inom berörda nämnder vid behov och efter önskemål.

- a) Länsstyrelsen och länets kommuner genomför årligen fyra samverkansmöten.
- b) Samtliga kommuner medverkar med minst en representant vid minst två möten per år.
- c) Kommunerna har övertagit ansvaret för samverkansmötena.

Ansvariga aktörer

Länsstyrelsen i Jönköpings län och länets kommuner i samverkan.

Effekt och uppföljning

Åtgärden bidrar till ökat kunskapsutbyte om metoder, arbetssätt och perspektiv angående kulturmiljöfrågornas hantering i plan- och byggprocessen. Samverkan ger, genom kunskapsutbyte, förutsättningar för en mer effektiv hantering av kommunala resurser och behov i plan- och byggprocessen och ökar förutsättningarna för att tillvarata kulturmiljövärden.

G: Kommunerna medverkar tillsammans med Länsstyrelsen i minst två samverkansmöten per år. Kommunerna har övertagit ansvaret för Kulturmiljösamverkan Jönköpings län.

H: Kommunerna medverkar tillsammans med Länsstyrelsen i samverkansmöten i minst två samverkansmöten per år.

P: Ett antal kommuner har genomfört samverkansmöten tillsammans med Länsstyrelsen.

E: Ej påbörjad.

VILKA MÅL BIDRAR ÅTGÄRDEN TILL?

Miljökvalitetsmål: God bebyggd miljö, Ett rikt odlingslandskap och Levande sjöar och vattendrag.

Agenda 2030: mål 11 Hållbara städer och samhällen

Kostnad och finansiering

Uppskattningsvis under 50 000 kronor.

26. Upprätta regionala etappmål för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse

Syfte och mål

Åtgärden syftar till att tydliggöra styrningen mot en hållbar utveckling inom miljömålet God bebyggd miljö. Målsättningen är att länets kommuner ska ha nått ett individuellt etappmål inom 2030.

Bakgrund

De nationella kulturmiljömålen överbryggas av de nationella miljö kvalitetsmålen och de kulturpolitiska målen. Kulturmiljömålen avser i första hand statlig verksamhet men även kommuner och näringsliv uppmanas arbeta för att nå målen. Länsstyrelserna har möjlighet att utveckla de regionala förutsättningarna för styrning och uppföljning av kulturmiljömålen. Etablering av regionala indikatorer och etappmål för kulturmiljöns värden är en av flera åtgärder i det regionala arbetet med de nationella kulturmiljömålen.

Etappmål för god bebyggd miljö har tidigare funnits på nationell nivå inom miljömålet God bebyggd miljö. Etappmål för skyddad bebyggelse gör det möjligt för en kommun att planera och genomföra arbetet med kunskapsunderlag.

Värdering, inventering och skydd ger viktiga förutsättningar för att kunna värna, tillvarata och utveckla såväl allmänna kulturmiljövärden som det särskilt värdefulla. Ett begränsat urval av den historiskt värdefulla bebyggelsen skyddas i form av byggnadsminnen. En stor del av den värdefulla bebyggelsen och allmänna kulturmiljövärden hävdas genom planbestämmelser i detaljplan och områdesbestämmelser. Även politiskt antagna kulturmiljöprogram fungerar som skydd för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.

Genomförande

Etappmålet ska vara uppnått till år 2030. Målet är att

- 75 procent av kommunens bebyggelse ska vara värderad. Att bebyggelse är värderad innebär att den varit föremål för en övergripande bedömning av kulturmiljövärdet i ett område. Värdering kan samordnas med områdesvis kulturhistorisk karaktärisering och beskrivning.
- 25 procent av kommunens bebyggelse är inventerad avseende allmänna och särskilda bebyggelsevärden. Inventering avser i detta sammanhang en registrering av bebyggelsevärden som ligger till grund för bedömning av högre allmänt bebyggelsevärde eller särskilt värdefull bebyggelse.

- Fem procent av den totala bebyggelsen ska vara skyddad genom detaljplan, områdesbestämmelser eller genom utpekande i politiskt antaget planeringsunderlag för kulturmiljövärden eller motsvarande. Åtgärden avser del av etappmålet under programperioden.

Genomförandet omfattar tre steg:

- a) Kommunen kartlägger omfattningen av värderingar, inventeringar och skydd samt fastställer nivåer för individuellt delmål inom programperioden.
Länsstyrelsen tar fram vägledning för regionala etappmål och genomför utbildning med länets kommuner i syfte att stödja kommunerna i arbetet med etappmålen.
- b) Kommunen inventerar bebyggelse i enlighet med individuellt etappmål.
- c) Kommunen tar fram beskrivningar samt erforderliga skydd för att nå det individuella delmålet under programperioden.

Ansvariga aktörer

Länets kommuner ansvarar för att genomföra kartläggning av inventerad bebyggelse, fastställande av samt inventering, värdering och införande av skydd enligt individuell målsättning.

Länsstyrelsen i Jönköpings län tar fram vägledning och tar initiativ till utbildning för länets kommuner. Länsstyrelsen lämnar bidrag till framtagandet av kulturmiljöunderlag och har utvecklat en metod för översiktlig bebyggelsekaraktärisering.

Effekt och uppföljning

Åtgärden kommer bidra till att ge länets kommuner bättre förutsättningar för att tillvarata kulturmiljövärden i plan- och byggprocessen. Bättre förutsättningar för att tillvarata kulturmiljöns värden i samhällsplaneringen kommer bidra till minskade konflikter i förhållande till andra samhälls- och miljöintressen.

G: Kommunens bebyggelse är inventerad, värderad och skyddad i enlighet med kommunens individuella mål för programperioden.

H: Kommunens bebyggelse är inventerad i enlighet med kommunens individuella mål.

P: Länsstyrelsen har tagit fram och erbjudit vägledning i arbetet med att fastställa etappmål för perioden. Kommunen har kartlagt andelen inventerad, värderad och skyddad bebyggelse samt fastställt individuellt mål under programperioden.

E: Kommunen har inte kartlagt andelen inventerad, värderad och skyddad bebyggelse.

VILKA MÅL BIDRAR ÅTGÄRDEN TILL?

Miljökvalitetsmål: God bebyggd miljö, Ett rikt odlingslandskap och Levande sjöar och vattendrag.

Agenda 2030: mål 11 Hållbara städer och samhällen

Kostnad och finansiering

Kostnaden är beroende av genomförandegraden. Åtgärden som helhet kan innebära en kostnad upp emot 100 000 kronor. Kostnaden kan fördelas över flera år och åtgärden kan samordnas med andra åtgärder inom kulturmiljöområdet i åtgärdsprogrammet.

27. Aktualisera underlag för kulturmiljövärden

Syfte och mål

Tillgodose kommunens behov av aktuella kulturmiljöunderlag i plan- och byggprocessen. Målet är att kommunen ska ha ett planeringsunderlag som ger ett generellt stöd för hanteringen av all bebyggelse i kommun samt ett specifikt stöd för ett prioriterat urval av särskilt värdefull bebyggelse.

Bakgrund

Kulturmiljö är en väsentlig komponent i såväl en god vardagsmiljö och för besöksmål, rekreation och friluftsliv. Kunskapsunderlag om kulturmiljö kan också vara viktiga källor till den lokala historien både för en intresserad allmänhet och för föreningslivet.

Inventeringar och karaktäriseringar har i flera fall en lång hållbarhet samtidigt som nya kulturmiljövärden tillkommer över tid. Underlaget behöver också vara knutet till beslut rörande aktuell planering och utvecklingsbehov i kommunen. Begränsade resurser gör det också nödvändigt att prioritera vilka delar av underlaget som kan utvecklas. I länet finns stora skillnader i fråga om innehåll och aktualitet. Ett flertal kommuner har i samband med översiktsplanen konstaterat att det finns behov av att ta fram ett nytt kunskapsunderlag. Vid sidan av värden kopplade till enskilda byggnader bör ett kommunalt kulturmiljöunderlag även ge generell vägledning kring hur den byggda miljön ska värderas och ge förutsättningar för skydd, hänsynstagande och anpassning i samband med förändring.

För att motsvara behovet bör ett kulturmiljöunderlag ta upp särskilt värdefulla byggnader, för kommunen karaktäristiska byggnadstyper och byggnadsstilar, bebyggelse- och områdeskaraktär samt ge stöd vid gestaltning och förändring. Kulturmiljöunderlag kan också innehålla ställningstagande som förtydligar och utvecklar tidigare ställningstagande i till exempel översiktsplan och detaljplan.

Genomförande

Åtgärden genomförs i tre steg.

- a) Behovsbedömning. Kommunen genomför en behovsbedömning i syfte att identifiera vilka delar av kommunen eller som är i behov av komplettering samt vilken inriktning underlaget bör ha.

- b) Komplettering. Kommunen genomför tematiska eller geografiska kompletteringar av kunskapsunderlag, till exempel bebyggelseinventering, karaktärisering, åtgärdsprogram eller gestaltungsprogram.
- c) Aktualisering. Det sammantagna underlaget antas av kommunen.

Ansvariga aktörer

Kommunerna*, Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen har en vägledande och stödjande roll i förhållande till kommunernas hantering av kulturmiljövården i plan- och byggprocessen. Länsstyrelsen i Jönköpings län lämnar bidrag till framtagandet av kulturmiljöunderlag och har utvecklat en metod för översiktlig bebyggelsekaraktärisering.

Effekt och uppföljning

Åtgärden kommer bidra till att ge länets kommuner bättre förutsättningar för att tillvarata kulturmiljövården i plan- och byggprocessen. Bättre förutsättningar för att tillvarata kulturmiljöns värden i samhällsplaneringen kommer bidra till minskade konflikter i förhållande till andra samhälls- och miljöintressen.

G: Kommunen har ett aktualiserat kulturmiljöunderlag som är politiskt antaget.

H: Kommunen har tagit fram kompletterande kunskapsunderlag i syfte att utveckla det egna kunskapsunderlaget.

P: Behovsbedömning genomförd.

E: Ej påbörjad.

VILKA MÅL BIDRAR ÅTGÄRDEN TILL?

Miljökvalitetsmål: God bebyggd miljö, Ett rikt odlingslandskap och Levande sjöar och vattendrag.

Agenda 2030: mål 11 Hållbara städer och samhällen

Arbetet med kunskapsunderlag för kulturmiljövården är också av betydelse för de arkitekturpolitiska målen.

Kostnad och finansiering

Under 100 000 kronor för respektive kommun. Ett kulturmiljöprogram kostar beroende på omfattning och inriktning uppskattningsvis 500 000 till 100 000 kronor. Åtgärden är utformad så att den ska gå att genomföra i omgångar och anpassas efter behov och tillgängliga resurser. Åtgärden kan också genomföras i omgångar och fördelas över flera år. Åtgärden kan samordnas med andra åtgärder inom kulturmiljöområdet i åtgärdsprogrammet.

Länsstyrelsen i Jönköpings län lämnar bidrag för kulturmiljöunderlag angående kulturmiljövården och har utvecklat en metod för övergripande bebyggelseinventering.

28. Skydda särskilt värdefull kulturmiljö

Syfte och mål

Åtgärden syftar till att förtydliga förutsättningarna för att tillvarata kulturmiljöns värden i plan- och byggprocessen. Målet är att länsstyrelsen samt länets kommuner ska ha fastställt samt avgränsat särskilt värdefulla kulturmiljöer i GIS-data.

Bakgrund

Tillvaratagandet av allmänna intressen och dess integrering i olika planeringsprocesser är av stor betydelse för en hållbar landskaps- och bebyggelseutveckling. Värdefulla kulturmiljöer kopplade till områden och mark i övrigt ska, vid sidan av riksintressen, så långt som möjligt skyddas mot påtaglig skada och tillvaratas i planerings- och förändringsprocesser. Länsstyrelsen och kommunerna har möjlighet att peka ut sådana områden och Länsstyrelsen har till uppgift att redovisa statliga anspråk och att tillhandahålla planeringsunderlag. Kommunerna kan också redovisa hur sådana kulturmiljövärden ska hanteras i översiktsplanen.

GIS utgör idag ett centralt redskap både för förmedling och analys.

Genomförande

- a) Kommunerna och länsstyrelserna reviderar, kompletterar och fastställer utpekade värdefulla områden för kulturmiljövården.
- b) Värdefulla områden för kulturmiljövården digitaliseras.
- c) Värdefulla områden för kulturmiljövården redovisas och görs tillgängligt i Länsstyrelsens webb-GIS.

Ansvariga aktörer

Kommunerna, Länsstyrelsen.

Effekt och uppföljning

Åtgärden kommer ge förutsättningar för en mer effektiv hantering av kulturmiljöinformation i till exempel plan- och byggprocessen och motsvarande. Digitalisering och en mer enhetlig presentation av data kommer också underlätta förmedling av kulturmiljövärden samt att utveckla olika användningsområden, till exempel för friluftsliv och rekreation.

G: Länsstyrelsen och kommunerna har fastställt värdefulla områden för kulturmiljövården. Fastställda områden har digitaliserats. Länsstyrelsen har tillgängliggjort data via webb-GIS.

H: Länsstyrelsen och kommunerna har fastställt värdefulla områden för kulturmiljövården. Fastställda områden har digitaliserats.

P: Länsstyrelsen och kommunerna har fastställt värdefulla områden för kulturmiljövården.

E: Ej påbörjad.

VILKA MÅL BIDRAR ÅTGÄRDEN TILL?

Miljö kvalitetsmål: God bebyggd miljö, Ett rikt odlingslandskap och Levande sjöar och vattendrag.

Agenda 2030: mål 11 Hållbara städer och samhällen

Kostnad och finansiering

Uppskattningsvis under 50 000 kronor.

Bilagor

Nuläge och analys Hälsans miljömål- Underlag för prioriterade områden i åtgärdsprogram
Hälsans miljömål

Referenser

Nuläge och analys Hälsans miljömål

Underlag för prioriterade områden i åtgärdsprogram
Hälsans miljömål

Innehållsförteckning

Bakgrund	79
Sveriges miljömål.....	79
Globala målen för hållbar utveckling i Agenda 2030	80
Fokusområden Hälsans miljömål	81
Livsmiljöer för en god hälsa	81
Berörda mål för fokusområdet	81
Utmaningar och behov inom fokusområdet.....	81
Hållbara städer och samhällen	83
Berörda mål för fokusområdet	83
Utmaningar och behov inom fokusområdet.....	84
Hållbar konsumtion och produktion	85
Berörda mål för fokusområdet	85
Utmaningar och behov inom fokusområdet.....	85
En giffri miljö	87
Berörda mål för fokusområdet	87
Utmaningar och behov inom fokusområdet.....	87
Nuläget per miljömål	89
Giffri miljö	89
Kemikalieanvändning i produktion av varor och kemiska produkter.....	89
Miljögifter och särskilt utsatta grupper	91
Hållbar konsumtion och produktion	91
Handlingsplan för cirkulär ekonomi	92
Upphandling	92
Förorenade områden i Jönköpings län.....	92
Undersökningar av miljögifter i vatten i Jönköpings län	93
God bebyggd miljö	95
Hållbar samhällsplanering	95
Infrastruktur, kollektivtrafik, gång och cykel	96
Hållbar bebyggelsestruktur	96
Kulturvärden i bebyggd miljö	97
Natur- och grönområden.....	98
God vardagsmiljö, Hälsa och säkerhet.....	99
Hushållning med energi och naturresurser samt Hållbar avfallshantering	100
Frisk luft	101
Exponering av luftföroreningar	101

Småskalig vedeldning	102
Samhällsplanering	102
Resvanor.....	103
Halter av luftföroreningar	104
Skyddande ozonskikt	105
Avstannad Uttunning av ozonskiktet	105
Säker strålmiljö	107
Hudcancerfall ökar	107
Radon	108
Referenser	109

Det finns inga källor i aktuellt dokument.

Bakgrund

I Jönköpings län finns fem olika åtgärdsprogram för miljömålen. Åtgärdsprogrammen är tematiska och berör olika miljömål. Tillsammans bildar åtgärdsprogrammen en helhet som i samspel med annat miljöarbete i länet bidrar till att nå miljömålen och de målen för hållbar utveckling i Agenda 2030.

Som en del i framtagande av ett nytt åtgärdsprogram genomfördes en omvärlds- och nulägesanalys. Analyserna ligger till grund för att identifiera de största utmaningarna samt fokusområden inom berörda hållbarhetsmål och miljö kvalitetsmål. Underlaget har använts för att ta fram åtgärder med fokus med de områden där de största utmaningarna identifierats.

Sveriges miljömål

Åtgärdsprogrammet Hälsans miljömål berör främst miljö kvalitetsmålen Frisk luft, Giftfri miljö, Skyddande ozonskikt, Säker strålmiljö och God bebyggd miljö.

Figur 1: Sveriges miljömål, Illustration Tobias Flygarl

Globala målen för hållbar utveckling i Agenda 2030

Åtgärdsprogram Hälsans miljömål relaterar främst till mål 1: Ingen fattigdom, mål 3: Hälsa och välbefinnande, mål 4: God utbildning för alla, mål 8: Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt, mål 9: Hållbar industri, innovationer och infrastruktur, mål 10: Minska ojämlikhet, mål 11: Hållbara städer och samhällen, mål 12: Hållbar konsumtion och produktion, mål 13: Bekämpa klimatförändringar, mål 15: Ekosystem och biologisk mångfald. Och mål 17: Genomförande och globalt partnerskap.

Figur 2: Globala målen för hållbar utveckling Agenda 2030

Fokusområden Hälsans miljömål

För att ringa in utmaningar och behov för arbetet med miljömålen i Jönköpings län har fokusområden tagits fram. Områdena fungerar som inramning för de åtgärder som kommer arbetas fram i samverkan.

Livsmiljöer för en god hälsa

Berörda mål för fokusområdet

MILJÖKVALITETSMÅLMÅL

Frisk luft, God bebyggd miljö, Säker strålmiljö och Skyddande ozonskikt

GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING I AGENDA 2030

BERÖRDA DELMÅL I AGENDA 2030:

- 11.2 Tillgängliggör hållbara transportsystem för alla
- 11.6 Minska städernas miljöpåverkan
- 11.7 Skapa säkra och inkluderande grönområden för alla

Utmaningar och behov inom fokusområdet

Den fysiska livsmiljön har en påverkan på människors hälsa och välbefinnande. Vi behöver stärka det hälsofrämjande arbetet och samtidigt minska de faktorer som ger upphov till negativa hälsoeffekter till exempel dålig luft, buller, UV-strålning och brist på rörelse.

Att andas in luftföroreningar påverkar hälsan negativt. För många människor kan föroreningar i luften även bidra till förkortad livslängd. De luftföroreningar som är skadligast för hälsan är inandningsbara partiklar, marknära ozon och vissa kolväten.

Med ökande befolkning och bostadsbehov ses den täta staden som lösningen för många miljöproblem som till exempel minskat i anspråkstagande av jordbruksmark, minskad energianvändning och bättre nyttjande av befintlig infrastruktur. Men den förtätade staden

innebär även ökad påfrestning på miljön och konflikter kopplade till luftförorening, buller och riskfrågor riskerar att uppstå vid exploatering i centrala lägen.

Att vistas i naturen kan bidra till en bättre hälsa genom exempelvis minskad stress, stärkt kognitiv förmåga och förbättrad psykisk hälsa. Minskad stress kan i sin tur ha en positiv effekt på immunförsvaret. Grönområden skapar också bättre möjligheter för fysisk aktivitet, vilket kan föra med sig positiva hälsoeffekter så som minskad övervikt och fetma. Dessutom minskar exponeringen för buller, luftföroreningar, värme och skadligt solljus.

Strålning kan vara till nytta, men den kan också vara skadlig. För att de skadliga effekterna av strålning på människa och miljö ska vara så små som möjligt ska all verksamhet med strålning vara berättigad. Det betyder att strålningen måste göra mer nytta än skada, och att stråldoserna ska begränsas så långt som det är möjligt och rimligt.

Ozonskiktet i atmosfären skyddar livet på jorden genom att filtrera bort en del av den skadliga UV-strålningen från solen. Därför innebär det en fara när ozonskiktet tunnas ut. Hos människor ökar risken för till exempel hudcancer, nedsatt immunförsvaret och ögonsjukdomen starr.

INRIKTNINGAR FÖR FOKUSOMRÅDET

- För att möta och hantera länets utmaningar behövs exempelvis insatser för att:
- Minska halter av olika luftföroreningar
- Minska bullernivåer
- Främja aktiva transporter med låg miljöpåverkan
- Minska exponering för värme och UV-strålning
- Minska exponering för skadlig strålning
- Minska halter av ozonnedbrytande ämnen
- Minska halter av radon
- Bevara och utveckla tillgång till grönområden

Hållbara städer och samhällen

Berörda mål för fokusområdet

MILJÖKVALITETSMÅL:

God bebyggd miljö

GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING I AGENDA 2030:

BERÖRDA DELMÅL I AGENDA 2030:

- 3.4 Minska antalet dödsfall till följd av icke smittsamma sjukdomar och främja mental hälsa.
- 11.2 Tillgängliggör hållbara transportsystem för alla
- 11.3 Inkluderande och hållbar urbanisering
- 11.4 Skydda världens kultur- och naturarv
- 11.5 Mildra de negativa effekterna av naturkatastrofer
- 11.6 Minska städernas miljöpåverkan
- 11.7 Skapa säkra och inkluderande grönområden för alla
- 11.A Främja nationell och regional utvecklingsplanering
- 11.B Implementera strategier för inkludering, resurseffektivitet och katastrofriskreducering
- 15.1 Bevara, restaurera och säkerställ hållbart nyttjande av ekosystem på land och i sötvatten
- 15.2 Främja hållbart skogsbruk, stoppa avskogningen och återställ utarmade skogar
- 15.5 Skydda den biologiska mångfalden och naturliga livsmiljöer
- 15.8 Förhindra invasiva främmande arter i land- och vattenekosystem
- 15.9 Integrera ekosystem och biologisk mångfald i nationell och lokal förvaltning
- 15.A Öka de finansiella resurserna för att bevara och hållbart nyttja ekosystem och biologisk mångfald
- 15.B Finansiera och skapa incitament för hållbart brukande av skog

Utmaningar och behov inom fokusområdet

För att skapa en hållbar samhällsplanering behöver den fysiska miljön planeras och utvecklas för att bevara ekosystemtjänster med hjälp av grön- och vattenytor, kulturmiljöer, minska miljöpåverkan samt skapa hälsosamma och inkluderande livsmiljöer. Samhällena behöver också vara motståndskraftiga och anpassade för att hantera klimatförändringar.

Vår bebyggda miljö ska fylla människors och samhällets behov, erbjuda bra livsmiljöer och bidra till en hållbar utveckling. Hur vi bor och lever påverkar miljön på många sätt, exempelvis när vi värmer våra bostäder, reser till arbete och fritidsaktiviteter eller sorterar vårt avfall.

I dagens samhälle har många kulturmiljöer förlorat sina ursprungliga funktioner och utgör ofta hinder för exploatering och en rationell markanvändning. Dessa miljöer riskerar att rivras, förfalla eller växa igen utan skötsel eller hänsyn till dess kulturhistoriska värden.

Det behövs tydliga politiska avvägningar och ställningstagande för att minimera konflikterna och skapa en god livsmiljö för människor. Insatser behövs för att förbättra förutsättningarna att planera för en mer hållbar byggd miljö. Med stärkandet av den strategiska och fysiska planeringen och kopplingen till genomförande och uppföljning blir det lättare att styra mot en hållbar samhällsutveckling.

INRIKTNINGAR FÖR FOKUSOMRÅDET

För att möta och hantera länets utmaningar behövs exempelvis insatser för att:

- Säkerställa att samhällsplaneringen sker utifrån ett sammanhållet och hållbart perspektiv på sociala, ekonomiska samt miljö- och hälsorelaterade frågor
- Lokalisera och utforma byggnader och anläggningar på ett miljöanpassat sätt och så att de klarar effekter av klimatförändringar
- Utforma och lokalisera infrastruktur så att miljöpåverkan blir så liten som möjligt samtidigt som människors behov tillgodoses
- Främja aktiva transporter med låg miljöpåverkan
- Bevara och utveckla natur- och grönområden
- Ta tillvara och utveckla kulturvärden
- Främja och utveckla goda och trivsamma vardagsmiljöer med varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service och kultur
- Skapa förutsättningar för en levande landsbygd

Hållbar konsumtion och produktion

Berörda mål för fokusområdet

MILJÖKVALITETSMÅL:

Giffri miljö, God bebyggd miljö och Begränsad klimatpåverkan

GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING I AGENDA 2030:

BERÖRDA DELMÅL I AGENDA 2030:

- 8.4 Förbättra resurseffektiviteten i konsumtion och produktion
- 9.1 Skapa hållbara, motståndskraftiga och inkluderande infrastrukturer
- 9.2 Främja inkluderande och hållbar industrialisering
- 12.1 Implementera det tioåriga ramverket för hållbara konsumtions- och produktionsmönster
- 12.2 Hållbar förvaltning och användning av naturresurser
- 12.3 Halvera matsvinnet i världen
- 12.4 Ansvarsfull hantering av kemikalier och avfall
- 12.5 Minska mängden avfall markant
- 12.7 Främja hållbara metoder för offentlig upphandling
- 12.8 Öka allmänhetens kunskap om hållbara livsstilar

Utmaningar och behov inom fokusområdet

Konsumtionsvarorna och livsstilen i Sverige och i länet ger upphov till en stor påverkan på miljön och vi har en ohållbar hantering av våra resurser. Vi behöver ställa om till hållbara konsumtions- och produktionsmönster, skapa en ökad och effektiv resurshushållning samt ställa om flödena från linjära till cirkulära.

Vår planet har försett oss med ett överflöd av naturresurser, men vi människor har inte nyttjat det på ett ansvarsfullt sätt och konsumerar nu långt bortom vad vår planet klarar av. Att använda energi och naturresurser på ett långsiktigt hållbart sätt är avgörande för att nå en hållbar utveckling.

Hållbar konsumtion är också viktigt utifrån sociala och ekonomiska perspektiv, såsom ökad konkurrenskraft, tillväxt på såväl den lokala som globala marknaden, ökad sysselsättning, förbättrad hälsa och minskad fattigdom. Omställning till en hållbar konsumtion och produktion av varor är en nödvändighet för att minska vår negativa påverkan på klimat, miljö och människors hälsa.

INRIKTNINGAR FÖR FOKUSOMRÅDET

För att möta och hantera länets utmaningar behövs exempelvis insatser för att:

- Stimulera hållbara konsumtionsmönster
- Skapa förutsättningar för en cirkulär ekonomi
- Göra hållbara inköp och upphandlingar
- Minska och förebygga avfall samt främja en effektiv avfallshantering som inte skadar människors hälsa och miljön
- Säkerställ god kvalitet på dricksvatten

En giftfri miljö

Berörda mål för fokusområdet

MILJÖKVALITETSMÅL:

Giffri miljö, God bebyggd miljö och Grundvatten av god kvalitet

GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING I AGENDA 2030:

BERÖRDA DELMÅL I AGENDA 2030:

- 2.1 Tillgång till säker och näringsriktig mat för alla
- 2.4 Hållbar livsmedelsproduktion och motståndskraftiga jordbruksmetoder
- 3.9 Minska antalet sjukdoms- och dödsfall till följd av skadliga kemikalier och föroreningar
- 6.1 Säkert dricksvatten för alla
- 6.3 Förbättra vattenkvalitet och avloppsrening samt öka återanvändning

Utmaningar och behov inom fokusområdet

Kemikalier finns överallt i vår vardag. Vi behöver minska de miljö- och hälsofarliga ämnena genom förebyggande åtgärder, skapa en giftfri vardag samt genomföra tillsyn av pågående och nedlagda verksamheter.

Människor, djur och växter utsätts för farliga ämnen som sprids när varor, kemiska produkter och material tillverkas, används och blir till avfall. För att skydda människors hälsa och den biologiska mångfalden behöver spridningen av farliga ämnen förebyggas och minska.

INRIKTNINGAR FÖR FOKUSOMRÅDET

För att möta och hantera länets utmaningar behövs exempelvis insatser för att:

- Fasa ut och minimera användningen av särskilt farliga ämnen
- Minska den samlade exponeringen för kemiska ämnen
- Minska kemikalier i barns vardag
- Minska hälso- och miljöskadliga kemikalier i livsmedel, varor och material
- Identifiera och åtgärda förorenade områden
- Förstärka tillsyn och prövning av miljöfarlig verksamhet
- Minska läkemedelsrester i mark och vatten

Nuläget per miljömål

Giftfri miljö

Människor, djur och växter utsätts för farliga ämnen som sprids när varor, kemiska produkter och material tillverkas, används och blir till avfall. För att skydda människors hälsa och den biologiska mångfalden behöver spridningen av farliga ämnen förebyggas och minska³⁵.

Miljömålet Giftfri miljö är svårt att nå både på nationell och regional nivå.

Miljömålets preciseringar fokuserar på att

- minska den sammanlagda exponeringen för kemiska ämnen
- minimera användningen av särskilt farliga ämnen
- minimera spridning av oavsiktligt bildade ämnen med farliga egenskaper
- åtgärda förorenade områden
- öka och sprida kunskap om kemiska ämnens miljö- och hälsoegenskaper
- tillgängliggöra information om farliga ämnen i material och produkter

Kemikalieanvändning i produktion av varor och kemiska produkter

På internationell nivå ser vi de senaste åren en kraftig ökad och globaliserad konsumtion och produktion av varor och kemikalier. Att den ökade produktionen i hög grad sker i länder med bristande kemikaliekontroll bidrar till problemet. Halter av ämnen som inte har uppmärksamats och reglerats kan därigenom öka i miljön. Regelutvecklingen inom EU gynnar tillståndet i miljön. Reglerna har medfört ökade datakrav och därmed ökad kunskap om ett stort antal kemiska ämnen vilket i förlängningen bidragit till att minska förekomsten av farliga och särskilt farliga ämnen i miljön.

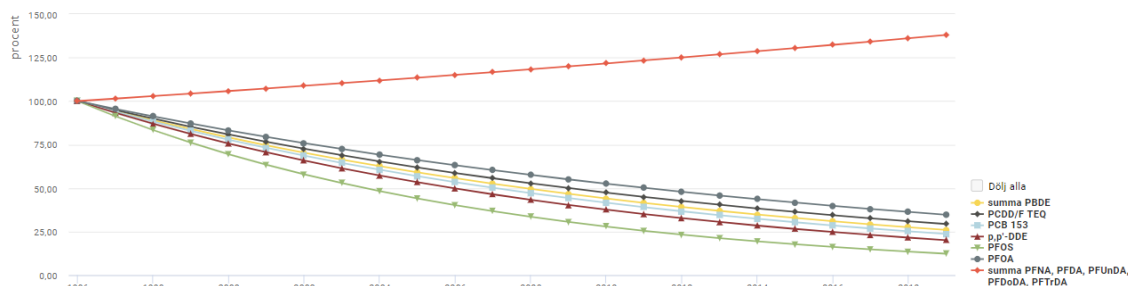
Inom FN:s miljöprogram börjar nu en process för att ta fram en ny strategi med vision, ambitiösa mål och delmål efter 2020, då det nuvarande globala målet för säker hantering av kemikalier går ut³⁶.

Antalet kemiska ämnen som används i produktion av kemiska produkter och varor är mycket stort och för många av ämnena råder fortfarande brist på kunskap om användning, exponering och effekter. Forskning visar på allt starkare samband mellan folksjukdomar och påverkan från industrikemikalier som vi utsätts för i låga doser under lång tid. Begränsningsåtgärder är visserligen effektiva, men för bioackumulerande och svårnedbrytbara ämnen som redan är spridda i varor, byggnader och miljön sker minskningen långsamt.

³⁵ Sveriges miljömål

³⁶ Naturvårdsverket, Miljömålet Giftfri miljö

Detta speglas även av de analyser som görs av ett antal miljögifter som påträffas i modersmjölk och blod. Halterna av hårt reglerade miljögifter minskar långsamt i modersmjölk och blod i Sverige, medan halterna av ämnen som ännu inte reglerats, såsom långkedjiga PFAS, ökar. Exponeringen på människor och miljön för flera välkända miljögifter, såsom PFAS och dioxiner kan fortfarande utgöra ett problem, även om åtgärder för att minska spridningen har varit framgångsrika.³⁷

Figur 3. Miljögifter i modersmjölk och blod 1996 till 2019, Sveriges miljömål

Under 2016 använde Sverige 22 miljoner ton kemikalier som klassas som hälso- eller miljöfarliga, inklusive petroleumbränslen. Det är en minskning med 0,5 miljon ton sedan 2008. Det är främst användningen av petroleum som minskar, medan övriga kemikalier ökar något i användning. Användningen av kemikalier per BNP minskar, vilket är positivt. Det indikerar ett minskat behov av hälso- eller miljöfarliga kemikalier i produktionen av olika varor och tjänster.³⁸

Tillsynsverksamhet är ett viktigt verktyg för att kontrollera efterlevnaden av kemikalielagstiftning både inom näringslivet och inom handeln. Tillsynen behöver dock förstärkas. Näringslivets har en nyckelroll i arbetet med utfasning och substitution av kemikalier.

Förorenade områden behöver saneras, men det sker inte i tillräcklig omfattning och nya områden upptäcks.

Kemikalieinspektionen föreslår tre områden som behöver stå i särskilt fokus de kommande tio åren:

- 1. Fasa ut särskilt farliga ämnen**

Användningen av särskilt farliga ämnen har upphört så långt som möjligt, genom att beslut om utfasning av ämnena finns för alla användningsområden senast 2030.

- 2. Giftfri cirkulär ekonomi**

Användningen av resurser behöver bli mer effektivt och möjliggöra en cirkulär ekonomi.

- 3. Minska den samlade exponeringen**

³⁷ Sveriges miljömål

³⁸ SCB, Genomförandet av Agenda 2030 i Sverige Statistisk lägesbild 2019

Barns utveckling och den biologiska mångfalden skyddas genom att den samlade exponeringen för farliga ämnen minskat väsentligt. Miljöskulden måste minska genom att dricksvatten och livsmedelsresurserna skyddas bättre. Ökade insatser mot farliga ämnen behövs för en hållbar samhällsomställning där är tillsynen en viktig del.³⁹

Miljögifter och särskilt utsatta grupper

Barn, äldre personer samt kvinnor i fertil ålder är särskilt känsliga för miljögifter. I Jönköpings län har flera kommuner arbetat med olika insatser inom giftfri/kemikaliesmart vardag bland annat för att minska exponeringen av kemikalier för barn. Region Jönköpings län arbetar med "Giftfri sjukvård för barn", för att öka kunskapen om produkter i verksamheten och dess ingående ämnen som är i nära kontakt med barn. Genom inventering, insamlade information och analyser har vissa produkter fasats ut.

Enligt *Miljöbälsorapport 2021 – barns miljörelaterade hälsa* kan konsumentvaror och produkter innehålla och medföra exponering av hälsofarliga kemikalier. I den enkät som ligger till grund för rapporten svarar vårdnadshavare till åtta månader gamla barn i högre utsträckning att de tar hänsyn till kemikalier när de handlar jämfört med vårdnadshavare till äldre barn. För alla åldersgrupper har kemikalier störst påverkan vid inköp av mat och hygienartiklar. Vårdnadshavare med högre utbildningsgrad eller som är födda i Sverige svarar oftare att kemikalieinnehållet påverkar deras inköp.⁴⁰

Hållbar konsumtion och produktion

Det krävs en omställning av samhället mot en cirkulär ekonomi för att vi ska kunna nå våra miljö- och klimatmål, trygga vår välfärd och näringslivets konkurrenskraft, samt uppnå de globala målen för hållbar utveckling inom Agenda 2030. Sverige har stora utmaningar att nå mål 12 i Agenda 2030 som handlar om hållbar konsumtion och produktion.

De svenska hushållens konsumtion har ökat med 25 procent till 2018 jämfört med 2008⁴¹. Ökad konsumtion, av till exempel varor, kläder och kemiska produkter, leder till en ökad kemikalie- och varuproduktion samt en ökad mängd avfall och därmed ökad spridning av farliga ämnen. Många konsumenter är inte medvetna om den miljöpåverkan som konsumtionen eller användningen innebär, samt att den statistik som finns inte är fullständig.

Den största delen av utsläppen från konsumtion utgörs av privatpersoners konsumtion av till exempel livsmedel och transporter.

³⁹ Kemikalieinspektionen, Rapport 1/20: Giftfritt från början - underlag till regeringen med förslag på strategi och nya etappmål för farliga ämnen till 2030

⁴⁰ Folkhälsomyndigheten, Rapport 20010: Miljöbälsorapport 2021 – barns miljörelaterade hälsa

⁴¹ Konsumentverket, Rapport 2020:2: Konsumenterna och miljön 2020.

Handlingsplan för cirkulär ekonomi

EU-kommissionen har tagit fram en handlingsplan för cirkulär ekonomi som inkluderar ett antal åtgärder där elektronik, plast, textilier och byggmaterial är prioriterat. Även Sverige har antagit en strategi för cirkulär ekonomi och en tillhörande handlingsplan⁴². Den övergripande visionen är ett samhälle där resurser används effektivt i giftfria cirkulära flöden och ersätter jungfruliga material. Fyra fokusområden har bedömts vara att särskild vikt för att nå visionen:

- hållbar produktion och produktdesign
- hållbara sätt att konsumera och använda material, produkter och tjänster
- giftfria och cirkulära kretslopp
- drivkraft för näringsliv och andra aktörer genom åtgärder som främjar innovation och cirkulära affärsmodeller

Handlingsplanen innehåller åtgärder för respektive fokusområde. De strömmar som bedöms som prioriterade för omställningen till ett cirkulärt samhälle är:

- Plast
- Textil
- Livsmedel
- Förnybara och biobaserade råvaror
- Bygg- och fastighetssektorn
- Innovationskritiska metaller och mineral⁴³

Upphandling

Upphandling och inköp är ett viktigt styrmedel för att nå samhällspolitiska mål. Konsumtion bland såväl privatpersoner som företag och offentlig sektor har stor påverkan på miljömålen. 2018 uppgick värdet av den offentliga upphandlingen i Sverige till 782 miljarder kronor exklusive moms. Den vanligaste typen av upphandlande myndighet är kommuner.⁴⁴

Förorenade områden i Jönköpings län

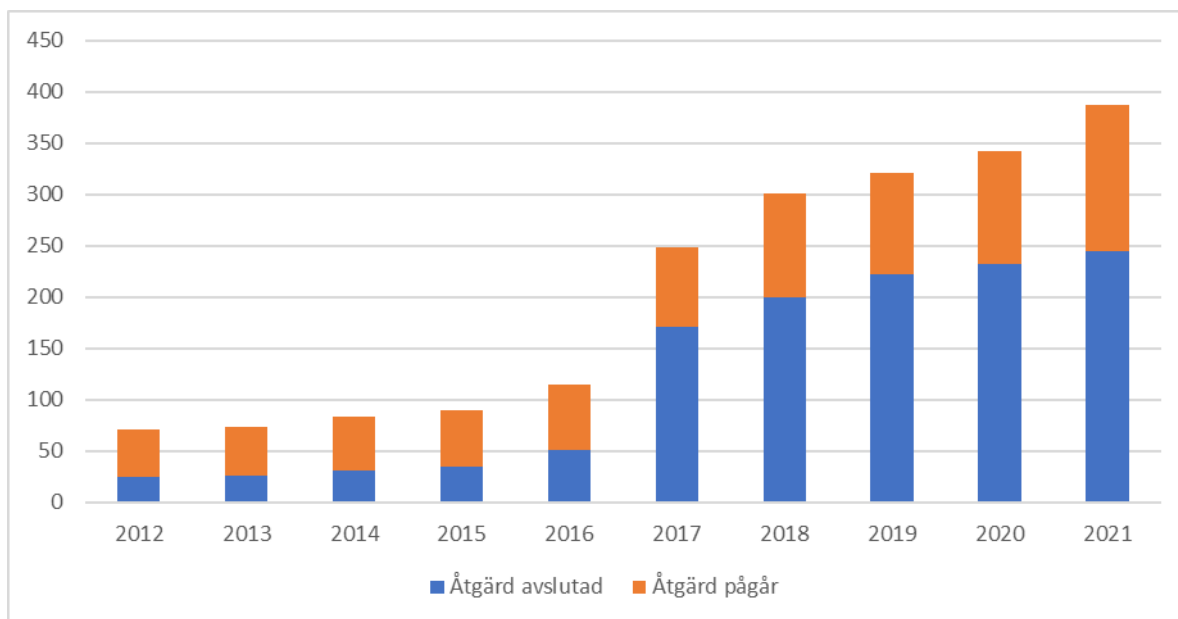
Det finns idag cirka 5 200 registrerade potentiellt förorenade områden i Jönköpings län, i det totala antalet ingår såväl konstaterat förorenade som misstänkt förorenade områden. Av dessa är runt 60 riskklass 1 (mycket stor risk) och runt 550 riskklass 2 (stor risk). Totalt har lite över 300 förorenade områden i länet åtgärdats.⁴⁵

⁴² Regeringskansliet, 2020, Cirkulär ekonomi - strategi för omställningen i Sverige

⁴³ Regeringskansliet, 2021, Cirkulär ekonomi Handlingsplan för omställning av Sverige

⁴⁴ Upphandlingsmyndigheten och Konkurrensverket, 2020, Statistik om offentlig upphandling 2020

⁴⁵ Länsstyrelsen i Jönköpings län, Information om förorenade områden

Figur 4. Antal efterbehandlingsåtgärder som pågår eller är avslutade i Jönköpings län

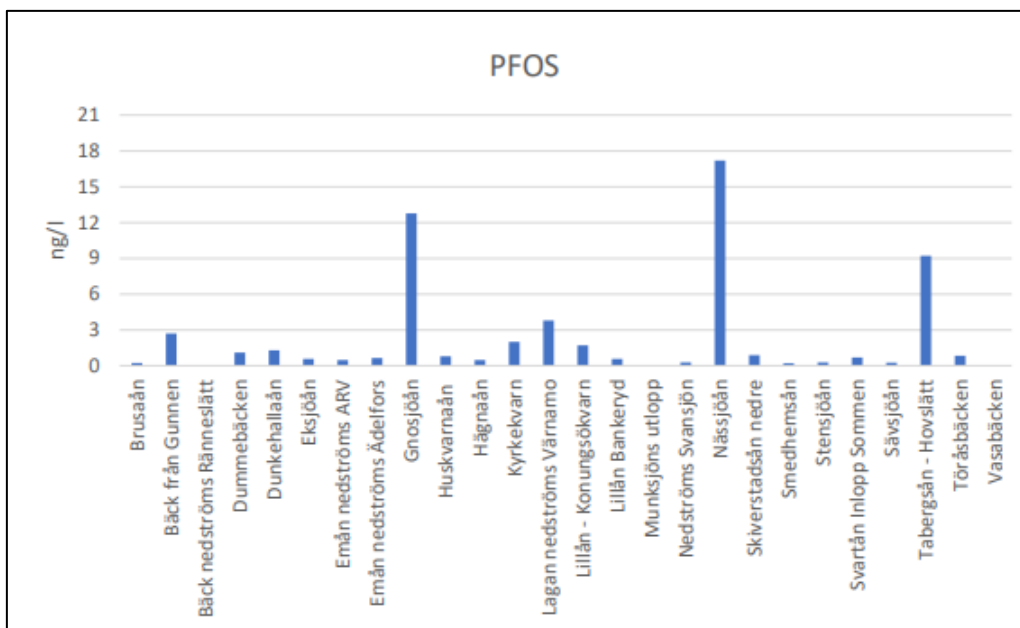
Länsstyrelsen samt länets kommuner bedriver ett aktivt tillsynsarbete när det gäller förorenade områden och efterbehandlingstakten har ökat i länet men behöver dock fortsatt öka samt en fortsatt satsning på andra åtgärdestekniker än schaktning och bortforsling av massor.

Undersökningar av miljögifter i vatten i Jönköpings län

Under åren 2017-2019 genomfördes analyser av miljögifter i länet. Vattendirektivsämnen, organiska ämnen i reningsverk, högfluorerade ämnen, metaller i fisk, miljögifter i sediment och miljögifter i tätortspåverkat grundvatten.

Resultaten visade att de ämnen som överskrider sitt gränsvärde, enligt vattenförvaltningen, var olika metaller, benso(a)pyren och antracen (polyaromatiska kolväten), PFOS, diklofenak (läkemedel) och TBT. I 23 lokaler har ett eller flera ämnen som överskrider gränsvärdet påträffats. Orsaken till påträffade halter är utsläpp från industrier, reningsverk, dagvattnen och brandsläckning med brandskum (PFOS).

Metaller påträffades i förhöjda halter i nio lokaler, benso(a)pyren i 13 lokaler, antracen och dioxin i en lokal samt diklofenak och TBT i två lokaler.

Figur 5. Uppmätta halter PFOS i ytvatten i länet 2017-2019. Staplarna visar medelvärden av en till tre mätningar. Rapport Miljögiftsundersökningar i Jönköpings län 2017 – 2019.

Läkemedel och stimulanterna (kaffein och nikotin) var både de vanligast förekommande ämnesgrupperna och de ämnen som förekom i högst halter i inkommande avloppsvatten. I utgående avloppsvatten dominerar ämnen i läkemedelsgruppen, medan halten av kaffein och nikotin är mycket lägre i utgående vatten än i inkommande.

Regionen i Jönköpings län bedriver projektet ”läkemedel och miljö” där miljöbedömning införs vid föreskrivning av läkemedel. Syftet är att minska utsläppen av miljöbelastande läkemedel.

God bebyggd miljö

Vår bebyggda miljö ska fylla människors och samhällets behov, erbjuda bra livsmiljöer och bidra till en hållbar utveckling. Hur vi bor och lever påverkar miljön på många sätt, exempelvis när vi värmer våra bostäder, reser till arbete och fritidsaktiviteter eller sorterar vårt avfall. Miljömålet Giftfri miljö är svårt att nå både på nationell och regional nivå.

Miljömålets preciseringar fokuserar på att:

- Utveckla och utforma en hållbar bebyggelsestruktur
- Åstadkomma en social, miljömässig och ekonomisk hållbar samhällsplanering
- Infrastruktur för energisystem, transporter, avfallshantering och vatten- och avloppsförsörjning integreras i stadsplaneringen samt att anpassa lokalisering och utformning av infrastrukturen till människors behov. I syfte att minska resurs och energianvändning samt klimatpåverkan, samtidigt som hänsyn är tagen till natur- och kulturmiljö, estetik, hälsa och säkerhet.
- Kollektivtrafiksystém är miljöanpassade, energieffektiva och tillgängliga och det finns attraktiva, säkra och effektiva gång- och cykelvägar.
- Säkerställa att det finns natur- och grönområden och gröonstråk i närhet till bebyggelsen med god kvalitet och tillgänglighet.
- Kulturvärden i bebyggd miljö bevaras, används och utvecklas.
- Skapa goda vardagsmiljöer som utgår från och stöder människans behov, ger skönhetsupplevelser och trevnad samt har ett varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service och kultur.
- Minska risken för att människor utsätts för skadliga luftföroreningar, kemiska ämnen, ljudnivåer och radonhalter eller andra oacceptabla hälso- eller säkerhetsrisker.
- Hushålla med energi och naturresurser
- Avfallshanteringen är effektiv för samhället, enkel att använda för konsumenterna och att avfallet förebyggs samtidigt som resurserna i det avfall som uppstår tas till vara i så hög grad som möjligt samt att avfallens påverkan på och risker för hälsa och miljö minimeras.

Hållbar samhällsplanering

Våra tätorter i länet både växer och blir tätare. Många kommuner har en fortsatt bostadsbrist. Nio av länets kommuner hade en ökad befolkning under 2019. Elva av tretton kommuner bedömer att det är underskott på bostäder i kommun som helhet vilket är en allvarlig situation⁴⁶. För särskilda grupper såsom ungdomar, studenter och nyanlända är situationen också kritisk och flera kommuner bedömer att det är underskott på bostäder. Bostadsbristen är i första hand knuten till kommunernas centralorter. Exploatering sker både genom förtätning och genom att oexploaterad mark tas i anspråk. Komplexiteten är högre i de städer som har ett större tryck på bostäder. En förtätning är bra ur flera resursperspektiv, men ställer också krav på platsens lämplighet och väl genomarbetade planer. Med ökande befolkning och bostadsbehov ses den täta staden som lösningen för många miljöproblem som till exempel minskat i anspråkstagande av jordbruksmark, minskad

⁴⁶ Länsstyrelsen i Jönköpings län, Rapport 2020:14 Analys av bostadssituationen i Jönköpings län 2020

energianvändning och bättre nyttjande av befintlig infrastruktur. Men den förtätade staden innebär även ökad påfrestning på miljön och konflikter kopplade till luftförorening, buller och riskfrågor riskerar att uppstå vid exploatering i centrala lägen.

Barn och äldre är särskilt utsatta grupper för effekter av ett förändrat klimat. Barns hälsa kan påverkas genom till exempel ökad värmestress, förvärrade allergibesvär och ökad risk för vissa infektionssjukdomar⁴⁷. Det finns studier som visar att barn inte får lika mycket utrymme i offentliga miljöer. Vi behöver planera för att barnen ska få plats i städer.

Det behövs tydliga politiska avvägningar och ställningstagande för att minimera konflikterna och skapa en god livsmiljö för människor. Insatser behövs för att förbättra förutsättningarna att planera för en mer hållbar byggd miljö. Med stärkandet av den strategiska och fysiska planeringen och kopplingen till genomförande och uppföljning blir det lättare att styra mot en hållbar samhällsutveckling⁴⁸

Infrastruktur, kollektivtrafik, gång och cykel

I Jönköpings län ökade andelen boende inom 400 meter från hållplats inom tätort från 76,8 till 80,6 procent mellan år 2014 och 2018. Andelen nytilkomna bostäder inom 400 meter från hållplats minskade dock från att ha legat kring ca 80 procent år 2015-2017 till att endast utgöra 64,2 procent 2018. Tillgången till kollektivtrafik inom tätort är störst i Jönköping och Nässjö kommuner där över 90 procent av befolkningen har tillgång till kollektivtrafik inom 400 meter. Gnosjö, Gislaved, Vaggeryd och Tranås har lägst tillgång då andelen endast är 50-55 procent.

Flera kommuner arbetar strategiskt med förtätning av tätorterna och bygger många bostäder i centrala kollektivtrafiknära lägen. Utvecklingen går i rätt riktning när det gäller tillgången till kollektivtrafik men det krävs ytterligare åtgärder för att öka andelen som nyttjar kollektivtrafiken.⁴⁹

Såväl Region Jönköpings län samt många av länets kommuner har planer för att främja cykling.

Hållbar bebyggelsestruktur

En stor utmaning är att få till en utveckling som leder mot en mer hållbar bebyggelsestruktur samt att hantera byggnader ut ett livscykelperspektiv. Byggnad- och fastighetssektorn släppte ut närmare 12 miljoner ton koldioxidequivaler i Sverige (2018), vilket motsvarade 21 procent av vårt totala utsläpp av växthusgaser, samt 23 procent av

⁴⁸ Folkhälsomyndigheten, Rapport 20010: Miljöhälsorapport 2021 – barns miljörelaterade hälsa

⁴⁹ Sveriges miljömål

partikelutsläppen, 33 procent av den totala energianvändningen, åtta respektive fem procent av användningen av hälso- och miljöfarliga kemikalier.⁵⁰

Användningen av miljö- och hälsofarliga kemikalier i byggnad- och fastighetssektorn har ökat kraftigt de senaste åren.

Indikator	sedan 2016	3-års snitt	sedan 2008
Växthusgaser (tusen ton CO2-ekvivalenter)	3%	4%	-7%
NOx (tusen ton)	2%	2%	-4%
Partiklar (tusen ton)	2%	4%	-9%
Total energianvändning (TWh)	-1%	2%	9%
Miljöfarliga kemikalier (tusen ton)	-4%	9%	98%
Hälsofarliga kemikalier, exkl. cement (tusen ton)	9%	20%	-3%

Figur 6: Boverkets miljöindikatorer baseras på underlag från Statistiska centralbyrån (SCB)

När både inhemsk produktion och import läggs ihop visar den senaste beräkningen av bygg- och fastighetssektorns miljöpåverkan sammanfattningsvis en trend med ökade utsläpp och användning jämfört med året innan. Den ökande trenden gäller för flertalet av de utvalda indikatorerna: växthusgaser, kväveoxider, partiklar och bränsleanvändning. Sedan 2008 visar utvecklingen av indikatorerna på en liten minskning av utsläpp av växthusgaser, kväveoxider och partiklar medan energianvändning och användningen av miljöfarliga kemikalier har ökat.⁵¹

Kulturvärden i bebyggd miljö

Byggnader och bebyggelsemiljöer är en viktig del av vårt kulturarv, de synliggör vår historia och berikar vår livsmiljö. De är också betydelsefulla resurser i det hållbara samhället, såväl ur ekonomiskt och socialt som miljömässigt hänseende. Därför är det viktigt att aktivt värna såväl hela bebyggelsemiljöers som enskilda byggnaders kulturvärden. Att förse kulturhistoriskt värdefull bebyggelse med relevant skydd är en betydelsefull del av kulturmiljöarbetet samt en förutsättning för att uppnå en långsiktigt hållbar förvaltning av vår bebyggda miljö.

Ökningen i antalet skyddade byggnader går långsamt. I Jönköpings län finns 304 byggnader som är skyddade som byggnadsminne. Flest byggnader som skyddas som byggnadsminne finns i Eksjö. Den största andelen av de byggnader som skyddas som byggnadsminne återfinns i urbana miljöer men ett stort antal byggnadsminnen återfinns även på landsbygden.⁵² För att snabbare öka antalet skydd krävs ökade resurser på såväl kommunal som regional nivå. Det saknas en samlad överblick över den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen och därmed även hur mycket som bör skyddas. Kompetensbrist och bristfälliga kunskapsunderlag är ett hinder i arbetet med att bevara natur- och kulturmiljöer.⁵³

⁵⁰ Naturvårdsverket, 2021, Rapport 6968: Årlig uppföljning av Sveriges nationella miljömål 2021

⁵¹ Boverkets miljöindikatorer

⁵² Sveriges miljömål

⁵³ Naturvårdsverket, 2021, Rapport 6968: Årlig uppföljning av Sveriges nationella miljömål 2021

I dagens samhälle har många kulturmiljöer förlorat sina ursprungliga funktioner och utgör ofta hinder för exploatering och en rationell markanvändning. Dessa miljöer riskerar att rivnas, förfalla eller växa igen utan skötsel eller hänsyn till dess kulturhistoriska värden. Riksantikvarieämbetets utvärdering från 2017 slår fast att två av tre kommuner saknar de förutsättningar som behövs för att ta hänsyn till kulturvärden i bygglovsprocesser. Flertalet av de studerade kommunerna saknar strategiska överväganden i översiktsplanen för hur kulturmiljön ska hanteras i den fysiska planeringen.⁵⁴

Natur- och grönområden

Att vistas i naturen kan bidra till en bättre hälsa genom exempelvis minskad stress, stärkt kognitiv förmåga och förbättrad psykisk hälsa. Minskad stress kan i sin tur ha en positiv effekt på immunförsvaret. Grönområden skapar också bättre möjligheter för fysisk aktivitet, vilket kan föra med sig positiva hälsoeffekter så som minskad övervikt och fetma. Dessutom minskar exponeringen för buller, luftföroreningar, värme och skadligt solljus⁵⁵.

Av den sammanlagda ytan i svenska städer som utgör offentliga platser är merparten, 67 procent, grönytor.

Tillgången till grönytor är också relativt god. En stor del av befolkningen i de större tätorterna, 94 procent, hade år 2015 tillgång till ett grönområde inom 200 meter från bostaden, vilket inte är någon förändring jämfört med 2010. Det finns dock stora regionala och lokala skillnader. En större andel av personer med låg inkomst uppgav 2015 att de inte hade ett grönområde inom gångavstånd jämfört med grupperna med högre inkomster⁵⁶.

Att bo nära skyddad natur har betydelse för människors hälsa och möjlighet till friluftsliv och rekreation. Att naturen är skyddad gör att människor har tillgång till den långsiktigt, vilket är särskilt viktigt i tätortsnära områden där exploateringstrycket är hårt. Närheten till skyddad natur (nationalparker, naturreservat eller naturvårdsområden) har ökat de senaste åren. År 2019 hade 29 procent av Sveriges befolkning mindre än 1 kilometer till skyddad natur från sin bostad. I Jönköpings län var motsvarande siffra 22 procent 2019.⁵⁷

Andelen barn som varje dag vistas i grönområden har minskat betydligt över tid, från 78 procent 2003 till 49 procent 2019. Barn med utrikes födda vårdnadshavare och barn som bor trångt vistas mer sällan i grönområden jämfört med andra barn. Vårdnadshavarnas utbildningsnivå har också betydelse för vistelsen i grönområden.⁵⁸

Natur- och grönområden i städer och samhällen är också viktiga för att bevara och främja biologisk mångfald. Förlusten av biologisk mångfald har inte hejats och hastigheten med

⁵⁴ Riksantikvarieämbetet, 2020, Kulturmiljön i miljömålssystemet – Kulturmiljööversikt delrapport I

⁵⁵ Folkhälsomyndigheten, information om friluftsliv för bättre folkhälsa

⁵⁶ SCB, Lämna ingen utanför Statistisk lägesbild av genomförandet av Agenda 2030 i Sverige, oktober 2020

⁵⁷ Sveriges miljömål

⁵⁸ Folkhälsomyndigheten, Rapport 20010: Miljöhälsorapport 2021 – barns miljörelaterade hälsa

vilken arter försvinner har inte bromsats upp. Störst är risken för arter som är i behov av jordbrukslandskap och marin miljö.⁵⁹

Även om förtätning i städer och samhällen betraktas som en indikator på en mer hållbar och resurseffektiv urbanisering, kan det ge målkonflikter eftersom förtätning också kan innebära att urbana och tätortsnära grönområden och grönytor exploateras.⁶⁰ En annan risk är att med ökande befolkning i många av tätorterna kan de befintliga tätortsnära grönområdena utsättas för högre tryck.⁶¹

Kraven och önskemålen på vad den tätortsnära naturen ska kunna leverera nu och i framtiden kommer att öka. Grönområden och tätortsnära natur bör planeras och utformas för att kunna ta hand om ökande vattenmängder, sänka temperaturen, vara en resurs för biologisk mångfald och bidra till folkhälsa och ökad fysisk aktivitet. Det behövs verktyg för att synliggöra mångfunktionaliteten och bidra till avvägningarna mellan olika funktioner.⁶²

Samhällsplanering och fysisk planering kan bidra till den biologiska mångfalden och till natur- och grönområden, skapa förutsättningar för ekosystemtjänster samt den gröna infrastrukturen. Den fysiska planeringen kan både styra översiktligt på landskapsnivå och detaljerat hur mark och vatten ska användas. I den gröna handlingsplanen har grön infrastruktur i exploaterade områden identifierats som ett insatsområde där länet har störst utmaningar.

God vardagsmiljö, Hälsa och säkerhet

Andelen besvärade från luft i bostaden respektive utanför bostaden var på ungefär samma nivå år 2015 som år 2007. Skillnaden är att fler vuxna än barn och fler kvinnor än män nu uppger att de besväras.⁶³

Var femte person utsätts för höga trafikbullernivåer vid sin bostad. Trafikverket (2016) har estimerat att väg- och spårtrafikbuller medförde 500 förtida dödsfall och 50 000 fall av hjärt- och kärlsjukdom under 2011.⁶⁴ Att bo i ett bullerutsatt läge ökar risken för besvär. Cirka 12 procent av barnen som bor i flerfamiljshus har sitt sovrumsfönster mot en större gata eller trafikled, järnväg eller industri, och av 12-åringarna är 5,4 procent mycket störda av trafikbuller i hemmet.⁶⁵

⁵⁹ SCB, Genomförandet av Agenda 2030 i Sverige Statistisk lägesbild 2019

⁶⁰ SCB, Genomförandet av Agenda 2030 i Sverige Statistisk lägesbild 2019

⁶¹ Naturvårdsverket, 2019, Uppföljning av målen för friluftslivspolitiken 2019

⁶² Folkhälsomyndigheten, information om friluftsliv för bättre folkhälsa

⁶³ SCB, Genomförandet av Agenda 2030 i Sverige Statistisk lägesbild 2019

⁶⁴ SCB, Lämna ingen utanför Statistisk lägesbild av genomförandet av Agenda 2030 i Sverige, oktober 2020

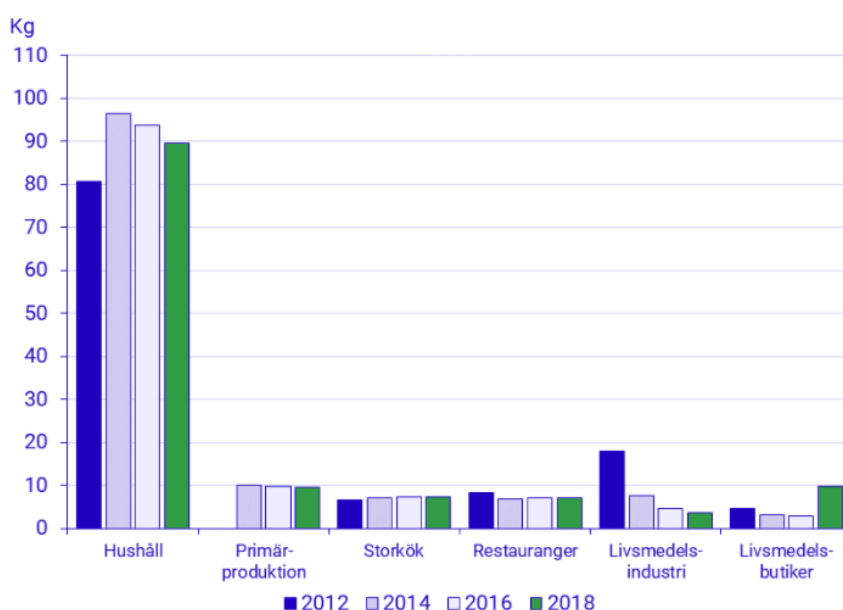
⁶⁵ Folkhälsomyndigheten, Rapport 20010: Miljöhälsorapport 2021 – barns miljörelaterade hälsa

Gällande luftkvalitet görs bland annat mätningar av partikelhalter i urban bakgrund. För Sverige som helhet har årsmedelvärdet av partikelhalter (PM_{2,5}) i luft i urban bakgrund minskat de senaste åren, även om längre mätserier saknas. År 2019 var halten 5,7 µg/m³.⁶⁶

Vägledning, underlag och medel behövs för att öka satsningar på att minska hälsorisker och främja hälsosamma miljöer inom- och utomhus.

Hushållning med energi och naturresurser samt Hållbar avfallshantering

Matavfallet minskade med fyra procent under åren 2014–2016. Hushållen står för den enskilt största posten, 70 procent av matavfallet.⁶⁷

Figur 7: Matavfall kg per capita, SCB

2020 års statistik från Avfall Sverige visar att den biologiska återvinningen ökade med 13 procent 2020, medan restavfallet minskade med 5 procent. Ökad utsortering av matavfall och förpackningar har alltså fått effekt. Statistiken visar också att mängden avfall som går till materialåtervinning ökar. Totalt har mängden ökat med fem procent från 147 kg/person till 155 kg/person. Mängden kommunalt avfall uppgick till 4,8 miljoner ton 2020, vilket motsvarar 466 kg per person. Det är en minskning med 1 kg jämfört med 2019⁶⁸. Samtidigt ökar andelen kommuner med fastighetsnära fyrfacksinsamling. I länet har flertalet kommuner fastighetsnära insamling.

⁶⁶ SCB, Statistik för målen i Agenda 2030 samt Sveriges miljömål

⁶⁷ SCB, Genomförandet av Agenda 2030 i Sverige Statistisk lägesbild 2019

⁶⁸ Avfall Sverige avfallsstatistik

Frisk luft

Att andas in luftföroreningar påverkar hälsan negativt. För många människor kan föroreningar i luften även bidra till förkortad livslängd. De luftföroreningar som är skadligast för hälsan är inandningsbara partiklar, marknära ozon och vissa kolväten. Miljömålet Frisk luft är svårt att nå både på nationell och regional nivå.

Miljömålets preciseringar fokuserar på att minska halter av olika luftföroreningar så att de inte överskrider lågrisknivåer för cancer eller riktvärden för skydd mot sjukdomar eller påverkan på växter, djur, material och kulturföremål.

Exponering av luftföroreningar

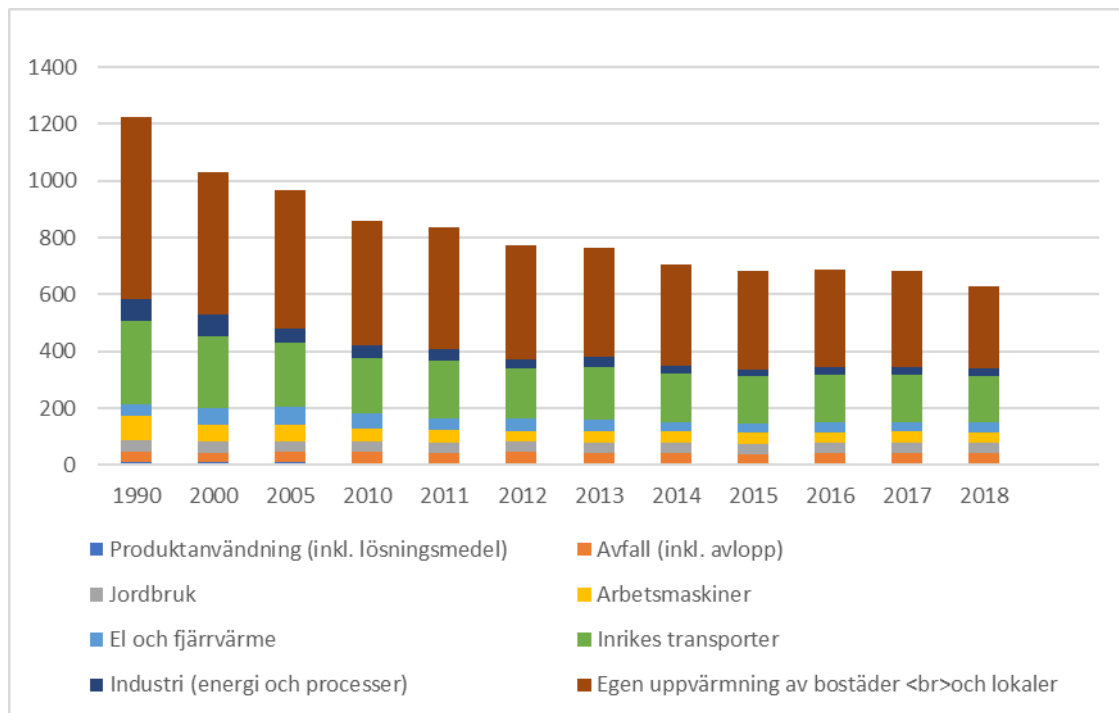
Internationellt behövs åtgärder för att minska halterna av långväga transporterade luftföroreningar. Långtidsexponeringen för partiklar i omgivningsluften sjunker. Partiklarna kommer framför allt från långdistanstransporter från kontinenten. Exponeringen är avsevärt högre i södra än i norra Sverige, eftersom de södra delarna av landet påverkas mer av vindar från Europa

Exponering av luftföroreningar som kväveoxid (NO₂), partiklar påverkar människors hälsa och leder även till dödsfall. År 2015 beräknade IVL Svenska miljöinstitutet att ca 7 600 personer i Sverige avled på grund av luftföroreningar. Utsläppen av främst partiklar har minskat.⁶⁹

En positiv trend i miljön ökar förutsättningarna att nå målet, men halterna av kvävedioxid, partiklar och ozon ligger fortfarande långt från målnivån. Nationellt behövs åtgärder för att minska halter av kväveoxider och partiklar från trafiken. Även utsläpp av bens(a)pyren och partiklar från vedeldning behöver minska.⁷⁰

⁶⁹ SCB, Genomförandet av Agenda 2030 i Sverige Statistisk lägesbild 2019

⁷⁰ Sveriges miljömål

Figur 8: Utsläpp av små partiklar (PM 2,5) i Jönköpings län fördelat på sektorer, Sveriges miljömål

Småskalig vedeldning

Vedeldning kan orsaka höga halter av luftföroreningar lokalt och hur vanligt förekommande vedeldning är skiljer sig mycket mellan olika regioner. Särskilt i lokalsamhällen där inversion är mer vanligt förekommande är detta ett miljöhälsoproblem.⁷¹

Vedeldning är en av de största källorna till hälsofarliga luftföroreningar i Sverige. Utsläppen från vedeldningen beräknas bidra till att cirka 1 000 personer om året dör i förtid. Sot från eldningen har också en klimatpåverkan.⁷²

Samhällsplanering

Andelen som rapporterar ganska dålig eller mycket dålig luftkvalitet är också högre bland dem som bor i en bostad med fönster mot en större gata eller trafikled. År 2015 uppgav 5 procent att de besvärades av luft utanför bostaden. Något färre besvärades av luft i bostaden. Det låg på ungefär samma nivå som 2007.⁷³

⁷¹ SCB, Lämna ingen utanför Statistisk lägesbild av genomförandet av Agenda 2030 i Sverige, oktober 2020

⁷² Naturvårdsverket, Information om påverkan på hälsa och miljö från vedeldning

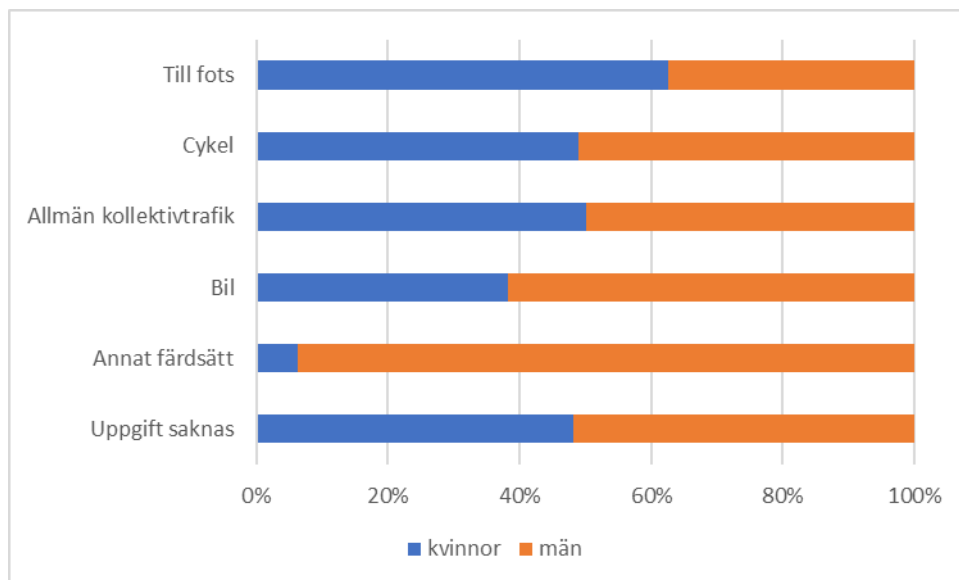
⁷³ SCB, Statistik för målen i Agenda 2030

Små barn är extra känsliga för luftföroreningar. Studier har visat att hög exponering för luftföroreningar tidigt i livet riskerar att ge livslånga konsekvenser för barnets fysiska och mentala utveckling. Barn vars förskolor ligger i stadsmiljöer är särskilt utsatta för luftföroreningar då deras utevistelse riskerar att ske i nära anslutning till trafik och trafikerade miljöer. Barn har dessutom oftast en högre aktivitetsnivå utomhus och andas därmed in en förhållandevis större mängd luft än vuxna. Detta medför att barn får i sig mycket mer luftföroreningar i förhållande till sin kroppsvikt än vad vi vuxna får. Det är därför viktigt att vi har kunskap om luftkvaliteten i barnens utemiljöer⁷⁴

Många barn i Sverige har astma och olika slags allergier. Allergisnuva och pollenallergi ökar bland barn.⁷⁵

Resvanor

I Jönköpings län står kollektivtrafik, cykel och gång för i genomsnitt 15 procent av resandet under åren 2011-2016. Detta är lägre än genomsnittet för landet. Under motsvarande period stod bilresandet i genomsnitt för 84 procent. Andelen persontransportresor till fots och med cykel utgör en liten andel som varit relativt konstant under åren. Andelen kollektivtrafik visar möjligen en svagt minskande trend de senaste åren, medan andelen resande med bil möjligen visar en ökning.⁷⁶

Figur 9: Totalt rest sträcka i 1000-tals km under åren 2011-2016 i Jönköpings län, Sveriges miljömål

⁷⁴ Naturvårdsverket, 2017, Luft & Miljö – barns hälsa. Om luftmiljö och svensk luftövervakning

⁷⁵ Folkhälsomyndigheten, Rapport 20010: Miljöhälsorapport 2021 – barns miljörelaterade hälsa

⁷⁶ Sveriges miljömål

Halter av luftföroreningar

Luftkvaliteten i Jönköpings län har förbättrats markant sedan 1980-talet. Men utvecklingen har avstannat under de senaste åren. Under år 2020 genomfördes mätningar av luftkvalitet i Jönköpings tätort samt modellberäkningar i länets alla kommuner. De flesta överskridandena av miljömålets preciseringar med avseende på luftkvalitet sker på hårt trafikerade gator. I bakgrundsmiljöer, som är de miljöer människor mest vistas i, är situationen i regel bättre. Halterna av luftföroreningar kan variera mellan åren, bland annat beroende på väder.

Det är särskilt svårt att nå miljökvalitetsmålet vid hårt trafikerade gator i tätorterna. Halterna av luftföroreningar är högst i Jönköping men målets gränsvärden, särskilt för bensen, beräknas överskridas även i andra kommuner. För att nå målet behöver trafiken minska i stadsmiljön. Här är fysisk planering ett viktigt verktyg. Mätningar av utsläpp av kväveoxider visar att halterna i gatumiljön i Jönköpings och Nässjö kommun överstiger årsmedelhalten för miljömålet.⁷⁷

⁷⁷ Länsstyrelsen i Jönköpings län, Rapport 2021:1: Miljömålsuppföljning i Jönköpings län 2020

Skyddande ozonskikt

Ozonskiktet i atmosfären skyddar livet på jorden genom att filtrera bort en del av den skadliga UV-strålningen från solen. Därför innebär det en fara när ozonskiktet tunnas ut. Hos människor ökar risken för till exempel hudcancer, nedsatt immunförsvar och ögonsjukdomen starr. Miljömålet Skyddande ozonskikt bedöms kunna nås. Detta miljömål bedöms bara på nationell nivå.

Miljömålets preciseringar fokuserar på att:

- Nå vändpunkten för uttunnningen av ozonskiktet och kunna observera början på återväxten av ozonskiktet.
- Minska halter av ozonnedbrytande ämnen

Avstannad Uttunning av ozonskiktet

Globalt sett har uttunnningen av ozonskiktet stannat av, men det är oklart om återväxt har påbörjats. Indikationer finns på att återväxten kan ha påbörjats samt att flera ozonnedbrytande ämnen fortsätter att minska. Många ozonnedbrytande ämnen finns kvar i atmosfären under lång tid. Även om utsläppen av flertalet ämnen har minskat eller upphört, dröjer det alltså flera decennier innan den nedbrytande effekten på ozonskiktet upphör. Det är svårt att avgöra tjockleken på ozonskiktet. Det beror bland annat på ozonskiktets naturliga variationer. Ozonskiktets tjocklek påverkas även av både klimatet och av halten av vissa växthusgaser i atmosfären.

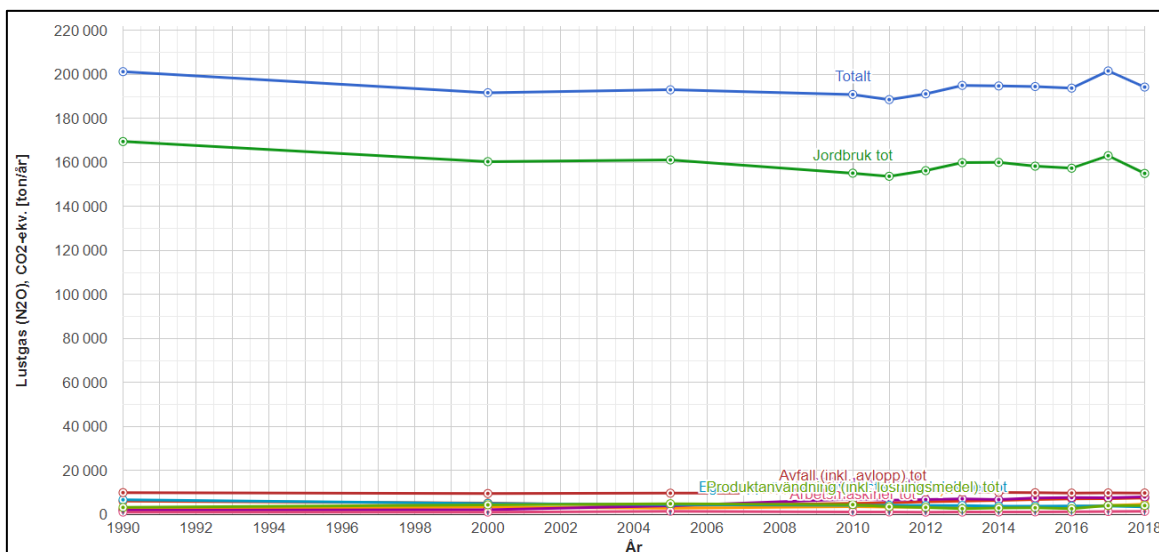
Det internationella arbetet inom Montrealprotokollet måste fortsätta. Produktion och konsumtion av ozonnedbrytande ämnen måste fortsätta att minska. Dessutom är det viktigt att kontrollera att inte nya ozonnedbrytande ämnen kommer ut på marknaden. Fortsatt internationellt arbete och nationellt omhändertagande av bland annat rivningsavfall är viktigt.⁷⁸

Data visar att det inte skett några större förändringar på ozonskiktets tjocklek över Sverige och utvecklingen mot en tillväxt går långsamt.⁷⁹

Dock finns det utsläpp av andra ämnen som lustgas, som bryter ned ozonskiktet och bidrar till växthuseffekten, där utsläppen istället ökar. Det blir allt tydligare att framtida utsläpp av koldioxid, metan och lustgas kommer att spela en väldigt viktig roll för ozonskiktets fortsatta utveckling. I andra åtgärdsprogram finns åtgärder för att minska utsläppen av ozonnedbrytande ämnen samt åtgärder för att minska våtmarker i landskapet.

⁷⁸ Sveriges miljömål

⁷⁹ Naturvårdsverket, 2021, Rapport 6968: Årlig uppföljning av Sveriges nationella miljömål 2021

Figur 10. Utsläpp av lustgas, CO2-ekivalenter i Jönköpings län. Källa: Nationella emissionsdatabasen.

De nationella utsläppen av lagstiftningen reglerade ozonnedbrytande ämnen består nästan uteslutande av CFC (klorfluorkarbonater) från befintliga och uttjänta produkter. Utsläppen från dessa produkter har minskat kraftigt sedan 1990-talet. Huvuddelen av de kvarvarande utsläppen på nationell nivå av CFC uppkommer vid bristfälligt omhändertagande av isoleringsmaterial vid rivningar.

När det gäller lustgas är källan främst jordbrukssektorn.⁸⁰ Åtgärder behövs främst för att minska utsläppen är:

- Hantering av uttjänta produkter
- Förbränning av fossila bränslen
- Minska utsläppen av lustgas

⁸⁰ Naturvårdsverket, 2021, Rapport 6968: Årlig uppföljning av Sveriges nationella miljömål 2021

Säker strålmiljö

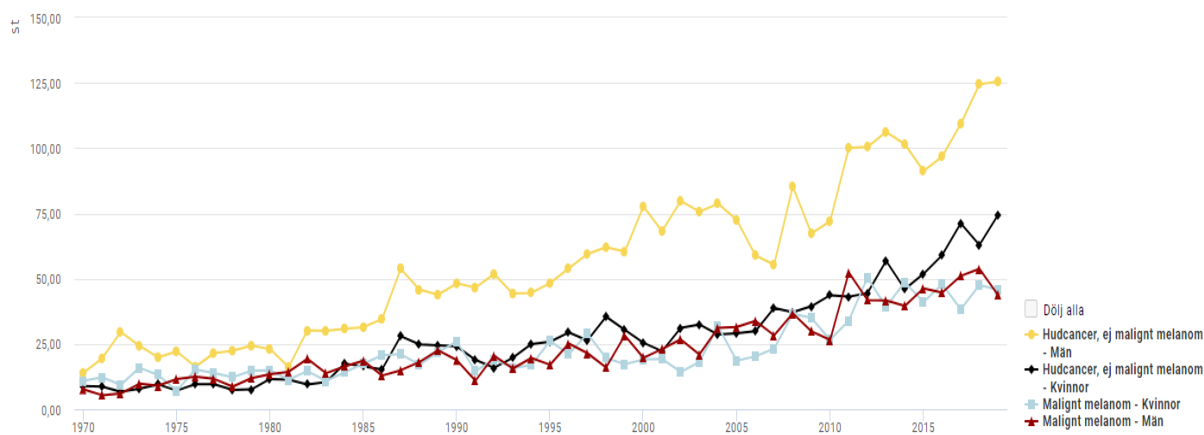
Strålning kan vara till nytta, men den kan också vara skadlig. För att de skadliga effekterna av strålning på människa och miljö ska vara så små som möjligt ska all verksamhet med strålning vara berättigad. Det betyder att strålningen måste göra mer nytta än skada, och att stråldoserna ska begränsas så långt som det är möjligt och rimligt. Miljömålet Säker strålmiljö bedöms troligtvis kunna nås på både nationell och regional nivå.

Miljömålets preciseringar fokuserar på att:

- Begränsa exponering för skadlig strålning i arbetslivet och i övriga miljön
- Begränsa utsläppen av radioaktiva ämnen i miljön begränsas så att människors hälsa och den biologiska mångfalden skyddas.
- Minska exponering för ultraviolett strålning så att hudcancerfall minskar
- Begränsa exponeringen för elektromagnetiska fält i arbetslivet och i övriga miljön så att människors hälsa och den biologiska mångfalden inte påverkas negativt.

Hudcancerfall ökar

Hudcancer tillhör de vanligaste tumörsjukdomarna. Den långsiktiga trenden med ett ökat antal årliga fall av hudcancer bedöms fortsätta, antalet diagnosticerade fall har stigit kraftigt i de senaste decennierna. Den främsta orsaken är exponering för ultraviolett strålning (UV-strålning).

Figur 11: Antal diagnosticerade fall av hudtumörer per 100 000 invånare i Jönköpings län mellan åren 1970-2019. Sveriges Miljömål

I Jönköpings län var antalet nya fall under 2019 (ålderskorrigerat till befolkningen år 2000) för malignt melanom 46 för kvinnor och 44 för män. Trenden är ökande även om antalet nya fall av malignt melanom varierar mellan åren.⁸¹

⁸¹ Sveriges miljömål

Att minska barns och vuxnas exponering för UV-strålning är av central betydelse för att på sikt minska antalet hudcancerfall. Att förändra människors solvanor är en stor utmaning, men undersökningar visar att en stor andel av föräldrarna skyddar sina barn mot solen och att andelen svenskar som inte är intresserad av att vara solbrun har ökat. Andelen barn som bränt sig i solen någon gång under det senaste året har sjunkit något. Enligt BMHE 19 hade 20 procent av fyraåringarna åringarna bränt sig under det senaste året, vilket är på samma nivå som 2011. Bland 12-åringarna är det färre som har bränt sig 2019 jämfört med 2011 (44 respektive 48 procent). Andelen barn som regelbundet skyddas mot solen har ökat jämfört med 2011. De vanligaste sätten att skydda sig är genom att ha på sig kläder och att använda solskyddskräm.”⁸² Trenden visar dock att attityden hos allmänheten är att hälsan är viktigare än att vara solbrun.

Radon

Radon är den enskilt största orsaken till att allmänheten exponeras för joniserande strålning, och inandning av radon utgör en hälsorisk. Årligen diagnostiseras omkring 4 000 lungcancerfall och Stålsäkerhetsmyndigheten bedömer att cirka 500 av dessa fall orsakas av radon. Antalet radonmätningar som redovisas i byggnaders energideklARATIONER har över åren stadigt minskat. Det är önskvärt att öka antalet radonmätningar som underlag för att kunna sätta in åtgärder för att kunna sätta in åtgärder för att minska radonhalten där referensnivån överskrids.⁸³

⁸² Folkhälsomyndigheten, Rapport 20010: Miljöhälsorapport 2021 – barns miljörelaterade hälsa

⁸³ Sveriges miljösmål

Referenser

Avfall Sverige avfallsstatistik

Boverkets miljöindikatorer

Folkhälsomyndigheten, information om friluftsliv för bättre folkhälsa

Folkhälsomyndigheten, Rapport 20010: Miljöhälsorapport 2021 – barns miljörelaterade hälsa

Kemikalieinspektionen, Rapport 1/20: Giftfritt från början - underlag till regeringen med förslag på strategi och nya etappmål för farliga ämnen till 2030

Konsumentverket, Rapport 2020:2: Konsumenterna och miljön 2020.

Länsstyrelsen i Jönköpings län, Information om förorenade områden

Länsstyrelsen i Jönköpings län, Rapport 2020:18 Miljögiftsundersökningar i Jönköpings län 2017 – 2019

Länsstyrelsen i Jönköpings län, Rapport 2020:14 Analys av bostadssituationen i Jönköpings län 2020

Länsstyrelsen i Jönköpings län, Rapport 2021:1: Miljömålsuppföljning i Jönköpings län 2020

Nationella emissionsdatabasen

Naturvårdsverket, Miljömålet Giftfri miljö

Naturvårdsverket, Information om påverkan på hälsa och miljö från vedeldning

Naturvårdsverket, 2017, Luft & Miljö – barns hälsa. Om luftmiljö och svensk luftövervakning

Naturvårdsverket, 2019, Uppföljning av målen för friluftslivspolitiken 2019

Naturvårdsverket, 2021, Rapport 6968: Årlig uppföljning av Sveriges nationella miljömål 2021

Regeringskansliet, 2020, Cirkulär ekonomi - strategi för omställningen i Sverige

Regeringskansliet, 2021, Cirkulär ekonomi Handlingsplan för omställning av Sverige

Riksantikvarieämbetet, 2020, Kulturmiljön i miljömålssystemet – Kulturmiljööversikt delrapport I

SCB, Statistik för målen i Agenda 2030

SCB, Genomförandet av Agenda 2030 i Sverige Statistisk lägesbild 2019

SCB, Lämna ingen utanför Statistisk lägesbild av genomförandet av Agenda 2030 i Sverige, oktober 2020

SCB, Statistisk lägesbild 2021 Genomförandet av Agenda 2030 i Sverige

Sveriges miljömål, www.sverigesmiljomal.se

Upphandlingsmyndigheten och Konkurrensverket, 2020, Statistik om offentlig upphandling 2020

Länsstyrelsen
i Jönköpings län

Vattnets miljömål 2023-2027

Ärendebeskrivning

Värnamo kommun har från länsstyrelsen i Jönköpings län fått åtgärdsprogrammet Vattnets miljömål som remiss att svara på.

Åtgärdsprogrammets syfte är att lyfta fram de åtgärder som bedöms nödvändiga för att nå miljökvalitetsmålen Bara naturlig försurning, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag samt Grundvatten av god kvalitet. Dessutom berörs ett flertal mål i Agenda 2030. Åtgärdsprogrammet innehåller förslag på 36 åtgärder, varav kommunerna föreslås ansvara för 25, och avser perioden 2023-2027. Det ersätter ett tidigare program som gällde mellan åren 2017–2021.

Länsstyrelsen i Jönköpings län önskar få synpunkter på förslaget, samt svar på vilka av åtgärderna som Värnamo kommun åtar sig att genomföra. Åtgärderna som föreslås berör tekniska utskottet och samhällsbyggnadsnämnden, som fått remissen för att kunna bestämma vilka åtgärder de åtar sig.

Beslutsförslag

Kommunledningsförvaltningen föreslår kommunstyrelsen besluta

Att godkänna samhällsbyggnadsnämndens och tekniska utskottets åtaganden

Att godkänna kommunledningsförvaltningens förslag till gemensamt remissvar samt

Att svara på remissen i enlighet med förslaget

Martina Palm
Miljöstrateg

Ulf Svensson
Kommundirektör

Utredning

Förslag på remissvar (synpunkter och åtaganden) bifogas som excelfil ”svarsfil Vattnets miljömål”. Åtgärderna som antas i remissen kommer att föras in i Åtgärdsprogram för Värnamo kommuns miljöarbete 2023 med tillhörande årlig uppföljning.

Riskbedömning

Genomförandet av de åtgärder som antas i detta remissvar måste också tas med i förvaltningarnas budget och verksamhetsplanering. Annars riskerar åtgärderna att glömmas bort eller prioriteras ner.

Remissinstans:

Fyll i:

1. Aktörer som föreslås vara ansvarig för genomförandet fyller i kolumn D (ja/ nej/ ej relevant). Om flera aktörer anges som ansvariga för en åtgärd föreslås ibland en huvudansvarig aktör, som då är markerad med en stjärna.
2. Kommentrar kan lämnas i kolumn E. Tex om din organisation föreslår förändring av åtgärdsförslaget som gör att organisationen sedan kan åta sig åtgärden.

Nr	Sid	Åtgärdsnamn	Förslag på ansvarig för genomförande	Vi avser att genomföra åtgärden/ delta i genomförandet av åtgärden (välj Ja, Nej eller Ej relevant i rullistan)	Kommentar av din organisation	intern anteckning
		Bara naturlig försurning				
			Skogsstyrelsen (a och b), Länsstyrelsen (b)			
1	21	Öka kunskapen om konsekvens av GROT uttag				
2	23	Policy om askåterföring	Kommunala energibolag	Nej	Detta görs redan	
		Ingen övergödning				
		Regional samverkan kring jordbrukets arbete med övergödning	Länsstyrelsen*, LRF			
3	25	Kunskapslyft för åtgärder mot övergödning i jordbruket	Länsstyrelsen*, LRF			
4	27				Förtydliga gärna i åtgärden att det endast gäller kommunala dagvattenanläggningar (dagvattenanläggningar på kommunens mark), eller om det är upp till kommunen själv att defeniara egen avgränsning.	
		Inventering och kvalitetssäkring av dagvattenanläggningar	Kommunerna Länsstyrelsen (a och b)	Ja	Värnamo kommun kommer även i miljöinspektörernas checklistor att införa en punkt om vilka aktörer som arbetar med förarbete. På så vis kan GIS-skiktet bli mer heltäckande/användningsbart.	Tk/ VAavd
6	30	Spridning av goda exempel för dagvattenlösningar	Kommunerna (a)	Ja		Tk/ VAavd
7	31	Länsgemensam uppströmsgrupp	Länsstyrelsen*, Kommunerna	Ja	Värnamo kommun ställer sig positiv till åtgärden Värnamo kommun ställer sig positiv till åtgärden, förutsatt att dessa förslag på förutsättningar antas: - Åtgärden undantas årlig uppföljning (likt flera andra åtgärder) - Länsstyrelsen tar ansvaret som koordinator	tas inte med i åtgärdsplanen
		Länsgemensamt nätverk för teknik och processfrågor				
8	33	på avloppsreningsverk	Kommunerna	Ja		Tk/ VAavd
9	34	Systematiskt arbete med felkoppling spillvatten	Kommunerna	Nej	Värnamo kommun har redan ett systematiskt sätt attt arbeta med felkopplingar. Vi är nöjda med detta.	
10	36	Arbetsgrupp för riktlinjer dagvatten	Länsstyrelsen*, kommunerna	Ja	Värnamo kommun ställer sig positiv till åtgärden	tas inte med i åtgärdsplanen
		Levande sjöar och vattendrag				
		Information om natur- och kulturvärden i vatten				
11	39	genom vattendragsvandringar	Länsstyrelsen Länsstyrelsen*, Region Jönköpings län			
12	40	Utbildning för naturbruksskolor	Skogsstyrelsen*, Länsstyrelsen,			
13	41	Miljöhänsyn i Skogsbruket och funktionella kantzoner	Södra			
		Samverkan kring Skogsstyrelsens återvätningsprojekt/				
14	43	hydrologisk restaurering	Skogsstyrelsen*, Länsstyrelsen			
		Vidareutveckla den regionala strategin för bevarande				
15	44	av värdefulla vatten	Länsstyrelsen Länsstyrelsen*, kommunerna,			
16	46	Samverkan mellan olika aktörer kring vandringshinder	Trafikverket	Nej	Åtgärden är för lik 17.d. Föreslår att man i åtgärd 17 istället förtydligar vad Länsstyrelsen kunde bistå kommunerna med, bland annat årliga träffar.	
			Kommunerna (a-c), Länsstyrelsen (d)			
17	47	Vandringshinder i det kommunala vägnätet		Nej	Värnamo kommun kan tänka sig åta åtgärden, förutsatt att dessa ändringar antas: - b) att ta fram en prioriteringsordning/åtgärdsplan borde ligga helt på Länsstyrelsen. Värnamo kommun ser hellre att kommunerna efter inventering lämnar in sitt underlag till länsstyrelsen som kan göra en regional prioriteringsordning utifrån ett helhetsperspektiv. Om kommunerna bidrar med pusselbitar kan Länsstyrelsen lägga hela pusslet i genomförande. Risken är annars att en kommun gör en åtgärd i ett vattendrag som inte gör så stor skillnad om en kommun uppströms eller nerströms väljer att göra sin insats någon annanstans. Länsstyrelsen kan ha helikopterperspektiv och på så vis peka ut stråk som berörda kommuner kan prioritera för att göra större nytta.	

18	49	Upprätta åtgärdsplaner för restaurering	Kommunerna (a), Länsstyrelsen (b)	Nej		
					Riktlinjer från Värnamo kommun kommer inte att kunna ställa högre krav på entreprenörer än vad lagen redan gör idag. Vi upphandlar entraprenad som ska följa lagen, sen är det genom tillsynen man har möjlighet att se om detta efterföljs. Men en rutin/riktlinje kommer inte att göra någon skillnad.	
19	50	Krav på entreprenörer i vatten	Kommunerna	Nej		
20	52	Utbildning om vattenfrågor för politiker	Länsstyrelsen*, kommunerna	Ja		tas inte med i åtgärdsplanen
					Värnamo kommun ställer sig positiv till åtgärden	
21	53	Avrinningsområdesvisa vattengrupper	Kommunerna	Nej		
22	55	Dagvatten i detaljplaner	Länsstyrelsen, kommunerna	Ja		tas inte med i åtgärdsplanen
			Region Jönköpings län*, kommunerna, Länsstyrelsen		Vi deltar redan i Lagans vattenråd (och egentligen Helge å) och ser hellre att man använder de forum som finns för att diskutera likartade/samma frågor.	
23	56	Samverkan kring rening av läkemedelsrester	kommunerna, Länsstyrelsen	Ja		tas inte med i åtgärdsplanen
		Förbättra invånarnas kunskap om hur läkemedel påverkar miljön och överblivna läkemedel ska kasseras	Region Jönköpings län*, Länsstyrelsen		Värnamo kommun ställer sig positiv till åtgärden	
24	58					
25	59	Information till hushåll och handel om vatten	Kommunerna	Nej		
26	61	Olyckor och beredskap	Kommunerna	Ja		SBF/ Miljöavd
27	62	Handlingsplan för Hot Spots	Kommunerna	Nej		För omfattande insats.
28	64	Tillsynsprojekt om nya utsläppskällor till dagvatten	Kommunerna	Nej		Värnamo kommun ställer sig i grunden positiv till åtgärden, om ansvarig aktör är Mljösamverkan Jönköping istället för kommunerna.
		Grundvatten av god kvalitet				
29	66	Öka kunskapen om grundvatten	Länsstyrelsen (a-d), kommunerna (a, d, e)	Ja		SBF/ Miljöavd
		Inventering av enskilda vattentäkter som omfattas av				
30	68	vattenförvaltningens åtgärdsprogram	Kommunerna	Ja		SBF/ Miljöavd
					Värnamo kommun har redan i inköp valt bort naturgrus och använder istället kross (genomförande b). Vi åtar oss däremot a) undersöka möjligheten till ställingstagande och kommer att göra det i anslutning till översiktsplan.	
31	70	Begränsa brytningen och användningen av naturgas	Kommunerna	Ja		SBF/ Planavd
32	72	Reservvattenförsörjning	Kommunerna	Nej		Värnamo kommun har redan utrett och valt reservvattentäkt. Nästa steg är investeringsbeslut för åtgärder på vattenverket.
		Utreda vilka intressen, förutom dricksvattenförsörjning, som kräver vattenuttag/	Länsstyrelsen (a-c), kommunerna			
33	73	vattenanvändning	(d)	Ja		Tk/ VAavd
34	75	Regnvatten används för kommunens bevattning	Kommunerna	Nej		Värnamo kommun har redan ett systematiskt sätt att använda sig av så lite kranvatten som möjligt vid bevattning. Vi är nöjda med detta.
35	76	Minska vattenförluster i dricksvattenledningar	Kommunerna	Nej		Värnamo kommun har redan uppnått målet med max 10% läckage.
36	78	Förbättrad tillgång på dataunderlag dricksvatten	Kommunerna	Ja		Tk/ VAavd

Ange din övriga synpunkter på förslaget, både detaljerade och generella. Disponera dina kommentarer efter åtgärdsprogrammets kapitel och sidnummer.

227

Flera av åtgärderna är detaljstyrda, när de kunde varit mer fritt för kommunerna att välja väg själv. T.ex. åtgärd 9

Lista -rör ej

Ja

Nej

Ej relevant

Protokollsutdrag:
Kommunstyrelsen

Sbn § 156

Dnr ALL.2022.2439

Remiss – Vattnets miljömål. Åtgärdsprogram 2023 – 2027

Beslut

Samhällsbyggnadsnämnden beslutar

att ställa sig positiv till förvaltningens förslag, samt

att föreslå kommunstyrelsen att i sitt yttrande ta med de punkter där nämnden angetts som ansvarig.

Ärendebeskrivning

Åtgärdsprogrammet Vattnets miljömål löper över åren 2023–2027 och omfattar miljö kvalitetsmålen Bara naturlig försurning, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag samt Grundvatten av god kvalitet. Programmet syftar till att vara ett bidrag till att miljömålen nås i Jönköpings län.

En förutsättning för att nå målen regionalt är en bred samverkan mellan myndigheter, kommuner, organisationer, näringsliv och medborgare. Under 2021 tog länsstyrelsens initiativ till att bilda fem arbetsgrupper som fick i uppdrag att ta fram förslag till åtgärder för de miljömål som ingår i programmet. Länsstyrelsens ambition har varit att forma arbetsgrupper som präglas av bred representation, hög kompetens och rådgivet. Genom att samla en bred representation vill länsstyrelsen att programmet ska bli väl förankrat bland länets aktörer för att skapa samordningsvinster och bättre effektivitet i arbetet för att nå miljömålen. Arbetsgruppernas uppdrag avgränsades så att åtgärderna ska vara länsövergripande.

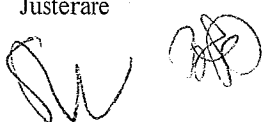
I remissförfarandet efterfrågar länsstyrelsen vilka åtgärder som Värnamo kommun avser att åta sig att genomföra under programperioden. Tjänstemän inom kommunen har arbetat igenom åtgärdsprogrammet och tagit fram ett förslag på åtgärder som Värnamo kommun kan åta sig att genomföra. Förslaget innebär att ansvaret för genomförandet av åtgärderna har fördelats mellan olika förvaltningar och nämnder.

Förvaltningen föreslår att samhällsbyggnadsnämnden tar på sig huvudansvaret inom Värnamo kommun för genomförandet av följande åtgärder:

Levande sjöar och vattendrag

Åtgärd 26: Olyckor och beredskap

forts.

Justerare

Sbn § 156 forts.

Grundvatten av god kvalitet

Åtgärd 29: Öka kunskapen om grundvatten

Åtgärd 30: Inventering av enskilda vattentäkter som omfattas av vattenförvaltningsens åtgärdsprogram.

Åtgärd 31: Begränsa brytningen och användningen av naturgrus.

Samhällsbyggnadsförvaltningen har inkommit med skrivelse 27 juni 2022.

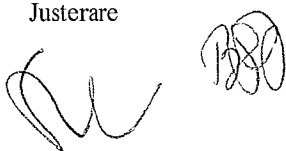
Förslag till beslut

Samhällsbyggnadsnämnden föreslås besluta

att ställa sig positiv till förvaltningens förslag,

att föreslå kommunstyrelsen att i sitt yttrande ta med de punkter där nämnden getts som ansvarig.

Justerare

Remiss av åtgärdsprogrammet för Vattnets miljömål

Bakgrund

Åtgärdsprogrammet Vattnets miljömål löper över åren 2023–2027 och omfattar miljökvalitetsmålen Bara naturlig försurning, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag samt Grundvatten av god kvalitet. Programmet syftar till att vara ett bidrag till att miljömålen nås i Jönköpings län.

En förutsättning för att nå målen regionalt är en bred samverkan mellan myndigheter, kommuner, organisationer, näringsliv och medborgare. Under 2021 tog länsstyrelsens initiativ till att bilda fem arbetsgrupper som fick i uppdrag att ta fram förslag till åtgärder för de miljömål som ingår i programmet. Länsstyrelsens ambition har varit att forma arbetsgrupper som präglas av bred representation, hög kompetens och rådighet. Genom att samla en bred representation vill länsstyrelsen att programmet ska bli väl förankrat bland länets aktörer för att skapa samordningsvinster och bättre effektivitet i arbetet för att nå miljömålen. Arbetsgruppernas uppdrag avgränsades så att åtgärderna ska vara länsövergripande.

I remissförfarandet efterfrågar länsstyrelsen vilka åtgärder som Värnamo kommun avser att åta sig att genomföra under programperioden. Tjänstemän inom kommunen har arbetat igenom åtgärdsprogrammet och tagit fram ett förslag på åtgärder som Värnamo kommun kan åta sig att genomföra. Förslaget innebär att ansvaret för genomförandet av åtgärderna har fördelats mellan olika förvaltningar och nämnder.

Förvaltningen föreslår att samhällsbyggnadsnämnden tar på sig huvudansvaret inom Värnamo kommun för genomförandet av följande åtgärder:

Levande sjöar och vattendrag

Åtgärd 26: Olyckor och beredskap

Grundvatten av god kvalitet

Åtgärd 29: Öka kunskapen om grundvatten

Åtgärd 30: Inventering av enskilda vattentäkter som omfattas av vattenförvaltningens åtgärdsprogram.

Åtgärd 31: Begränsa brytningen och användningen av naturgrus.

Förslag till beslut

Samhällsbyggnadsnämnden beslutar

att ställa sig positiv till förvaltningens förslag,

att föreslå kommunstyrelsen att i sitt yttrande ta med de punkter där nämnden angetts som ansvarig.

Conny Eskilson
Förvaltningschef

§ 148 Dnr: TU.2022.199

Remissvar på åtgärdsprogrammen Vattnets miljömål 2023-2027 och Hälsans miljömål 2023-2027

Beslut

Tekniska utskottet beslutar

att ställa sig bakom tekniska förvaltningens remissvar,

att överlämna remissvaret för åtgärdsprogrammen Vattnets miljömål Hälsans miljömål till kommunstyrelsen samt

att förklara paragrafen omedelbart justerad.

Ärendebeskrivning

Tekniska förvaltningen har tillsammans med kommunledningsförvaltningen, samhällsbyggnadsförvaltningen, kulturförvaltningen och barn- och utbildningsförvaltningen fått i uppdrag att utvärdera och inkomma med remissvar på Länsstyrelsen i Jönköpings läns båda åtgärdsprogram Vattnets miljömål samt Hälsans miljömål. Förvaltningarna har var och en fokuserat på de ansvarsområden som hör till respektive förvaltning och avgivit remissvar utifrån sina verksamhetsområden. Remisserna har redovisats som informationsärende till tekniska utskottets sammanträde 14 juni.

Antagna åtgärder kommer, under förutsättning att Länsstyrelsen antar dessa, att integreras i åtgärdsplanen för Värnamo kommuns miljöarbete. Tekniska förvaltningen anser att åtgärdsprogrammen bör leda till konkreta åtgärder med möjliga kostnadsbedömningar för att möjliggöra politiska avvägningar och beslut.

Förslag till beslut

Tekniska förvaltningen föreslår tekniska utskottet besluta

att ställa sig bakom tekniska förvaltningens remissvar samt

att överlämna remissvaret för åtgärdsprogrammen Vattnets miljömål Hälsans miljömål till kommunstyrelsen.

Beslut skickas till:
Kommunstyrelsen

Åtgärdsprogrammen Vattnets miljömål 2023-2027 och Hälsans miljömål 2023-2027

Ärendebeskrivning

Tekniska förvaltningen har tillsammans med kommunledningsförvaltningen, samhällsbyggnadsförvaltningen, kulturförvaltningen och barn- och utbildningsförvaltningen fått i uppdrag att utvärdera och inkomma med remissvar på Länsstyrelsen i Jönköpings läns båda åtgärdsprogram Vattnets miljömål samt Hälsans miljömål. Förvaltningarna har var och en fokuserat på de ansvarsområden som hör till respektive förvaltning och avgivit remissvar utifrån sina verksamhetsområden. Remisserna har redovisats som informationsärende till tekniska utskottet 14 juni.

Antagna åtgärder kommer, under förutsättning att Länsstyrelsen antar dessa, att integreras i åtgärdsplanen för Värnamo kommuns miljöarbete. Tekniska förvaltningen anser att åtgärdsprogrammen bör leda till konkreta åtgärder med möjliga kostnadsbedömningar för att möjliggöra politiska avvägningar och beslut. Se vidare under rubrik "Utredning".

Beslutsförslag

Tekniska förvaltningen föreslår tekniska utskottet besluta

att ställa sig bakom tekniska förvaltningens remissvar samt

att överlämna remissvaret för åtgärdsprogrammen Vattnets miljömål Hälsans miljömål till kommunstyrelsen.

Helena Nyberg
Kvalitets och utvecklingsansvarig

Jesper du Rietz
Förvaltningschef

Utredning

Vattnets miljömål

Åtgärd nr 5 - Inventering och kvalitetssäkring av dagvattenanläggningar.

Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden och kommer att rapportera på punkterna enligt kravställning.

Tekniska förvaltningen kommer att välja ut den av punkterna som ska rapporteras på och ta fram en plan för vilken åtgärd vi ska satsa på under programperioden samt göra en inventering av vilka punkter vi har gjort utöver den.

Tekniska förvaltningen önskar en förtydligande i åtgärden att det endast gäller för kommunala dagvattenanläggningar alternativt att kommunen själv definierar avgränsningen.

Åtgärd nr 6 - Spridning av goda exempel för dagvattenlösningar

Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden och att rapportera in tre av sina mest intressanta dagvattenlösningar i den digitala lösningen som Länsstyrelsen tillhandahåller.

Åtgärd nr 8 - Länsgemensamt nätverk för teknik och process-frågor på avloppsreningsverk

Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden och delta i nätverket. Tekniska förvaltningen föreslår även i remissutlåtandet påtala att åtgärden undantas årlig uppföljning och att Länsstyrelsen ska vara ansvarig som koordinator och inte någon av kommunerna som föreslås i remissversionen.

Åtgärd nr 33 - Utredda vilka intressen, förutom dricksvatten-försörjning, som kräver vattenuttag/ vattenanvändning

Kommunens åtagande i åtgärden är att identifiera och kontakta högvolymsanvändare av vatten producerat på vattenverk.

Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden.

Åtgärd nr 36 - Förbättrad tillgång på dataunderlag dricksvatten

Åtgärden berör att komma framåt i arbetet med att säkra vattenförsörjningen och anpassa samhället till ett förändrat klimat och säkerställa behovet av underlagsdata. Idag är det mycket som mäts, eller enkelt skulle kunna mätas men det är svårt för övergripande aktörer, som Länsstyrelsen att komma åt mätdata.

Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden och mäta den data som efterfrågas i åtgärden. Det måste förtydligas hur och vilken mätdata ska levereras och till vilken datavärd.

Hälsans miljömål*Åtgärd nr 13 - Underlätta för delning av produkter och tjänster*

Åtgärden berör framtagande av system för att underlätta delningsekonomin och att resurser frigörs för att kunna bokas och delas. Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden då vi redan delvis gör detta idag med fritidsbiblioteket för externa parter. Förvaltningen ser även en utvecklingspotential inom förvaltningen att använda ex maskiner och utrustningar mellan avdelningarna.

Åtgärd nr 16 - Etablera hälsofrämjande utomhusmiljöer på förskole- och skolgårdar

BUF har redan föreslagit att anta åtgärden och Tekniska förvaltningen som lokalförsörjare deltar i den.

Åtgärd nr 17 - Etablera platser för tätortsnära odling

Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden. Åtgärden innebär förtydliga och underlätta upplåtelse av allmän platsmark för odling.

Åtgärd nr 20 - Minska hälsoskadligt buller

Samhällsbyggnadsförvaltningen har redan antagit åtgärden och tekniska förvaltningen deltar i form av väghållare och vid genomförande av trafiksänkande åtgärder

Åtgärd nr 21 - Minska spridning av plast, mikroplast och nanoplast

Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden och bibehålla redan påbörjande åtgärder med konstgräsplanerna men även arbeta med de föreslagna åtgärderna kring trafiksänkande åtgärder.

Åtgärd nr 22 - Främja fysisk aktivitet i städer och samhällen

Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden och detta ingår redan i befintlig plan för gång/cykelstråk idag.

Vattnets miljömål

Nr	Åtgärdsnamn	Vi avser att genomföra åtgärden/ delta i genomförandet av åtgärden	Sid
5	Inventering och kvalitetssäkring av dagvattenanläggningar	Ja - förtydligande i åtgärden att det endast gäller för kommunala dagvattenanläggningar	27
6	Spridning av goda exempel för dagvattenlösningar	Ja – kan bidra redan i dag med våra goda exempel	28
8	Länsgemensamt nätverk för teknik och processfrågor på avloppsreningsverk	Ja -	33
33	Utreda vilka intressen, förutom dricksvattenförsörjning, som kräver vattenuttag/ vattenanvändning	Ja -	73
36	Förbättrad tillgång på dataunderlag dricksvatten	Ja -	78

Hälsans miljömål

Nr	Åtgärdsnamn	Vi avser att genomföra åtgärden/ delta i genomförandet av åtgärden	Sid
10	Minska avfallsmängderna och främja cirkularitet	Ja - detta kommer inkluderas in i avfallsplanen	33
12	Skapa cirkulära flöden av bygg och rivningsresurser	Diskussion på förvaltningen	38
13	Underlätta för delning av produkter och tjänster	Ja – vi gör delvis detta redan idag. Åtgärden berör framtagande av system.	49
16	Etablera hälsofrämjande utomhusmiljöer på förskole- och skolgårdar	Ja – i samråd med BUF. Följer metod vid nybyggnation och	49
17	Etablera platser för tätortsnära odling	Ja - Upplåtelse av allmän platsmark för odling	51

20	Minska hälsoskadligt buller	Ja – Detta görs redan framförallt SBF i tidigt skede för nyetableringar. TF blir inblandande i befintlig bebyggelse	56
21	Minska spridning av plast, mikroplast och nanoplast		58
22	Främja fysisk aktivitet i städer och samhällen	Ja – ingår redan i plan för GC-stråk idag.	62

Anne-Catrin Almér
Naturavdelningen
010-22 36 396

Enligt sändlista

Var med och bidra till arbetet med vattnets miljömål i Jönköpings län!

REMISS AV ÅTGÄRDSPROGRAMMET VATTNETS MILJÖMÅL 2023–2027

Länsstyrelsen har i samverkan med länets aktörer under år 2021 och 2022 arbetat fram ett förslag till åtgärdsprogrammet Vattnets miljömål 2023–2027. Det nya åtgärdsprogrammet ersätter tidigare program som gällde mellan åren 2017–2021.

Nu ges länets aktörer möjlighet att lämna synpunkter på förslaget samt åta sig att genomföra åtgärder. Det är särskilt viktigt att aktörerna i remissvaren på ett tydligt sätt lyfter fram de åtgärder som aktören anser inte vara tillräckligt prioriterade för att ingå i programmet samt talar om vilka andra åtgärder med större effekt som borde ingå istället.

FRÅGESTÄLLNINGAR SOM LÄNSSTYRELSEN SÄRSKILT VILL HA SYNPUNKTER PÅ

1. Avser föreslagna ansvariga aktörer att genomföra de åtgärder som föreslås i remissen?
Om inte, motivera gärna varför.
2. Vilka åtgärder är inte tillräckligt högt prioriterade för att ingå i det slutliga programmet?
3. Finns det andra åtgärder utöver de som ingår i remissen som bör ges högre prioritet och ingå i programmet?

HÄR HITTAR DU REMISSEN

Remissdokumentet finns att ladda ner på Länsstyrelsens hemsida [Åtgärdsprogram inom miljömål | Länsstyrelsen Jönköping \(lansstyrelsen.se\)](https://www.lansstyrelsen.se/jonkop/miljomal).

INFORMATIONSTILLFÄLLEN

Under remissperioden kommer det arrangeras tre digitala informations- och dialogtillfällen i Skype där ni får information om framtagandeprocessen samt kan ställa frågor kring de föreslagna åtgärderna och hur ni lämnar era remissvar.

- **Samlat informationstillfälle för Vattnets och Hälsans miljömål**
8 april kl. 9.30-10.30, [Länk till mötet](#)

- **Dialogtillfälle för Vattnets miljömål**
20 april kl. 13.30-15.00, [Länk till mötet](#)
- **Dialogtillfälle för Vattnets och Hälsans miljömål**
19 maj kl. 13.00-14.30, [Länk till mötet](#)

SÅ HÄR SVARAR DU PÅ REMISSEN

Länsstyrelsen önskar få remissvaren digitalt. Länsstyrelsen tillhandahåller en svarsfil i excel där alla synpunkter kan lämnas för att sedan mailas till Länsstyrelsen. Har du inte fått tillgång till svarsfilen hör av dig till Länsstyrelsen.

Åtgärderna finns listade i excelfilen (flik 1, Svar Åtgärder) och Länsstyrelsen önskar att de remissinstanser som föreslås vara genomförare för respektive åtgärd lämnar tydliga svar på remissen så att det lätt går att avgöra vilka åtgärder som ni avser att genomföra. Övriga synpunkter på åtgärdsprogrammet kan också lämnas i excelfilen, (flik 2, Svar övriga frågor), eller i annat digitalt format.

**Svar önskas senast den 22 juni 2022 med e-post till Länsstyrelsen:
jonkoping@lansstyrelsen.se. Ange beteckning 501-1905-2022**

Efter remissperiodens slut tas inkomna synpunkter omhand och åtgärdsprogrammet bearbetas för att sedan börja gälla den 1 januari 2023.

Alla remissinstanser är mycket välkomna att kontakta Länsstyrelsen under remisstiden för att diskutera förslaget.

Kontaktpersoner:

Anne-Catrin Almér, 010-22 36 396, anne-catrin.almer@lansstyrelsen.se

Lisa Karlsson, 010-22 36 454, lisa.f.karlsson@lansstyrelsen.se

Helena Jonsson
Landshövding

Bakgrund

Länsstyrelsen har regeringens uppdrag att i samverkan med länets aktörer utveckla regionala åtgärdsprogram för miljökvalitetsmålen. De miljökvalitetsmål som omfattas av åtgärdsprogrammet är främst Bara naturlig försurning, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag samt Grundvatten av god kvalitet.

Länsstyrelsens uppdrag som helhet är att verka för ett långsiktigt hållbart samhälle och att nationella mål för genomslag i samhället. I miljömålsarbetet har vi till uppgift att i bred samverkan utveckla och genomföra regionala åtgärdsprogram som tar sin utgångspunkt i länets förutsättningar.

FÖRSLAGET I KORTHET

Remissförslaget innehåller 36 åtgärder. De åtgärder som i det slutliga sammanställningsarbetet inte har prioriterats till detta program redovisas i en bilaga. Länsstyrelsen föreslås vara ansvarig genomförare för 20 åtgärder och kommunerna för 26. Övriga aktörer som är ansvariga för någon eller några åtgärder är Skogsstyrelsen, LRF, Södra, Region Jönköpings län och Trafikverket.

FRAMTAGANDEPROCESSEN

Arbetet med åtgärdsprogrammet inleddes med en workshop som hölls under våren 2021 och som syftade till att identifiera de främsta utmaningarna kopplade till länets vatten. Under workshopen identifierades prioriterade områden inom vilka det krävs åtgärder och som vi har rådighet över i länet. Dessa sammanfattades i tre fokusområden som låg till grund för arbetsgruppernas indelning; *Rent vatten*, *Naturliga vatten* samt *En säker vattenförsörjning och en hållbar vattenanvändning*. Fokusområdena har varit utgångspunkt för arbetsgruppernas diskussioner. Fem arbetsgrupper, med representanter från femton olika aktörer i länet, har fokuserat på dagvatten (1), jord-och skogsbruk (2), skydd och fysisk påverkan (3), uppströmsarbete och reningsverk (4) samt vattenanvändning och vattenhushållning (5). Totalt har 35 personer från olika organisationer deltagit i framtagandet av förslagen.

Åtgärdsprogrammet för vattnets miljömål har inte ambitionen att innefatta allt arbete för de berörda miljökvalitetsmålen i länet. Endast åtgärder som uppfyller något av följande kriterier ingår: (1) åtgärder som är länsövergripande eller gemensamma för två eller fler aktörer, (2) åtgärder där samordning är viktig för resultatet (3) åtgärder inom eftersatta områden, där stöd för lokala insatser behövs genom ett regionalt program.

Vid uppföljning av åtgärdsprogrammet åtar sig Länsstyrelsen att i första hand följa upp genomförandet genom att årligen stämma av med berörda aktörer. För vissa åtgärder kommer också en uppföljning av effekt att ske. Om inte annat anges är tidplanen att åtgärderna ska genomföras under programperioden 2023–2027.

KOPPLING TILL VATTENFÖRVALTNINGEN

Under år 2021 var vattenförvaltningens åtgärdsprogram 2021-2027 på samråd.

Åtgärdsförslagen i detta samråd har använts som underlag vid framtagandet av Vattnets miljömål. Målet har varit att åtgärdsprogrammen ska **komplettera** varandra. Det finns därför inga dubletter i de två åtgärdsprogrammen. Vattenförvaltningens åtgärdsprogram är vid tid för utskick av remissen under överprövning av regeringen och har ännu inte trätt i kraft.

ÅTGÄRDSPROGRAM FÖR HÄLSANS MILJÖMÅL

Parallellt med framtagandet av åtgärdsprogrammet för Vattnets miljömål pågår även arbetet med att revidera åtgärdsprogrammet för Hälsans miljömål. Även det åtgärdsprogrammet kommer att gå ut på remiss under våren 2022. Dock skiljer sig svarstiderna åt. Vissa av åtgärder i Vattnets miljömål har en stark koppling till miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö. Dessa åtgärder kan eventuellt efter remisserna flyttas över till Hälsans miljömål där Giftfri Miljö återfinns.

Sändlista

Aneby kommun
Eksjö kommun
Gislaved kommun
Gnosjö kommun
Habo kommun
Jönköping kommun
Mullsjö kommun
Nässjö kommun
Sävsjö kommun
Tranås kommun
Vaggeryds kommun
Vetlanda kommun
Värnamo kommun
Aneby Miljö & Vatten AB
Eksjö Energi
Gislaved Energi
Habo Energi
Jönköping Energi AB
Mullsjö Energi & Miljö
Nässjö Affärsverk
Njudung Energi
Vaggeryds Energi

Värnamo Energi
Region Jönköpings län
Emåförbundet
Hushållningssällskapet
Havs-och vattenmyndigheten
Jönköping läns museum
Lantbrukarnas Riksförbund Jönköpings län
Länsstyrelsen i Blekinge län
Länsstyrelsen i Hallands län
Länsstyrelsen i Kalmar län
Länsstyrelsen i Kronobergs län
Länsstyrelsen i Östergötlands län
Miljösamverkan Jönköpings län
Naturskyddsföreningen Jönköpings län
Naturvårdsverket
Skogsstyrelsen Jönköpings distrikt
SGU
Södra skogsägarna
Trafikverket Region Syd
Vattenmyndigheten Södra Östersjön
Vattenmyndigheten Västerhavet
Vätternvårdsförbundet

Vattnets miljömål - Remiss

Åtgärdsprogram 2023 – 2027

Vattnets miljömål

Åtgärdsprogram 2023–2027

Meddelande nr 20 **År:rapportnummer**

Meddelande	nummer 21 År:rapportnummer
Referens	Anne-Catrin Almér, Naturavdelningen Månad då rapporten trycktes, 21 År
Kontaktperson	För- och Efternamn, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Direkttelefo, e-
Webbplats	www.lansstyrelsen.se/jonkoping
Fotografier	Tomas Magnusson (Smålandsbilder)
Kartmaterial	Medgivandetexter hittar du på INSIDAN
ISSN	1101-9425
ISRN	LSTY-F-M—År/rapportnummer--SE
Upplaga	antal exemplar.
Tryckt på	Länsstyrelsen i Jönköpings län, 20 År
Miljö och återvinning	Rapporten är tryckt på miljömärkt papper

Förord

Tas fram efter remissen.

Innehållsförteckning

Förord	5
Sammanfattning	8
Inledning	11
Tre slags mål	11
Syfte, mål och avgränsningar	12
Avgränsningar och kopplingar till andra styrande dokument	12
Framtagande och process	15
Fokusområden	16
Avgränsningar	17
Halvtidsavstämning och uppdatering av programmet	18
Uppföljning	18
Läshänvisning	19
Bara naturlig försurning	20
Påverkan genom atmosfäriskt nedfall	20
Skogsbrukets påverkan	20
Försurade sjöar och vattendrag	20
Åtgärder	21
1. Öka kunskapen om konsekvenser av grot-uttag	21
2. Policy om askåterföring	23
Ingen övergödning	25
Påverkan på landmiljön	25
Tillstånd i sjöar, vattendrag och grundvatten	25
Åtgärder	25
3. Regional samverkan kring jordbrukets arbete mot övergödning	25
4. Kunskapslyft för åtgärder mot övergödning i jordbruket	27
5. Inventering och kvalitetssäkring av dagvattenanläggningar	28
6. Spridning av goda exempel för dagvattenlösningar	30
7. Läns-gemensam uppströmsgrupp	31
8. Läns-gemensamt nätverk för teknik- och processfrågor på avloppsreningsverk	33
9. Systematiskt arbete med felkoppling spillvatten	34
10. Arbetsgrupp för riktlinjer för dagvatten	36
Levande sjöar och vattendrag	38
God ekologisk och kemisk status	38
Fysisk påverkan	38
Främmande arter	39

Åtgärder.....	39
11. Information om natur- och kulturvärden i vatten genom vattendragsvandringar.....	39
12. Utbildning för naturbruksskolor.....	40
13. Miljöhänsyn i skogsbruket och funktionella kantzoner	41
14. Samverkan kring Skogsstyrelsens återvätningsprojekt/ Hydrologisk restaurering	43
15. Vidareutveckla den regionala strategin för bevarande av värdefulla vatten	44
16. Samverkan mellan olika aktörer kring vandringshinder	46
17. Vandringshinder i det kommunala vägnätet	47
18. Upprätta åtgärdsplaner för restaurering	49
19. Krav på entreprenörer i vatten.....	50
20. Utbildning om vattenfrågor för politiker.....	52
21. Avrinningsområdesvisa vattengrupper.....	53
22. Dagvatten i detaljplaner.....	55
23. Samverkan kring rening av läkemedelsrester	56
24. Förbättra invånarnas kunskap om hur läkemedel påverkar miljön och hur överblivna läkemedel ska kasseras	58
25. Information till hushåll och handel om vatten	59
26. Olyckor och beredskap.....	61
27. Handlingsplan för Hot Spots	62
28. Tillsynsprojekt om nya utsläppskällor till dagvatten	64
Grundvatten av god kvalitet.....	66
Grundvattnets kvalitet	66
God kemisk och kvantitativ grundvattenstatus	66
Åtgärder.....	66
29. Öka kunskapen om grundvatten.....	66
30. Inventering av enskilda vattentäkter som omfattas av vattenförvaltningens åtgärdsprogram	68
31. Begränsa brytningen och användningen av naturgrus	70
32. Reservvattenförsörjning	72
33. Utredda vilka intressen, förutom dricksvattenförsörjning, som kräver vattenuttag/ vattenanvändning	73
34. Regnvatten används för kommunens bevattnings	75
35. Minska vattenförluster i dricksvattenledningar.....	76
36. Förbättrad tillgång på dataunderlag dricksvatten	78
Bilaga 1. Deltagande organisationer i arbetsgrupperna	81
Bilaga 2. Preciseringar av miljökvalitetsmålen	82

Sammanfattning

Åtgärdsprogrammet Vattnets miljömål löper över åren 2023–2027 och omfattar miljökvalitetsmålen Bara naturlig försurning, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag samt Grundvatten av god kvalitet. Programmet syftar till att vara ett bidrag till att miljömålen nås i Jönköpings län.

En förutsättning för att nå målen regionalt är en bred samverkan mellan myndigheter, kommuner, organisationer, näringsliv och medborgare. Under 2021 tog Länsstyrelsens initiativ till att bilda fem arbetsgrupper som fick i uppdrag att ta fram förslag till åtgärder för de miljömål som ingår i programmet.

Länsstyrelsens ambition har varit att forma arbetsgrupper som präglas av bred representation, hög kompetens och rådighet. Genom att samla en bred representation vill Länsstyrelsen att programmet ska bli väl förankrat bland länets aktörer för att skapa samordningsvinster och bättre effektivitet i arbetet för att nå miljömålen. Arbetsgruppernas uppdrag avgränsades så att åtgärderna ska vara länsövergripande, att samordning är viktig för resultatet eller att åtgärderna berör eftersatta områden.

Remissen av åtgärdsprogrammet innehåller förslag på 36 åtgärder. Länsstyrelsen ansvarar helt eller delvis för 20 av dem, kommunerna för 25. Även Skogsstyrelsen, LRF, Södra och Trafikverket ansvarar eller deltar i åtgärder i programmet.

Alla åtgärder i översikt

Nummer	Åtgärdsnamn	Ansvarig aktör
Bara naturlig försurning		
1	Öka kunskapen om konsekvenser av grot-uttag	Skogsstyrelsen (a och b) Länsstyrelsen (b)
2	Policy om askåterföring	Kommunala energibolag
Ingen övergödning		
3	Regional samverkan kring jordbrukets arbete mot övergödning	Länsstyrelsen*, LRF
4	Kunskapslyft för åtgärder mot övergödning i jordbruket	Länsstyrelsen*, LRF
5	Inventering och kvalitetssäkring av dagvattenlösningar	Kommunerna
6	Spridning av goda exempel för dagvattenlösningar	Länsstyrelsen (a och b), kommunerna (a)
7	Länsgemensam uppströmsgrupp	Länsstyrelsen*, kommunerna
8	Länsgemensamt nätverk för teknik-och processfrågor på avloppsreningsverk	Kommunerna
9	Systematiskt arbete med felkoppling spillvatten	Kommunerna
10	Arbetsgrupp för riktlinjer dagvatten	Länsstyrelsen*, kommunerna
Levande sjöar och vattendrag		
11	Information om natur- och kulturvärden i vatten genom vattendragsvandringar	Länsstyrelsen*
12	Utbildning i naturbruksskolor	Länsstyrelsen*, Region Jönköpings län
13	Miljöhänsyn i skogsbruket och funktionella kantzoner	Skogsstyrelsen*, Länsstyrelsen, Södra
14	Samverkan kring Skogsstyrelsens återvätningsprojekt/hydrologisk restaurering	Skogsstyrelsen*, Länsstyrelsen
15	Vidareutveckla den regionala strategin för bevarande av värdefulla vatten	Länsstyrelsen
16	Samverkan mellan olika aktörer kring vandringshinder	Länsstyrelsen*, kommunerna, Trafikverket
17	Vandringshinder i det kommunala vägnätet	Kommunerna (a-c) Länsstyrelsen (d)
18	Upprätta åtgärdsplaner för restaurering	Kommunerna (a) Länsstyrelserna (b)
19	Krav på entreprenörer i vatten	Kommunerna
20	Utbildning om vattenfrågor för politiker	Länsstyrelsen*, kommunerna
21	Avrinningsområdesvisa vattengrupper	Kommunerna
22	Dagvatten i detaljplaner	Länsstyrelsen
23	Samverkan kring rening av läkemedelsrester	Region Jönköpings län* Länsstyrelsen, kommunerna
24	Förbättra invånares kunskap om hur läkemedel påverkar miljön och hur överblivna läkemedel ska kasseras	Region Jönköpings län* Länsstyrelsen
25	Information till hushåll och handel om vatten	Kommunerna
26	Olyckor och beredskap	Kommunerna

27	Handlingsplan för Hotspots	Kommunerna
28	Tillsynsprojekt om nya utsläppskällor till dagvatten	Kommunerna
Grundvatten av god kvalitet		
29	Öka kunskapen om grundvatten	Länsstyrelsen (a-d) Kommunerna (a, d, e)
30	Inventering av enskilda vattentäkter som omfattas av vattenförvaltningens åtgärdsprogram	Kommunerna
31	Begränsa brytningen och användningen av naturgrus	Kommunerna
32	Reservvattenförsörjning	Kommunerna
33	Utreda vilka intressen, förutom dricksvattenförsörjning, som kräver vattenuttag/vattenanvändning	Länsstyrelsen (a-c) Kommunerna (d)
34	Regnvatten används för kommunens bevattnings	Kommunerna
35	Minska vattenförluster i dricksvattenledningar	Kommunerna
36	Förbättrad tillgång på dataunderlag dricksvatten	Kommunerna

Inledning

Sveriges riksdag har antagit 16 nationella miljökvalitetsmål. Det övergripande målet för svensk miljöpolitik är att de stora miljöproblemen ska vara lösta till år 2030 (till år 2050 för Begränsad klimatpåverkan). Men naturen behöver tid för att återhämta sig och i flera fall kommer inte den önskvärda miljökvaliteten hinna nås, även om stora insatser görs. Det är ändå viktigt att se till att alla förutsättningar finns för att målen ska kunna nås så snart som möjligt och att återhämtningen påbörjas.

Tre slags mål

Miljömålssystemet består av tre sorters mål:

- Generationsmålet anger den allmänna inriktningen på miljöarbetet.
- Miljökvalitetsmålen beskriver den kvalitet vi vill att miljön ska ha 2030. Till varje mål finns ett antal preciseringar som förtydligar vad miljökvalitetsmålet innebär. Preciseringarna är viktiga som vägledning för arbetet med miljökvalitetsmålen och vid uppföljningen av om de nås.
- Etappmålen är mer inriktade på åtgärder istället för att beskriva miljötillståndet. Etappmålen är inte uppdelade per miljökvalitetsmål. De flesta etappmål riktar sig till nationella myndigheter. Etappmålen beslutas i olika omgångar och har olika målår.

Generationsmålet lyder: "Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser."

Generationsmålet innebär att förutsättningarna för att lösa miljöproblemen ska nås inom en generation. Miljöpolitiken ska fokusera på att:

- Ekosystemen har återhämtat sig, eller är på väg att återhämta sig, och deras förmåga att långsiktigt generera ekosystemtjänster är säkrad.
- Den biologiska mångfalden och natur- och kulturmiljön bevaras, främjas och nyttjas hållbart.
- Människors hälsa utsätts för minimal negativ miljöpåverkan samtidigt som miljöns positiva inverkan på människors hälsa främjas.
- Kretsloppen är resurseffektiva och så långt som möjligt fria från farliga ämnen.
- En god hushållning sker med naturresurserna.
- Andelen förnybar energi ökar och att energianvändningen är effektiv med minimal påverkan på miljön. Konsumtionsmönstren av varor och tjänster orsakar så små miljö- och hälsoproblem som möjligt.

Miljömålen anses utgöra den ekologiska dimensionen av Agenda 2030.

Syfte, mål och avgränsningar

Detta åtgärdsprogram löper över åren 2023–2027 och omfattar miljömålen Bara naturlig försurning, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag samt Grundvatten av god kvalitet. Programmet syftar till att miljömålen ska nås i Jönköpings län.

En förutsättning för att nå målen regionalt är en bred samverkan mellan myndigheter, kommuner, organisationer, näringsliv och medborgare. Länsstyrelsens ambition har varit att i bred samverkan med representanter från olika aktörer i länet ta fram genomförbara åtgärder som kan bidra till att uppnå miljö kvalitetsmålen i länet.

Detta åtgärdsprogram ersätter åtgärdsprogrammet Vattnets miljömål 2017–2021 som gällde till och med år 2022. Det innehöll 35 åtgärder som var uppdelade per miljö kvalitetsmål. Vid programperiodens slut hade cirka xx procent av åtgärderna genomförts helt eller till mer än hälften (fylls på efter åtgärdsuppföljningen är klar, våren 2022).

Länsstyrelsens övergripande uppdrag är att verka för ett långsiktigt hållbart samhälle och att nationella mål får genomslag i länet.

Avgränsningar och kopplingar till andra styrande dokument

Åtgärder i detta åtgärdsprogram är en del i det arbete som sker inom länet och pekar ut områden för att öka förutsättningarna för att nå miljö kvalitetsmålen. Många av åtgärderna behöver genomföras i samverkan. Åtgärdsprogrammet innehåller dock inte alla de åtgärder som krävs för att vi ska nå våra miljö kvalitetsmål. Flera andra viktiga insatser sker inom ramen för miljö kvalitetsmålen i länet utan att de har koppling till åtgärder som beskrivs nedan.

I arbetet med Vattnets miljömål har flera åtgärdsidéer som återfinns i andra program föreslagits. Dessa har inte tagits med i programmet eftersom motsvarande åtgärder finns i andra åtgärdsprogram. Vilka idéer som har lyfts men inte kommit med i det slutliga programmet återfinns i det särskilda avsnittet om avgränsningar.

Målsättningen med programmet är att det ska innehålla kraftfulla åtgärder som flera aktörer tar ansvar för att genomföra.

MILJÖ KVALITETSMÅLEN

Bara naturlig försurning, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag samt Grundvatten av god kvalitet är fyra av de 16 nationella miljö kvalitetsmål¹, som är beslutade av Sveriges riksdag. 14 av miljö kvalitetsmålen gäller för Jönköpings län (eftersom länet inte har några fjäll- och havsmiljöer).

¹ Sverigesmiljomal.se

Vattnets åtgärdsprogram är ett av fem åtgärdsprogram i länet. Övriga åtgärdsprogram är:

- **Hälsans miljömål**, omfattar Giftfri miljö, Skyddande ozonskikt, Säker strålmiljö, delar av Frisk luft och God bebyggd miljö. Även Hälsans miljömål är under framtagande åren 2021-2022 och det nya åtgärdsprogrammet kommer att gälla **2023-2027**.
- **Grön handlingsplan 2018–2022**, omfattar miljömålen Myllrande våtmarker, Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap samt Ett rikt växt-och djurliv.
- **Minskad klimatpåverkan 2021–2025**, omfattar Begränsad klimatpåverkan, delar av Frisk luft, delar av Bara naturlig försurning och delar av God bebyggd miljö. Arbetet med åtgärdsprogrammet går ut på att minska utsläppen orsakade av förbränning av fossila bränslen. Dessa utsläpp är förutom sin klimatpåverkan också ursprunget till det sura nedfall som orsakar försurning. De delar i miljömålet Bara naturlig försurning som handlar om att minska det sura nedfallet finns alltså i åtgärdsprogrammet för minskad klimatpåverkan. Övriga delar av Bara naturlig försurning ingår i detta åtgärdsprogram.
- **Anpassning till ett förändrat klimat 2021–2025**
Det finns inget särskilt miljömål som är knutet till klimatanpassning. Dock har klimatanpassning en stark koppling till miljömålen och dess åtgärdsprogram ingår därför i ”miljömålspaketet”.

I denna remiss ingår flera åtgärder under miljömålet Giftfri miljö. Efter remisstiden kommer eventuellt några av dessa att flyttas över till åtgärdsprogrammet Hälsans miljömål där övriga åtgärder för Giftfri miljö finns.

AGENDA 2030

Världens länder har enats kring en global, gemensam agenda för hållbar utveckling, Agenda 2030². Det övergripande syftet med Agenda 2030 är att arbeta samlat för en hållbar utveckling ur socialt, miljömässigt och ekonomiskt perspektiv. För att ringa in särskilt viktiga områden och utmaningar innehåller agendan 17 mål och till dem hör 169 delmål som världens länder har enats om. Miljökvalitetsmålen anses i Sverige vara den ekologiska dimensionen i Agenda 2030.

För att Agenda 2030 ska bli verklighet behöver alla världens länder bidra. Sverige vill vara en föregångare för hållbar utveckling och för att det ska ske behöver samtliga delar av samhället bidra till och inkluderas i arbetet. Problemen är i många fall globala, men lösningarna är ofta lokala och aktörer i länet har en betydelsefull roll i att bidra till Sveriges arbete med Agenda 2030 och hållbar utveckling.

² Agenda 2030-delegationen. [<https://agenda2030delegationen.se/>]

Tydligast koppling till åtgärdsprogrammet är mål 6 Rent vatten och sanitet samt mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald. Men fler andra mål berör tydligt åtgärdsprogrammet. Under varje åtgärd beskrivs kopplingar till Agenda 2030-målen.

ANPASSNING TILL ETT FÖRÄNDRAT KLIMAT

Att minska samhällets utsläpp av växthusgaser har länge varit en aktuell fråga, som under de senaste åren på allvar fått sällskap av frågan hur vi anpassar oss till de klimatförändringar vi inte kan motverka. Klimatanpassning handlar om att minska effekterna av den klimatförändring vi inte kan motverka, det vill säga att lindra de skador som kan uppkomma på grund av ett förändrat klimat. Att hindra att skadorna uppkommer genom att minska samhällets klimatpåverkan är dock det övergripande målet.

I åtgärdsprogrammet för Anpassning till ett förändrat klimat återfinns åtgärder för att motverka risken för de (samhälls)skador som kan uppkomma på grund av den klimatförändring vi inte kan förhindra. Därför återfinns inte några rena åtgärder för klimatanpassning i detta åtgärdsprogram. Inom fokusområdet Gröna näringar återfinns åtgärder som rör anpassning till ett förändrat klimat men där huvudsyftet är att minska klimatpåverkan varpå dessa åtgärder återfinns i detta åtgärdsprogram.

VATTENFÖRVALTNINGENS ÅTGÄRDSPROGRAM

Jämsides med miljömålsarbetet pågår arbetet med EUs vattendirektiv vilket i Sverige kallas för vattenförvaltning. Arbetet med vattenförvaltningen bedrivs i cykler om sex år som börjar med en kartläggning och nulägesanalys där vattenförekomsternas vattenstatus klassas. Utifrån dessa klassningar beslutar vattenmyndigheten om miljö kvalitetsnormer för varje vattenförekomst som anger vilken status som ska uppnås och vid vilken tidpunkt. Syftet med vattendirektivet är att alla vatten i Europa ska uppnå god status.

Nu pågår cykel 3 och vattenmyndigheterna arbetar med att ta fram ett nytt åtgärdsprogram som gäller mellan 2021 och 2027. Åtgärdsprogrammet överprövas av Regeringen och vid remissens utskick (mars 2022) har ännu inte ett beslut kommit.

Till skillnad mot miljömålets åtgärdsprogram är vattenförvaltningens åtgärdsprogram bindande för utpekade myndigheter och kommuner, och är ett viktigt verktyg för att nå de vattenanknutna miljömålen.

I arbetet med åtgärdsprogrammet för vattnets miljömål har vattenmyndigheternas remissförslag på åtgärdsprogram fungerat som underlag vid framtagandet av åtgärder. Åtgärdsprogrammet för Vattnets miljömål ska **komplettera** vattenförvaltningens åtgärdsprogram. Det innehåller inte rena dubletter av åtgärder men i vissa fall föreslås samverkansformer kring vattenförvaltningsåtgärderna. Detta framgår i bakgrundsbeskrivningen av åtgärderna. Vattnets miljömål, genom att lyfta behovet av att skydda och restaurera våra mest värdefulla vatten har en vidare ambition än vattendirektivet som fokuserar på god status och icke försämring.

DEN REGIONALA VATTENFÖRSÖRJNINGSPLANEN

Under år 2021 fastställdes den regionala vattenförsörjningsplanen för Jönköpings län. Den pekar ut viktiga vatten för vattenförsörjningen i länet till 2050 med utblick till år 2100. Vattenförsörjningsplanen har som ambition att bidra till tryggad vattenförsörjning och tillgodose vattenbehov i ett helhets- och flergenerationsperspektiv. Därför ingår fler intressen än dricksvatten såsom jordbruk, industri, natur- och kulturvärden, varför planen kan karakteriseras som en utökad vattenförsörjningsplan. Planen bidrar till nio av de sjutton globala målen i Agenda 2030 samt till minst sex av de sexton nationella miljökvalitetsmålen.

Planen innehåller förslag på åtgärder för att möta risker och hinder för trygg vattenförsörjning men är inget eget åtgärdsprogram. Förslagen i vattenförsörjningsplanen har fungerat som underlag vid framtagandet av Vattnets miljömål och vissa förslag har bearbetats och införlivats i detta åtgärdsprogram.

GRÖN INFRASTRUKTUR

Länsstyrelsen i Jönköpings län har tillsammans med andra aktörer tagit fram en regional handlingsplan för grön infrastruktur. Den ger en samlad bild av vad som krävs för att vi ska kunna bevara alla djur, växter och svampar i vårt län, behålla fungerande ekosystemtjänster, verka för att nå de gröna miljömålen och åtgärder för att nå friluftslivsmålen. Begreppet grön infrastruktur förklarar att naturen hänger ihop genom ekologiska processer i hela landskapet. Länsstyrelsens arbete innebär att involvera alla aktörer i landskapet i ett arbets-sätt där vi tillsammans planerar för långsiktigt hållbara landskap.

Handlingsplanen gäller mellan 2018 och 2022. Den innehåller 8 insatsområden och 34 åtgärder som ska bidra till att säkra länets biologiska mångfald och ekosystemtjänster för framtiden. Två av åtgärderna handlar om vatten. Båda dessa åtgärder föreslås att fortsätta efter 2022 och flyttas över till detta åtgärdsprogram.

Framtagande och process

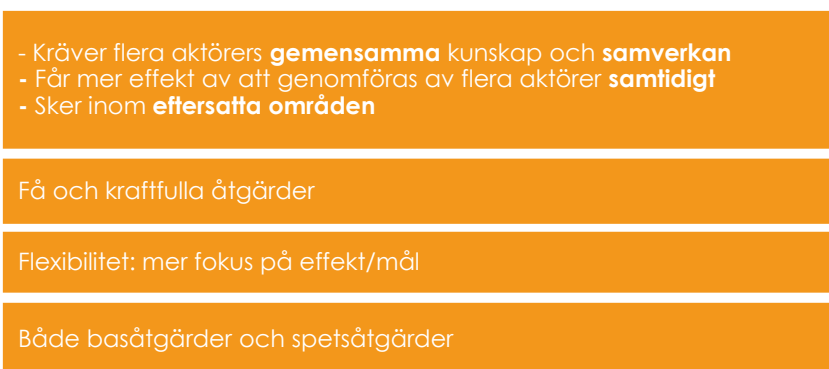
Framtagande av det nya åtgärdsprogrammet Vattnets miljömål påbörjades under våren 2021 då en nulägesanalys togs fram. Länsstyrelsen anordnade även en workshop med deltagare från berörda aktörer för att identifiera de områden som bör vara prioriterade för åtgärder i länet.

Underlaget från workshopen kom sedan att användas för att ta fram fokusområden för det fortsatta arbetet.

Fem arbetsgrupper med representanter från berörda aktörer tillsattes under hösten 2021. Temat för varje arbetsgrupp utgick ifrån de prioriterade områden som identifierades på workshopen:

- Dagvatten
- Jord- och skogsbruk
- Skydd och fysisk påverkan
- Uppströmsarbete och reningsverk
- Vattenanvändning och vattenhushållning

Länsstyrelsens ambition med arbetet var att få en hög kompetens och bred representation från olika aktörer i länet. Genom den breda representationen vill Länsstyrelsen att programmet ska bli väl förankrat för att skapa samordningsvinster och bättre effektivitet i arbetet för att nå miljömålen. Arbetsgruppernas uppgift var att ta fram åtgärder enligt följande principer:

Figur 1 Definition av en åtgärd

I arbetsgrupperna deltog ca 35 personer, de aktörer som dessa representerade återfinns i bilaga 1.

Fokusområden

Under workshopen identifierades prioriterade områden inom vilka det krävs åtgärder och som vi har rådighet över i länet. Dessa sammanfattades i tre fokusområden som låg till grund för arbetsgruppernas indelning. Fokusområdena har varit utgångspunkt för arbetsgruppernas diskussioner.

FOKUSOMRÅDE: RENT VATTEN

Detta fokusområde är grundläggande eftersom rent vatten är en förutsättning för att alla de vattenrelaterade miljökvalitetsmålen ska kunna uppnås. Fokusområdet inkluderar helt främmande ämnen men även naturligt förekommande ämnen som sprids i för höga halter på grund av mänsklig aktivitet.

Prioriterade områden att jobba vidare med inom fokusområdet:

- Dagvatten
- Förorenade områden
- Avloppsreningsverk och ledningsnätet
- Uppströmsarbete och användande av miljögifter
- Rening och ny teknik
- Jord- och skogsbrukets påverkan (avseende både näringsämnen och försurning)

FOKUSOMRÅDE: NATURLIGA VATTEN

Naturliga flöden och fysisk form av vattendrag och stränder är en förutsättning för flera arter och en nyckel för välmående ekosystem. Samtidigt så är det viktigt att ta hänsyn till kulturmiljövärden i vatten. För att uppnå miljömålen behöver arbete med skydd av värdefull natur öka, det handlar både om formellt skydd och det frivilliga skyddet.

En fråga som har lyfts allt mer de senaste åren är hotet från invasiva främmande arter. Det här är en fråga som inte berörs på regional nivå i vattenförvaltningens förslag på åtgärdsprogram.

Prioriterade områden att jobba vidare med inom fokusområdet:

- Invasiva arter och skydd av natur
- Vandringshinder, naturliga flöden och kulturmiljö
- Jord- och skogsbrukets påverkan, försurning

FOKUSOMRÅDE: EN SÄKER VATTENFÖRSÖRJNING OCH EN HÅLLBAR VATTENANVÄNDNING

Prognoser och modeller visar att vattenbrist kommer att bli vanligare i takt med klimatförändringarna. Det är därför viktigt att vattenförsörjningen säkerställs, att vi får en överblick över nyttjandet och att vattenresurser, bland annat grundvatten, skyddas. Vattenanvändningen behöver bli hållbar, inte bara för att säkerställa dricksvattenförsörjningen, utan även för andra ändamål, inte minst för växter och djur.

Prioriterade områden att jobba vidare med inom fokusområdet:

- Säkra drickvattentillgången
- Skydd av grundvatten
- Vattenanvändning
- Klimatanpassning

Avgränsningar

Många av de viktiga problem och lösningar som påverkar möjligheterna att nå miljökvalitetsmålen hanteras i andra åtgärdsprogram. Därför innehåller detta åtgärdsprogram inte åtgärder inom alla viktiga områden. Frågor som arbetsgrupperna har haft uppe och diskuterat men som inte har utmynnat i en åtgärd, samt motiveringen för detta återfinns i detta avsnitt.

VÅTMARKER

Anläggande av våtmarker är en viktig åtgärd som kan bidra positivt till klimatanpassning, minska näringsläckage och bidra till biologisk mångfald. Intresset för att anlägga våtmarker bedöms som stort och den begränsade faktorn är finansiering. Det bedöms inte behövas en särskild insats inom området.

ENSKILDA AVLOPP

Enskilda avlopp kan i vissa vattenförekomster vara en betydande källa till näringsämnen. Åtgärderna om enskilda avlopp som återfinns i vattenförvaltningens åtgärdsprogram bedöms dock vara tillräckliga.

INVASIVA ARTER

Invasiva arter kan orsaka stor skada på limniska ekosystem. Det finns flera åtgärder i åtgärdsprogrammet ”Anpassning till ett förändrat klimat” som handlar om bekämpningen av invasiva arter. Dessa bedöms räcka för tillfället och därför finns det inte med några åtgärder i detta åtgärdsprogram.

Halvtidsavstämning och uppdatering av programmet

Länsstyrelsen planerar att göra en halvtidsavstämning när halva programperioden är genomförd. Halvtidsavstämningen ska ge svar på vilka åtgärder som kan kräva fler insatser och varför.

Berörda aktörer informeras om översynen och det finns möjligheter att komma med synpunkter och önskemål på förändringar i åtgärdsformuleringarna. Länsstyrelsen tar fram förslag på hur åtgärderna kan ändras, under det arbetet tas kontakt med berörda aktörer för diskussion.

När förslaget är klart skickas det till berörda aktörer för att ge dem möjlighet att bestämma om de vill ändra sina åtaganden utifrån ändringarna. Då ges även chansen att åta sig fler åtgärder eller avsäga sig åtgärder.

Uppföljning

Åtgärderna i åtgärdsprogrammen följs upp årligen av Länsstyrelsen. Den årliga uppföljningen följer i huvudsak upp genomförandegraden av åtgärderna, det vill säga om aktiviteter fastslagna i åtgärderna är genomförda. En del åtgärder är utformade som mål och i de fallen följs även målen upp. För vissa åtgärder anges också långsiktiga mål och effekter. Länsstyrelsen ansvarar även för att samla in underlag till den uppföljningen. Deltagande aktörer behöver bidra med underlag. Uppföljningen publiceras årligen på Länsstyrelsens webbplats.

Genomförandegraden av åtgärderna bedöms enligt följande skala:

G: Åtgärden är genomförd helt eller i huvudsak, eller har införts i löpande verksamhet

H: Åtgärden är genomförd till mer än hälften

P: Åtgärden är påbörjad men ännu inte gjord till mer än hälften

E: Åtgärden är ej påbörjad

ER: Åtgärden berör ej kommunen/Ej relevant för kommunen

Läshänvisning

I avsnitten för vart och ett av de fyra miljökvalitetsmålen ges tillståndsbeskrivningar och analyser för målen. För varje mål finns underrubriker där olika områden behandlas mer ingående. Områdena som beskrivs utgår bland annat från preciseringarna till miljökvalitetsmålen. Preciseringarna i sin helhet finns i bilaga 2.

Under rubriken ”Åtgärder” listas åtgärderna som bidrar till miljökvalitetsmålet.

Varje åtgärdsbeskrivning följer en given uppställning. Om inte annat anges är tidplanen att åtgärderna ska genomföras under programperioden 2023–2027. Vissa åtgärder är tidsatta att genomföras till ett särskilt årtal.

För att klara de uppsatta målen i sin helhet behövs åtgärder av olika slag och medverkan från många olika aktörer under lång tid framöver. Under rubriken ”Ansvar” anges den organisation som förväntas genomföra åtgärden, eller medverka i genomförandet om det är flera organisationer som anges. Om flera organisationer anges som ansvariga för en åtgärd föreslås en huvudansvarig där så är möjligt. Huvudansvarig är då markerad med en stjärna. Under arbets gång har arbetsgrupperna försökt att skatta nyttan av varje åtgärd för miljön. Detta bland annat för att vid prioriteringen av vilka åtgärder som ska ingå i programmet kunna väga nytan och kostnaden.

Bara naturlig försurning

Försurning är ett av länets största miljöproblem. Det gäller särskilt i de västra delarna av länet. Orsaken är ett stort nedfall av försurande ämnen under lång tid. Många marker, sjöar och vatten i Sverige är naturligt sura på grund av mycket långsam vittring och ackumulering av organiskt material i marken. Människans försurande påverkan i naturen går emellertid mycket snabbt.

Den försurning som historiskt sett drabbat Sverige härrör framför allt från utsläpp av svaveldioxid, men även utsläpp av kväveoxider och ammoniak från landbaserade källor utanför landets gränser och från internationell sjöfart har haft betydelse. De främsta källorna till utsläpp av försurande ämnen är transporter, energianläggningar, industri och jordbruk.

Nedan presenteras miljökvalitetsmålets preciseringar och aktuell status för dessa i länet.

Påverkan genom atmosfäriskt nedfall

Det sura nedfallet och dess påverkan på markvattenkemi följs inom krondroppsnätet. Mätningarna inom krondroppsnätet i länet har pågått sedan slutet av 80-talet vilket innebär att det finns långa tidsserier. Försurning av ytvatten i Jönköpings län reflekteras i markvattnets försurningsstatus vid mätplatserna i länet. Samtliga mätplatser i länet uppvisar lågt pH i markvattnet. Inga av ytorna i Jönköpings län visar på någon signifikant återhämtning från försurning genom ett statistiskt säkerställt ökande pH eller ANC. Utsläppen av försurande luftföroreningar fortsätter att minska. Frågan om utsläpp av försurande ämnen hanteras främst inom åtgärdsprogrammet för Klimatpåverkan och Hälsans åtgärdsprogram. Det är dock viktigt att känna till att problematiken kring det sura nedfallet fortfarande inte är löst även om det går åt rätt håll.

Skogsbrukets påverkan

Skogsbruket bidrar långsiktigt till skogsmarkens försurning. De naturliga processerna som tillför näringsämnen till marken, såsom vittring och atmosfäriskt nedfall av baskatjoner, sker långsamt och kan i stora delar av Sverige inte kompensera för dagens intensiva skogsbruk. Skörd av grot (grenar och toppar) innebär lokalt stor bortförsel av baskatjoner och andra näringsämnen. Arealen skogsmark där uttag av grot sker har mer än fördubblats under perioden 2000–2011. Askåterföring kan till viss del kompensera för den försurning som uppstår. Askåterföring sker dock fortfarande i för liten skala för att kunna kompensera uttaget av grot. Utöver grottutaget kan den ökade försurningen förklaras med nettoökning av trädbiomassa och en höjd avverkningstakt.

Försurade sjöar och vattendrag

Inom arbetet med EU:s vattendirektiv bedöms en tredjedel av alla vattenförekomster i länet inte uppnå god status avseende försurning utan kalkning. De flesta av dessa förekomster kalkas framgångsrikt och uppnår därigenom god status. Dock är kalkning inte tillräcklig för att nå god status i sex procent av alla vattenförekomster.

Kalkning av sjöar och vattendrag har sedan 1970-talet fungerat som ett uppehållande försvar mot försurningens negativa effekter på framförallt biologisk mångfald. Många vattenlevande organismer är känsliga för försurade vatten, och syftet med kalkningen är att skydda de natur- och nyttjandevärden som hotas. Kalkningen bedrivs med syfte att höja pH-värdet i utpekade områden. Drygt 300 sjöar och 600 våtmarker omfattas idag av kalkningsåtgärder. Länets behov av kalkningsinsatser är fortsatt stora och idag åtgärdas avrinningsområden motsvarande 35 procent av länets yta. Under år 2020 var kalkningsverksamhetens mål för biologin uppnådda i 92 procent av längden vattendrag i länet.

Åtgärder

1. Öka kunskapen om konsekvenser av grot-uttag

SYFTE OCH MÅL

Målet är att aska återförs på större areal i länet.

Syftet är att öka kunskapen hos markägarna.

BAKGRUND

Grenar och toppar, grot, är ett så kallat tredje sortiment efter timmer och massaved. Enkelt uttryckt är grot de avverkningsrester som lämnas på hygget om man bara tar ut stamveden.

De senaste åren ha efterfrågan på biobränslen ökat, flis från grot är ett viktigt bränsle i värmekraftverk vilket innebär ett större uttag av grot än förr. När groten tas ut ur skogen i samband med slutavverkning minskar förrådet av näring och mineraler i marken. Det gör att träden växer sämre. Man riskerar också en försurning av avrinnande vatten.

Det finns många nya skogsägare som inte har så mycket kunskap om vad det blir för konsekvenser av ett grot-uttag och dess koppling till försurning. Vid grot-uttag så rekommenderar Skogsstyrelsen askåterföring. Detta är särskilt viktigt i vissa områden.

Skogsägare kan möta flera aktörer, till exempel virkesinköpare, inom skogsområdet. Det är då värdefullt om dessa aktörer informerar skogsägaren och lyfter fram konsekvenserna av ett grot-uttag samt vad man kan göra åt det.

GENOMFÖRANDE

- Skogsstyrelsen anordnar en träff under programperioden med skogliga aktörer (i deras roll som rådgivare) för att diskutera dessa frågor.
- Information om grot och konsekvenserna av grot-uttag sprids till markägare genom artiklar dels i Länsstyrelsens tidning Förvetet, minst två gånger under programperioden samt som bilagor i Skogsstyrelsens tidning Skogseko minst två gånger under programperioden.

ANSVARIGA AKTÖRER

Skogsstyrelsen (a och b), Länsstyrelsen (b)

EFFEKT OCH UPPFÖLJNING

Omfattande uttag av grot innebär en förlust av näringsämnen och ökad markförsurning genom förlust av baskatjoner. Den biologiska mångfalden riskerar också drabbas då många insekter och svampar lever av och ynglar i grot-materialet. Den kraftiga ökningen av grot-uttag för bränsle jämfört med den lilla areal som askåterförs innebär att utvecklingen inte är långsiktigt hållbar.

Genom att i ökad utsträckning lämna kvar grot i skogen ges förutsättningar för att minska kväveläckage och försurning av marken samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras.

År 2017 anmäldes grot-uttag på ca 4500 hektar i länet, medan aska endast återfördes på ca 2300 hektar. Det finns ingen information om dessa marker överensstämde men det finns alltså stora områden där grot-uttagets negativa försurningspåverkan inte motverkas av askåterföring.

Skogsstyrelsen:

Genomförd: Anordnat en träff och publicerat två artiklar

Genomförd till hälften: antingen en träff eller två artiklar är publicerad, alternativ en träff plus en artikel.

Påbörjad: En artikel är publicerad alternativt träffen är genomförd.

Länsstyrelsen:

Genomförd: Två artiklar är publicerade.

Genomförd till hälften: En artikel är publicerad.

Påbörjad: En artikel är påbörjad men är ännu inte publicerad.

BIDRAG TILL MILJÖKVALITETSMÅL OCH GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Åtgärden bidrar utöver Bara naturlig försurning också till Levande skogar, Ett rikt växt-och djurliv, Frisk luft och Begränsad klimatpåverkan. I relation till Agenda 2030 bidrar åtgärden framför allt till mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald.

MÅLKONFLIKTER

Begränsad klimatpåverkan – Åtgärden kan leda till ett minskat uttag av biobränslen, vilket kan vara negativt för Begränsad klimatpåverkan.

KOSTNAD OCH FINANSIERING

Arbetstid för framtagande av artiklar, ca 20 h, samt tid för att anordna och delta på träffen.

2. Policy om askåterföring

SYFTE OCH MÅL

Syftet är att få de kommunala energibolagen att i högre grad låta askan gå till återföring.

Målet är att mängden aska som återförs skogen ökar i länet.

BAKGRUND

Askåterföring innebär att askor från förbränning av biomassa återförs till produktionslandskapet. Aska från förbränning av trädbränslen har visat sig både ge en pH-förhöjning samtidigt som det tillför kalium, fosfor, bor och koppar, som tagits upp medan trädet växte. Återför man askan, ger man dessa ämnen tillbaks till skogen, och på så vis sluter man det ekologiska kretsloppet och bevarar skogen livskraftig. Skogsstyrelsen anser att i **sydligaste och sydvästra** Sverige bör alltid aska återföras när grot (grenar och toppar) tas ut vid förnygringsavverkning, även om uttaget motsvarar mindre än ett halvt ton aska per hektar.

Det finns idag ett stort intresse att sprida hos markägare och det är i första hand tillgången på aska som är det begränsande. Det är viktigt att få de som producerar askan att se till att det går till skogen och inte annat och att askan inte blir uppblandat av annat så att det är rent och kan spridas.

Lunds universitet har tagit fram en indikator som visar områden med störst risk för försurning orsakad av skogsbruket. Indikatoren [granskas](#) nu av SLU eftersom man anser att indikatoren kan överdriva riskerna.

GENOMFÖRANDE

Kommunala energibolag tar fram en policy att den aska de producerar (från skogsprodukter) ska återföras till skogsmark. Policyn ska även innehålla en målsättning om långsiktiga avtal med askmottagare för att få en långsiktighet för alla parter.

ANSVARIGA AKTÖRER

Kommunala energibolag

EFFEKT OCH UPPFÖLJNING

Miljöeffekt är minskad försurning i mark och därmed i vatten. Uttag av grot kan ge tillväxtnedsättningar av skogen, främst gran (förnygringsavverkning).

Denna effekt motverkas genom återförande av aska (näringsskompensation).

Skogen tar upp mer CO₂ om den växer bättre.

Genomförd: En policy är beslutad.

Genomförd till mer än hälften: Policyn är framtagen men är inte beslutad.

Påbörjad: Policyn är under framtagande.

BIDRAG TILL MILJÖKVALITETSMÅL OCH GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Åtgärden bidrar utöver Bara naturlig försurning också till Levande skogar, Ett rikt växt-och djurliv, Frisk luft och Begränsad klimatpåverkan. I relation till Agenda 2030 bidrar åtgärden framför allt till mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald.

KOSTNAD OCH FINANSIERING

Framtagande av policy sker inom ordinarie verksamhet.

Ingen övergödning

Det finns områden i Jönköpings län som har problem med övergödning. Övergödning orsakas av för höga halter av kväve och fosfor i mark eller vatten. De främsta orsakerna till övergödning i länet är punktkällor, enskilda avlopp, interngödning i övergödda sjöar samt jordbruk. Det pågår många åtgärder i länet för att minska övergödningen, till exempel rådgivning, tillsyn, anläggande av våtmarker och muddring av två internbelastade sjöar. Målet nås inte men utvecklingen är positiv tack vare betydelsefulla insatser under de senaste åren.

Stora mängder organiskt material eller hög belastning av näringsämnen till sjöar, vattendrag och kustvatten kan orsaka övergödning. Jönköpings län är ett inlandslän men även vår tillförsel av näringsämnen kan på sikt hamna i havet.

Nedan presenteras ett urval av miljökvalitetsmålets preciseringar och aktuell status för dessa i länet.

Påverkan på landmiljön

Även ekosystem på land kan påverkas när halterna av övergödande ämnen blir för höga. Mätningar inom miljöövervakningsprogrammet Krondropps nätet visar att kvävenedfallet under många år har överskridit den kritiska belastningsgräns som har satts för granskog i Sverige. Gränsen ligger på 5 kg kväve per hektar och år. Åtgärder för att minska luftutsläppen av gödande ämnen hanteras i åtgärdsprogrammen Minskad klimatpåverkan och Hälsans miljömål.

Tillstånd i sjöar, vattendrag och grundvatten

Medan Jönköpings län generellt inte har några stora problem med övergödning finns det specifika områden med en betydande problematik. Där beror det ofta på att flödena är relativt små i förhållande till utsläppen, detta på grund av länets belägenhet högt upp i vattensystemen. De främsta orsakerna till övergödning i länet är punktkällor, enskilda avlopp, interngödning i övergödda sjöar samt jordbruket. Det är inom dessa områden åtgärder behövs. Övergödning kan även påverka grundvatten.

Åtgärder

3. Regional samverkan kring jordbrukets arbete mot övergödning

SYFTE OCH MÅL

Syftet är att skapa förutsättningar för lyckat och effektivt åtgärdsarbete mot övergödning i jordbruket.

Målet är att anordna en årlig träff mellan Länsstyrelsen och LRF för att samverka kring åtgärdsarbetet mot övergödning i jordbruket.

BAKGRUND

Samverkan mellan organisationer och myndigheter ger förutsättningar för ett välgrundat och välförankrat åtgärdsarbete. Länsstyrelsen och markägarorganisationen LRF behöver ha ett bra samarbete för att nå framgång i det miljömålsarbete som är beroende av markägarnas intresse och insatser för att reducera påverkan på miljön från mark och verksamhet. Även Hushållningssällskapet är en viktig kanal för att nå ut med information och rådgivning om olika åtgärder, med möjligheter att behålla mer näring i marken och undvika onödigt höga utsläpp av näringsämnen till recipienter.

GENOMFÖRANDE

Minst en avstämning per år genomförs mellan Länsstyrelsen och LRF för att diskutera samverkan kring övergödningsfrågor och eventuella insatser. Även Hushållningssällskapet bjuds in. Även andra organisationer kan bjudas in om det bedöms lämpligt.

ANSVARIGA AKTÖRER

Länsstyrelsen*, LRF

EFFEKT OCH UPPFÖLJNING

Växtnäring kommer alltid att läcka, men vi kan påverka hur stort läckaget blir. Under 2014 fick haven ta emot 114 600 ton kväve och 3 340 ton fosfor från mark och mänsklig aktivitet i Sverige. Av de mänskligt påverkade utsläppen kom 42 procent av kvävet och 35 procent av fosfor från jordbruket.

Genom regional samverkan kraftsamlar länet för att minska näringsläckaget i så hög grad som möjligt. SLU konstaterar i sin [kontinuerliga miljöövervakning](#) att kväve- och fosforförluster minskar mest där flest åtgärder har satts in.

Länsstyrelsen och LRF:

Genomförd: En avstämning per år har hållits

Genomförd till mer än halvvägs: Några avstämningar har hållits

Påbörjad: Minst en avstämning har hållits

BIDRAG TILL MILJÖKVALITETSMÅL OCH GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Åtgärden bidrar utöver Ingen övergödning till Ett rikt odlingslandskap, Levande sjöar och vattendrag samt Begränsad klimatpåverkan. I relation till Agenda 2030 bidrar åtgärden framför allt till mål 14 Hav och marina resurser samt mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald.

KOSTNAD OCH FINANSIERING

Länsstyrelsens genomförande av åtgärden görs som en del i vattenförvaltningsarbetet.

Kostnaden bedöms låg då genomförandet endast kräver enstaka arbetstimmar.

4. Kunskapslyft för åtgärder mot övergödning i jordbruket

SYFTE OCH MÅL

Syftet med åtgärden är att fler konkreta åtgärder mot övergödning ska genomföras i jordbruket i länet.

Målet är att anordna en informations-/demo-/samverkansträff för markägare i respektive geografiskt område (4 st) som av Länsstyrelsen pekats ut som prioriterade i arbetet mot övergödning.

BAKGRUND

Länsstyrelsen har fyra avrinningsområden i länet som har pekats ut som särskilt viktiga för övergödningsåtgärder. Områdena är: Landsjön med Lyckåsån, Solgenån övre till Emån, Lillån Huskvarna – Nässjöån, Lillån Draven till Bolmen. I de här avrinningsområdena finns behov av att fler åtgärder mot övergödning genomförs inom jordbruksverksamheten.

Det finns många åtgärder som lantbrukare kan göra och som borde genomföras i högre grad. Genom att sprida goda exempel på åtgärder så kan genomförandet öka. Många åtgärder ger också fördelar för jordbrukaren genom till exempel mindre förlust av näringsämnen och bättre skördar.

Exempel på ämnen som kan tas upp vid träffar är information om att anlägga integrerade skyddszoner, sedimentfällor och skyddszoner, nyttor med och genomförande av dränering av jordbruksmark, skonsamt underhåll av diken och åar, återställande av våtmarker, eller användning av strukturkalk och biokol.

GENOMFÖRANDE

Länsstyrelsen, i samverkan med LRF, anordnar minst en träff under programperioden, för varje område som är utpekad av Länsstyrelsen.

Markägare i det aktuella området bjuds in, till exempel via lokal LRF-krets. Om det bedöms lämpligt kan inbjudan även gå till en bredare målgrupp. Ämnen som tas upp vid träffarna ska vara aktuella och relevanta för just det området som träffen huvudsakligen genomförs för, och vara av betydelse för att minska näringsläckage från jordbruket till ytvatten.

Genomförandet kan även ske i samverkan med vattenråden och eventuellt andra organisationer där det bedöms lämpligt.

Material från projektet Greppa näringen kan användas vid träffarna. Greppa näringen kan även bjuda in föreläsare eller liknande till träffarna.

ANSVARIGA AKTÖRER

Länsstyrelsen*, LRF

EFFEKT OCH UPPFÖLJNING

SLU konstaterar i sin [kontinuerliga miljöövervakning](#) att kväve- och fosforförluster minskar mest där flest åtgärder har satts in.

Genomförd: Minst en träff i varje område har genomförts.

Genomförd till mer än hälften: Två träffar har genomförts

Påbörjad: Planering för en träff har påbörjats.

BIDRAG TILL MILJÖKVALITETSMÅL OCH GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Åtgärden bidrar utöver Ingen övergödning till Ett rikt odlingslandskap, Levande sjöar och vattendrag samt Begränsad klimatpåverkan. I relation till Agenda 2030 bidrar åtgärden framför allt till mål 14 Hav och marina resurser samt mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald.

KOSTNAD OCH FINANSIERING

Länsstyrelsens genomförande av åtgärden görs som en del i vattenförvaltningsarbetet. Stöd kan även ges genom stödet till Lokala vattenvårdsåtgärder LOVA (Havs- och vattenmyndighetens (HaV:s) anslag Åtgärder för havs- och vattenmiljö (anslag 1:11)) och Greppa näringen.

5. Inventering och kvalitetssäkring av dagvattenanläggningar

SYFTE OCH MÅL

Målet är att kvalitetssäkra förvaltningen av kommunens dagvattenanläggningar.

Syftet är att dagvattenanläggningarna ska ha en god funktion under hela sin livslängd.

BAKGRUND

En dagvattenanläggning skapas för att rena, fördröja och/eller styra och avleda dagvattnet ner mot en recipient (sjö, vattendrag, dike, mark etcetera). Dammar, sedimentationsbassänger, anlagda våtmarker, anlagda diken, översvåmningsytor och oljeavskiljare är exempel på dagvattenanläggningar. Ibland består en dagvattenanläggning av en kombination av olika typer av anläggningar. Det är viktigt att befintliga dagvattenanläggningar sköts så att de kan uppfylla sitt syfte.

Dagvattenlösningar finns i många former och de har olika skötselbehov. Ofta ingår både tekniska och gröna delar i anläggningen. Genom att inventera vilka dagvattenanläggningar som finns i kommunen, fördela ansvar och ta fram skötselrutiner, kan anläggningarnas funktion säkerställas på lång sikt.

Funktionskontroll handlar om att se till att anläggningen fungerar som den ska, både gällande halter och flöden. Det kan till exempel handla om provtagning av sediment. Det är även viktigt att information om genomförda aktiviteter dokumenteras.

I åtgärden avses dagvattenbehandlingsanläggningar och inte ledningsnätet.

GENOMFÖRANDE

- a) Alla kommuner inventerar sina dagvattenbehandlingsanläggningar och fördelar ansvaret, så att det tydligt framgår vem som ansvarar för skötseln och kontrollen av anläggningen.
- b) En plan för skötsel och kontroll upprättas för varje typ av anläggning.
- c) En utvecklingsplan för anläggningen tas fram. Hur ska/ kan befintliga anläggningar kunna förbättras?
- d) Information om hur man kan ta del av hur dagvattensystemet ser ut, sprids i GIS till berörda förvaltningar. Skiktet ska innehålla länkar till relevanta dokument. Detta är viktigt kunskap i till exempel planeringsfrågor.

ANSVARIGA AKTÖRER

Kommunerna

EFFEKT OCH UPPFÖLJNING

Urban markanvändning, där dagvatten ingår, beräknas stå för upp till 15 procent av den antropogena fosforbelastningen i länets vattenförekomster. Effektivare rening av dagvatten skulle minska denna tillförsel. Dagvatten är även en viktig källa till föroreningar. En bättre skötsel och kontroll av kommunens dagvattenanläggningar är även positivt ur klimatanpassningssynpunkt. Då klimatförändringen medför fler och större skyfall, har dagvattenanläggningen en viktig fördröjande funktion. Den funktionen behöver upprätthållas för att kunna minska konsekvensen av skyfallet på den bebyggda miljön.

Genomförd: a-d genomförda.

Genomförd till mer än Hälften: Klar med inventeringen och hälften av anläggningarna har egenkontrollprogram och utvecklingsplaner

Påbörjad: Inventering påbörjad.

BIDRAG TILL MILJÖKVALITETSMÅL OCH GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Åtgärden bidrar utöver Ingen övergödning till Giftfri miljö och Levande sjöar och vattendrag.

I relation till Agenda 2030 bidrar åtgärden framför allt till mål 6 Rent vatten och sanitet för alla och kan även ha en positiv inverkan på mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald.

KOSTNAD OCH FINANSIERING

Arbetstid. Finansiering inom ordinarie budget.

6. Spridning av goda exempel för dagvattenlösningar

SYFTE OCH MÅL

Syftet är att sprida kunskap och ge inspiration till hur man kan utforma dagvattenlösningar som både uppfyller målet med sin funktion och även klarar konsekvenserna av ett förändrat klimat. Målet är att ta fram en digital lösning för spridning av goda regionala exempel som länets kommuner bidrar till.

BAKGRUND

För att anpassa dagvattenhanteringen till ett förändrat klimat kommer det bli allt vanligare med naturbaserade lösningar. Med en ny plattform för att inspirera och sprida kunskap om nya dagvattenlösningar kan vi enkelt dela med oss av erfarenheter om dagvattenlösningar och i vilket sammanhang de kan passa in.

Det kan vara en bredd på goda och lärorika exempel. Det kan vara gott exempel på olika sätt: tex för föroreningsavskiljning, klimatanpassning, biologisk mångfald, översvämning, hur allmänheten upplever lösningen med mera. Även mindre bra exempel kan vara lärorika.

Intressanta exempel behöver inte samlas i ett webbdokument utan skulle kunna visas i en webbkarta. Genom ett formulär med kopplat GIS-skikt, där alla kan mata in uppgifter om exempel inklusive bilder, som när det sparats visas som punkt i kartan. Man kan ta fram symbologi för olika typer och göra det möjligt att filtrera på olika data.

Nationellt finns det goda exempel samlat på till exempel Klimatanpassningsportalen³, VA-guiden (Anläggningswiki)⁴.

GENOMFÖRANDE

- a) Länsstyrelsen tar fram en digital lösning, gärna med kartfunktion, med olika exempel på dagvattenlösningar i länet. Kommunerna bidrar kontinuerligt med exempel och indata, och anger till exempel inom vilken aspekt det är ett gott exempel (översvämning, rening etc). Inför lansering så ges kommunerna möjlighet att lämna synpunkter samt diskutera vad som är ett gott exempel.
- b) Länsstyrelsen arrangerar återkommande inspirationsträffar om dagvatten. Upplägg kan till exempel vara studiebesök, klassisk föreläsning eller digitalt samtal i anslutning till nationell utbildning/ föreläsning. Exempel på ämne kan vara kvalitetssäkring av anläggningar enligt åtgärd 2.

³ [Exempel på klimatanpassning | Klimatanpassning.se](#)

⁴ [Anläggningswiki | VA-guiden \(vaguiden.se\)](#)

ANSVARIGA AKTÖRER

Länsstyrelsen (a, b) Kommunerna (a)

EFFEKT OCH UPPFÖLJNING

Antalet goda exempel som läggs in i karttjänsten. Antalet genomförda dagvattenträffar.

Kommunerna:

Genomförd: Kommunen har lagt in/ bidragit med minst tre av sina mest intressanta dagvattenlösningar i den digitala lösningen och ser över minst en gång om året om den kan kompletteras.

Genomförd till mer än hälften: Kommunen har börjat använda verktyget.

Påbörjad: Kommunen har valt ut vilka lösningar som ska lyftas fram.

Länsstyrelsen:

Genomförd: Den digitala lösningen är framtagen och minst en årlig inspirationsträff har genomförts.

Genomförd till mer än hälften: En årlig inspirationsträff är genomförd men den digitala lösningen är inte färdigställd.

Påbörjad:**BIDRAG TILL MILJÖKVALITETSMÅL OCH GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING**

Åtgärden bidrar utöver Ingen övergödning till Levande sjöar och vattendrag. I relation till Agenda 2030 bidrar åtgärden framför allt till mål 6 Rent vatten och sanitet för alla samt mål 13 Bekämpa klimatförändringarna.

KOSTNAD OCH FINANSIERING

Genom att använda Länsstyrelsens onlinebaserade GIS-tjänster kan kostnaden hållas nere. Finansiering för de exempel som kan läggas in kan till exempel LOVA användas.

7. Länsgemensam uppströmsgrupp

SYFTE OCH MÅL

Målet med åtgärden är att länets kommuner ska samverka i uppströmsfrågor för att uppnå ett mer strukturerat och effektivt uppströmsarbete.

Syftet är gemensamma projekt som driver arbetet framåt i länet och ett ökat utbyte av erfarenheter mellan kommunerna. Syftet på sikt är att minska risken att oönskade ämnen når recipienten.

BAKGRUND

Uppströmsarbete – det vill säga arbetet med att förhindra att oönskade ämnen når vårt avloppsvatten – är viktigt för att uppnå vattnets miljömål. För att förhindra att miljögifter och skräp från hushåll och industrier når avloppsvattnet krävs ett strukturerat och gediget uppströmsarbete.

Oftast är det endast ett fåtal personer i varje kommun som arbetar med dessa frågor och arbetet kan därför upplevas ensamt och svårarbetat. Det finns behov av ett nätverk inom länet där personal från olika kommuner kan diskutera uppströmsfrågor, dela erfarenheter och inspirera varandra. Många gånger står olika kommuner inför samma uppströmsutmaningar, och att samarbeta i frågorna blir effektivare och kan leda till ett bättre resultat.

GENOMFÖRANDE

En uppströmsgrupp inom länet med representanter från varje kommun samt representant från Länsstyrelsen bildas. Deltagare i gruppen ska komma ifrån VA-sidan. Uppströmsgruppen träffas två gånger per år (en gång i början av året, och en gång på hösten) för att dela erfarenheter i uppströmsfrågor samt diskutera gemensamma projekt som kan genomföras. Förslag på gemensamma projekt som kan diskuteras samt genomföras under uppströmsgruppsträffarna är:

- Gemensamma informationskampanjer riktade till allmänhet och/eller industri
- Gemensam information och riktlinjer om fettavskiljare/oljeavskiljare
- Implementering och eventuell revidering av de länsgemensamma riktlinjerna till ansluten industri
- Gemensam utbildning/studiebesök

Under årets första uppströmsträff diskuteras vilka gemensamma projekt som kommunerna vill genomföra under året och en plan för arbetet tas fram.

Representant från Länsstyrelsen samordnar gruppen och tar fram dagordning. De olika kommunerna turas om att vara värd för träffarna.

Nätverket kan användas för genomförandet av åtgärden om samverkan kring läkemedelsrester.

ANSVARIGA AKTÖRER

Länsstyrelsen*, kommunerna

EFFEKT OCH UPPFÖLJNING

Rening av avloppsvatten är en förutsättning för friskt vatten i sjöar och vattendrag. Att förhindra att det uppkommer störningar på reningen är viktigt förebyggande arbete.

Genomförandegrad och vilka aktiviteter/ projekt som gruppen initierar kan följas upp i åtgärdswebben.

Genomförd: Nätverket har beslutat om en gemensam aktivitet eller projekt.

Genomförd till mer än hälften: Nätverket är igång och har återkommande träffar.

Påbörjad: Nätverket har en inplanerad träff.

BIDRAG TILL MILJÖKVALITETSMÅL OCH GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Åtgärden bidrar utöver Ingen övergödning till Giftfri miljö. I relation till Agenda 2030 bidrar åtgärden framför allt till mål 6 Rent vatten och sanitet för alla.

KOSTNAD OCH FINANSIERING

Endast arbetstid, cirka 8 timmar per år och deltagare, för att medverka i nätverket. Beroende på omfattning av de gemensamma projekten krävs mer resurser som finansieras av VA-huvudmannen i varje kommun.

8. Länsgemensamt nätverk för teknik- och processfrågor på avloppsreningsverk

SYFTE OCH MÅL

Målet med åtgärden är att länets kommuner ska samverka i teknik- och processfrågor som berör avloppsrening.

Syftet är på sikt en bättre rening av avloppsvatten.

BAKGRUND

Oftast är det endast ett fåtal personer i varje kommun som arbetar med teknik- och processfrågor på avloppsreningsverken. Ibland kan det bli svårt att hinna med omvärldsbevakning och uppdatera sig på ny teknik. Det finns behov av ett nätverk inom länet där personal från olika avloppsreningsverk kan diskutera drift-, process- och teknikfrågor som berör avloppsrening samt dela erfarenheter. På så sätt kan kunskap höjas och möjliga samarbetsprojekt upptäckas.

GENOMFÖRANDE

Ett nätverk med representanter från samtliga avloppsreningsverk i kommunen samt Länsstyrelsen skapas. Exempel på befattningar som kan ingå i nätverket är drifttekniker och processingenjörer. Gruppen träffas två gånger per år, en gång på våren och en gång på hösten. De olika kommunerna turas om att vara värd för träffarna. Under träffen görs först ett studiebesök på värdkommunens avloppsreningsverk. Därefter finns möjligheter att dela erfarenheter samt diskutera gemensamma projekt/förstudier. Eventuellt kan en extern part/utbildare bjudas in till träffarna för att informera om en teknik- eller processlösning.

ANSVARIGA AKTÖRER

Kommunerna. En ansvarig koordinator bland medlemmarna utses.

EFFEKT OCH UPPFÖLJNING

Rening av avloppsvatten är en förutsättning för friskt vatten i sjöar och vattendrag. Att förhindra att det uppkommer störningar på reningen är viktigt förebyggande arbete.

Genomförd: Nätverket är igång och har genomfört minst två träffar under året (föregående år).

Genomförd till mer än hälften: Nätverket har en inplanerad träff.

Påbörjad: Inbjudan till nätverket har gått ut.

BIDRAG TILL MILJÖKVALITETSMÅL OCH GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Åtgärden bidrar utöver Ingen övergödning till Levande sjöar och vattendrag samt Giftfri miljö.

I relation till Agenda 2030 bidrar åtgärden framför allt till mål 6 Rent vatten och sanitet för alla.

KOSTNAD OCH FINANSIERING

Endast arbetstid, cirka 8 timmar per år och deltagare, för att medverka i nätverket.

9. Systematiskt arbete med felkoppling spillvatten

SYFTE OCH MÅL

Syftet är att minska risken för bräddningar och översvämningar samt utsläpp av orenat spillvatten.

Målet är att kommunerna systematiskt ska jobba med felkopplingar.

BAKGRUND

Felkopplingar kan uppkomma i ledningsnätet och leder då till bland annat risk för översvämning och utsläpp av ämnen som skulle ha renats bort. Vanligast är att dagvatten leds fel genom att stuprör och dagvattenbrunnar anslutits till spillvattennätet istället för till dagvattennätet. Det leder till att vid skyfall ökar risken för översvämningar och bräddningar. Med ett förändrat klimat blir denna risk allt större.

Felkopplingar kan även ske åt andra hållet, att avloppsledningar felaktigt kopplas in på dagvattennätet, vilket i så fall leder till att avloppsvatten leds ut orenat till recipienter. Det kan leda till höga halter av bakterier och fosfor i recipienten.

Ibland sker felkopplingarna inne på fastigheter, då är det fastighetsägaren som måste åtgärda problemet.

GENOMFÖRANDE

Kommunen ska systematiskt arbeta med att eftersöka felkopplingar i ledningsnätet. Detta genom att:

- a) Ta fram en målsättning och en prioritering av områden som ska åtgärdas under programperioden.
- b) Genomför inventering av områdena i den ordning och hastighet beroende på målsättning.
- c) Åtgärda/ få fastighetsägaren att åtgärda felkopplingen.

ANSVARIGA AKTÖRER

Kommunerna

EFFEKT OCH UPPFÖLJNING

Bräddningar och läckage av avloppsvatten från trasiga eller felkopplade ledningar kan lokalt leda till stor negativ effekt på ekosystem i sjöar och vattendrag.

Genomförd: Inventeringarna enligt målsättning är genomförda och åtgärder påbörjade.

Genomförd till mer än hälften: Inventeringarna är påbörjade.

Påbörjad: En målsättning och prioritering är framtagen.

BIDRAG TILL MILJÖKVALITETSMÅL OCH GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Åtgärden bidrar utöver Ingen övergödning också till Giftfri miljö och Levande sjöar och vattendrag. I relation till Agenda 2030 bidrar åtgärden framför allt till mål 6 Rent vatten och sanitet för alla samt mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald. Åtgärden bidrar även till klimatanpassning och möjligheterna att uppnå miljö kvalitetsnormerna i vattenförvaltning.

KOSTNAD OCH FINANSIERING

Kostnaden beror på den målsättning som kommunen beslutar om.

10. Arbetsgrupp för riktlinjer för dagvatten

SYFTE OCH MÅL

Målet är få fram ett förslag på gemensamma riktlinjer i länet avseende föroreningar i dagvatten.

Syftet är att få en övergripande samsyn i länet för när ett dagvatten bidrar med mer föroreningar än vad recipienten klarar av och på sikt en minskad belastning av föroreningar i dagvattennätet.

BAKGRUND

Flera kommuner i Sverige har tagit fram riktlinjer och riktvärden för olika föroreningar i dagvatten, som vägledning vid tillsyn. [Göteborg](#) och [Stockholm](#) är två exempel. De är framtagna för att vara generella och ska kunna appliceras på utsläpp även från mindre verksamheter, tillfälliga utsläpp och utsläpp av vatten till de känsligaste vattendragen. Utgångsläget är att riktvärdena ska tillämpas vid bedömning av såväl tillfälliga som kontinuerliga utsläpp av förorenat vatten till dagvattensystem och vattendrag i kommunen oavsett recipientförhållanden.

Det finns en efterfråga att ta fram gemensamma riktlinjer i länet som kan användas av kommunerna. Riktlinjerna skulle kunna handla om värden som inte får överskridas **eller** värden som ska/kan anses vara normala för olika typområden. Avvikande från riktlinjerna ska leda till att kommunen reagerar och undersöker källa och påverkan.

Miljösamverkan Sverige ska, under 2022, genomföra ett projekt om dagvatten och miljöfarliga verksamheter. Materialet som tas fram i projektet kan användas som underlag till riktlinjerna.

GENOMFÖRANDE

Länsstyrelsen och kommunerna tillsätter en arbetsgrupp med uppgift att ta fram länsgemensamma riktlinjer kring föroreningar i dagvattennätet. Riktlinjerna kan sedan fastställas av respektive kommun (det ingår dock inte i åtgärden).

Både VA och miljöförvaltningssidan bör ingå i arbetsgruppen.

ANSVARIGA AKTÖRER

Länsstyrelsen*, kommunerna

EFFEKT OCH UPPFÖLJNING

Dagvatten är en betydande spridningsväg till recipienter för vissa föroreningar.

Länsstyrelsen och kommunerna

Genomförd: Arbetsgruppen har tagit fram ett förslag som är skickat till kommunerna för fastställande.

Genomförd till mer än Hälften: Gruppen har haft minst två möten men har inte kommit fram med ett förslag än.

Påbörjad: Gruppen är tillsatt.

BIDRAG TILL MILJÖKVALITETSMÅL OCH GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Åtgärden bidrar utöver Giftfri miljö även till **Levande sjöar och vattendrag** samt Ingen övergödning. I relation till Agenda 2030 bidrar åtgärden framför allt till mål 6 Rent vatten och sanitet för alla.

KOSTNAD OCH FINANSIERING

Arbetstid för att delta i gruppen, ca 15-20 h/ deltagare, men kan variera beroende på gruppens ambition.

Levande sjöar och vattendrag

Levande sjöar och vattendrag är ett samlingsmål för miljö kvalitetsmålen med koppling till vatten. För att målet ska uppnås behövs även Ingen övergödning och Bara naturlig försurning vara uppnådda.

I Jönköpings län genomförs omfattande insatser inom miljömålet. Det sker bland annat i form av restaureringar och områdesskydd. Processerna för att återställa och skydda värdefull natur är komplexa, kräver mycket resurser och tar lång tid. Även andra typer av åtgärder krävs och genomförs i länet som till exempel tillsynsinsatser och information till allmänhet, markägare och entreprenörer. Trots alla insatser nås inte målet. Allt för få sjöar och vattendrag uppnår god ekologisk och kemisk status. Den främsta orsaken är fysisk påverkan i form av rensning, kanalisering, rätning, markavvattning, kulvertering, sjösänkning, dammbyggnad och flödesreglering. Försurning och övergödning är också viktiga orsaker till att god status inte uppnås. Miljögifter påverkar tillståndet i sjöar och vattendrag negativt. Problemen med invasiva främmande arter har ökat de senaste åren och klimatförändringarna kan bidra till att problemen ökar ytterligare.

Nedan presenteras ett urval av miljö kvalitetsmålets preciseringar och aktuell status för dessa i länet.

God ekologisk och kemisk status

Under 2020 sattes förslag till nya miljö kvalitetsnormer för sjöar och vattendrag. Resultatet från statusklassningen från 2019 visar att 75% av vattenförekomsterna inte når god status och därmed har ett åtgärdsbehov. Resultatet visar på en försämring jämfört med den tidigare klassningen. En anledning är förändringar i bedömningsgrunderna och nya vägledning för hur klassningen ska göras. För kemisk status är det cirka 6% som inte når god status.

Fysisk påverkan

Fysisk påverkan i vattenmiljön är fortfarande den främsta orsaken till att sjöar och vattendrag inte uppnår god status. Aktiviteter som rensning, kanalisering, rätning, markavvattning, kulvertering, sjösänkning, dammbyggnad och flödesreglering orsakar fysisk påverkan. Vattenkraftverk skapar fysiska barriärer och vandringshinder som innebär att hydrologin i vattensystemet påverkas, och att uppströms förflyttning och nedströms transport begränsas eller förhindras.

Grön infrastruktur är ekologiskt funktionella nätverk av livsmiljöer och strukturer, naturområden samt anlagda element som utformas, brukas och förvaltas på ett sätt som gör det möjligt att bevara biologisk mångfald och ekosystemtjänster i landskapet. Vägar, vägtrummor och vägbankar utgör väsentliga vandringshinder i den gröna infrastrukturen för fisk och andra vattenlevande djur.

Främmande arter

Antalet främmande arter i Sverige ökar varje år. Det finns ett drygt hundratal främmande arter i våra hav, sjöar och vattendrag och av dessa räknas cirka 40 som invasiva i sötvattensmiljöer.

I Jönköpings län finns för närvarande fem av de EU-listade invasiva främmande arterna etablerade, däribland gul skunkkalla och signalkräfta. Åtgärder har påbörjats men mycket återstår. Vattenpest och sjögull är inte med på EU-listan men bedöms orsaka problem i länet. Vattenpest är allmänt förekommande i länets sjöar och smal vattenpest har påträffats på ett par lokaler.

Åtgärder

11. Information om natur- och kulturvärden i vatten genom vattendragsvandringar

SYFTE OCH MÅL

Syftet är att få markägare mer intresserade av att genomföra åtgärder samt att öka intresset för vattenfrågor hos specifika grupper av allmänheten.

Målet är att genomföra tio vattendragsvandringar.

BAKGRUND

Vattendragsvandringar genomförs ofta inför åtgärder men kan även genomföras för att öka intresset hos allmänheten. Vid vattendragsvandringar brukar man ha olika stationer till exempel kantzoner, kulturmiljö, återställning efter fysisk påverkan samt information om bland annat vattenförvaltning och kalkning. Även klimatförändringarnas effekter, hur påverkas den här platsen av en översvämning eller torka, är en viktig fråga att lyfta. Vandringen är ofta starten på en dialog med markägare och olika intressenter. Det kan även vara idé att genomföra vandringar i områden där det idag inte planeras för konkreta åtgärder, om markägare får ökat intresse så kan det leda till att de själva tar initiativ till att genomföra åtgärder.

Vandringarna kan kompletteras med innepass med föreläsningar för inbjudna personer och sedan en vattendragsvandring där även allmänheten inbjuds.

På en del håll i länet finns det färdiga slingor eller särskilt lämpliga områden, som till exempel demonstrationsområdet Lövhult, i Nässjö kommun som kan användas.

Inom ramen för EU-projektet GRIP on Life har flera vattendragsvandringar genomförts i länet.

GENOMFÖRANDE

Länsstyrelsen tillsammans med berörd kommun ska under programperioden, 2023 till och med 2027, genomföra minst tio vattendragsvandringar i länet. Dessa kan ske i samarbete med Södra och intresserade kommuner.

ANSVARIGA AKTÖRER

Länsstyrelsen

EFFEKT OCH UPPFÖLJNING

Effekten av att informera markägare och allmänhet handlar om ökad medvetenhet och en mer positiv inställning till naturvårdsinsatser. För att konkreta åtgärder i sjöar och vatten ska kunna genomföras behövs markägarens tillstånd och engagemang.

Genomförd: Tio vattendragsvandringar är genomförda.

Genomförd till mer än hälften: Sex vattendragsvandringar är genomförda.

Påbörjad: En vattendragsvandring är genomförd.

BIDRAG TILL MILJÖKVALITETSMÅL OCH GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Åtgärden bidrar utöver Levande sjöar och vattendrag till Ingen övergödning. I relation till Agenda 2030 bidrar åtgärden framför allt till mål 6 Rent vatten och sanitet för alla samt mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald.

KOSTNAD OCH FINANSIERING

Åtgärden kan delvis finansieras av projektet GRIP on LIFE.

12.Utbildning för naturbruksskolor

SYFTE OCH MÅL

Syftet är att väcka intresset hos eleverna för vattnets roll i landskapet samt öka förtroendet och samverkan med myndigheter, till exempel Länsstyrelsen.

Målet är att Länsstyrelsen besöker två av länets gymnasieskolor

BAKGRUND

I länet finns två naturbruksskolor, Tenhult och Stora Segerstad. Även andra skolor i länet kan ha utbildningar med inriktning mot brukande av skog och mark. Flera av eleverna på dessa skolor kommer i framtiden att jobba med jord- och skogsbruk i länet. Det är därför viktigt att de tidigt får upp ett intresse för livet i vatten och vattenvård.

Inom ramen för projektet GRIP har naturbruksskolorna besökts, det finns alltså upparbetade kanaler. På besöken inom projektet har både Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen deltagit.

GENOMFÖRANDE

Länsstyrelsen besöker två av länets gymnasieskolor och utbildar både lärare och elever, minst en gång per år. Det görs redan idag inom projektet GRIP som pågår till juni 2025 men ska även fortsätta därefter.

ANSVARIGA AKTÖRER

Länsstyrelsen*, Regionen (som ägare av naturbruksskolorna)

EFFEKT OCH UPPFÖLJNING

Flera företag inom jord- och skogsbruk står inför generationsskiften. Genom att tidigt lyfta in vattnets roll i landskapet genom besök i skolor ges framtidens företagare förutsättningar att integrera vattenperspektivet i sina verksamheter.

Genomförd: Två skolor har besökts under året.

Genomförd till mer än hälften: En skola har besökts.

Påbörjad:

BIDRAG TILL MILJÖKVALITETSMÅL OCH GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Åtgärden bidrar utöver Levande sjöar och vattendrag till Ingen övergödning. I relation till Agenda 2030 bidrar åtgärden framför allt till mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald.

KOSTNAD OCH FINANSIERING

Finansieras inom projektet GRIP fram till 2025. Erfarenheter och upplägg som har erhållits genom projektet kan användas för insatserna efter.

Arbetstid ca 24 h per år men varierar beroende på antalet deltagare från Länsstyrelsen.

13. Miljöhänsyn i skogsbruket och funktionella kantzoner

SYFTE OCH MÅL

Syftet är att anordna träffar med skogsägare där Skogsstyrelsen, Länsstyrelsen och Södra deltar gemensamt.

Målet är att öka miljöhänsynen i skogsbruket i länet.

BAKGRUND

Gränsen mellan mark och ett vattendrag kallas för kantzon. Kantzonen är viktig för hur vattendraget mår och kan utformas så att det blir särskilt gynnsamt för livet i vattendraget. Hur kantzonen utmed ett vattendrag är utformad påverkar till exempel erosion, vattnets temperatur genom beskuggning, och pH-värde samt hur mycket föroreningar som rinner ut i vattnet - faktorer som har betydelse för hur växter och djur i och omkring vattendraget mår. En kantzon kallas funktionell om den bidrar till en bra livsmiljö.

Skogsbruket kan påverka sjöar och vattendrag negativt om man inte visar hänsyn. Med god planering och enkla åtgärder går det minska eller förhindra påverkan. Skogsnäringen har tagit fram [målbilder](#) för god miljöhänsyn i skogsbruket. Flera av dem berör vatten. En [mål-bild](#) handlar om kantzoner. Det finns även målbilder som handlar om ”körning i skogsmark”, ”överfart över vattendrag vid terrängkörning” samt ”dikesrensning och skyddsdikning”.

Utvärdering av målbilder pågår just nu för att se om de behöver justeras och för att se hur de har använts.

Inom projektet GRIP on LIFE har man tagit fram demonstrationsområden som kan användas för att informera om det som ingår i målbilderna. Funktionella kantzoner är huvudpunkten för demonstrationsområdena.

I länet så finns ett demonstrationsområde i Svanån, i sydvästra delen av länet.

GENOMFÖRANDE

Skogsstyrelsen anordnar minst två träffar för skogsägare vid demonstrationsområdena, under programperioden. Även Länsstyrelsen och Södra deltar vid dessa träffar där information från målbilderna diskuteras.

ANSVARIGA AKTÖRER

Skogsstyrelsen*, Länsstyrelsen och Södra

EFFEKT OCH UPPFÖLJNING

I skogslandskapet finns olika vattenmiljöer. Tillämpningen av miljöhänsyn har stor betydelse för den biologiska mångfalden och rätt utformad och på rätt plats är den ett mycket viktigt komplement till olika skyddsformer. För flera arter är god miljöhänsyn en förutsättning för att de ska kunna fortleva i beståndet efter avverkning.

Genomförd: Två träffar är genomförda.

Genomförd till mer än hälften: En träff är genomförd.

BIDRAG TILL MILJÖKVALITETSMÅL OCH GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Åtgärden bidrar utöver Levande sjöar och vattendrag också till Levande skogar och Ett rikt växt- och djurliv. I relation till Agenda 2030 bidrar åtgärden framför allt till mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald.

KOSTNAD OCH FINANSIERING

Kostnaden bedöms låg då genomförandet endast kräver ett fåtal arbetstimmar.

14. Samverkan kring Skogsstyrelsens återvätningsprojekt/ Hydrologisk restaurering

SYFTE OCH MÅL

Öka antalet våtmarker i skogen

BAKGRUND

Återvätning innebär att grundvattennivån på en plats höjs för att minska utsläppet av växthusgaser. Återvätning kan även bidra till att öka landskapets vattenhållande förmåga och minskar därmed översvämningsrisk. Skogsstyrelsen bedriver under åren 2021-2023 ett projekt för att återväta utdikade våtmarker. Syftet är främst att minska kolavgången men projektet kan även ha en viss positiv effekt på biologisk mångfald. Det är en specifik typ av marker som kommer att prioriteras, där det inte har gått jättemycket kolavgång än. Det är viktigt att de som inte får något stöd inom ramen för projektet kan hänvisas till andra stöd och möjligheter till finansiering.

Länsstyrelsen har tagit fram på att ta fram en checklista för våtmarker olika stöd, vad de syftar till, ansökningen går till osv.

Länsstyrelsernas samverkansorganisation RUS sammanställer regelbundet olika stödmöjligheter och publicerar materialet på sin hemsida www.rus.se.

Även Havs- och vattenmyndigheten har sammanställt olika bidrag på sin hemsida, dels [bi-drag](#) de själva administrerar men även från [andra](#) organisationer.

GENOMFÖRANDE

Skogsstyrelsen bjuder in Länsstyrelsen till att delta i Skogsstyrelsens projekt om återvätning. Detta genom deltagande på minst en inspirationsvandring i prioriterade områden där goda exempel visas upp.

ANSVARIGA AKTÖRER

Skogsstyrelsen*, Länsstyrelsen

EFFEKT OCH UPPFÖLJNING

Under det senaste seklet har nästan en fjärdedel av den ursprungliga våtmarksarealen har försvunnit. Dränerade våtmarker läcker idag 10,4 miljoner ton koldioxidekvivalenter per år. En åtgärd som relativt snabbt kan bidra till att minska dessa utsläpp är återvätning.

Skogsstyrelsen

Genomförd: Länsstyrelsen har bjudits in till minst en träff inom återvätningsprojektet.

Genomförd till mer än hälften:

Påbörjad:

Länsstyrelsen

Genomförd: Länsstyrelsen har deltagit på minst en träff inom återvätningsprojektet.

Genomförd till mer än hälften:

Påbörjad:

BIDRAG TILL MILJÖKVALITETSMÅL OCH GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Åtgärden bidrar utöver Levande sjöar och vattendrag också till Myllrande våtmarker, Levande skogar samt Ett rikt växt- och djurliv. I relation till Agenda 2030 bidrar åtgärden framför allt till mål 13 Bekämpa klimatförändringarna samt mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald.

KOSTNAD OCH FINANSIERING

Arbets tid för deltagande på träffen.

15. Vidareutveckla den regionala strategin för bevarande av värdefulla vatten

SYFTE OCH MÅL

Syftet är att bevara värdefulla vattendrag genom att skapa ekologiskt funktionella kantzoner. Fler och bättre kantzoner bidrar till grön infrastruktur för både limniska och landlevande arter

Målet är att utveckla metoden och fastställa den.

BAKGRUND

Strategin för långsiktigt bevarande av värdefulla vattendrag är ett försök att hitta en effektiv modell och ett arbetssätt för att kunna bevara de mest värdefulla vattendragen i länet långsiktigt, enligt miljömålet Levande sjöar och vattendrag. Strategin försöker ta tillvara styrkan det innebär att många markägare tillsammans berörs av och behöver vara delaktiga i bevarandet av vattendragen. Samtidigt är detta i sig en stor utmaning i bevarandearbetet. Strategin kan användas fullt ut i jord- och skogsbruksmark. Fokus i strategin för bevarande av vattendragen ligger på att skapa ekologiskt funktionella kantzoner utmed vattendragen i sin helhet. I strategin föreslås en modell där utgångspunkten är att en detaljerad "Blå" (vatteninriktad) planläggning görs av kantzonerna med syfte att beskriva själva zonen i omfång och hur den ska skötas på kort och lång sikt för att vara ekologiskt funktionell för vattendraget. Avgörande för framgång är att nödvändig skötsel verkligen utförs. I strategin är

utgångspunkten att ansvaret är gemensamt. Markägaren har ett stort ansvar och kan också välja att axla det i den omfattning som denne bedömer möjligt medan Länsstyrelsen stöttar upp där så krävs. Genomförandet är tänkt att ske i samarbete med markägarorganisationer och andra intressenter.

Metoden som beskrivs i sin helhet i strategin omfattar följande fem steg:

1. Vattendragsvandring – samarbete med markägarorganisation/er. Viktigt med hög detalj-
arandel av markägare
2. Blå planläggning
3. Naturvårdsavtal erbjuds till samtliga fastighetsägare (om skötselåtgärder listats i Blå pla-
nen)
4. Markägare väljer i samråd med länsstyrelsen förvaltningsform, med eller utan ersättning
5. Uppföljning och utveckling

Metoden kommer att tillgängliggöras när den är fastställd.

I två vattendrag i länet har arbete enligt metoden påbörjats.

GENOMFÖRANDE

Den metod som har tagits fram i strategin ska tillämpas vid minst två vattendrag i länet under programperioden.

ANSVARIGA AKTÖRER

Länsstyrelsen

EFFEKT OCH UPPFÖLJNING

Genom att skapa ekologiskt funktionella kantzoner kan värdefulla vattendrag bevaras.

Genomförd: I båda vattendragen ska steg 1-5 i metoden vara genomförda.

Genomförd till mer än hälften: För båda vattendragen ska steg 1-4 i metoden vara genomförda.

Påbörjad: I ett av vattendragen ska steg 1-5 vara genomfört och i det andra vattendraget minst steg 1-2 genomfört.

BIDRAG TILL MILJÖKVALITETSMÅL OCH GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Åtgärden bidrar utöver Levande sjöar och vattendrag också till Ett rikt växt-och djurliv. I relation till Agenda 2030 bidrar åtgärden framför allt till mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald.

KOSTNAD OCH FINANSIERING

Finansiering genom ordinarie verksamhet.

16. Samverkan mellan olika aktörer kring vandringshinder

SYFTE OCH MÅL

Målet är att förbättra kommunikation mellan Länsstyrelsen, kommunerna och Trafikverket för att få till en bättre prioritering, samordning med resurser och kunna genomföra en långsiktig planering gällande arbetet med vandringshinder.

Syftet att öka sannolikheten för att det är de viktigaste åtgärderna, med störst miljönytta, som faktiskt genomförs i länet.

BAKGRUND

Vandringshinder i vattendrag är hinder som stänger olika djurarter ute från deras naturliga livs-, lek- och uppväxtområden. Detta orsakar problem för djuren då de är beroende av att kunna vandra fritt för att förbättra sin chans att överleva och reproducera sig. Vandringshinder är på så vis ett hot mot djurarters fortlevnad och därmed den biologiska mångfalden. Vandringshinder kan utgöras av broar, dammar och felkonstruerade vägtrummor.

Tidigare genomförda bedömningar och inventeringar visar att en tredjedel av alla vägpassager utgör definitiva eller partiella vandringshinder för fisk och andra vattenlevande djur, exempelvis bottendjur, groddjur och utter. Åtgärder för att öka vandringsbarheten bidrar både till biologisk mångfald, grön infrastruktur och att nå miljö kvalitetsnormerna för vatten. Vid åtgärdande av vandringshinder kan andra frågor behöva beaktas såsom kulturmiljö värden, risken för spridning av främmande arter och risker för skred och översvämningar.

På länsnivå är kommuner, Länsstyrelsen och Trafikverket viktiga aktörer när det kommer till att åtgärda vandringshinder. Åtgärder kan ge större naturnytta om de kan genomföras samordnat. Därför är det viktigt att alla inblandade aktörer har en god dialog med varandra och gemensam målbild. För att få ett helhetsperspektiv och för att åtgärderna ska kunna göra störst miljönytta är det viktigt att utbyta information och samverka.

I restaureringsarbetet finns det styrgrupper för arbetet i respektive kommun där även Länsstyrelsen deltar. Där diskuteras detaljerade och specifika frågor. Det finns dock behov av att träffas på avrinningsområdesnivå. Även Trafikverket är en viktig part.

GENOMFÖRANDE

Länsstyrelsen och kommunerna träffas en gång per år, avrinningsområdesvis, för att diskutera prioritering och eventuell samordning av åtgärdande av vandringshinder. Inriktningen är att det vid detta forum ska diskuteras övergripande frågor så att man inte fastnar i för

mycket detaljer. Det ska finnas tydliga avgränsningar för vad som tas upp på detta forum. Trafikverket bjuds in vid behov, dock minst vart tredje år.

ANSVARIGA AKTÖRER

Länsstyrelsen*, kommunerna, Trafikverket,

EFFEKT OCH UPPFÖLJNING

Inventeringar visar att en tredjedel av alla vägpassager utgör definitiva eller partiella vandringshinder för fisk och andra vattenlevande djur. Genom att åtgärda vandringshinder kan den biologiska mångfalden bevaras.

Länsstyrelsen:

Genomförd: Det sker årliga träffar i alla avrinningsområden

Genomförd till mer än hälften: Det har genomförts träffar i hälften av länets avrinningsområden.

Påbörjad: En samverkansträff har genomförts i ett avrinningsområde.

BIDRAG TILL MILJÖKVALITETSMÅL OCH GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Åtgärden bidrar utöver Levande sjöar och vattendrag också till Ett rikt växt-och djurliv. I relation till Agenda 2030 bidrar åtgärden framför allt till mål 11 Hållbara städer och samhällen samt mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald.

KOSTNAD OCH FINANSIERING

Finansiering inom ordinarie budget.

17. Vandringshinder i det kommunala vägnätet

SYFTE OCH MÅL

Syftet är att stärka den biologiska mångfalden och gröna infrastrukturen genom att förbättra konnektiviteten och därigenom möjligheterna för organismer att förflytta sig genom vattendragen.

Målet är att alla kommuner ska genomföra åtgärder för att minska vandringshindren i det kommunala vägnätet.

BAKGRUND

Vandringshinder i vattendrag är hinder som stänger olika djurarter ute från deras naturliga livs-, lek- och uppväxtområden. Detta orsakar problem för djuren då de är beroende av att kunna vandra fritt för att förbättra sin chans att överleva och reproducera sig. Vandringshinder är på så vis ett hot mot djurarters fortlevnad och därmed den biologiska

mångfalden. Vandringshinder kan utgöras av broar, dammar och felkonstruerade vägtrummor. Tidigare genomförda bedömningar och inventeringar visar att en tredjedel av alla vägpassager utgör definitiva eller partiella vandringshinder för fisk och andra vattenlevande djur, exempelvis bottendjur, groddjur och utter. Detta gäller troligtvis även i det kommunala vägnätet, där kommunen har ett ansvar. I den nationella Biotopkarteringsdatabasen finns en hel del uppgifter om karterade vägpassagers passerbarhet både för fisk och för landlevande organismer såsom utter. Här ingår även vägpassager i det kommunala vägnätet i den mån de har omfattats av genomförda biotopkarteringar.

Åtgärder för att öka vandringsbarheten bidrar både till biologisk mångfald, grön infrastruktur och att nå miljö kvalitetsnormerna för vatten. Vid åtgärdande av vandringshinder kan andra frågor behöva beaktas såsom kulturmiljövärden, risken för spridning av främmande arter och risker för skred och översvämningar.

Åtgärder vid biotopkarterade vandringshinder i Jönköpings län finns med i Länsstyrelsens samlade åtgärdsplan för vatten (SÅV). Enligt SÅV-metodiken finns det möjlighet att göra en prioritering av vandringshinder att åtgärda.

Åtgärden är en fortsättning på en åtgärd i Grön handlingsplan (2018-2022) som går ut på att kommunerna ska inventera och prioritera åtgärdandet av vandringshinder i det kommunala vägnätet. Då flera kommuner inte fullt ut har genomfört åtgärden, eller tidigare inte åtagit sig åtgärden, tas åtgärden med även i detta åtgärdsprogram.

GENOMFÖRANDE

- a) Kommunerna inventerar vilka vandringshinder för fisk och andra vattenlevande djur, inklusive utter, som finns i det kommunala vägnätet. Detta är en fortsättning på åtgärd 1 i Grön handlingsplan.
- b) Kommunerna tar fram en plan för att åtgärda de vandringshinder som inventeringen har pekat ut. Planen ska tas fram i samråd med Länsstyrelsen och vid planering och prioritering av åtgärderna bör man utgå från den prioriteringsmetodik som finns i Länsstyrelsens samlade åtgärdsplan för vatten (SÅV).
- c) Kommunerna ska ha påbörjat att åtgärda minst ett vandringshinder.
- d) Länsstyrelsen bidrar med stöd till kommunerna vid genomförandet av åtgärden.

ANSVARIGA AKTÖRER

Kommunerna (a-c), Länsstyrelsen (d)

EFFEKT OCH UPPFÖLJNING

Åtgärden följs upp genom åtgärdswebben. Antalet vandringshinder som åtgärdas och den ökade sträckan som är vandringsbar kan mätas.

Kommunerna:

Genomförd: Minst ett vandringshinder har påbörjats att åtgärda. Plan och prioritering är framtagen.

Genomförd till mer än hälften: En plan för att åtgärda vandringshindren och en prioritering är framtagen.

Påbörjad: Inventering och planen är framtagna men prioriteringen är inte klar.

BIDRAG TILL MILJÖKVALITETSMÅL OCH GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Åtgärden bidrar utöver Levande sjöar och vattendrag också till Ett rikt växt-och djurliv. I relation till Agenda 2030 bidrar åtgärden framför allt till mål 11 Hållbara städer och samhällen samt mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald.

MÅLKONFLIKTER

Kulturmiljö är en aspekt man behöver ta hänsyn till.

KOSTNAD OCH FINANSIERING

LOVA eller LONA är en möjlig finansiering av åtgärder. Båda söks via Länsstyrelsen.

18. Upprätta åtgärdsplaner för restaurering

SYFTE OCH MÅL

Målet är att få till fler åtgärdsplaner till projektlistan samt att underlätta kommunens planering och budgetering av medel för vattenvård.

Syftet är att fler konkreta restaureringsåtgärder genomförs i länet.

BAKGRUND

Restaurering av vattendrag genomförs för att återställa vattenmiljöer till ett mer naturligt tillstånd vilket skapar förutsättningar för det naturliga växt- och djurlivet att återhämta sig. Restaurering är även en viktig del av fiskevärden och klimatanpassningsarbetet. Vid restaurering behövs ofta underlag tas fram innan insatser genomförs. Ett viktigt underlag är biotopkarteringar som beskriver vattendraget.

Havs- och Vattenmyndigheten har en projektlista som de utgår från när de på kort varsel kan dela ut projektmedel till restaureringsåtgärder. Ofta är det överblivna medel som delas ut. Åtgärderna ska snabbt kunna komma igång så underlag behöver redan vara framtaget. Nödvändigt underlag består av en åtgärdsplan som beskriver åtgärdsbehov i området som planen omfattar, samt en enkel beskrivning av de åtgärder som behöver göras. Åtgärdsplaner kan tas fram för vattendrag eller till exempel kalkåtgärdsområden. Genom att stå med på listan ökar chansen att få finansiering till konkreta åtgärder i vattenmiljön.

Länsstyrelsen är den aktör som lägger in objekten på Projektlistan.

GENOMFÖRANDE

- a) Kommunerna tar fram minst en ny eller uppdaterad åtgärdsplan för ett vattendrag eller en vattenförekomst och skickar till Länsstyrelsen. De områden som bör prioriteras är värdefulla vatten eller vattenförekomster som inte uppnår god status för hydromorfologi enligt vattenförvaltningens statusklassning.
- b) Länsstyrelsen lägger in åtgärdsplanerna i projektlistan.

ANSVARIGA AKTÖRER

Kommunerna (a), Länsstyrelsen (b)

EFFEKT OCH UPPFÖLJNING

Genom att upprätta åtgärdsplaner underlättas kommunens planering och budgetering av medel för vattenvård som på sikt skapar nödvändig återhämtning för det naturliga växt-och djurlivet.

Kommunerna

Genomförd: Minst en åtgärdsplan är framtagen och skickad till Länsstyrelsen.

Genomförd till mer än hälften: Åtgärdsplanen är nästan klar.

Påbörjad: Åtgärdsplanen är påbörjad.

Länsstyrelsen

Genomförd: Länsstyrelsen har uppdaterat projektlistan minst en gång per år.

BIDRAG TILL MILJÖKVALITETSMÅL OCH GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Åtgärden bidrar utöver Levande sjöar och vattendrag också till Ett rikt växt-och djurliv. I relation till Agenda 2030 bidrar åtgärden framför allt till mål 11 Hållbara städer och samhällen samt mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald.

KOSTNAD OCH FINANSIERING

Arbetstid för framtagande, omfattningen beror på hur mycket material och undersökningar som redan finns framtaget. Syftet med åtgärden är att öka möjligheten till att få externa projektmedel.

19. Krav på entreprenörer i vatten

SYFTE OCH MÅL

Syftet är att minska den negativa påverkan som arbete i vatten kan leda till.

Målet är att entreprenörer anlitade av kommunerna alltid ska genomföra skyddsåtgärder när det behövs och att de anlitade entreprenörerna har utbildning i skyddsåtgärder i vatten

BAKGRUND

Fysiska ingrepp har en stor påverkan på vattenmiljön. Det är därför viktigt att så långt som möjligt visa hänsyn och vidta åtgärder för att minska den negativa påverkan.

När kommunerna genomför grävarbeten i vatten använder de ofta inhyrd personal. Det är viktigt att dessa har nödvändig kunskap om hänsyn till vatten och använder sig av skyddsåtgärder. För att säkerställa detta behöver krav på detta ingå vid upphandling, det är där kommunen har möjlighet att påverka.

Det är en fördel att kommunerna samverkar med varandra inom området och delar med sig av sina erfarenheter och exempel på riktlinjer.

Åtgärden är en vidareutveckling av en åtgärd i det tidigare programmet ”Vattenhänsyn för entreprenörer”.

GENOMFÖRANDE

Kommunerna ska använda riktlinjer för beställare av grävarbeten i vatten. Riktlinjerna ska bland annat innehålla kunskapskrav för entreprenören om skyddsåtgärder vid vatten vid grävarbeten, erosion i urbana miljöer, samt vikten av kantzoner.

ANSVARIGA AKTÖRER

Kommunerna

EFFEKT OCH UPPFÖLJNING

Fysiska ingrepp i vatten inom en kommun utförs ofta av externa entreprenörer. För att säkerställa kvaliteten på arbetet och att entreprenörer genomför skyddsåtgärder i vatten krävs riktlinjer vid kommunal upphandling.

Genomförd: Kommunerna har riktlinjer vid upphandling för grävarbeten och använder dem.

Genomförd till mer än hälften: riktlinjerna är under framtagande.

BIDRAG TILL MILJÖKVALITETSMÅL OCH GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Åtgärden bidrar utöver Levande sjöar och vattendrag också till Ett rikt växt-och djurliv. I relation till Agenda 2030 bidrar åtgärden framför allt till mål 11 Hållbara städer och samhällen samt mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald.

KOSTNAD OCH FINANSIERING

Finansieras inom ordinarie arbetstid.

20. Utbildning om vattenfrågor för politiker

SYFTE OCH MÅL

Målet är att genomföra en utbildning om vattenfrågor för politiker.

Syftet är att beslut med påverkan på vattenförsörjning och vatten är väl avvägda i kommunen.

BAKGRUND

Med grundläggande kunskaper om hur vattenförsörjningssituationen ser ut för det egna verksamhetsområdet och vad som behövs för att trygga vattenförsörjningen blir beslutsunderlag underbyggda varvid risken för vattenbrist minskar. Det är synnerligen viktigt att de högsta beslutsfattarna, de som beslutar om policy, budget och sätter inriktningen för plan- och byggfrågor är väl införstådda med de konsekvenser beslut får gällande vattenförsörjningen och vattnets ekologiska värden.

Exempel på vad som kan tas upp: miljömål, vattenförvaltning, vattenförsörjning, vattenskyddsområden samt de största utmaningarna inom vattenområdet: miljögifter, övergödning, reglering, klimatförändringar.

GENOMFÖRANDE

Länsstyrelsen tillsammans med kommunerna genomför en utbildning för nyvalda politiker inom kommun och region om vattenfrågor. Utbildningen ska komplettera Svenskt Vattens utbildning genom att ge ett mer lokalt och regionalt perspektiv på vatten. Vad är de viktiga frågorna för oss? Hur har vi lagt upp arbetet med vattenfrågor i länet. VA-huvudmännen ska erbjudas att delta i planeringen av utbildningen.

ANSVARIGA AKTÖRER

Länsstyrelsen*, kommunerna

EFFEKT OCH UPPFÖLJNING

Utbildningen syftar till att medvetandegöra politiker om arbetsprocessen med vattenfrågor i länet. Genom att utbilda politiker stärks förutsättningarna för effektivt beslutsfattande som värnar den lokala vattenförsörjningen.

Länsstyrelsen:

Genomförd: Alla kommuner har erbjudits utbildning för nyvalda politiker (kan vara en utbildning för alla eller en per kommun). Utbildningarna har genomförts.

Genomförd till mer än hälften: Politiker i över hälften av länets kommuner har erbjudits utbildning.

Påbörjad: Planeringen av utbildningen har påbörjats.

Kommunen

Genomförd: Kommunen har deltagit i planeringen.

BIDRAG TILL MILJÖKVALITETSMÅL OCH GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Åtgärden bidrar utöver Levande sjöar och vattendrag också till Grundvatten av god kvalitet, Ingen övergödning samt Bara naturlig försurning. I relation till Agenda 2030 bidrar åtgärden framför allt till mål 6 Rent vatten och sanitet för alla samt mål 11 Hållbara städer och samhällen. Åtgärden bidrar också till den regionala vattenförsörjningsplanens åtgärdsförslag och

vattenförvaltningens åtgärd om enskilda vattentäkter.

KOSTNAD OCH FINANSIERING

Finansieras inom ordinarie arbetstid.

21. Avrinningsområdesvisa vattengrupper

SYFTE OCH MÅL

Målet med åtgärden är att det bildas huvudavrinningsområdesvisa vattengrupper med främsta uppgift att diskutera vattenförvaltningsåtgärden "Vattenplanering". Alla kommuner i länet ska ha genomfört vattenförvaltningens åtgärd "Vattenplanering".

Syftet är att öka samverkan i länet och underlätta genomförandet av åtgärden Vattenplanering.

BAKGRUND

Kommunerna har många roller när det gäller vattenfrågor. Det handlar bland annat om att vara tillsyns- och tillståndsmyndighet, samhällsplanerare, VA-huvudman, dricksvattenproducent, markägare och verksamhetsutövare. Dessa många roller och det stora ansvaret innebär utmaningar men också stora möjligheter i vattenarbetet. Vatten följer inte kommungränserna, därför behövs det en dialog mellan grannkommuner och ett forum för att diskutera dessa frågor.

I vattenförvaltningens åtgärdsprogram så finns det en åtgärd om vattenplanering. Åtgärden är omfattande och det finns därför fördelar för kommunerna att samverka kring genomförandet.

I åtgärden ingår det även att

"Åtgärden bör också innehålla

- a) En plan för samverkan med berörda kommuner inom kommunernas avrinningsområden"

Ett nyligen genomfört LIFE-projekt har tagit fram en metod och vägledning som kan vara stöd för kommunerna kring genomförandet av vattenförvaltningens åtgärd: [Startsida - Strategisk kommunal vattenplanering](#).

Samarbete mellan kommuner i samma vattensystem är även en mycket viktig klimatanpassningsåtgärd.

GENOMFÖRANDE

Kommunerna bildar vattengrupper kring vattenförvaltningens åtgärdsförslag ”Vattenplanering” i varje huvudavrinningsområde. Grupperna ska även diskutera klimatanpassningsfrågor.

En ansvarig koordinator, som kallar till mötena, utses bland ingående kommuner.

ANSVARIGA AKTÖRER

Kommunerna

EFFEKT OCH UPPFÖLJNING

Vatten följer inte kommungränser. För att kunna förvalta vattenresurser på ett hållbart sätt krävs därför samarbete mellan kommuner. Genom skapandet av vattengrupper förväntas åtgärden leda till ett mer effektivt genomförande av vattenförvaltningens åtgärd ”vattenplanering”.

Genomförd: En vattengrupp är bildad och minst ett möte i gruppen är genomförd.

Genomförd till mer än hälften:

Påbörjad:

BIDRAG TILL MILJÖKVALITETSMÅL OCH GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Åtgärden bidrar utöver Levande sjöar och vattendrag också till Ingen övergödning samt Bara naturlig försurning. I relation till Agenda 2030 bidrar åtgärden framför allt till mål 6 Rent vatten och sanitet för alla samt mål 11 Hållbara städer och samhällen. Åtgärden bidrar även till genomförandet av kommunernas och länsstyrelsernas åtgärd 1, Vattenplanering, i vattenförvaltningens åtgärdsprogram 2021-2027. Åtgärden kan även bidra till klimatanpassningsarbetet.

KOSTNAD OCH FINANSIERING

Arbets tid för att delta i arbetsgruppen, ca 8h per år men beror på gruppens ambitionsnivå. Kan spara in tid vid genomförandet av den obligatoriska vattenförvaltningsåtgärden genom mer effektivt genomförande.

22. Dagvatten i detaljplaner

SYFTE OCH MÅL

Målet är att anordna ett kunskapshöjande seminarium om detaljplaner under programperioden för att kommunerna ska kunna ställa tydligare krav i detaljplanerna.

Syftet är att få en bättre dagvattenhantering i samband med detaljplanering.

BAKGRUND

Vid detaljplaneläggning behöver kommunen visa hur dagvattenhanteringen kommer att lösas. Med planbestämmelser kan kommunen skapa de förutsättningar som behövs för att genomföra en viss dagvattenlösning. Det är viktigt att tänka hela vägen från en enskild detaljplan till vattenhantering i en helhet.

Utgångspunkten i plan- och bygglagen, PBL, är att marken som ska tas i anspråk för bebyggelse ska vara lämplig för det ändamål som detaljplanen anger. Är dagvattnet ett problem som behöver lösas för att marken ska anses vara lämplig ska kommunen kunna visa att ett genomförande av detaljplanen klarar av att lösa problemet. I vissa fall kan det räcka att kommunen i planbeskrivningens genomförandedel visar hur lösningen ska genomföras. I andra fall kan kommunen också behöva införa särskilda planbestämmelser för att dagvattenlösningen ska kunna genomföras och marken ska bli lämplig.

Även klimatanpassning, och särskilt klimatfaktorer⁵, är en viktig aspekt vid detaljplanering.

En ny statlig [utredning](#) om vattenfrågor vid planläggning och byggande, är under framtagande och ska redovisas senast 20 juni 2023. Bland annat ingår VA-huvudmannens möjlighet att ställa krav på fastighetsägaren att ta hand om eller fördröja dagvatten. Syftet med utredningen är att MKN ska få ett större genomslag vid planläggning och prövning enligt plan- och bygglagen.

Även avseende klimatanpassning kan det komma lagskärpningar i miljöbalken och plan- och bygglagen inom ett par år.

GENOMFÖRANDE

- a) Länsstyrelsen anordnar ett seminarium för kommunerna där goda exempel presenteras och det ges utrymme för diskussioner kring utmaningar och möjligheter i att hantera dagvatten i detaljplanering. Lämpligtvis genomförs seminariet efter utredningen har redovisats. Seminariet ska riktas mot flera målgrupper, inte bara planerare.
- b) Kommunerna deltar i seminariet.

ANSVARIGA AKTÖRER

Länsstyrelsen (a)*, kommunerna (b)

⁵ ett värde som används för att beräkna hur klimattförändringar väntas påverka exempelvis nederbörds mängd

EFFEKT OCH UPPFÖLJNING

Genom att lyfta frågan om dagvattenhantering i detaljplaner på en tvärsektoriell nivå, kan den lokala dagvattenhanteringen på sikt bli mer ekologiskt och ekonomiskt hållbar.

Länsstyrelsen:

Genomförd: Seminariet är genomförd.

Genomförd till mer än hälften: Inbjudan till seminariet har gått ut.

Påbörjad: Planeringen av seminariet är påbörjad.

Kommunernas deltagande på seminariet följs upp genom seminariets deltagarlista (kommunernas genomförande behöver alltså inte följas upp i åtgärdswebben)

BIDRAG TILL MILJÖKVALITETSMÅL OCH GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Åtgärden bidrar utöver Levande sjöar och vattendrag också till Giftfri miljö och Ingen övergödning. I relation till Agenda 2030 bidrar åtgärden framför allt till mål 6 Rent vatten och sanitet för alla samt mål 11 Hållbara städer och samhällen.

KOSTNAD OCH FINANSIERING

Ingår i ordinarie verksamhet.

För kommunerna arbetstid för att delta på seminariet, max 8h per person.

23. Samverkan kring rening av läkemedelsrester

SYFTE OCH MÅL

Syftet med åtgärden är att minimera läkemedelsrester i miljön.

Målet med åtgärden är att det startas upp ett projekt inom rening av läkemedelsrester i länet under programperioden.

BAKGRUND

När människor utsöndrar eller spolar ner läkemedelsrester i avloppet sprids de via avloppsreningsverken ut i vattnet. Där bidrar de till en riskabel "kemikaliecocktail" som kan vara skadlig för djurlivet. Hormonläkemedel kan till exempel påverka djurs fortplantning negativt medan psykofarmaka kan ha beteendeeffekter. Miljöövervakning och forskning har visat att läkemedelsrester påträffas i vattenmiljön och att vissa ackumulerar i djur och därmed även påträffas djur som musslor, fisk och utter. I svensk miljö påträffas läkemedelsrester framför allt nedströms reningsverk, men de återfinns även i vatten och fisk långt från utsläppskällor. Även förorening av grund- och dricksvatten har påvisats.

Avloppsreningsverken är från början inte byggda för att bryta ned rester av läkemedel. Det finns ett starkt behov av fortsatt utvecklingsarbete med reningsmetoder för att klara upp-satta mål för vattenkvaliteten.

När man planerar för ny teknik är det viktigt att se till helhetsbilden så att man väljer en teknik som är bra på fler saker, alltså inte satsa på något som bara är bra för läkemedelsrening.

Ett nytt avloppsdirektiv är på gång och kommer att presenteras under sommaren 2022. Det är möjligt att det på sikt kan komma nya krav kring läkemedelsrening.

GENOMFÖRANDE

Ett nätverk bildas för samverkan kring rening av läkemedelsrester vid avloppsreningsverk med representanter från Region Jönköpings län, samtliga avloppsreningsverk i kommunen samt Länsstyrelsen. Region Jönköpings län tillsammans med Länsstyrelsen samordnar nätverket. Arbetet inleds med en nulägesanalys. Därefter finns möjligheter att dela erfarenheter samt diskutera gemensamma behov/projekt/förstudier. Eventuellt kan en extern part/utbildare bjudas in till träffarna för att informera om en teknik- eller processlösning.

Befintliga nätverk kan användas.

ANSVARIGA AKTÖRER

Region Jönköpings län*, Länsstyrelsen, kommunerna

EFFEKT OCH UPPFÖLJNING

I en [rapport](#) från 2021 med mätningar från 2019 och 2020 framgår att det i har uppmätts 25 olika ämnen och dessutom tre PFAS-ämnena i fler än hälften av alla prover, och 63 ämnen respektive 7 PFAS-ämnena i vattendragen.

Rening är absolut nödvändigt för att bryta ner läkemedelsresterna. Rening med hjälp av ozon kan rena över 90procent av läkemedelsresterna i våra avloppsvatten.

Åtgärden följs upp genom antal genomförda insatser (kunksåtgärder, studier, fysiska insatser). Länsstyrelsens mätningar av läkemedelsrester i vattendrag.

Regionen

Genomförd: Nätverket är igång och har återkommande träffar.

Genomförd till mer än hälften: Nätverket har en inplanerad träff.

Påbörjad: Inbjudan till nätverket har gått ut.

BIDRAG TILL MILJÖKVALITETSMÅL OCH GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Åtgärden bidrar utöver Levande sjöar och vattendrag också till Giftfri miljö. I relation till Agenda 2030 bidrar åtgärden framför allt till mål 3 God hälsa och välbefinnande, mål 6 Rent vatten och sanitet för alla, mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald samt mål 17 Genomförande och globalt partnerskap.

KOSTNAD OCH FINANSIERING

Endast arbetstid, cirka 8 timmar per år och deltagare, för att medverka i nätverket. Mer arbetstid för regionen och Länsstyrelsen som samordnare.

24. Förbättra invånarnas kunskap om hur läkemedel påverkar miljön och hur överblivna läkemedel ska kasseras

SYFTE OCH MÅL

Syftet är att förbättra invånarnas kunskap om hur läkemedel påverkar miljön.

Målet med åtgärden är att minimera läkemedelsrester i miljön.

BAKGRUND

När människor utsöndrar eller spolar ner läkemedelsrester i avloppet sprids de via avloppsreningsverken ut i vattnet. Där bidrar de till en riskabel "kemikaliecocktail" som kan vara skadlig för djurlivet. Hormonläkemedel kan till exempel påverka djurs fortplantning negativt medan psykofarmaka kan ha beteendeeffekter. Miljöövervakning och forskning har visat att läkemedelsrester påträffas i vattenmiljön och att vissa ackumulerar i djur och därmed även påträffas djur som musslor, fisk och utter. I svensk miljö påträffas läkemedelsrester framför allt nedströms reningsverk, men de återfinns även i vatten och fisk långt från utsläppskällor. Även förorening av grund- och dricksvatten har påvisats.

Läkemedelsrester kan hamna i naturen på flera sätt. Den vanligaste orsaken är att de läkemedel som lämnar kroppen passerar reningsverken och följer med det utgående vattnet till våra vattendrag. Ibland händer det också att överblivna läkemedel spolats ner i toaletten eller i handfatet. Det finns ett behov av att förbättra kunskapen om hur läkemedel påverkar miljön och hur överblivna läkemedel ska kasseras för att klara uppsatta mål för vattenkvaliteten.

GENOMFÖRANDE

- a) Ett informationsmaterial om hur läkemedel påverkar miljön och hur överblivna läkemedel kasseras tas fram. Länsstyrelsen bidrar med information om hur det ser ut i länets vatten.
- b) En kommunikationsplan för spridning av materialet tas fram. Apoteken involveras eftersom de är en aktör i spridningen av informationen.

ANSVARIGA AKTÖRER

Region Jönköpings län*, Länsstyrelsen

EFFEKT OCH UPPFÖLJNING

I en [rapport](#) från 2021 med mätningar från 2019 och 2020 framgår att det i har uppmätts 25 olika ämnen och dessutom tre PFAS-ämnen i fler än hälften av alla prover, och 63 ämnen respektive 7 PFAS-ämnen i vattendragen. Ansamlade läkemedelsrester i vatten behöver motverkas i bred samverkan. En viktig del i detta är att engagera länets invånare och medvetandegöra om läkemedels skadliga effekter vid felaktig hantering.

Antal genomförda insatser (kunskapsåtgärder, studier, fysiska insatser). Länsstyrelsens mätningar av läkemedelsrester i vattendrag.

Regionen

Genomförd: Informationsmaterialet är framtaget och har börjat spridas enligt framtagen kommunikationsplan.

Genomförd till mer än hälften: Informationsmaterialet eller kommunikationsplanen är framtagen.

Påbörjad: Arbetet med informationsmaterialet är påbörjat.

BIDRAG TILL MILJÖKVALITETSMÅL OCH GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Åtgärden bidrar utöver Levande sjöar och vattendrag också till Giftfri miljö. I relation till Agenda 2030 bidrar åtgärden framför allt till mål 3 God hälsa och välbefinnande, mål 6 Rent vatten och sanitet för alla, mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald samt mål 17 Genomförande och globalt partnerskap.

KOSTNAD OCH FINANSIERING

Kostnad för framtagande och spridning. Beror till stor del på om det finns redan framtaget material som kan anpassas eller om det behövs tas fram från grunden.

25. Information till hushåll och handel om vatten

SYFTE OCH MÅL

Syftet är att få en ökad kännedom och medvetande om hur det som hamnar i avloppet påverkar vårt dricksvatten och miljön.

Målet är att minska mängden avfall och kemikalier som spolats ner i avloppet.

MÅLGRUPP

Kvinnor och män i åldern 20 - 40.

BAKGRUND

Den största delen av det skräp och de miljöfarliga ämnena som kommer in till Sveriges avloppsreningsverk kommer från hushåll. Kadmium kan komma från snus som spolat ner i toaletten, silver kan komma från de ”luktfria” sportkläder som tvättas i tvättmaskinen och zink kan komma från hygienprodukter. Textiler och möbler kan innehålla miljögifter som hamnar i vattnet när vi våttorkar. Vi är många som någon gång rengjort målarpenslar i vasken eller spolat ner en tops.

För att minska spridningen av miljöfarliga ämnen till miljön krävs att allmänheten vet hur de ska hantera sitt avlopp och vilka produkter de ska undvika. Handeln har även en viktig roll då de kan påverka vilka varor och kemikalier som konsumenterna väljer.

GENOMFÖRANDE

En arbetsgrupp bestående av kommuner bildas och tar fram en kommunikationsplan för åtgärden arbetas där målgruppsbehov och kanaler listas. Både informatörer och tjänstepersoner som jobbar med VA-frågor bör ingå i gruppen.

I början av varje år bestäms vilka områden som informationen ska fokusera på.

Fokusområden kan vara

- Fett i avloppet,
- Biltvätt på rätt sätt,
- Inte använda toaletten som en soptunna
- Vattenanvändning
- Fastighetsägares ansvar vid översvämningar

Uppströmsgruppen i åtgärd 7 ”Länsgemensam uppströmsgrupp” kan användas vid genomförandet. Åtgärden kopplar även till åtgärd 24 ”Förbättra invånarnas kunskap om hur läkemedel påverkar miljön och hur överblivna läkemedel ska kasseras”.

ANSVARIGA AKTÖRER

Kommunerna

EFFEKT OCH UPPFÖLJNING

Antal genomförda insatser. Effekt av informationskampanjer är ofta svåra att mäta men en strategi för detta tas fram i kommunikationsplanen.

Genomförd: En kommunikationsplan är framtagen och en kampanj är genomförd. Kommunen har deltagit i gruppen.

BIDRAG TILL MILJÖKVALITETSMÅL OCH GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Åtgärden bidrar utöver Levande sjöar och vattendrag också till Giftfri miljö och Ingen övergödning. I relation till Agenda 2030 bidrar åtgärden framför allt till mål 6 Rent vatten

och sanitet för alla, mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald samt mål 17 Genomförande och globalt partnerskap.

KOSTNAD OCH FINANSIERING

Arbets tid för deltagande i gruppen, vilket beror på ambitionsnivån i gruppen. Kostnad för framtagande och spridning. Beror till stor del på om det finns redan framtaget material som kan anpassas eller om det behövs tas fram från grunden.

26. Olyckor och beredskap

SYFTE OCH MÅL

Målet är att kommunerna ska ha en tydlig och dokumenterad organisation om hanteringen av mindre olyckor samt aktivt lyfta frågan om släckvatten.

Syftet är att minska risk och påverkan på recipienten från olyckor.

BAKGRUND

Miljöpåverkan vid olyckor är ofta begränsad sedd i relation till samhällets totala miljöpåverkan. Däremot kan påverkan i flera avseenden vara betydande sedd från ett lokalt eller regionalt perspektiv. Samhällets intresse fokuseras normalt på de stora olyckorna medan de små påverkar miljön på ett annat, men potentiellt viktigt sätt.

Allmänt strävar man i allt arbete med att reducera riskerna i samhället med att såväl minska, eller än hellre helt eliminera, sannolikheten för att en olycka ska inträffa. Samtidigt arbetar man med att begränsa eller eliminera konsekvenserna i det fall olyckan trots allt inträffar.

GENOMFÖRANDE

- a) Kommunerna ska i tillsynen fokusera på att det i industriernas insatsplaner ingår information om vart släckvatten tas ifrån och hur det ska tas om hand.
- b) Kommunen ska ha en beredskapsorganisation för ”vardagliga” olyckor, till exempel lastbil som kört av vägen, utanför ordinarie arbetstid. Det ska klargöras vem på kommunen som blir kontakt med Räddningstjänsten när det finns risk för negativ miljöpåverkan av olyckan, vilken information som är nödvändig att ha med sig och var man hittar den (diariesystem och kartor). Varje kommun utformar sin organisation och kommuner kan samverka kring detta.

ANSVARIGA AKTÖRER

Kommunerna

EFFEKT OCH UPPFÖLJNING

Olyckor kan ge upphov till stora skador på miljön. Att förhindra dem har en stor miljönytta men är svår att bedöma.

Genomförd: Kommunen har rutin för att vid tillsyn titta på insatsplaner. Det finns en tydlig beredskapsorganisation för mindre olyckor.

Genomförd till mer än hälften: Det finns en rutin **eller** en beredskapsorganisation.

Påbörjad: Arbetet med beredskapsorganisationen **eller** rutinen har påbörjats.

BIDRAG TILL MILJÖKVALITETSMÅL OCH GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Åtgärden bidrar utöver Levande sjöar och vattendrag även till Giftfri miljö.

I relation till Agenda 2030 bidrar åtgärden framför allt till mål 6 Rent vatten och sanitet för alla samt mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald.

KOSTNAD OCH FINANSIERING

Arbets tid. Ingår i befintlig verksamhet.

27.Handlingsplan för Hot Spots

SYFTE OCH MÅL

Målet är att identifiera och anlägga dagvattenrening intill recipienten där den största föroreningen tillförs, så kallade Hot Spots.

Syftet är att minska föroreningsbelastningen på recipienten genom att rena dagvattnet där det finns störst behov.

BAKGRUND

För att förbättra vattenkvaliteten i vattendrag och sjöar så behöver dagvattnet renas innan det släpps ut till recipient. Hur stor andel av dagvattnet som renas varierar mellan olika kommuner. Med en bättre kunskap om de platser där det finns störst behov av att rena dagvattnet kan kommunen med relativt få anläggningar få en stor förbättring av vattenkvaliteten.

Emåförbundet har tagit fram analyser över ”Hot spots” i kommuner som är medlemmar i förbundet. Alla rapporter ligger på förbundets [hemsida](#). I huvudrapporten beskrivs den metod som Emåförbundet har använt. De ingående parametrarna i metoden är:

- Total föroreningsmängd.
- Recipientens naturvärde.
- Recipientens rekreativvärde.
- Retention.

Ytterligare ett underlag till analysen kan vara mängd hårdgjord yta i närheten av vissa verksamheter. Ett sätt att minska belastningen på Hot Spotsen är att minska andelen hårdgjord yta i närområdet av hot spotsen.

Jönköpings kommun, som exempel, har tagit fram ett lokalt åtgärdsprogram för Dunkehallaån. Programmet anger olika källor och dess påverkan på vattendraget utifrån en mall.

Därefter kontrolleras dessa halter med databasen VISS (Vatteninformationssystem Sverige) så man vet vad belastningen är från de olika områdena och var man behöver åtgärda först.

GENOMFÖRANDE

- a) Varje kommun identifierar sina dagvattenflöden och ”hot spots”, det vill säga punkter där dagvattnet och omgivande mark förväntas ge störst problem med föroreningar. Underlag för analysen kan vara lågpunkter och om det i avrinningsområdet finns förorenade områden, stora hårdgjorda ytor eller verksamheter som riskerar att förorena dagvattnet.
- b) Kommunen kartlägger föroreningsinnehåll på hot spoten genom att analysera vad det finns för verksamheter och markanvändning uppströms.
- c) Kommunen upprättar en handlingsplan för att frigöra mark och anlägga dagvattenrening på de utpekade platserna. Planen kan användas som underlag eller ingå i lämplig plan eller strategi tex VA-plan, dagvattenstrategi etc.

ANSVARIGA AKTÖRER

Kommunerna

EFFEKT OCH UPPFÖLJNING

Enligt vattenmyndigheternas påverkansanalys så är dagvatten en av de viktigaste källorna till särskilt förorenande ämnen i länets båda vattendistrikt. Att minska belastningen från dagvattnet ger effekt i de recipienter och vattenförekomster nedströms.

Genomförd: a-c

Genomförd till mer än hälften: a och b

Påbörjad: a

BIDRAG TILL MILJÖKVALITETSMÅL OCH GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Åtgärden bidrar utöver Levande sjöar och vattendrag även till Giftfri miljö samt Ingen övergödning. I relation till Agenda 2030 bidrar åtgärden framför allt till mål 6 Rent vatten och sanitet för alla samt mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald. Åtgärden bidrar även till att uppnå vattenförvaltningens miljö kvalitetsnormer.

KOSTNAD OCH FINANSIERING

Kostnaden beror till stor del på hur många hot spots som identifieras. Genom åtgärden kan resurser för konkreta åtgärder koncentreras till de platser där de gör störst nytta. Åtgärden bidrar därigenom till en större kostnadseffektivitet.

LOVA kan vara en finansieringsmöjlighet.

28. Tillsynsprojekt om nya utsläppskällor till dagvatten

SYFTE OCH MÅL

Syftet är att hitta ett gemensamt arbetssätt för tillsyn av nya utsläppskällor till dagvattnet.

Målet är att minska föroreningsmängden till dagvattnet från nya utsläppskällor.

BAKGRUND

Dagvatten leds ofta ut i vattendrag och sjöar och de föroreningar som dagvatten tar med sig kan påverka recipienternas ekosystem om det inte renas bort. Det bästa är att förhindra att föroreningarna hamnar i dagvattnet till att börja med.

Det finns många olika källor till föroreningar i dagvattnet som normalt inte ingår i kommunernas tillsynsarbete. Ofta handlar det om mobila verksamheter som till exempel taktvättar men det kan också handla om bränder som ger släckvatten eller konstgräsplaner. Vi behöver hitta samarbetsformer och göra tillsyns- och informationsinsatser för att minska utsläppen från dessa aktiviteter.

En förorening som kan dyka upp i dagvatten är mikroplaster som blivit allt vanligare. Mikroplaster är ett samlingsnamn för små plastfragment upp till fem millimeter. En källa till mikroplast är de gummigranulat som ibland används som fyllnadsmaterial till konstgräsplaner.

GENOMFÖRANDE

a) Kommunerna identifierar vilka aktiviteter som borde omfattas av tillsyn, till exempel taktvättar och konstgräs. Detta kan genomföras i samverkan med Miljösamverkan Jönköping.

b) Kommunerna arbetar fram ett gemensamt arbetssätt för tillsyn av nya utsläppskällor och använder det under programperioden. Detta kan genomföras inom ramen för Miljösamverkan Jönköping.

ANSVARIGA AKTÖRER

Kommunerna

EFFEKT OCH UPPFÖLJNING

Enligt vattenmyndigheternas påverkansanalys så är dagvatten en av de viktigaste källorna till särskilt förorenande ämnen i länets båda vattendistrikt.

Uppföljning av genomförandet sker i åtgärdswebben.

Kommunerna

Genomförd: Det nya arbetssättet är implementerat i kommunen

Genomförd till mer än hälften: Aktiviteterna är identifierade och det nya arbetssättet är under framtagande.

Påbörjad: Aktiviteterna är identifierade.

BIDRAG TILL MILJÖKVALITETSMÅL OCH GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Åtgärden bidrar utöver Levande sjöar och vattendrag även till Giftfri miljö samt Ingen övergödning. I relation till Agenda 2030 bidrar åtgärden framför allt till mål 6 Rent vatten och sanitet för alla samt mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald.

KOSTNAD OCH FINANSIERING

Arbetstid

Grundvatten av god kvalitet

Kvaliteten på grundvattnet är generellt god i Jönköpings län, även om det på vissa håll förekommer problem med förorenat grundvatten. Eftersom omsättningstiden är lång och sanering är en dyr och tidsödande process kommer dessa problem finnas kvar under lång tid. Eftersom kvaliteten på grundvatten generellt bedöms som god i länet bedöms målet vara delvis uppnått. Det går inte att se en tydlig riktning för utvecklingen i miljön. På grund av få provtagningar i länet är det svårt att bedöma den framtida utvecklingen för miljömålet.

Nedan presenteras ett urval av miljökvalitetsmålets preciseringar och aktuell status för dessa i länet.

Grundvattnets kvalitet

De föroreningar som har uppmätts i grundvattnet i Jönköpings län är främst rester av bekämpningsmedel och nitrat. Grundvattnets kvalitet varierar inom landet beroende både på naturgivna förutsättningar och mänsklig påverkan. De områden som erfar störst problem med grundvattnet har ofta ett högt invånarantal och präglas av jordbruk.

Grundvatten är en viktig resurs för vattenförsörjningen. I Jönköpings län finns cirka 100 allmänna grundvattentäkter och 76 vattenskyddsområden avseende grundvatten. Ett problem för målets uppfyllande är att det tar mycket lång tid innan vattenskyddsområden tas fram och fastställs. Vattenskyddsområden är viktiga för att säkerställa en säker vattenförsörjning.

God kemisk och kvantitativ grundvattenstatus

Sju av Jönköpings läns cirka 200 grundvattenförekomster bedöms ha otillfredsställande kemisk status vid 2019 års klassning inom vattendirektivet. Det är en liten försämring gentemot föregående period. Att fler bedöms ha en sämre status denna period beror dock på en utökad kunskap och inte en försämring i miljön. Alla grundvattenförekomster i Jönköpings län bedöms nå god kvantitativ status vid klassningen 2019 enligt vattendirektivet.

Åtgärder

29. Öka kunskapen om grundvatten

SYFTE OCH MÅL

Syftet är att öka kunskapen om grundvatten hos myndighetspersoner, verksamhetsutövare samt de som kan antas ha enskilt vatten.

Målet är en minskad risk för förorening av grundvattnet.

BAKGRUND

Grundvattenförekomster är i sig tröga system som återhämtar sig långsamt och är dyra att rena från föroreningar. I vissa fall är det nästan omöjligt att bli av med en förorening. Därför är det extra viktigt att förhindra att förorening av grundvattnet uppkommer samt förhindra spridningen av föroreningar. En viktig grund för detta är att verksamhetsutövare har en god kunskap om grundvatten och de risker som deras verksamhet ger upphov till.

God vattenkvalitet är viktigt för människors hälsa. I Sverige är cirka 1,2 miljoner permanentboende, eller nära 15 procent av befolkningen, beroende av enskild vattenförsörjning och ungefär lika många fritidsboende. Det är därför i högsta grad angeläget att enskild vattenförsörjning håller god vattenkvalitet.

I Sveriges Geologiska Undersöknings (SGU) brunnarsdataarkiv finns ca 30 000 brunnar registrerade i länet varav tvåtredjedelar utgörs av energibrunnar. Cirka 6 500 har angivits användas till vattenuttag för hushåll inklusive hushåll, fritidshus, mindre lantbruk och samfälligheter. Då cirka 60 000 personer i länet bedöms ha enskilt vatten kan det antas det även finns ett flertal oregistrerade brunnar. Till exempel omfattar SGU brunnarsarkiv inte grävda brunnar eller brunnar utförda innan 1976. En risk med detta kan bli att enskilda brunnar som inte är registrerade, inlagda på kartor eller övervakade riskerar att bli förbisedda när hänsyn ska tas i till exempel infrastrukturprojekt eller ny vattenverksamhet i närheten. Många av de som har enskilt avlopp har även enskilt vatten.

Gällande behov av att mäta kvantitet och kvalitet i sin brunn finns följande risker i ett förändrat klimat:

- Bristande kvantitet: Ett varmare klimat medför risk att brunnar sinar och är torra under längre perioder då grundvattennivåerna förväntas sjunka.
- Bristande kvalitet: Det finns risk för temperatur- eller kemiska förändringar i på grund av klimatförändring som kan göra brunnsvattnet olämpligt för användning.

Livsmedelsverket har en hel del framtagna information om vad man ska tänka på om man har egen brunn: [länk](#)

GENOMFÖRANDE

För att skydda grundvattenförekomster behöver kunskap om grundvatten öka hos viktiga grupper. Detta genom att:

- a) Länsstyrelsen och kommunerna identifierar vilka verksamheter som är viktiga att nå med information om grundvatten. Urvalet är att de bedriver en verksamhet som riskerar att förorena/ påverka grundvattnet. Uppdelningen mellan Länsstyrelsen och kommunerna utgår från vilka verksamheter de ansvarar för i tillsynen.
- b) Länsstyrelsen utbildar personer som jobbar med miljötillsyn på kommunerna och Länsstyrelsen om grundvatten, med fördel genom Miljösamverkan Jönköping.
- c) Informationsmaterial tas fram som kan användas vid tillsynsbesök hos identifierade verksamheter.
- d) Kommunerna och Länsstyrelsen använder/ sprider materialet vid tillsynsbesök.
- e) Kommunen skickar information, till de som har enskilt VA minst en gång under programperioden. Informationen handlar om vad man som enskild brunnägare behöver tänka på, till exempel eget framtagna material, från Livsmedelsverket eller SGU.

ANSVARIGA AKTÖRER

Länsstyrelsen (a, b, c, d), Kommunerna (a, d, e)

EFFEKT OCH UPPFÖLJNING

Grundvatten är en viktig resurs för människor och en dynamisk del av naturens ekosystem och bör skyddas i ett långt tidsperspektiv. Under 2021 pågår en revidering av SGUs bedömningsgrunder som möjliggör klassning av grundvattnets tillstånd.

Länsstyrelsen:

Genomförd: Material har tagits fram och sprids vid tillsynsbesök till de verksamheter som identifierade. Man har även genomfört utbildningar för tillsynspersonal.

Genomförd till mer än hälften: Utbildningen för tillsynspersonal är genomförd och materialet är framtaget.

Påbörjad: Materialet är under framtagande.

Kommunerna

Genomförd: Material sprids vid tillsynsbesök till de verksamheter som identifierade. Information har skickats ut till de med enskilt VA.

Genomförd till mer än hälften: Materialet sprids vid tillsynsbesök.

BIDRAG TILL MILJÖKVALITETSMÅL OCH GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Åtgärden bidrar utöver Grundvatten av god kvalitet också Levande sjöar och vattendrag, Ingen övergödning samt Bara naturlig försurning. I relation till Agenda 2030 bidrar åtgärden framför allt till mål 6 Rent vatten och sanitet för alla och mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald samt mål 17 Genomförande och globalt partnerskap. Åtgärden bidrar även till den regionala vattenförsörjningsplanens åtgärdsförslag.

KOSTNAD OCH FINANSIERING

Länsstyrelsen: Arbetstid för framtagande av material och planering av utbildning.

Kommunerna:

30. Inventering av enskilda vattentäkter som omfattas av vattenförvaltningens åtgärdsprogram

SYFTE OCH MÅL

Målet är att kommunen ska få kunskap om de större enskilda vattentäkter som finns i kommunen. På sikt kan det leda till skydd av täkterna.

BAKGRUND

I Sverige försörjs över en miljon människor i Sverige av enskild vattenförsörjning och många av vattentäkterna saknar skydd mot föroreningar (Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram).

I Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram finns det en åtgärd kallad ”dricksvattenskydd”. Åtgärden går ut på att ”anordna erforderligt skydd för allmänna och enskilda dricksvattentäkter exempelvis i form av vattenskyddsområde, för vattentäkter som försörjer fler än 50 personer eller där vattentäktens uttag är mer än 10 m³/ dygn.”

För att kunna genomföra vattenförvaltningens åtgärdsplan behöver kommunerna få kunskap om hur många och vilka täkter de har i sin kommun. Vattenförvaltningens åtgärdsprogram är juridiskt bindande för myndigheter och kommuner.

En del av de större enskilda vattentäkterna är inlagda i SGUs vattentäktsarkiv, dock inte alla.

GENOMFÖRANDE

- a) Kommunerna genomför en inventering av de enskilda vattentäkter som försörjer fler än 50 personer eller där uttaget är mer än 10 m³/ dygn.
- b) Kommunen informerar verksamhetsutövaren som är ansvarig för den enskilda vattentäkten om vikten av uppföljning av kvalitet och nivå.

ANSVARIGA AKTÖRER

Kommunerna

EFFEKT OCH UPPFÖLJNING

Åtgärden kan leda till att fler vattentäkter i länet får ett skydd. Det innebär att risken för att dessa förorenas minskar.

Genomförd: Kommunen har en lista över de enskilda vattentäkter som pekas ut i åtgärden och har skickat information om vikten av uppföljning av kvalitet och nivå.

Genomförd till mer än hälften: Kommunerna har tagit fram listan.

Påbörjad: Kommunen har påbörjat inventeringen.

BIDRAG TILL MILJÖKVALITETSMÅL OCH GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Åtgärden bidrar utöver Grundvatten av god kvalitet också Levande sjöar och vattendrag. I relation till Agenda 2030 bidrar åtgärden framför allt till mål 6 Rent vatten och sanitet för alla. Åtgärden bidrar även till den regionala vattenförsörjningsplanens åtgärdsförslag samt vattenförvaltningens åtgärd om enskilda vattentäkter

KOSTNAD OCH FINANSIERING

Åtgärden är ett första steg i den obligatoriska vattenförvaltningsåtgärden.

31. Begränsa brytningen och användningen av naturgrus

SYFTE OCH MÅL

- a) Målet är att naturgrusuttaget i länet ska minska (och slutligen fasas ut helt.)
- b) Målet är att kommunen inte ska köpa in naturgrus för ändamål som inte är kvalificerade ändamål, dvs där det finns andra alternativ.

BAKGRUND

Naturgrus är en ändlig resurs. Åsar och andra isälvsavlagringar har stor betydelse som dricksvattenresurs och för rening av ytvatten genom konstgjord infiltration. Ofta har naturgrusformationer också stora natur- och kulturvärden. Uttag av naturgrus bör därför minimeras och ersättas med återanvänt material, krossberg och morän.

Det kommer allt mer alternativ till naturgrus och troligen fler restriktioner framöver så det är bra att styra bort investeringar från området. Det kan lyftas fram som argument för att införa ett ställningstagande liksom betydelsen av naturgrus för dricksvattenfrågan.

Trafikverket strävar efter att använda så liten andel naturgrus som möjligt vid sandning, eftersom naturgrus är en ändlig resurs⁶. SGU har tagit fram en rapport om ersättningsmaterial för naturgrus, som både innehåller en kunskapssammanställning och rekommendationer⁷.

Ett ställningstagande kan placeras i översiktsplan eller andra dokument som en hållbarhetsstrategi.

Täkt av naturgrus för husbehov är anmälningspliktigt till kommunen om det totala uttaget är minst 10 000 ton (4 kap. 4 §, Miljöprövningsförordningen). För kommersiella täkter krävs tillstånd från Länsstyrelsen enligt 9 kap miljöbalken. Kommunen får alltid möjlighet att yttra sig i dessa ärenden.

GENOMFÖRANDE

- a) Kommunerna ska **undersöka** möjligheten att ta fram ett ställningstagande om att nya naturgrustäkter inte ska öppnas inom kommunen. Ställningstagandet kan tillämpas för husbehovstäkter som omfattas av anmälningsplikt och yttranden vid tillståndsprövning för kommersiella täkter. (Förtydligande: i remissen så förbinder man sig **inte** till att det ska bli ett ja, utan ”bara” att man seriöst ska utreda frågan).

⁶ [Vägen och vattnet - Trafikverket](#)

⁷ [s1535-rapport.pdf \(sgu.se\)](#)

- b) Kommunen beslutar om en inköbspolicy för till exempel halkbekämpning, där andra alternativ än naturgrus i första hand köps in om alternativ finns.

ANSVARIGA AKTÖRER

Kommunerna

EFFEKT OCH UPPFÖLJNING

- a) Det går att följa upp om det finns ett ställningstagande kring naturgrus eller inte från respektive kommun. Ja/Nej.
- b) Det går att följa upp om det finns en inköbspolicy där det framgår att andra alternativ än naturgrus i första hand ska köpas in (till exempel avseende halkbekämpning). Ja/Nej.

Miljöeffekterna som förväntas av åtgärd a) är svårare att koppla till att de beror på den föreslagna åtgärden. Förväntad miljöeffekt ska avspeglar sig bland annat i naturgrusanvändningen i länet, men många faktorer kan påverka den.

Miljöeffekterna av åtgärd b) kan följas upp genom en kontroll av inköpt mängd naturgrus till ej kvalificerade ändamål per år och jämföra med nuläget.

Stöd till bedömning av genomförande

Genomförd: Frågan om ett ställningstagande har varit uppe i politiken, kommunen har även en inköbspolicy.

Genomförd till mer än Hälften: Kommunen har antagit en inköbspolicy alternativt har utrett frågan om ställningstagande om naturgrustäkter.

Påbörjad: Arbetet med en policy eller ställningstagandet har påbörjats.

Bidrar även till

Åtgärden bidrar till miljömål Grundvatten av god kvalitet och det globala hållbarhetsmålet nr 6 Rent vatten och sanitet.

MÅLKONFLIKTER

Kommunen kan eventuellt se en konflikt i att de blir av med en viss typ av företag. Samtidigt sänder kommunen en tydlig signal till de som vill starta företag att den företagsinriktning de står i begrepp att investera i inte är långsiktigt hållbar.

KOSTNAD OCH FINANSIERING

Finansieras inom ordinarie verksamhet

32. Reservvattenförsörjning

SYFTE OCH MÅL

Syftet är att säkerställa vattenresurser för kommande generationers behov i ett framtida klimat genom ökad robusthet och redundans i vattentillgångar.

Målet är att varje kommun har beslutat om vilket reservalternativ som ska gälla för kommunen samt har inlett arbete med att verkställa beslutet.

BAKGRUND

I länet har noterats återkommande perioder med låga flöden och grundvattennivåer. I ett förändrat klimat där torrperioder blir allt mer frekventa eller på grund av annan krissituation, behövs redundans i vattentillgångar. Även ökade flöden, som är en annan konsekvens av ett förändrat klimat, kan paradoxalt leda till vattenbrist genom att ordinarie vattentäkter förorenas eller slås ut.

En säker tillgång på dricksvatten är centralt för hela samhället.

Med redundans menas att använda råvatten från flera källor. Den totala utnyttjade kapaciteten behöver motsvara minst den största taktens uttag. Om en vattentäkt behöver tas ur bruk kan uttaget från övriga ökas och sammantaget täcka behovet. Redundans i vattentillgångar är viktigt där det finns en huvudvattentäkt som försörjer stora populationer eller intressen och där konsekvenserna av avbruten vattenleverans därför kan bli påfrestande, inte minst på samhällsviktiga verksamheter. Dessutom beräknas att befolkningens behov kan komma att bli större än vad som kan nyttjas från befintliga vattenförekomster. Därför behöver ytterligare (nya) vattenresurser etableras och säkerställas. Resurserna behöver tillsammans vara hållbara över lång tid och klara extrema år d v s säkra vattenresurser så de svarar mot behovet året om.

Ett vattenverk kan behöva byggas om, renoveras, drabbas av skada eller möta andra omständigheter som minskar dess kapacitet att leverera dricksvatten. Även om det finns redundans i vattentillgångar så är vattenförsörjningen utsatt om den är beroende av ett enda verk. Liksom för vattentillgångar behöver reservvattenverk tillsammans kunna motsvara/kompensera för bortfall av det största vattenverket. Att bibehålla mindre dricksvattenverk som reserv vid centralisering av dricksvattenproduktion bidrar till ökad leveranssäkerhet.

Vid en eventuell bristsituation på tillgången bör högvolymsanvändare av allmänt vatten säkerställa att (eget) reservalternativ finns att tillgå.

GENOMFÖRANDE

- a) Kommunerna ska innan programperiodens slut (december 2027) ha genomfört en utredning efter möjlig reservvattenförsörjning för kommunens huvudvattentäkt, till exempel reservvattentäkt, reservvattenverk eller liknande.
- b) Kommunerna ska ha beslutat om vilket/ vilka reservalternativ man ska gå vidare med inom kommunen och påbörjat en utredning av åtminstone ett av alternativen.

ANSVARIGA AKTÖRER

Kommunerna

EFFEKT OCH UPPFÖLJNING

Effekten blir att dricksvattenförsörjningen blir tryggare.

Helt Genomförd (G): B-delen av åtgärden genomförd.

Genomförd till mer än Hälften (H): Utredningen om möjlig reservvattenförsörjning genomförd.

Påbörjad: Utredningen är påbörjad.

BIDRAG TILL MILJÖKVALITETSMÅL OCH GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Åtgärden bidrar utöver Grundvatten av god kvalitet även till Levande sjöar och vattendrag. I relation till Agenda 2030 bidrar åtgärden framför allt till mål 6 Rent vatten och sanitet för alla.

Åtgärden bidrar också till den regionala vattenförsörjningsplanens åtgärdsförslag.

KOSTNAD OCH FINANSIERING

<100 000.

33. Utreda vilka intressen, förutom dricksvattenförsörjning, som kräver vattenuttag/ vattenanvändning

SYFTE OCH MÅL

Syftet är att förbättra regionala vattenförsörjningsplanen och få en mer komplett bild av vattenanvändningen i länet.

BAKGRUND

Förbättringar i kartläggning av olika sektors behov (kommunala/allmänna, hushåll och övriga intressen), behövs för att beräkningar för framtida vattenbehov ska kunna utföras och bli mer tillförlitliga.

Industri, jordbruk och andra verksamheter behöver noggrannare kartlägga dels sina respektive vattenuttag, dels hur och var vattnet används såväl idag som i framtiden. Ofta är uppgifter svårtillgängliga eller saknas för till exempel vattenuttag inom industri eller jordbruksbevattnings. Uppgifter om varifrån varje aktör hämtar sitt vatten, hur det används, om det återanvänds samt var och till vilken recipient det släpps, är nödvändiga uppgifter för att kunna göra underbyggda vattenbalansberäkningar. Det är också nödvändiga uppgifter för att kunna ta välavvägda beslut om fördelning av vattenresurser i en bristsituation.

Kulturmiljöns behov av vattenförsörjning består främst av att en viss mängd vatten behövs finnas kvar i naturen. En jämn tillgång på vatten föredras framför stora variationer, då låga vattennivåer gör att lämningar blir utsatta för fysisk, kemisk och mikrobiell påverkan. Lämningar i vatten som i framtiden kommer ha låg vattentillgång riskerar därför att brytas ned. Stor variation i vattenstånd och vattenföring samt ändrade grundvattenförhållande kan öka erosion vilket kan ge skador på fornlämningar och byggnader. I den regionala vattenförsörjningsplanen har kulturmiljöers vattenbehov inte kunnat kvantifieras men 900 vattenanknutna kulturobjekt finns identifierade i länet men endast en minoritet av ytvattnen har blivit kartlagt. Här behövs en fortsatt kartläggning.

Vattenuttag för verksamheter utöver jordbruk och industri kan sammanställas först efter inhämtande av data till exempel genom ökad tillsyn. En del av övriga bortledningsbehov förväntas utgöras av kommunalt vatten.

GENOMFÖRANDE

- a) Länsstyrelsen kompletterar vattenförsörjningsplanen med vilka andra intressen, förutom dricksvatten, som behöver vatten för sin verksamhet/ existens, till exempel bevattning, kultur- och naturvärden. Kommunerna behöver bidra med lokalkunskap.
- b) En uppskattning av nuvarande behov av uttag ska tas fram.
- c) Förslag till prioritering för intressen/ behov vid påfrestande händelser (till exempel torka) tas fram.
- d) Kommunerna ska identifiera sina högvolymsanvändare av vatten producerat på vattenverk, så väl samhällsviktig verksamhet som övrig, och inleda en dialog med dem om att de behöver säkerställa att de har reservalternativ.

ANSVARIGA AKTÖRER

Länsstyrelsen (a-c), kommunerna (d)

EFFEKT OCH UPPFÖLJNING

Åtgärden genomförs för att skapa tillförlitliga underlag gällande framtida vattenbehov.

Länsstyrelsen:

Genomförd: Länsstyrelsen har uppdaterat vattenförsörjningsplanen med andra intressen (a), tagit fram en uppskattning av behov av uttag idag (b), samt ett förslag om en prioritering av intressen/ behov (c).

Genomförd till mer än hälften: Två av punkterna a-c är genomförda.

Påbörjad: a, b eller c är genomförd.

Kommunerna:

Genomförd: Kommunen har kontaktat och informerat alla högvolymsanvändare.

Genomförd till mer än hälften: Identifieringen av högvolymanvändare är genomförd.

Påbörjad: Identifieringen är påbörjad.

BIDRAG TILL MILJÖKVALITETSMÅL OCH GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Åtgärden bidrar utöver Grundvatten av god kvalitet även till Levande sjöar och vattendrag. I relation till Agenda 2030 bidrar åtgärden framför allt till mål 6 Rent vatten och sanitet för alla.

Åtgärden bidrar också till den regionala vattenförsörjningsplanens åtgärdsförslag.

KOSTNAD OCH FINANSIERING

Finansieras inom ramen för ordinarie arbete. Kostnaden för kommuner är beroende av mängd högvolym användare.

34. Regnvatten används för kommunens bevattning

SYFTE OCH MÅL

Syftet är att kommunerna ska använda regnvatten vid bevattning.

Målet är att minska vattenförbrukningen.

BAKGRUND

Alternativa vattenresurser blir allt viktigare i Sverige. Att använda sig av regnvatten/nederbörd till bevattning av exempelvis rekreationsområden eller grönytor i bostadsområden istället för att ta av dricksvatten är ett sätt att utnyttja resurserna mer effektivt. Kan även bidra till minskat behov av avledning av dagvatten.

Åtgärden kan innebära en finansiell besparing genom att man inte använder dricksvatten.

Exempel på kommun som redan jobbar med frågan är Västerviks kommun.

GENOMFÖRANDE

Alla kommuner utreder möjligheten att använda regnvatten för bevattning. Det kan vara genom att anlägga bevattningsdammar. Ska dagvatten användas behöver det renas eller undersökas att det inte är förorenat.

ANSVARIGA AKTÖRER

Kommunerna

EFFEKT OCH UPPFÖLJNING

Åtgärden syftar till att lyfta regnvattnet som en viktig resurs i kommuner som på sikt kan bidra bättre ekonomisk och ekologisk hållbarhet.

Genomförd: Kommunen har utrett om regnvatten kan användas för bevattning och har bestämt hur man går vidare.

Genomförd till hälften: Utredningen pågår och är nästan klar.

Påbörjad: Utredningen är påbörjad.

BIDRAG TILL MILJÖKVALITETSMÅL OCH GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Åtgärden bidrar utöver Grundvatten av god kvalitet även till Levande sjöar och vattendrag, Ingen övergödning och Bara naturlig försurning. I relation till Agenda 2030 bidrar åtgärden framför allt till mål 6 Rent vatten och sanitet för alla. Åtgärden bidrar också till den regionala vattenförsörjningsplanens åtgärdsförlag och klimatanpassning.

KOSTNAD OCH FINANSIERING

Möjlig finansiering genom bidrag för vattenhushållning.

Arbetstid för utredningen. Utredningen får visa själva kostnaden för att uppsamlingen av regnvattnet samt den besparing det innebär att använda regnvatten istället för dricksvatten i bevattning.

35. Minska vattenförluster i dricksvattenledningar

SYFTE OCH MÅL

Syftet är att öka takten i arbetet med att minska vattenförlusterna i dricksvattnet.

Målet är att läckaget uppgår till max 10 procent som ett medelvärde över tre år, till år 2027.

BAKGRUND

Alla kommuner jobbar kontinuerligt, på olika sätt med att minska läckage av vatten i dricksvattenledningar. Ny teknik utvecklas hela tiden. Vattenförluster orsakas främst av tysta underjordiska läckage i distributionsnätet som inte är omedelbart synliga.

Den mängd vatten som produceras i ett vattenverk är större än den förbrukning som debiteras. Hela mellanskillnaden beror dock inte på vattenläckage men för att beräkna vattenläckaget behöver vattenproducenter och leverantörer skapa sig en bild av var det vatten tar vägen som inte någon slutkund betalar för. Svenskt Vatten har tagit fram ett verktyg för

att mäta vattenläckage vid svenska förhållanden som är färdigt att användas för verksamhetsutövare som producerar och tillhandahåller dricksvatten⁸.

Läckor samt underhåll genom renspolning i ledningsnät medför generellt att ca 15 procent av producerat dricksvatten inte når användaren (den regionala vattenförsörjningsplanen).

I remissen om en säker tillgång till dricksvatten av god kvalitet (SOU 2021:81), som utreder hur svensk rätt förhåller sig till 2020 års dricksvattendirektiv, finns det ett förslag att Länsstyrelsen ska få ett uppdrag att på regional nivå sammanställa läckage av dricksvatten. Det blir därför allt mer aktuellt med att kommunerna för statistik över detta.

GENOMFÖRANDE

Alla kommuner ska uppnå ett max läckage i vattenledningarna på 10 procent, som ett medelvärde över tre år, senast år 2027. Vilka åtgärder kommunen väljer att genomföra för att uppnå detta mål är valfritt.

ANSVARIGA AKTÖRER

Kommunerna

EFFEKT OCH UPPFÖLJNING

Åtgärden syftar till att på olika sätt minska läckage av vatten i dricksvattenledningar. Minskat läckage innebär ett mer effektivt nyttjande av vattenresurser.

Helt Genomförd (G): Målet med åtgärden är uppnått.

Genomförd till mer än Hälften (H): -

Påbörjad: Åtgärder har genomförts för att minska läckaget men målet är inte uppnått.

BIDRAG TILL MILJÖKVALITETSMÅL OCH GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Åtgärden bidrar utöver Grundvatten av god kvalitet även till Levande sjöar och vattendrag. I relation till Agenda 2030 bidrar åtgärden framför allt till mål 6 Rent vatten och sanitet för alla.

Åtgärden bidrar också till den regionala vattenförsörjningsplanens åtgärdsförlag.

KOSTNAD OCH FINANSIERING

Kostnaden beror på vilka åtgärder som kommuner väljer att genomföra.

⁸ [Vattenförluster från ledningsnätet – beräkningsverktyg för en hållbar nivå | Vattenbokhandeln \(svensktvatten.se\)](#)

36. Förbättrad tillgång på dataunderlag dricksvatten

SYFTE OCH MÅL

Syftet är att öka tillgång till hydrologiska kvalitativa och kvantitativa data för säkrare beräkningsmodeller och ökad kunskap för länets vattenförsörjning.

BAKGRUND

För att komma framåt i arbetet med att säkra vattenförsörjningen och anpassa samhället till ett förändrat klimat finns det ett stort behov av underlagsdata. Idag är det mycket som mäts, eller enkelt skulle kunna mätas men det är svårt för övergripande aktörer, som Länsstyrelsen att komma åt datan.

Uppgifterna om vattenuttag såväl nationellt som i länet lagras på flera plattformar och av varierande kvalitet. Dessutom är inte uppgifter alltid sökbara eller så saknas vissa väsentligheter som till exempel uttagsmängd eller uttagets geografiska plats. Tillståndsgivna uttag kan skilja från faktiska uttag. Uppgifter kan inhämtas genom tillsyn av vattenverksamhet något som generellt bedrivs i låg egeninitierad omfattning och är huvudsakligen händelsestyrd. Det finns också risk att okända och/eller olovliga vattenuttag inte inbegrips. Uppgifter om faktiska uttag behöver inhämtas och tillgängliggöras i rätt format och upplösning så att mer tillförlitliga och specifika planer kan göras för länets vattenförsörjning.

Det förekommer att mätningar eller sammanställningar inte utförs i sådan form eller detaljupplösning som behövs för att nyttjas i vidare sammanhang. Till exempel **uttagsvolymer** som redovisas enbart på årsbasis varvid säsongsvariationer inte blir synliga.

Bortledningsbehoven för verksamheter utöver jordbruk och industri kan sammanställas först efter inhämtande av data, till exempel genom ökad tillsyn. En del av övriga bortledningsbehov förväntas utgöras av kommunalt vatten.

I vattentäcksarkivet finns producerad mängd sammanställt över ett helt år. Livsmedelsverket har data för behandlat vatten (dricksvatten).

Det är generellt lättare att få tag på produktionssiffror än data om nivåerna i vattentäkterna.

Idag är rapporteringen till datavärd frivillig. I dricksvattendirektivet (implementering 2022, börjar gälla 1 januari 2023) kan det bli aktuellt med en ökad rapportering från kommunerna.

På sikt behöver vi även få en bild över annat vattennyttjande tex industri och bevattning. Där behövs det kunskap om uttagsplats, tidpunkt och volymer.

- a. Verksamhetsutövaren behöver mätsystem för utförandet
- b. Myndigheterna behöver lagringssystem för dataunderlaget

GENOMFÖRANDE

Under perioden ska kommunernas allmänna vattenförsörjning uppfylla de krav som följer av genomförandet av det så kallade dricksvattendirektivet. Det innebär bland annat:

- a) ökad datatillgång om kvantitet i **uttag** från yt-och grundvattentäkter genom att uppmäta och redovisa **m³** medelvärden (år/ månad/vecka) samt maxvärden (vecka/ dygn).
- b) Antalet anmärkningar på **utgående vatten** samt vatten i kran per år enligt Livsmedelsverket, samt orsak (kan komma i nya dricksvattendirektivet).

Datan ska rapporteras till nationell datavärd/ar.

ANSVARIGA AKTÖRER

Kommunerna

EFFEKT OCH UPPFÖLJNING

Gedigna dataunderlag behövs för att trygga länets framtida vattenförsörjning. Åtgärden förväntas leda till att en utökad datatillgång om kvantitet i uttag från yt-och grundvatten, anmärkningar på utgående vatten samt anmärkningar om vatten i kran.

Genomförd: De parametrar i genomförandet lagras och rapporteras till ansvarig datavärd.

Genomförd till mer än hälften:

Påbörjad:

BIDRAG TILL MILJÖKVALITETSMÅL OCH GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Åtgärden bidrar utöver Grundvatten av god kvalitet även till Levande sjöar och vattendrag. I relation till Agenda 2030 bidrar åtgärden framför allt till mål 6 Rent vatten och sanitet för alla.

Åtgärden bidrar också till den regionala vattenförsörjningsplanens åtgärdsförlag och dricksvattendirektivet som antas i svensk lag under 2022.

KOSTNAD OCH FINANSIERING

Kostnaden bedöms låg då genomförandet endast kräver enstaka arbetstimmar.

Bilaga 1. Deltagande organisationer i arbetsgrupperna

ARBETSGRUPP DAGVATTEN

Länsstyrelsen i Jönköpings län
Jönköpings kommun
Vetlanda kommun
Tranås kommun
Habo kommun
Eksjö kommun

ARBETSGRUPP JORD- OCH SKOGSBRUK

Länsstyrelsen i Jönköpings län
Skogsstyrelsen
LRF

ARBETSGRUPP SKYDD OCH FYSISK PÅVERKAN

Länsstyrelsen i Jönköpings län
Jönköpings kommun
Trafikverket
Jönköpings länsmuseum
Gislaveds kommun

ARBETSGRUPP UPPSTRÖMSARBETE OCH RENINGSVERK

Länsstyrelsen i Jönköpings län
Region Jönköpings län
Värnamo kommun
Tranås kommun
Habo kommun
Eksjö Energi

ARBETSGRUPP VATTENANVÄNDNING OCH VATTENHUSHÅLLNING

Länsstyrelsen i Jönköpings län
Region Jönköpings län
Sävsjö kommun
Njudung Energi
Habo kommun

Bilaga 2. Preciseringar av miljökvalitetsmålen

BARA NATURLIG FÖRSURNING

- **Påverkan genom atmosfäriskt nedfall.** Nedfallet av luftburna svavel- och kväveföreningar från svenska och internationella källor medför inte att den kritiska belastningen för försurning av mark och vatten överskrids i någon del av Sverige.
- **Påverkan genom skogsbruk.** Markanvändningens bidrag till försurning av mark och vatten motverkas genom att skogsbruket anpassas till växtplatsens försurningskänslighet.
- **Försurade sjöar och vattendrag.** Sjöar och vattendrag uppnår oberoende av kalkning minst god status med avseende på försurning enligt förordningen (2004:660) om förvaltningen av kvaliteten på vattenmiljön.
- **Försurad mark.** Försurningen av marken inte påskyndar korrosion av tekniska material och arkeologiska föremål i mark och inte skadar den biologiska mångfalden i land- och vattenekosystem.

INGEN ÖVERGÖDNING

- **Påverkan på havet.** Den svenska och den sammanlagda tillförseln av kväveföreningar och fosforföreningar till Sveriges omgivande hav underskrider den maximala belastning som fastställs inom ramen för internationella överenskommelser
- **Påverkan på landmiljön.** Atmosfäriskt nedfall och brukande av mark inte leder till att ekosystemen uppvisar några väsentliga långsiktiga skadliga effekter av övergödande ämnen i någon del av Sverige.
- **Tillstånd i sjöar, vattendrag, kustvatten och grundvatten.** Sjöar, vattendrag, kustvatten och grundvatten uppnår minst god status för näringsämnen enligt förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön
- **Tillstånd i havet.** Havet har minst god miljöstatus med avseende på övergödning enligt havsmiljöförordningen (2010:134).

LEVANDE SJÖAR OCH VATTENDRAG

- **God ekologisk och kemisk status.** Sjöar och vattendrag har minst god ekologisk status eller potential och god kemisk status i enlighet med förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön
- **Oexploaterade och i huvudsak opåverkade vattendrag.** Oexploaterade och i huvudsak opåverkade vattendrag har naturliga vattenflöden och vattennivåer bibehållna.
- **Ytvattentäkters kvalitet.** Ytvattentäkter som används för dricksvattenproduktion har god kvalitet
- **Ekosystemtjänster.** Sjöar och vattendrags viktiga ekosystemtjänster är vidmakthållna.

- **Strukturer och vattenflöden.** Sjöar och vattendrag har strukturer och vattenflöden som ger möjlighet till livsmiljöer och spridningsvägar för vilda växt- och djurarter som en del i en grön infrastruktur

GRUNDVATTEN AV GOD KVALITET

- **Grundvattnets kvalitet.** Grundvattnet är med få undantag av sådan kvalitet att det inte begränsar användningen av grundvatten för allmän eller enskild dricksvattenförsörjning.
- **God kemisk grundvattenstatus.** Grundvattenförekomster som omfattas av förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön har god kemisk status.
- **Kvaliteten på utströmmande grundvatten.** Utströmmande grundvatten har sådan kvalitet att det bidrar till en god livsmiljö för växter och djur i källor, sjöar, våtmarker, vattendrag och hav.
- **God kvantitativ grundvattenstatus.** Grundvattenförekomster som omfattas av förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön har god kvantitativ status.
- **Grundvattennivåer.** Grundvattennivåerna är sådana att negativa konsekvenser för vattenförsörjning, markstabilitet eller djur- och växtliv i angränsande ekosystem inte uppkommer.
- **Bevarande av naturgrusavlagringar.** Naturgrusavlagringar av stor betydelse för dricksvattenförsörjning, energilagring, natur- och kulturlandskapet är fortsatt bevarade.

§ 151 Dnr: TU.2022.47

Stiftelsen Folkets park ansvarsfrihet för 2021

Beslut

Tekniska utskottet beslutar

att hos kommunfullmäktige tillstyrka ansvarsfrihet för styrelsen för Stiftelsen Folkets Park för år 2021.

Jäv

Håkan Johansson (KD) anmäler jäv och deltar inte i handläggningen i detta ärende.

Ärendebeskrivning

Tekniska förvaltningen har erhållit Stiftelsen Folkets Park Värnamos årsredovisning för år 2021. Tekniska utskottet har att avge yttrande avseende årsredovisning för stiftelserna. Enligt stiftelseurkunden åligger det kommunfullmäktige att besluta om ansvarsfrihet för styrelsen.

Ändamålet för Stiftelsen Folkets Park är ”att handha driften av Folkets Park och att där bedriva bland annat barn- och familjeverksamhet”. Värnamo kommun ansvarar för fastigheternas underhåll och lekparken. Stiftelsen Folkets Park har lämnat en förvaltningsberättelse där det framgår deras verksamhet har i hög grad begränsats på grund av de restriktioner som var av Covid-19. En planerad barnteater för förskola och skolan ställdes in. Då de privata sammankomsterna minskades ner till maximalt åtta personer så har de inte heller kunnat hyra ut till privata sammankomster.

Man har kunnat arrangera barnteater vid ett tillfälle, utomhusbio vid ett tillfälle, konstutställning för barn och familjer under 1,5 vecka, loppmarknad samt arrangemang vid jul, påsk och halloween. Stiftelsen har erbjudit allmänheten aktivitet genom minigolfspel under juli-september. Samarbetet har skett med Värnamo kommun för att ge skolungdomar möjlighet att spela minigolf genom ”Sommarpasset”. Utöver detta nyttjas minigolfbanan av förskolor och fritids inom Värnamo kommun.

Stiftelsens bokslut granskas av kommunledningsförvaltningen.

Förslag till beslut

Tekniska förvaltningen föreslår tekniska utskottet besluta

att hos kommunfullmäktige tillstyrka ansvarsfrihet för styrelsen för Stiftelsen Folkets Park för år 2021.

Beslut skickas till:
Kommunfullmäktige

Stiftelsen Folkets park driftsbidrag för 2022, ansvarsfrihet för 2021

Ärendebeskrivning

Tekniska förvaltningen har erhållit Stiftelsen Folkets Park Värnamos årsredovisning för år 2021. Tekniska utskottet har att avge yttrande avseende årsredovisning för stiftelserna. Enligt stiftelseurkunden åligger det kommunfullmäktige att besluta om ansvarsfrihet för styrelsen.

Ändamålet för Stiftelsen Folkets Park är ”att handha driften av Folkets Park och att där bedriva bland annat barn- och familjeverksamhet”. Värnamo kommun ansvarar för fastigheternas underhåll och lekparken.

Stiftelsen Folkets Park har lämnat en förvaltningsberättelse där det framgår deras verksamhet har i hög grad begränsats på grund av de restriktioner som var av Covid-19. En planerad barnteater för förskola och skolan ställdes in. Då de privata sammankomsterna minskades ner till maximalt åtta personer så har de inte heller kunnat hyra ut till privata sammankomster. Man har kunnat arrangera barnteater vid ett tillfälle, utomhusbio vid ett tillfälle, konstutställning för barn och familjer under 1,5 vecka, loppmarknad samt arrangemang vid jul, påsk och halloween.

Stiftelsen har erbjudit allmänheten aktivitet genom minigolfspel under juli-september. Samarbetet har skett med Värnamo kommun för att ge skolungdomar möjlighet att spela minigolf genom ”Sommarpasset”. Utöver detta nyttjas minigolfbanan av förskolor och fritids inom Värnamo kommun.

Stiftelsens bokslut granskas av kommunledningsförvaltningen.

Tekniska förvaltningen

Tekniska utskottet

Dnr: TU.2022.47

Beslutsförslag

Tekniska förvaltningen föreslår tekniska utskottet besluta

att hos kommunfullmäktige tillstyrka ansvarsfrihet för styrelsen
för Stiftelsen Folkets Park för år 2021.

Dagmar Karlsson
Sim- och Sporthallsv

Johan Arvidsson
Fritidschef

Årsredovisning
för
Stiftelsen Folkets Park i Värnamo
828000-8007
Räkenskapsåret
2021

Innehållsförteckning

Förvaltningsberättelse	2
Resultaträkning	5
Balansräkning	6
Noter	8

Styrelsen för Stiftelsen Folkets Park i Värnamo får härmed avge årsredovisning för räkenskapsåret 2021.

Årsredovisningen är upprättad i svenska kronor, SEK. Om inte annat särskilt anges, redovisas alla belopp i hela kronor (kr). Uppgifter inom parentes avser föregående år.

Förvaltningsberättelse

Verksamheten

Allmänt om verksamheten

Värnamo kommun äger sedan år 1978 Folkparken i Värnamo. Stiftelsen Folkets Park i Värnamo verksamheten.

Stiftelsen har sitt säte i Värnamo kommun. Styrelsen består av sju ledamöter med personliga suppleanter. Styrelsen utses av kommunfullmäktige i Värnamo kommun. Av styrelsens ledamöter och suppleanter ska fyra utses efter förslag från Föreningen Folkets Hus och Park Värnamo. Styrelsen sammanträder enligt stadgar minst två gånger om året.

Ledamöter

Åsa Pettersson
Luis Gonzales
Sandra Adesund
Lorenzo Gonzales
Michael Hermansson (m)
Håkan Johansson (kd)
Susanne Abrahamsson (s)

Ersättare

Ardita Berisha Cani
Billy Mähler
Stoja Vranjes
Dan Stenberg
Gottlieb Granberg (m)
Uranela Murati (kd)
Lennart Palm (s)

Ordförande

Vice ordförande

Sekreterare

Firmatecknare

Åsa Pettersson

Luis Gonzales

Lorenzo Gonzales

Åsa Pettersson och Lorenzo Gonzales gemensamt
eller styrelsen i dess helhet

Godkänd revisor

Ersättare godkänd revisor

Revisor

Ersättare revisor

Helen Blomstrand, Revisorsgruppen

Marcus Svensson, Revisorsgruppen

Anders Berglund (s)

Lennart Swerlander (kd)

Främjande av ändamålet

Stiftelsen har, enligt stadgar, till föremål för sin verksamhet att handha driften av Folkets Park och att där bedriva bland annat barn- och familjeverksamhet.

Stiftelsen erhåller driftbidrag från Värnamo kommun som också ansvarar för fastigheternas underhåll och lekpark. Parkområdet är offentligt med öppenhet för allmänheten dygnet runt. Stiftelsen arrangerar kulturverksamhet samt ansvarar för uthyrning av allmänna samlingslokaler i fastigheterna. 5

Väsentliga händelser under räkenskapsåret 2021

Under räkenskapsåret 2021 har verksamheten i hög grad begränsats på grund av restriktioner som följt av covid-19. Ett planerat barnteaterprogram för förskola och skola ställdes in. Efterfrågan på allmänna samlingslokaler minskade betydligt eftersom privata sammankomster begränsats till 8 personer.

Under året har stiftelsen arrangerat barnteater/konsert vid ett tillfälle, utomhusbio vid ett tillfälle, konstutställning för barn och familj under 1,5 vecka, loppmarknad vid ett tillfälle samt arrangemang vid jul, påsk och Halloween. Exempel på aktiviteter vid dessa arrangemang är temadekorering, tipspromenader, reflexjakt och minigolf under höstlovet. Stiftelsen har erbjudit allmänheten aktivitet genom minigolfspel under juli till september. Samarbete har skett med Värnamo kommun för att ge skolungdomar möjlighet att spela minigolf genom "sommarpass". Utöver detta nyttjas minigolfbanan av förskolor och fritids inom Värnamo kommun.

Genom uthyrningsverksamhet har stiftelsen möjliggjort verksamhet för publik arrangör av återkommande dans, privata sammankomster, försäljning av varor, personalmöten med mera.

Parkområdet och dess byggnader har möjliggjort aktiviteter för allmänheten genom lek-, motions- och spelytor. Bänkar och bord används av allmänheten för sociala aktiviteter. Offentlig konst, blomsterrabatter, miljöprojekt och andra naturliga inslag i parkmiljö erbjuder allmänheten, inklusive barn och familj, en miljö för rekreation. Drift av parkområdet sköts genom ideellt arbete, köp av tjänster från Värnamo kommun samt att Stiftelsen under räkenskapsåret säsongsanställt fastighetsskötare.

Väsentliga händelser efter räkenskapsårets slut

Restriktioner till följd av covid-19 har upphört och begränsar inte längre möjligheten att arrangera kulturarrangemang och andra aktiviteter. Stiftelsen kan återgå till att främja ändamålet och därmed arbeta för att åter öka efterfrågan på kultur, social gemenskap, utevistelse och allmänna samlingslokaler.

Stiftelsen har under säsongen ett flertal arrangemang planerade. Utöver detta är fokus på att öka attraktiviteten både i parkområdet och i lokalerna.

Flerårsöversikt (Tkr)	2021	2020	2019	2018
Nettoomsättning	419	415	475	642
Resultat efter finansiella poster	-29	154	-26	37
Soliditet (%)	90,5	97,4	77,9	80,3

Stiftelsens resultat och ställning i övrigt framgår av efterföljande resultat- och balansräkning med noter. 3

Resultaträkning	Not	2021-01-01 -2021-12-31	2020-01-01 -2020-12-31
	1		
Stiftelsens intäkter			
Intäkter	2	419 338	415 022
Övriga rörelseintäkter		10 512	0
Summa stiftelsens intäkter		429 850	415 022
Stiftelsens kostnader	3, 4		
Handelsvaror		-43 239	-34 203
Övriga externa kostnader		-313 305	-219 867
Personalkostnader	5	-98 581	-91
Avskrivningar av materiella anläggningstillgångar		-3 668	-3 668
Summa stiftelsens kostnader		-458 793	-257 829
Rörelseresultat		-28 943	157 193
Finansiella poster			
Räntekostnader och liknande resultatposter		-76	-3 552
Summa finansiella poster		-76	-3 552
Resultat efter finansiella poster		-29 019	153 641
Resultat före skatt		-29 019	153 641
Årets resultat		-29 019	153 641

Balansräkning

Not
1

2021-12-31

2020-12-31

TILLGÅNGAR

Anläggningstillgångar

Materiella anläggningstillgångar

Inventarier

6

26 140

29 808

Summa materiella anläggningstillgångar

26 140

29 808

Summa anläggningstillgångar

26 140

29 808

Omsättningstillgångar

Kortfristiga fordringar

Övriga fordringar

0

560

Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter

678

0

Summa kortfristiga fordringar

678

560

Kassa och bank

Kassa och bank

596 170

578 775

Summa kassa och bank

596 170

578 775

Summa omsättningstillgångar

596 848

579 335

SUMMA TILLGÅNGAR

622 988

609 143

Balansräkning

Not
1

2021-12-31

2020-12-31

EGET KAPITAL OCH SKULDER

Eget kapital

Fritt eget kapital

Fritt eget kapital vid räkenskapsårets början

593 039

439 398

Årets resultat

-29 019

153 641

Fritt eget kapital vid räkenskapsårets slut

564 020

593 039

Summa eget kapital

564 020

593 039

Kortfristiga skulder

Leverantörsskulder

684

0

Skatteskulder

12

1 569

Övriga skulder

50 864

14 535

Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter

7 408

0

Summa kortfristiga skulder

58 968

16 104

SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER

622 988

609 143

Noter

Not 1 Redovisnings- och värderingsprinciper

Allmänna upplysningar

Årsredovisningen är upprättad i enlighet med årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens allmänna råd (BFNAR 2016:10) om årsredovisning i mindre företag.

Redovisningsprinciper för enskilda balansposter

Anläggningstillgångar

Tillämpade avskrivningstider:

Materiella anläggningstillgångar

Inventarier

10 år 5

Not 2 Intäkter

	2021	2020
Nettoomsättningen per rörelsegren		
Försäljning servering och kiosk	16 124	21 409
Kulturbidrag	18 436	0
Driftsersättning, Värnamo kommun	333 145	326 614
Inträden	12 433	0
Uthyrning av lokaler och loppis	13 800	1 421
Uthyrning av utrustning	11 480	0
Minigolf	13 920	35 578
Krisstöd från Riksorg Folkets Hus och Park		30 000
	419 338	415 022

Not 3 Handelsvaror

	2021	2020
Inköp kioskvaror	13 010	21 992
Aktivitetskostnader	29 557	0
Artistkostnader	672	60
	43 239	22 052

Not 4 Stiftelsens kostnader

	2021	2020
Annonsering	46 495	17 046
Förbrukningsmaterial	24 854	12 099
Administrationskostnader	24 013	27 616
Föreningsavgifter	8 316	11 432
Revisionsarvode	21 579	35 256
Underhåll inventarier	59 847	20 291
Fastighetskostnader	109 855	71 693
Försäkringspremier	9 747	9 513
Övriga kostnader	8 599	14 921
	313 305	219 867

Not 5 Medelantalet anställda

	2021	2020
Medelantalet anställda	1	0 ⁵

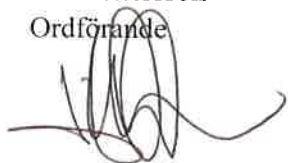
Not 6 Inventarier

	2021-12-31	2020-12-31
Ingående anskaffningsvärden	70 155	44 160
Inköp	0	25 995
Försäljningar/utrangeringar	-33 475	0
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	36 680	70 155
Ingående avskrivningar	-40 347	-36 679
Försäljningar/utrangeringar	33 475	0
Årets avskrivningar	-3 668	-3 668
Utgående ackumulerade avskrivningar	-10 540	-40 347
Utgående redovisat värde	26 140	29 808

Värnamo den 27 juni 2022

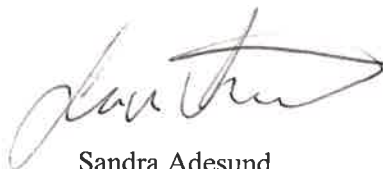
Åsa Pettersson
Ordförande

Luis Gonzales

Lorenzo Gonzales

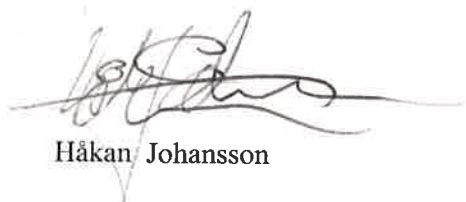
Sandra Adesund

Michael Hermansson

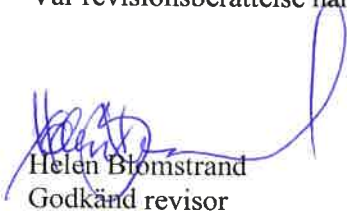

Susanne Abrahamsson

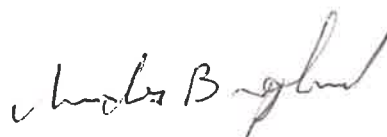

Håkan Johansson

Vår revisionsberättelse har lämnats den 30 juni 2022

Helen Blomstrand
Godkänd revisor

Anders Berglund
Revisor

§

Meddelanden

1. Barn- och utbildningsnämndens beslut angående antagande av delegationsordning med bilagor.
2. Protokoll Primärkommunalt samverkansorgan (PKS) 2 juni 2022 med följande presentationer
 - Information Miljösamverkan Jönköpings län
 - Tillsammans möter vi framtidens behov av statsbidrag och uppföljning samordnad vård
3. Brev till Sveriges kommunpolitiker från Föreningen Svenskt Landskapsskydd och Färingtofta Norra.
4. Styrelseprotokoll Finnvedens Samordningsförbund (Finsam) 23 augusti 2022 med delårsrapport.

§ 127 Dnr: BUN.2022.1405

Delegeringsordning för Barn- och utbildningsnämnden

Beslut

Barn- och utbildningsnämnden beslutar

att upphäva den nuvarande delegeringsordningen för barn- och utbildningsnämndens verksamhet

att anta den föreslagna delegeringsordningen för barn- och utbildningsnämnden

att överlämna ärendet till kommunstyrelsen för kännedom.

Ärendebeskrivning

Vid ingången av en ny mandatperiod är det brukligt att en översyn görs av arbetsordningar, reglementen och delegeringsordningar.

Barn- och utbildningsförvaltningen har gjort en genomgång av befintlig delegeringsordning och tagit fram ett nytt förslag för barn- och utbildningsnämnden att ta ställning till.

Beslut skickas till: Kommunstyrelsen för kännedom

Barn- och utbildningsförvaltningen

Barn- och utbildningsnämnden Dnr
BUN.2022.1405

Delegeringsordning för barn- och utbildningsnämnden

Ärendebeskrivning

Vid ingången av en ny mandatperiod är det brukligt att en översyn görs av arbetsordningar, reglementen och delegeringsordningar.

Barn- och utbildningsförvaltningen har gjort en genomgång av befintlig delegeringsordning och tagit fram ett nytt förslag för barn- och utbildningsnämnden att ta ställning till.

Beslutsförslag

Barn- och utbildningsförvaltningen föreslår barn- och utbildningsnämnden besluta

att upphäva den nuvarande delegeringsordningen för barn- och utbildningsnämndens verksamhet

att anta den föreslagna delegeringsordningen för barn- och utbildningsnämnden

att överlämna ärendet till kommunstyrelsen för kännedom.

Lovisa Kindenäs
Nämndsekreterare

Johan Grahn
Barn- och utbildningschef

Barn- och utbildningsförvaltningen

Barn- och utbildningsnämnden Dnr
BUN.2022.1405

KOMMUNAL FÖRFATTNINGSSAMLING

Antagen av barn- och utbildningsnämnden X XX 2022 § X

Gäller fr o m XXXXX.

Delegeringsordning för barn- och utbildningsnämnden

Gemensamma regler

Nämnden får uppdra åt ett utskott, en ledamot, ersättare eller åt en anställd hos kommunen att besluta på nämndens vägnar i ett visst ärende eller i en viss grupp av ärenden. Delegation innebär medgivande att annan person får fatta beslut i nämndens ställe. Detta förutsätter ett förtroendeförhållande mellan nämnden och delegaten. Delegaten måste därför försäkra sig om att det beslut som denne ämnar fatta står i överensstämmelse med den allmänna inriktning som nämnden kan ha gett uttryck för.

Det förutsätts att ett ärende normalt ska avgöras på lägsta beslutsnivå. Skulle osäkerhet i ett ärende föreligga ska det hänskjutas till överordnad befattningshavare.

Delegerad beslutsfattare får härutöver, inom sitt verksamhetsområde, besluta i ärenden som till art och betydelse är jämförbara med de ovan angivna.

Nämnden kan när som helst återkalla delegationen, även i ett särskilt ärende. Nämnden har rätt att ta över ett delegerat ärende och fatta beslut i detta ärende. Detta förutsätter dock att delegaten inte utövat sin delegationsrätt i ärendet.

Det kan även förekomma att ett ärende oförmodat fått principiell vikt och det därför är påkallat att nämnden själv beslutar i ärendet. Nämnden har samma möjlighet att ingripa i vidaredelegation.

Undantag

I enlighet med 6 kap 34 § kommunallagen får delegerad beslutanderätt inte utövas i

- Ärenden som avser verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet,
- Framställningar eller yttranden till fullmäktige liksom yttranden med anledning av att beslut av nämnden i dess helhet eller av fullmäktige har överklagats,
- Ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda, om de är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt,
- Ärenden som väckts genom medborgarförslag och som överlåtits till nämnden.
- Vissa ärenden som anges i särskilda föreskrifter.

Vidaredelegation

I samband med antagandet av denna delegationsordning medges möjlighet till vidaredelegation.

Rätten till vidaredelegation avser barn- och utbildningschefen, som får vidaredelegera till anställda.

Enligt 6 kap 37 § kommunallagen ska beslut som fattas med stöd av vidaredelegation anmälas till huvuddelegaten, som i sin tur ska anmäla dem till nämnden.

Anmälan av delegationsbeslut

345

Beslut som har fattats med stöd av delegation ska fortlöpande anmälas till barn- och utbildningsnämnden, på sätt som nämnden bestämmer.

Delegationsbeslut redovisas för nämnden på varje sammanträde. Förteckning över dessa redovisas i handlingarna som sänds till nämnden tillsammans med kallelsen.

Delegationsbesluten anslås inte på kommunens anslagstavla. Besvärstiden för delegationsbeslut börjar från den dag då protokollet från det sammanträde vid vilket beslutet anmäldes anslås på anslagstavlan och tre veckor framåt.

Beslut fattade med stöd av delegering sker på nämndens vägnar och har samma rättsverkan som nämndens egna beslut och kan överklagas av alla kommunmedlemmar genom laglighetsprövning.

Brådskande ärenden

I enlighet med vad som framgår av delegeringsordningen delegerar barn- och utbildningsnämnden till ordföranden att besluta på nämndens vägnar i ärenden som är så brådskande att barn- och utbildningsnämnden avgörande inte kan avvaktas. Denna beslutanderätt förutsätts användas sparsamt. Sådana beslut ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

MBL – förhandling eller samråd

Delegat svarar i förekommande fall för att förhandlingsskyldighet enligt medbestämmandelagen är uppfylld och att ingångna samverkansavtal med personalorganisationerna följs innan beslut fattas.

DELEGERINGSFÖRTECKNING

346

Allmänna ärenden

Nr	Ärende	Delegat	Kommentar
A1	Ärenden som är så brådskande att nämndens beslut inte kan avvaktas.	Ordförande	Ska anmälas vid nästa nämndsammanträde.
A2	Befullmäktigande av ombud att föra nämndens talan inför domstol.	Ordförande	
A3	Rätt att vid förfall av tjänstemannadelegat själv utöva den delegerade beslutsrätten eller vidaredelegera denna till annan anställd i kommunen.	Barn- och utbildningschef	
A4	Rätt att tillfälligt delegera egen beslutanderätt.	Barn- och utbildningschef	Vid semester och frånvaro.
A5	Beslut om att vägra utlämnande av allmän handling. OSL 6 kap 1-3 §§	Barn- och utbildningschef	

Ekonomiärenden

Nr	Ärende	Delegat	Ersättare
E1	Beslut om attestanter inom nämndens verksamhetsområde.	Barn- och utbildningschef	
E2	Avskrivning av kundfordringar (makulering/kreditfakturer p g a felfakturerings). Avskrivning av kundfordringar p g a andra skäl beslutas av ekonomichefen på kommunledningskontoret.	Förvaltningsekonomen	
E3	Försäljning av lös egendom upp till ett prisbasbelopp.	Barn- och utbildningschef	
E4	Omdisponering av internbudget och tilläggsbudget i överensstämmelse med av nämnden beslutade riktlinjer och fördelningsprinciper.	Förvaltningsekonomen	
E5	Prissättning av avgifter för varor och tjänster som saknar principiell betydelse.	Barn- och utbildningschef	
E6	Ersättning för förluster till följd av stöld eller egendomsskada, där kommunen har ersättningsskyldighet eller enligt praxis utger gottgörelse för beloppsgränser upp till 10 000 kr.	Barn- och utbildningschef	
E7	Inackorderingsbidrag där gällande regler inte är tillämpliga.	Verksamhetschef	
E8	Besluta om godkännande av avtal som rör uppdragsverksamhet.	Barn- och utbildningschef	
E9	Disponering av förvaltningens anslag till förfogande.	Barn- och utbildningschef	
E10	Utdelning ur donationsfonder som avser - gymnasieskolan/gymnasiesärskolan - övriga skolformer under barn- och utbildningsnämnden.	Verksamhetschef Barn- och utbildningschef	
E11	Besluta om förvaltning av medel resp godkännande av avtal som avser finansierad verksamhet genom medel från departement, statliga myndigheter, EU samt andra organisationer.	Barn- och utbildningschef	
E12	*) Se nedan		
E13	Fördelning av Kulturskolepeng.	Enhetschef kulturskolan	

*) Upphandlingsnämnden har, enligt beslut 2019-12-11, § 138, tilldelat sin förvaltningschef rätt att vidaredelegera till annan tjänsteman i kommunen att fatta upphandlingsbeslut vid köp av varor, tjänster och entreprenader för respektive förvaltnings behov där avtal saknas och kostnaden är mellan 25 000 kr och 100 000 kr.

Barn- och utbildningschef, administrativ chef samt förvaltningsekonom har tilldelats delegation.

Verksamhetschef i barn- och utbildningsförvaltningen har tilldelats delegation att fatta direktupphandlingsbeslut på max 100 000 kr inom sitt ansvarsområde.

Personalärenden

Nr	Ärende	Omfattning	Delegat	Ersättare
P1	Beslut om övergripande organisation och arbetsfördelning av verksamheten inom de ramar som fastställts av nämnden.		Barn- och utbildningschef	
P2	Beslut om anställning, löne- och anställningsvillkor för chefer. Presidiet deltar i rekryteringsprocessen		Barn- och utbildningschef/ Verksamhetschef	
P3	Beslut om anställning, löne- och anställningsvillkor för övrig personal.		Varje chef med personalansvar	
P4	Beslut om disciplinpåföljd i form av skriftlig varning – AB § 11 efter samråd med HR-enheten		Barn- och utbildningschef	
P5	Beslut om uppsägning från arbetsgivarens sida.		Barn- och utbildningschef	
P6	Beslut om avsked.		Barn- och utbildningschef	
P7	Lön eller annan ersättning vid tjänstledighet för studier.		Barn- och utbildningschef	
P8	Beslut om att få anställa obehörig person mer än sex månader. SL 2 kap. 18-19 §§		Verksamhetschef	

Delegeringen gäller inom ramarna för gällande lagar, avtal samt kommunens och förvaltningens policyer. För ledighet vid arbete hos annan arbetsgivare gäller regler enligt kommunstyrelsens beslut.

Exempel på verkställighetsbeslut inom personalområdet:

- Anställnings upphörande på den anställdes begäran
- Beviljande av semester och annan lag- eller författingsenlig ledighet med lön
- Beviljande av lag- eller författingsenlig ledighet utan lön för underställd personal
- Beslut om deltagande i utbildning, kurser och konferenser i arbetet
- Representation och uppvaktningar
- Fastställande av schema
- Beslut om lönesättning vid löpande löneöversyn för övrig personal (varje chef med personalansvar)
- Avstängning av anställd – i samråd med HR-avdelningen
- Omplacering och förflyttning av anställd – i samråd med personalavdelningen
- Avlöningsförmåner för fackligt förtroendevalda vid ledighet med lön för fackliga

- uppdrag
- Sjuklön enl. AB § 28 mom. 9 – i samråd med personalavdelningen

Dataskyddsförordningen

Nr	Ärende	Lagrum	Delegat	Kommentar
D1	Teckna personuppgiftsbiträdesavtal	Art. 28	Administrativ chef	
D2	Beslut att ta ut avgift för utlämnande av information på begäran	Art 12.5	Barn- och utbildningschef	
D3	Beslut vägra informationsutlämning	Art 12.5	Barn- och utbildningschef	
D4	Beslut om radering eller rättelse	Art. 16-17	Administrativ chef	
D5	Beslut om rätt till begränsning av behandling	Art.18	Administrativ chef	
D6	Beslut om underrättelse till tredje man om rättelse, radering eller begränsning	Art. 19	Administrativ chef	
D7	Beslut om rätt till dataportabilitet	Art. 20	Administrativ chef	
D8	Beslut att ej längre behandla vissa personuppgifter efter enskilda invändningar	Art. 21	Administrativ chef	
D9	Anmäla personuppgiftsincident till tillsynsmyndighet	Art. 33-34	Administrativ chef	

Allmänna ärenden för förskola och skola

Nr	Ärende	Lagrum	Delegat	Kommentar
U1	Kompetensutveckling för personal vid förskole- och skolenheterna.	SL 2 kap 34 §	Barn- och utbildningschef Verksamhetschef Barn- och elevhälsachef Rektor	
U2	Personals insikter i föreskrifter som gäller för skolväsendet.	SL 2 kap 34 §	Barn- och utbildningschef Verksamhetschef Barn- och elevhälsachef Rektor	
U3	Rutiner för klagomål.	SL 4 kap 8 §	Barn- och utbildningschef	
U4	Ansvar för att personalen fullgör de skyldigheter som anges i SL 6 kap Åtgärder mot kränkande behandling.	SL 6 kap 5 §	Barn- och utbildningschef Verksamhetschef Barn- och elevhälsachef Rektor	
U5	Målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling.	SL 6 kap 6 §	Rektor	
U6	Förebygga och förhindra kränkande behandling.	SL 6 kap 7 §	Rektor	
U7	Plan mot kränkande behandling.	SL 6 kap 8 §	Rektor	
U8	Anmäla, Utredda och vidta åtgärder mot kränkande behandling.	SL 6 kap 10 §	Utreddare/rektor Verksamhetschef	
U9	Handlägga huvudmannens uppdrag och ansvar enligt diskrimineringslagen och förordning om barns och elevers deltagande i arbetet med	DL Dkf	Utreddare/rektor Verksamhetschef	

	planer mot diskriminering och kränkande behandling.			349
U10	Beslut om erbjudande av omsorg för barn under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds.	SL 25 kap 5 §	Rektor	
U11	Ansvar för uppföljning och utvärdering av pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem.	SL 25 kap 8 §	Verksamhetschef	
U12	Bidrag till pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem. (särskilt stöd)	SL 25 kap 13 §	Barn- och elevhälsachef	
U13	Ansvar för tillsyn över förskola, fritidshem eller pedagogisk omsorg vars huvudman kommunen har förklarat ha rätt till bidrag.	SL 26 kap 4 §	Verksamhetschef	
U14	Ansvar för uppföljning av icke skolpliktiga ungdomars sysselsättning (kommunalt aktivitetsansvar)	SL 29 kap 9 § SFS2014:1382	Verksamhetschef	
U15	Beslut om läsårets början och slut.	Skf 3 kap 3 §	Barn- och utbildningschef	
U16	Beslut om läsårets början och slut.	Gyf 3 kap 2 §	Barn- och utbildningschef	

Ärenden inom förskolan

Nr	Ärende	Lagrum	Delegat	Kommentar
F1	Barngruppernas sammansättning och storlek.	SL 8 kap 8 §	Rektor	
F2	Placering av barn i förskola i annan kommun och mottagande av barn i förskola från annan kommun	SL 8 kap 13 §	Verksamhetschef	
F3	Erbjudande av plats i förskolan.	SL 8 kap 14 §	Rektor	
F4	Interkommunal ersättning. (särskilt stöd)	SL 8 kap 17 §	Barn- och elevhälsachef	
F5	Bidrag till fristående förskola. (särskilt stöd)	SL 8 kap 21, 23 §§	Barn- och elevhälsachef	
F6	Beslut om utökad tid i förskola	SL 8 kap 7 §	Rektor	
F7	Avgiftsbefrielse för utökad tid i förskola	SL 8 kap 7 §	Rektor	

Ärenden inom förskoleklassen

Nr	Ärende	Lagrum	Delegat	Kommentar
Fk1	Information till vårdnadshavare om förskoleklass.	SL 9 kap 4-5 §§	Rektor	
Fk2	Beslut om mottagande av elev från annan kommun.	SL 9 kap 13 §	Rektor	
Fk3	Beslut om att frångå vårdnadshavare önskemål om placering vid skolenhet.	SL 9 kap 15 §	Verksamhetschef	
Fk4	Interkommunal ersättning. (särskilt stöd)	SL 9 kap 16 §	Barn- och elevhälsachef	
Fk5	Bidrag till fristående förskoleklass. (särskilt stöd)	SL 9 kap 19, 21 §§	Barn- och elevhälsachef	
Fk6	Skolskjuts	Enligt riktlinje för skolskjuts	Skolskjutshandläggare	
Fk 7	Yttrande till annan kommun avseende mottagande av elev som av särskilda skäl önskar	SL 10:25	Rektor	

	fullgöra skolplikten i annan kommun än hemkommunen			
--	--	--	--	--

350

Ärenden inom grundskolan

Nr	Ärende	Lagrum	Delegat	
G1	Mottagande på försök i annan skolform.	SL 7 kap 8 §	Rektor	
G2	Skolpliktens inträdande.	SL 7 kap 10-11 §§	Rektor	
G3	Skolpliktens upphörande.	SL 7 kap 13-14 §§	Rektor	
G4	Rätt att slutföra skolgång.	SL 7 kap 16 §	Rektor	
G5	Ansvar för skolpliktiga som inte går i skolan.	SL 7 kap 21-22 §	Rektor	
G6	Beslut om mottagande av elev från annan kommun.	SL 10 kap 25-27 §§	Rektor	
G7	Beslut om att frångå vårdnadshavares önskemål om placering vid skolenhet.	SL 10 kap 30 §	Verksamhetschef	
G8	Beslut om skolskjuts.	SL 10 kap 32-33 §§	Skolskjutshandläggare	
G9	Interkommunal ersättning. (särskilt stöd)	SL 10 kap 34 §	Barn- och elevhälsachef	
G10	Bidrag till fristående grundskola. (särskilt stöd)	SL 10 kap 37, 39 §§	Barn- och elevhälsachef	
G11	Skolskjuts för elev i fristående grundskola.	SL 10 kap 40 §	Skolskjutshandläggare	
G12	Anordnande av undervisning i hemmet.	SL 24 kap 20-22 §§	Rektor	
G13	Mottagande av barn som inte anses bosatta i Sverige.	Skf 4 kap 2 §	Barn- och utbildningschef	
G14	Anordnande av modersmålsundervisning.	Skf 5 kap 10 §	Biträdande verksamhetschef	
G15	Beslut om fördelning av undervisningstid mellan årskurserna.	Skf 9 kap 4 §	Rektor	
G16	Erbjudande om språkval.	Skf 9 kap 5 §	Rektor	
G17	Erbjudande om elevens val.	Skf 9 kap 8 §	Rektor	
G18	Yttrande till annan kommun avseende mottagande av elev som av särskilda skäl önskar fullgöra skolplikten i annan kommun än hemkommunen	SL 10:25	Rektor	

Ärenden inom grundsärskolan

Nr	Ärende	Lagrum	Delegat	Kommentar
Gs1	Mottagande i grundsärskolan.	SL 7 kap 5 §	Barn- och utbildningschef	
Gs2	Mottagande på försök i annan skolform.	SL 7 kap 8 §	Rektor	
Gs3	Skolpliktens inträdande.	SL 7 kap 10-11 §§	Rektor	
Gs4	Skolpliktens upphörande.	SL 7 kap 13-14 §§	Rektor	
Gs5	Rätt att slutföra skolgång.	SL 7 kap 16 §	Rektor	
Gs6	Ansvar för skolpliktiga som inte går i skolan.	SL 7 kap 21-22 §§	Rektor	

Gs7	Beslut om att elev ska läsa ämnen eller ämnesområden.	SL 11 kap 8 §	Rektor	
Gs8	Beslut om mottagande av elev från annan kommun.	SL 11 kap 25-27 §§	Rektor	351
Gs9	Beslut om att frånga vårdnadshavares önskemål om placering vid skolenhet.	SL 11 kap 29 §	Rektor	
Gs10	Beslut om skolskjuts.	SL 11 kap 31-32 §§	Skolskjutshandläggare	
Gs11	Interkommunal ersättning. (särskilt stöd)	SL 11 kap 33 §	Barn- och elevhälsachef	
Gs12	Bidrag till fristående grundsärskola. (särskilt stöd)	SL 11 kap 36, 38 §§	Barn- och elevhälsachef	
Gs13	Skolskjuts för elev i fristående grundsärskola.	SL 11 kap 39 §	Barn- och elevhälsachef	
Gs14	Anordnande av undervisning i hemmet.	SL 24 kap 20-22 §	Rektor	
Gs15	Anordnande av modersmålsundervisning.	Skf 5 kap 10 §	Biträdande verksamhetschef	
Gs16	Beslut om fördelning av undervisningstid mellan årskurserna.	Skf 10 kap 3 §	Rektor	
Gs17	Erbjudande om elevens val.	Skf 10 kap 5 §	Rektor	

Ärenden inom fritidshemmen

Nr	Ärende	Lagrum	Delegat	Kommentar
Fh1	Erbjudande av plats i fritidshem.	SL 14 kap 3 §	Rektor	
Fh2	Erbjudande av plats i fritidshem för elever i särskilda utbildningsformer.	SL 14 kap 11 §	Rektor	
Fh3	Elevgruppens sammansättning och storlek.	SL 14 kap 9 §	Rektor	
Fh4	Interkommunal ersättning. (särskilt stöd)	SL 14 kap 14 §	Barn- och elevhälsachef	
Fh5	Bidrag till fritidshem med enskild huvudman. (särskilt stöd)	SL 14 kap 15, 17 §§	Barn- och elevhälsachef	
Fh6	Beslut om utökad tid i fritidshemmet	SL 14 kap 5 §	Rektor	
Fh7	Avgiftsbefrielse vid utökad tid i fritidshemmet	SL 14 kap 5 §	Rektor	

Ärenden inom gymnasieskolan

Nr	Ärende	Lagrum	Delegat	Kommentar
Gy1	Beslut om avstängning av elev under två veckor.	SL 5 kap 17 §	Rektor	
Gy2	Beslut om avstängning av elev under två veckor från viss utbildning med praktiska inslag.	SL 5 kap 19 §	Rektor	
Gy3	Informera om nationella program och utbildning på introduktionsprogram.	SL 15 kap 8 §	Verksamhetschef	
Gy4	Ansvara för antagning till olika utbildningar som huvudmannen anordnar.	SL 15 kap 12 §	Ordförande	
Gy5	Information till elevens hemkommun att elev börjar eller slutar vid gymnasieskolan.	SL 15 kap 15 §	Rektor	
Gy6	Beslut om att elev ska hålla sig med enstaka egna hjälpmedel.	SL 15 kap 17 §	Rektor	
Gy7	Beslut om ekonomiskt stöd för inackordering.	SL 15 kap 32 §	Handläggare FiGy	

Gy8	Beslut om ersättning för kostnader för elev på Anpassad utbildning.	SL 15 kap 40 §	Barn- och utbildningschef	
Gy9	Samråda och upprätta utbildningskontrakt med arbetsplatser.	SL 16 kap 11 a § Gyf 7 kap 6 a §	Rektor	352
Gy10	Beslut om erbjudande av viss utbildning.	SL 16 kap 12 §	Ordförande	
Gy11	Beslut om avvikelser från ett nationellt programs utbildning.	SL 16 kap 14 §	Rektor	
Gy12	Beslut om utbildningens längd.	SL 16 kap 15 §	Rektor	
Gy13	Beslut om behörighet och mottagande av sökande till gymnasieutbildning anordnad av Värnamo kommun	SL 16 kap 36 §	Handläggare FiGy	
Gy 13a	Yttrande över Värnamoelevs skolgång i annan kommuns eller landstings gymnasieskolas nationella program.	SL 16 kap 48§	Handläggare FiGy	
Gy 13b	Beslut angående sökande från annan kommun	SL 16 kap 44,47§§, SL 17 kap 19, 21§§	Handläggare FiGy	
Gy14	Bidrag från hemkommunen för elev på nationellt program. (särskilt stöd)	SL 16 kap 52, 54 §§	Barn- och elevhälsachef	
Gy15	Beslut om minskning av utbildningens omfattning på introduktionsprogrammet.	SL 17 kap 6 §	Rektor	
Gy16	Beslut om plan för utbildning på introduktionsprogram.	SL 17 kap 7 §	Rektor	
Gy17	Beslut om att ta emot elev till yrkesintroduktion eller individuellt alternativ.	SL 17 kap 11 § Gyf 6 kap 2 §	Handläggare FiGy	
Gy18	Beslut om sökandes behörighet och om denne ska tas emot på programinriktat individuellt val eller till yrkesintroduktion.	SL 17 kap 14 §	Handläggare FiGy	
Gy19	Anordnande av undervisning i hemmet.	SL 24 kap 20-22 §§	Rektor	
Gy20	Beslut om kurser som erbjuds som programfördjupning.	Gyf 4 kap 6§	Rektor	
Gy21	Beslut om vilka kurser som erbjuds som individuellt val.	Gyf 4 kap 7 §	Rektor	
Gy22	Beslut om arbetsplatsförlagt lärande.	Gyf 4 kap 12 §	Rektor	
Gy23	Ansvar för anskaffning av platser för arbetsplatsförlagt lärande.	Gyf 4 kap 12 §	Rektor	
Gy24	Beslut om att arbetsplatsförlagt lärande förläggs till skola.	Gyf 4 kap 13 §	Rektor	
Gy25	Anordnande av modersmålsundervisning.	Gyf 4 kap 15-20 §§	Biträdande verksamhetschef	
Gy26	Beslut om fördelning av undervisningstimmar för varje kurs och redovisning om hur eleven har fått sin garanterade undervisning.	Gyf 4 kap 22 §	Rektor	
Gy27	Skolförläggning av hela yrkesintroduktionen.	Gyf 6 kap 5 §	Rektor	
Gy28	Bedömning av elev i språkintröduktion.	Gyf 6 kap 7 §	Rektor	
Gy29	Beslut om antal platser i fri kvot.	Gyf 7 kap 3 §	Ordförande	
Gy30	Beslut om antagning.	Gyf 7 kap 7 §	Ordförande	
Gy31	Beslut om antagning vid senare tidpunkt.	Gyf 7 kap 8 §	Rektor	
Gy32	Beslut om byte av studieväg.	Gyf 7 kap 9 §	Rektor	
Gy33	Beslut om återantagning.	Gyf 7 kap 10§	Rektor	
Gy34	Beslut om fördelning av utbildning över längre tid än tre år.	Gyf 9 kap 7 §	Rektor	
Gy35	Beslut om elevresor.	E-resor 2 §	Handläggare FiGy	

Ärenden inom gymnasiesärskolan

Nr	Ärende	Lagrum	Delegat	Kommentar
Gys1	Beslut om avstängning av elev under två veckor.	Sl 5 kap 17 §	Verksamhetschef	
Gys2	Beslut om avstängning av elev under två veckor från viss utbildning med praktiska inslag.	SL 5 kap 19 §	Verksamhetschef	
Gys3	Samverkan med samhället i övrigt.	SL 18 kap 3 §	Rektor	
Gys4	Prövning om sökande tillhör gymnasiesärskolans målgrupp.	SL 18 kap 5 §	Barn- och utbildningschef	
Gys5	Beslut att elev inte tillhör gymnasiesärskolans målgrupp.	SL 18 kap 7 §	Barn- och utbildningschef	
Gys6	Information om gymnasiesärskolas olika program.	SL 18 kap 9 §	Rektor	
Gys7	Antagning till gymnasiesärskolans utbildningar.	SL 18 kap 12 §	Rektor	
Gys8	Beslut om skolskjuts.	SL 18 kap 30-31 §§ SL 18 kap 35 §	Skolskjutshandläggare	
Gys9	Beslut om ekonomiskt stöd för inackordering.	SL 18 kap 32 §	Handläggare FiGy	
Gys10	Handläggning av ansökan och bedömning om sökande till annan huvudman.	SL 19 kap 29 §	Rektor	
Gys11	Beslut om mottagande av elev från annan kommun.	SL 19 kap 40 §	Rektor	
Gys12	Bidrag från hemkommunen. (särskilt stöd)	SL 19 kap 45, 47 §§	Barn- och elevhälsachef	
Gys13	Anordnande av undervisning i hemmet.	SL 24 kap 20-22 §§	Rektor	
Gys14	Beslut om vilka kurser som erbjuds som individuellt val.	Gyf 4 kap 7a §	Rektor	
Gys15	Beslut om arbetsplatsförlagt lärande.	Gyf 4 kap 12 §	Rektor	
Gys16	Ansvar för anskaffning av platser för arbetsplatsförlagt lärande.	Gyf 4 kap 12 §	Rektor	
Gys17	Beslut om att arbetsplatsförlagt lärande förläggs till skola.	Gyf 4 kap 13 §	Rektor	
Gys18	Anordnande av modersmålsundervisning.	Gyf 4 kap 15-20 §§	Rektor	
Gys19	Beslut om fördelning av undervisningstimmar för varje kurs och redovisning om hur eleven har fått sin garanterade undervisning.	Gyf 4 kap 22 §	Rektor	
Gys20	Beslut om antagning vid senare tidpunkt.	Gyf 7 kap 8 §	Rektor	
Gys21	Beslut om byte av studieväg.	Gyf 7 kap 9 §	Rektor	
Gys22	Beslut om antagning.	Gyf 7 kap 13 §	Rektor	

Ärenden inom kommunal vuxenutbildning

Nr	Ärende	Lagrum	Delegat	Kommentar
K1	Beslut om avstängning av elev under två veckor.	SL 5 kap 17 §	Rektor	
K2	Beslut om avstängning av elev under två veckor från viss utbildning med praktiska inslag.	SL 5 kap 19 §	Rektor	
K3	Beslut om avgifter för böcker och andra lärmiddel.	SL 20 kap 7 §	Rektor	

K4	Beslut om att utbildning ska upphöra samt beslut om att på nytt bereda plats.	SL 20 kap 9 §	Rektor	
K5	Ansvar för att nå vuxna som har rätt till utbildning.	SL 20 kap 10 §	Rektor	354
K6	Beslut om deltagande i utbildning på grundläggande nivå.	SL 20 kap 13 §	Rektor	
K7	Handläggning av ansökan, bedömning och yttrande om sökande till annan huvudman.	SL 20 kap 14 §	Rektor	
K8	Beslut om mottagande av elev på grundläggande nivå från annan kommun.	SL 20 kap 14 §	Rektor	
K9	Ansvara för information om möjlighet till utbildning på gymnasienivå.	SL 20 kap 17 §	Rektor	
K10	Handläggning av ansökan, bedömning och yttrande till annan huvudman	SL 20 kap 21 §	Rektor	
K11	Beslut om mottagande av elev på gymnasial nivå från annan kommun.	SL 20 kap 22 §	Rektor	
K12	Beslut om antagande till utbildning på gymnasial nivå.	SL 20 kap 23 §	Rektor	
K13	Information om möjlighet att få intyg.	SL 20 kap 34 §	Rektor	
K 14	Ansvara för anskaffning av platser för arbetsförlagt lärande.	Vuf 2 kap 27 §	Rektor	
K 15	Beslut om vilka nationella kurser som ska ges	Vuf 2 kap 9 §	Rektor	

Ärenden inom utbildning i svenska för invandrare

Nr	Ärende	Lagrum	Delegat	Kommentar
Si1	Beslut om avstängning av elev under två veckor.	SL 5 kap 17 §	Rektor	
Si2	Beslut om avstängning av elev under två veckor från viss utbildning med praktiska inslag.	SL 5 kap 19 §	Rektor	
Si3	Beslut om att elev ska hålla sig med enstaka egna lärmittel.	SL 22 kap 5 §	Rektor	
Si4	Beslut om minskning av utbildningens omfattning.	SL 22 kap 6 §	Rektor	
Si5	Ansvara för samverkan med arbetslivet vid utbildningens genomförande.	SL 22 kap 7-9 §§	Rektor	
Si6	Ansvara för att nå dem som har rätt till utbildning.	SL 22 kap 11-12 §§	Rektor	
Si7	Beslut om mottagande av person till utbildning.	SL 22 kap 15 §	Rektor	
Si8	Beslut om att utbildning ska upphöra för enskild elev.	SL 22 kap 16 §	Rektor	
Si9	Beslut om att på nytt bereda plats.	SL 22 kap 17 §	Rektor	
Si10	Information om möjlighet att få intyg.	SL 22 kap 28 §	Rektor	
Si11	Beslut om elevs behörighet att delta i utbildning vid folkhögskola.	SL 24 kap 14 §	Rektor	
Si12	Ansvara för anskaffning av platser för arbetsförlagt lärande.	Vuf 2 kap 27 §	Rektor	

Övriga ärenden

Nr	Ärende	Lagrum	Delegat
	Arbetsmiljö.		I särskilt beslut
	Livsmedelshantering.		I särskilt beslut
	Systematiskt brandskyddsarbete.		I särskilt beslut

355

Protokoll från sammanträde med Primärkommunalt samverkansorgan

§§ 27-37

Datum och tid 2022-06-02 09.00-12:10

Närvarande: Ann-Marie Nilsson, ordförande, Beata Allen, Anneli Hägg, Kristine Hästmark, Susanne Wahlström tom 10.50, Mats Holmstedt fr 09.10 tom 11.35, Stefan Gustafsson, Anton Sjödell tom 11.40(tjänstgörande ersättare), Sara Lindberg, Gert Jonsson, Mikael Karlsson, Mats Tingshagen

Föredragande: Ola Götesson

Sekreterare: Yvonne Lindén Andersson

Övriga närvarande: Annica Malmer, Jan Holmqvist, Johan Fritz, Anneli Forsgren

§ 27 Inledning
Ordföranden hälsade välkommen till dagens sammanträde.

§ 28 Justerare
Till att jämte ordföranden justera dagens protokoll utsågs Anneli Hägg.

§ 29 Fastställande av föredragningslistan
Föredragningslistan fastställdes enligt utsänt förslag med följande tillägg under inkomna ärenden; Nytt datum för PKS sammanträde i oktober, Länstrafiken; inbjudan till remisskonferens

§ 30 Information från partnerskapet Miljösamverkan

Beslut

Primärkommunalt samverkansorgan beslutar

att med godkännande lägga informationen till handlingarna.

Information

Annica Malmer samordnare för Miljösamverkan informerade om partnerskapet Miljösamverkan och visade bifogad presentation.

§31 Redovisning av slutrapport samt förslag till beslut från arbetsgruppen rörande momsfrågan i avtal avseende naturbruksutbildningen i Jönköpings län samt förslag till beslut avseende samverkansavtal

Beslut

Primärkommunalt samverkansorgan beslutar

att det momspålägg på riksprislistan som funnits i ersättningen till Region Jönköpings läns naturbruksskolor successivt avvecklas under en treårsperiod med start år 2023 vilket motsvarar cirka 2 % av priset per år, totalt cirka 6 %,

att länets kommuner med denna justering tecknar nytt samverkansavtal med Region Jönköpings län gällande regionens naturbruksskolor i enlighet med tidigare förslag vid PKS 2021-10-21.

Information

I samband med att nytt avtal mellan länets kommuner och Region Jönköpings län avseende naturbruksutbildningen i länet uppmärksammades att i det pris som kommunerna betalar har momsbelopp lagts på utan att det registrerats som moms. Det är en felaktighet som ska rättas till i det nya avtalet. En arbetsgrupp bestående av representanter från Regionen och kommunerna har utrett frågan.

Diskussion

Primärkommunalt samverkansorgan ställde sig bakom utredningens förslag om en successiv nedtrappning av kommunernas ersättning till regionen med 2 % årligen under tre år och rekommenderade länets kommuner att teckna nytt samverkansavtal senast den 31 oktober.

Ann

alt

§ 32 Genomgång av ärenden på Kommunalt forums dagordning den 3 juni och 8 september

Information

Kommunalt forums kommande sammanträden infaller den 3 juni och den 8 september.

§ 33 Information från chefen för Kommunal utveckling

Beslut

Primärkommunalt samverkansorgan beslutar

att med godkännande lägga informationen om indikatorer för samordnad vård och omsorg samt uppföljning av beslutsprocessen i länets kommuner om dokumentet "Tillsammans möter vi framtidens behov inom området främjande, stöd, omsorg och vård 2021 -2030 inkl statsbidragsredovisningar till handlingarna,

att kalla till medlemssamråd i samordningsförbunden Södra Vätterbygden och Finnveden.

Information

Anneli Forsgren och chefen för Kommunal utveckling informerade om uppföljning av beslutsprocessen i länets kommuner om dokumentet "Tillsammans möter vi framtidens behov inom området främjande, stöd, omsorg och vård 2021 -2030 inkl statsbidragsredovisningar samt indikatorer för samordnad vård och omsorg och visade bifogad presentation.

Anneli Hägg och chefen för Kommunal utveckling informerade om nuläget avseende IT-spåret.

Diskussion

Primärkommunalt samverkansorgan förde en diskussion kring konsekvenserna för IT-spåret då de ekonomiska förutsättningarna ändrats i och med att samordningsförbunden Södra Vätterbyggden och Finnveden minskat anslaget till IT-spåret med 300 000 kronor.

Anneli Hägg informerade om att arbetet med upphandlingsprocessen fortgår.

Primärkommunalt samverkansorgan betonade att det är angeläget att hitta en lösning beträffande IT-spåret och gav förord åt att kalla till

ALN

OK

medlemssamråd i samordningsförbunden Södra Vätterbygden och Finnveden. Gert Jonsson sammankallar till medlemssamråd.

§ 34 Inkomna ärenden – Reflektion kring krishantering och förberedelse

Beslut

Primärkommunalt samverkansorgan beslutar

att ta upp ärendet på dagordningen på Kommunalt samverkansorgans sammanträde den 8 september.

Information

Henrik Tvarnö har inkommit med ärendet. Då Henrik är förhindrad att närvara på dagens sammanträde skjuts ärendet upp till nästa möte med Primärkommunalt samverkansorgan den 8 september.

§ 35 Inkomna ärenden – nytt datum för Primärkommunalt samverkansorgans sammanträde i oktober

Beslut

Primärkommunalt samverkansorgan beslutar

att förlägga Primärkommunalt samverkansorgans sammanträde den 21 oktober kl 13-16 på Elmia,

att Primärkommunalt samverkansorgans sammanträde den 8 september förläggs till Värnamo.

Information

Primärkommunalt samverkansorgans sammanträde förmiddagen den 21 oktober sammanfaller med Klimatkonferensen som är arrangeras på Elmia.

Diskussion

Primärkommunalt samverkansorgan förordar att sammanträdet den 21 oktober flyttas från förmiddagen och läggs i direkt anslutning till Klimatkonferensen som arrangeras på Elmia.

§ 36 Inkomna ärenden – Länstrafiken – inbjudan till remisskonferens

Beslut

Primärkommunalt samverkansorgan beslutar

att skriftligen bjuda in presidiet för nämnden trafik, infrastruktur och miljö till Primärkommunalt samverkansorgans sammanträde den 8 september.

Information

Länstrafikens inbjudan till länets kommuner angående remisskonferens har på grund av den korta tiden mellan inbjudan och konferens inneburit svårigheter för kommunerna att inkomma med synpunkter.

Diskussion

Primärkommunalt samverkansorgan förde en diskussion om behovet av förbättrad dialog mellan länets kommuner och Länstrafiken och förordar att bjuda in presidiet för nämnden trafik, infrastruktur och miljö till Primärkommunalt samverkansorgan den 8 september för dialog.

§ 37 Anmälningsärenden

Inga anmälningsärende har inkommit denna gång.

Vid protokollet

Yvonne Lindén Andersson

Justeras datum: 2022-06-16

Ann-Marie Nilsson

Anneli Hägg

Tillkännagivande av dag för justering av Primärkommunalt samverkansorgans protokoll
har anslagits på Region Jönköpings län, Kommunal utvecklings anslagstavla, intygar:

Yvonne Lindén Andersson

Vad är miljösamverkan?

362

<https://vimeo.com/showcase/6731574>

Miljösamverkan Jönköping län = alla miljöförvaltningar + Länsstyrelsens miljöskydds- och förorenade områden enhet

Miljösamverkan Jönköpings län

- Samverkan omfattar miljö- och hälsoskyddstillsynen, ej livsmedelskontrollen.
- Startade 2005.
- Sedan 2015 placerat på Kommunal utveckling inom Region Jönköpings län.
- 1 årsarbetskraft samordnar miljösamverkan.
- Årlig budget: Region Jönköpings län och Länsstyrelsen bidrar med 100 000 kr vardera. Kommunerna betalar en grundavgift på ca 40 000 kr samt 1 krona per invånare.

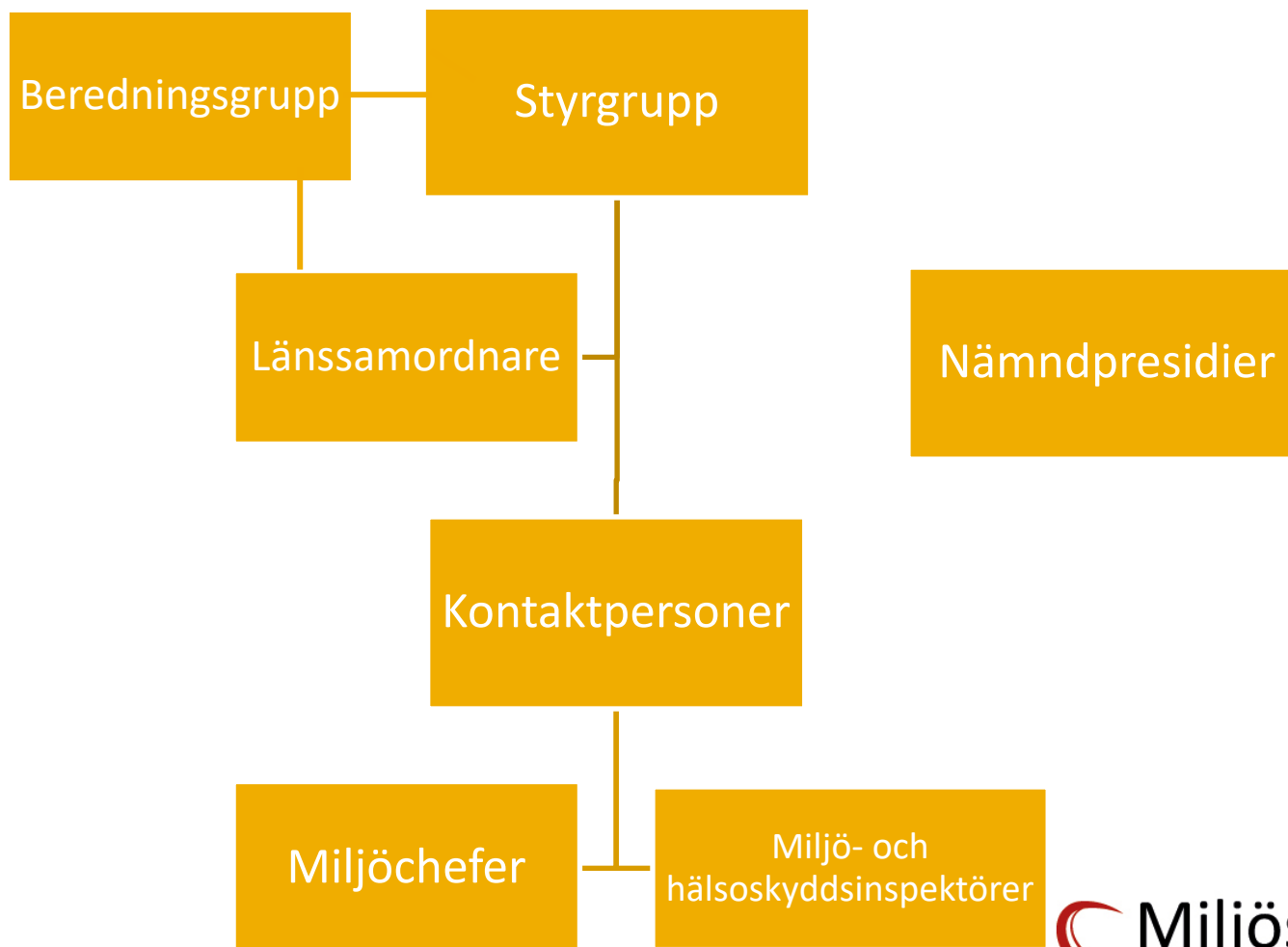
Miljösamverkan ska:

- ***Effektivisera miljö- och hälsoskyddsarbetet i länet*** genom att utnyttja medverkande parter kompetens och resurser. ***Undvika dubbelarbete!***
- ***Ge stöd i tillsynen*** och till information.
- ***Säkra likvärdiga bedömningsgrunder.***
- ***Skapa erfarenhetsutbyte*** och ge möjligheter till fördjupning i olika frågor.
- ***Bidra till kompetensutveckling och kompetensförsörjning.***

Insatserna ska vara ***konkreta, avgränsade och operativt inriktade.***

Miljösamverkans styrning

365

Verksamhetsplanen inom miljösamverkan

Behov och önskemål från kommunerna styr aktiviteterna i verksamhetsplanen.

Verksamhetsplanen är treårig – första året fastställs, andra året är preliminärt och tredje året består av kvarvarande aktivitetsförslag.

Verksamhetsplanen består av aktiviteter:

- Tillsynsprojekt
- Handläggarsöd
- Utbildningar/workshops/seminarier
- Handläggarsmöten (nätverk): miljö- och hälsoskydd, lantbruk, hälsoskydd och små avlopp.

Utöver detta ordnas vid behov under året utbildningar, möten och uppdatering av stöd.

Genomförda aktiviteter inom Miljösamverkan Jönköpings län 2017-2021

367

Tillsynsprojekt

Köldmedia på bilverkstäder (2021)
Hygienlokaler högrisk (2021)
Tillsyn av egenkontroll på verksamheter som påverkar vattenförekomster (2020)
Flerbostadshus (2020)
Idrottsanläggningar och gym (2019)
Förbränningsanläggningar (2019)
Verkstadsindustri och ytbehandling (2018)
Solarier (2018)
Avfallshantering (2017)
Bassängbad och mindre badanläggningar (2017)

Handläggarestöd

Förorenade områden i tillsyn (2021)
Avfall från livsmedelsverksamheter (2021)
Anmälningsskyldiga reningsverk (2020)
Fukt och mikroorganismer (2020)
Nedskräpning och skrotbilar (2019)
ABP (2019)
Dagvattenhantering (2018)
Förorenade och icke förorenade massor (2018)
Buller från motorsport (2017)
Miljöolyckor (2017)

Utbildningar

Klagomålshantering (2021)
Buller (2021)
Juridik (2020)
Vindkraft (2020)
Energitillsyn (2019)
Livsmedelslagstiftning och miljöbalken för politiker (2019)
Rivningsavfall (2018)
Förbränningsanläggningar (2018)
Tatuering (2017)
Ventilation och OVK (2017)
ABP (2017)

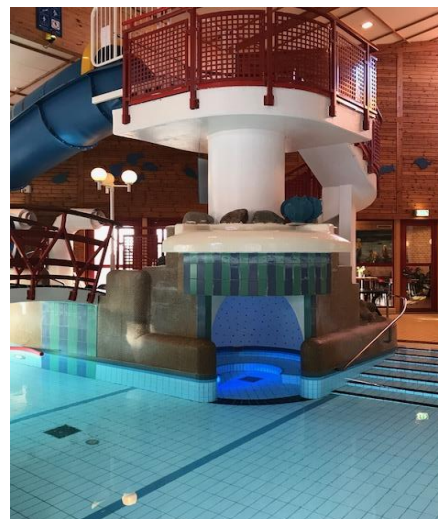

Bild: Eva Gunnarsson

Utvecklingsarbeten

Mall för behovsutredning 2014-2020
Nyckeltal 2019-2020
Gemensam miljöbalkstaxa 2020-2021

På gång inom miljösamverkan 2022

Tillsynsprojekt

- Tillsyn av undervisningslokaler (skolor och förskolor) med fokus på ventilation och städning

Handläggarestöd

- Att arbeta med PFAS
- Otillåten eldning

Utbildningar

- Värmepumpar

Övrigt utvecklingsarbete

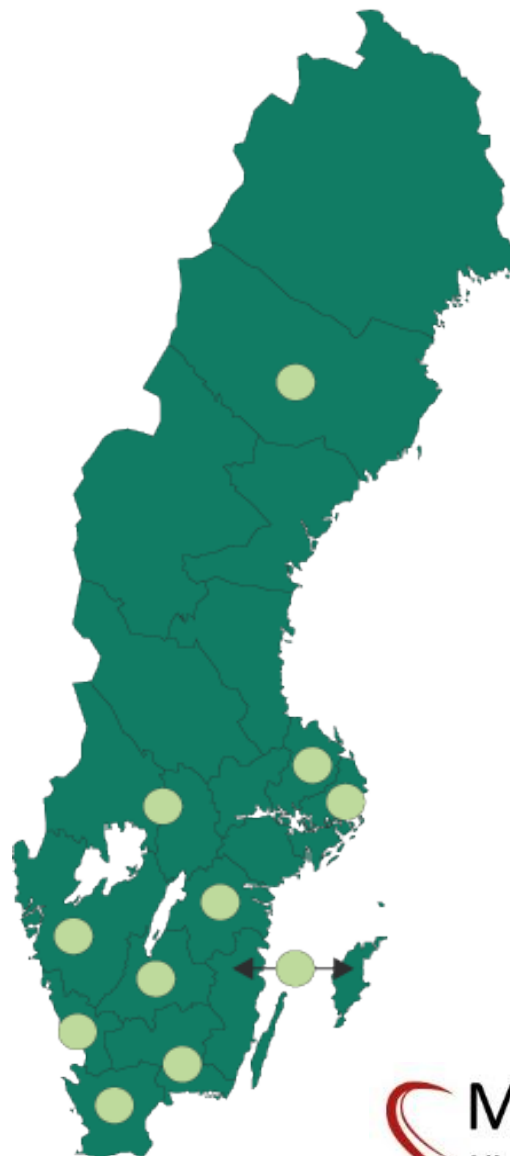
- Behovsutredningsmall
- Gemensamma nyckeltal i länet – www.miljobarometern.se
- Gemensam miljöbalkstaxa i länet

Handläggarrträffar (nätverk)

- Miljö- och hälsoskyddsinspektörer
- Inspektörer som arbetar med små avlopp
- Inspektörer som arbetar lantbruk
- Hälsoskyddsinspektörer
- Presidier

Alla Miljösamverkan

- 11 regionala Miljösamverkan som täcker 16 län.
- Miljösamverkan Sverige - Länsstyrelserna Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Jordbruksverket. Är ej överordnad övriga.
- Gemensam webbsida: www.miljosamverkan.se
- Film om Miljösamverkan: <https://vimeo.com/showcase/6731574/video/375414831>

Kontaktytor

- Ping Pong (samverkansytan) för gemensamma dokument och diskussion
- Nyhetsbrev 3 gånger per år
- Webbsida: www.rjl.se/miljosamverkan *Ny på gång!*
- Telefonboken med kontaktuppgifter till alla som jobbar med miljötillsyn i länet.

Kontakt:

Länssamordnare Annica Malmer

annica.malmer@rjl.se

070-206 35 76

Nationella strategin för tillsyn enligt miljöbalken 2022-2024

Bakgrund

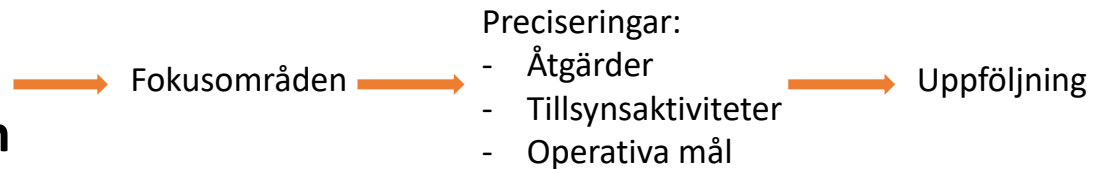
- Framtagen gemensamt av flera centrala myndigheter, bl.a. Naturvårdsverket, Folkhälsomyndigheten, Jordbruksverket, Energimyndigheten. Länsstyrelserna och kommunerna har deltagit i arbetsgrupper.
- Syftar till att uppnå en effektiv och enhetlig tillsyn och att säkerställa miljöbalkens syfte
- En del av regeringsuppdraget om enhetlig och effektiv tillsyn
- Ringat in särskilt angelägna områden där tillsynen behöver prioriteras

Om strategin

- 3-årig strategi, den första gäller 2022-2024 - revideras årligen
- Sedan 2020 regleras framtagandet av strategin i miljötillsynsförordningen
- Ska framgå i tillsynsplanen hur tillsynsmyndigheten har tagit hänsyn till den nationella tillsynsstrategin
- Syftet med strategin är inte att prioritera ner den återkommande löpande tillsynen men den kan komma att påverka inriktningen
- Strategin omfattar sex tillsynsområden med tillhörande fokusområden och preciseringar.

Tillsynsområden

- **Hälsoskydd**
- **Miljöfarlig verksamhet**
- **Avfall**
- **Förorenade områden**
- Naturtillsyn
- Vattenverksamhet

Tillsynsområde Hälsoskydd

- Fokusområden:
 - Inomhusmiljö i bostäder
 - Likvärdig tillsyn av yrkesmässig hygienisk verksamhet
 - Bassängbad
 - Inomhusmiljö och egenkontroll i förskola och skola. Extra fokus under perioden är städning

Tillsynsområde Miljöfarlig verksamhet

- Fokusområden:
 - Fordonstvättar och fordonsverkstäder
 - Uppdaterade miljöbalkstillstånd
 - Kvalitetssäkrad kontroll – utsläpp till vatten
 - Dagvatten
 - Energihushållning
 - Små avlopp
 - Växtnäringsläckage från jordbruk och hästgårdar

Tillsynsområde Avfall

- Fokusområden:
 - Masshantering
 - Illegal avfallshantering
 - Återvinning av avfall så att det upphör att vara avfall

Tillsynsområde Förorenade områden

- Fokusområden:
 - Tillsyn av prioriterade förorenade områden med riskklass 1 och 2
 - Anmälan om avhjälpandeåtgärd enligt § 28 i FMH

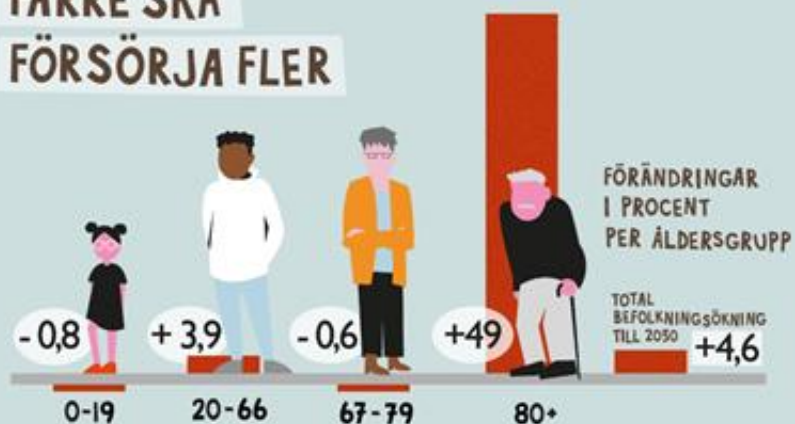
Uppföljning av strategin

- Uppföljning kommer att ske efter avslutade tillsynskampanjer
- Naturvårdsverkets årliga tillsynsenkät och andra centrala myndigheter som samlar in uppgifter från tillsynsmyndigheterna

Skifte från dagens hälso- och sjukvårdssystem, som i hög grad är uppbyggda kring sjukdomar och institutioner, till ett system som är designat för människors vardag

FÄRRE SKA FÖRSÖRJA FLER

VARFÖR STÄLLER VI OM TILL NÄRA VÅRD?

FÖRÄNDRADE BEHOV

381

DIGITALISERING FÖRÄNDRAR BETEENDEN

JÄMLIK HÄLSA

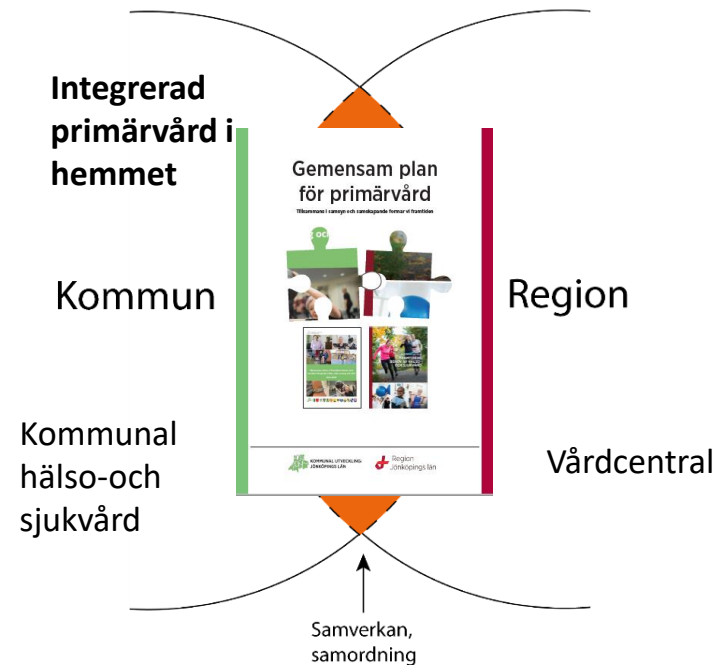
Gemensam plan för primärvård

- Bilden visar att regionen har sitt strategiska inriktningsdokument kring det som regionen behöver göra och kommunerna har sitt strategiska inriktningsdokument kring det som kommunerna behöver göra. I mitten synliggörs **gemensam plan för primärvård** och den samverkansyta som kommer öka i omställningsarbetet till en God och Nära Vård.

383

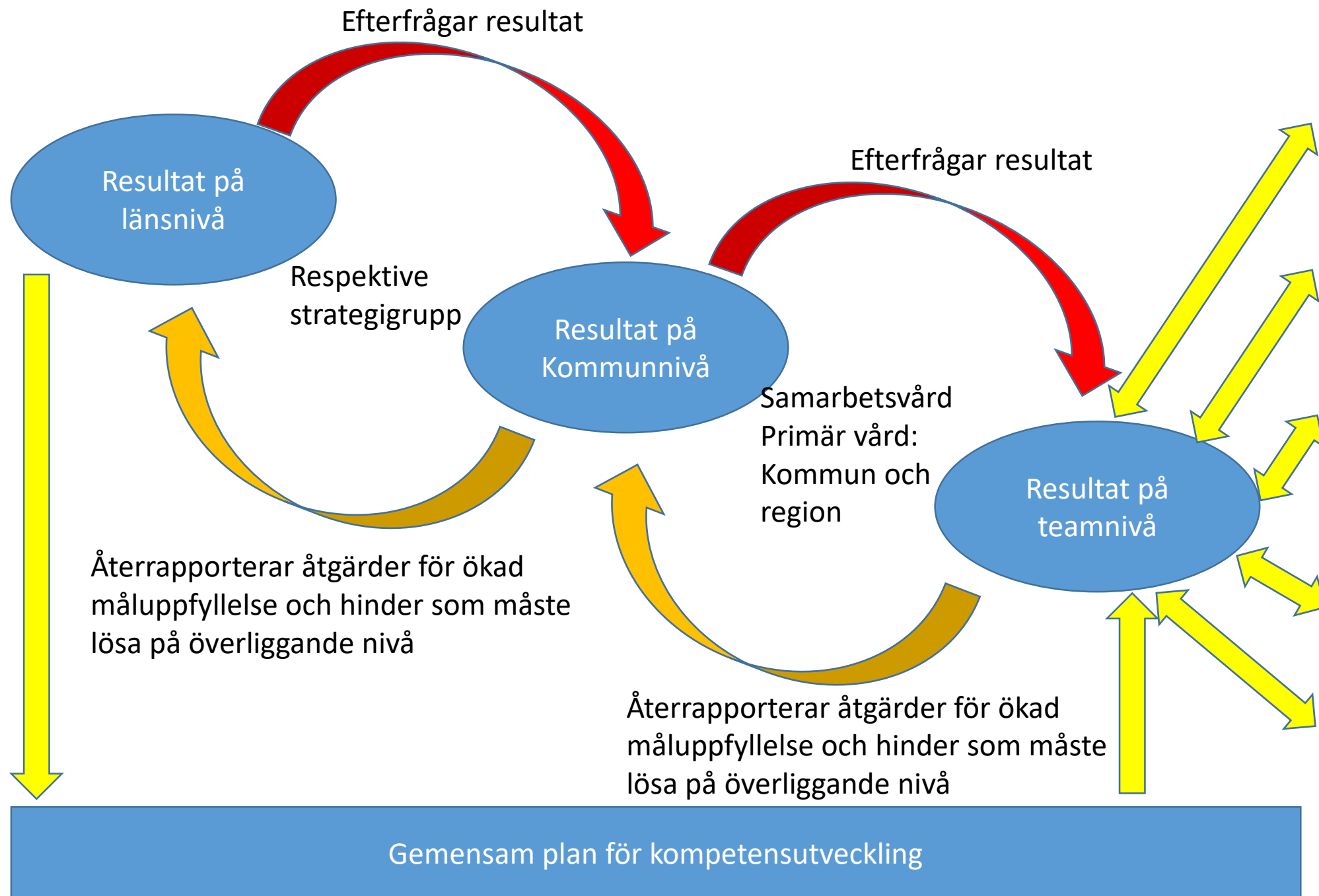

Samverkan Kommun/Region för omställning till Nära vård

*Referens: Huvudbetänkande för utredningen God och nära vård, Anna Nergårdh

Bästa platsen att leva på
Gemensam utvecklingsplattform

Politiskt beslut

Kommun

Aneby

Eksjö

Gislaved

Gnosjö

Habo

Jönköping

Mullsjö

Nässjö

Tranås

Sävsjö

Tranås

Vaggeryd

Vetlanda

Värnamo

Beslut

2022-05-02

2022-03-24

Beslutat

2022-03-31

2022-04-21

2022-06-09

KF ärende 220523

KF ärende 220518

KF 2022-04-28

KOMMUNAL UTVECKLING
JÖNKÖPINGS LÄN

ÖK 2022 Nära vård: Information

386

[Överenskommelse om en God och nära vård | SKR](#)

Stadsbidragen – Nära vård

- Erhålls och rekvireras av de regionala stödstrukturerna i Sverige, (RSS). RSS ansvarar för återrapportering
- Varför staten beslutat att RSS erhåller dessa medel är av flera skäl, ex att samtliga kommunerna i Sverige ska ha förutsättningar att arbeta med de utvecklingsarbeten som krävs för kommunerna att möta omställningen för Nära vård.
- Hitta nya vägar sektorsövergripande för att möta omställningen

ÖK 2022 Nära vård

38.461.726 fördelas inom tre olika insatsområden:

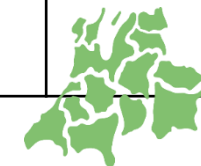
- a) Utveckling av den nära vården med fokus på primärvård, 28.846.295 kr.
 - b) Goda förutsättningar för vårdens medarbetare 5.769.259 kr.
 - c) Vidareutbildning för sjuksköterskor 3.846.172 kr.
-
- För överenskommelsen år 2019 rekvirerades 3. 530. 000 kr inom området Goda förutsättningar för vårdens medarbetare.
 - För överenskommelsen år 2020 rekvirerades 20.149.360 kr inom området Goda förutsättningar för vårdens medarbetare.
 - För överenskommelsen år 2021 rekvirerades 38. 618. 860 kr.

Bilaga 2 a. Kommunernas fördelning för rekvirering ÖK God och nära vård 2022 per insatsområde

389

Kommun	Befolkning 21121.	Befolkningsandel av länet	Rekvirering Utveckling av den nära vården med fokus på primärvård	Rekvirering Goda förutsättningar för vårdens medarbetare	Rekvirering Vidareutbildning för sjuksköterskor
Aneby	6892	1,88%	488 035	108 324	200 000
Eksjö	17834	4,86%	1 262 858	280 303	200 000
Gislaved	29556	8,05%	2 092 914	464 541	400 000
Gnosjö	9570	2,61%	677 669	150 415	200 000
Habo	12810	3,49%	907 099	201 339	200 000
Jönköping	143579	39,12%	10 167 089	2 256 676	1 600 000
Mullsjö	7430	2,02%	526 132	116 780	200 000
Nässjö	31782	8,66%	2 250 541	499 528	400 000
Sävsjö	11709	3,19%	829 136	184 034	200 000
Tranås	18874	5,14%	1 336 502	296 649	200 000
Vaggeryd	14746	4,02%	1 044 191	231 767	200 000
Vetlanda	27621	7,52%	1 955 893	434 128	400 000
Värnamo	34661	9,44%	2 454 408	544 778	400 000
	367064	100,00%	25 992 467	5 769 259	4 800 000
Gemensamma resurser RSS			1 900 000		

KOMMUNAL UTVECKLING
JÖNKÖPINGS LÄN

Bilaga 2 b. Plan för kommunernas fördelning för kvarvarande medel ÖK God och nära vård 2023-2024:

390

Kommun	Befolkning 31/12 – 2021.	Befolkningsandel av länet	Kvarvarande medel (2023)	Kvarvarande medel (2024)
Aneby	6892	1,88%	304 068	304 068
Eksjö	17834	4,86%	786 818	786 818
Gislaved	29556	8,05%	1 303 980	1 303 980
Gnosjö	9570	2,61%	422 219	422 219
Habo	12810	3,49%	565 164	565 164
Jönköping	143579	39,12%	6 334 559	6 334 559
Mullsjö	7430	2,02%	327 804	327 804
Nässjö	31782	8,66%	1 402 189	1 402 189
Sävsjö	11709	3,19%	516 589	516 589
Tranås	18874	5,14%	832 702	832 702
Vaggeryd	14746	4,02%	650 578	650 578
Vetlanda	27621	7,52%	1 218 610	1 218 610
Värnamo	34661	9,44%	1 529 208	1 529 208
	367064	100,00%	16 194 488	16 194 488
Gemensamma resurser			1 900 000	1 900 000
SUMMA			18 094 488	18 094 488

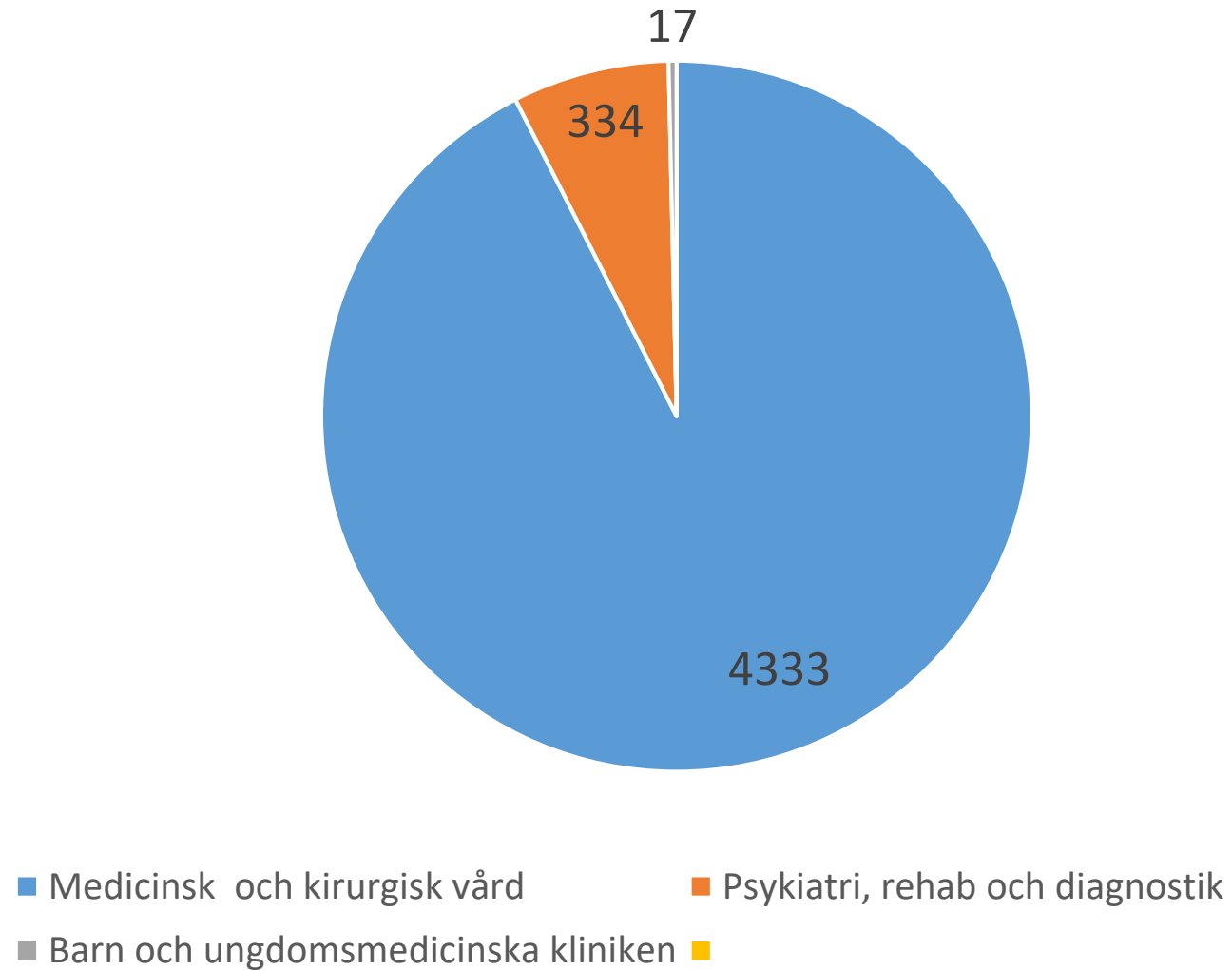

Indikatorer för samordnad vård och omsorg

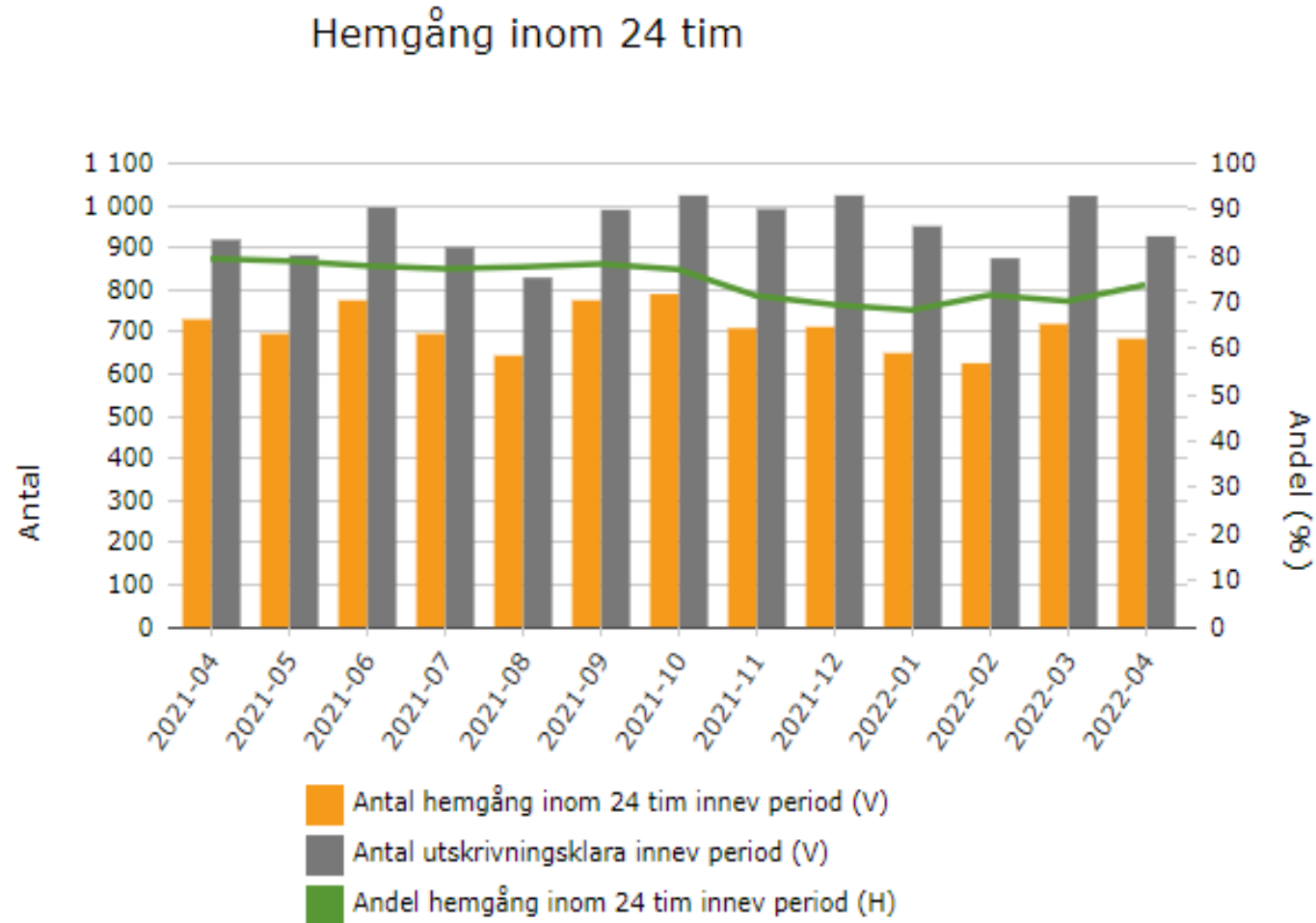
<https://folkhalsaochsjukvard.rjl.se/uppfoljning/statistik2/halsa/?accordionAnchor=26285>

4 684 samordningsärenden jan-april 2022

392

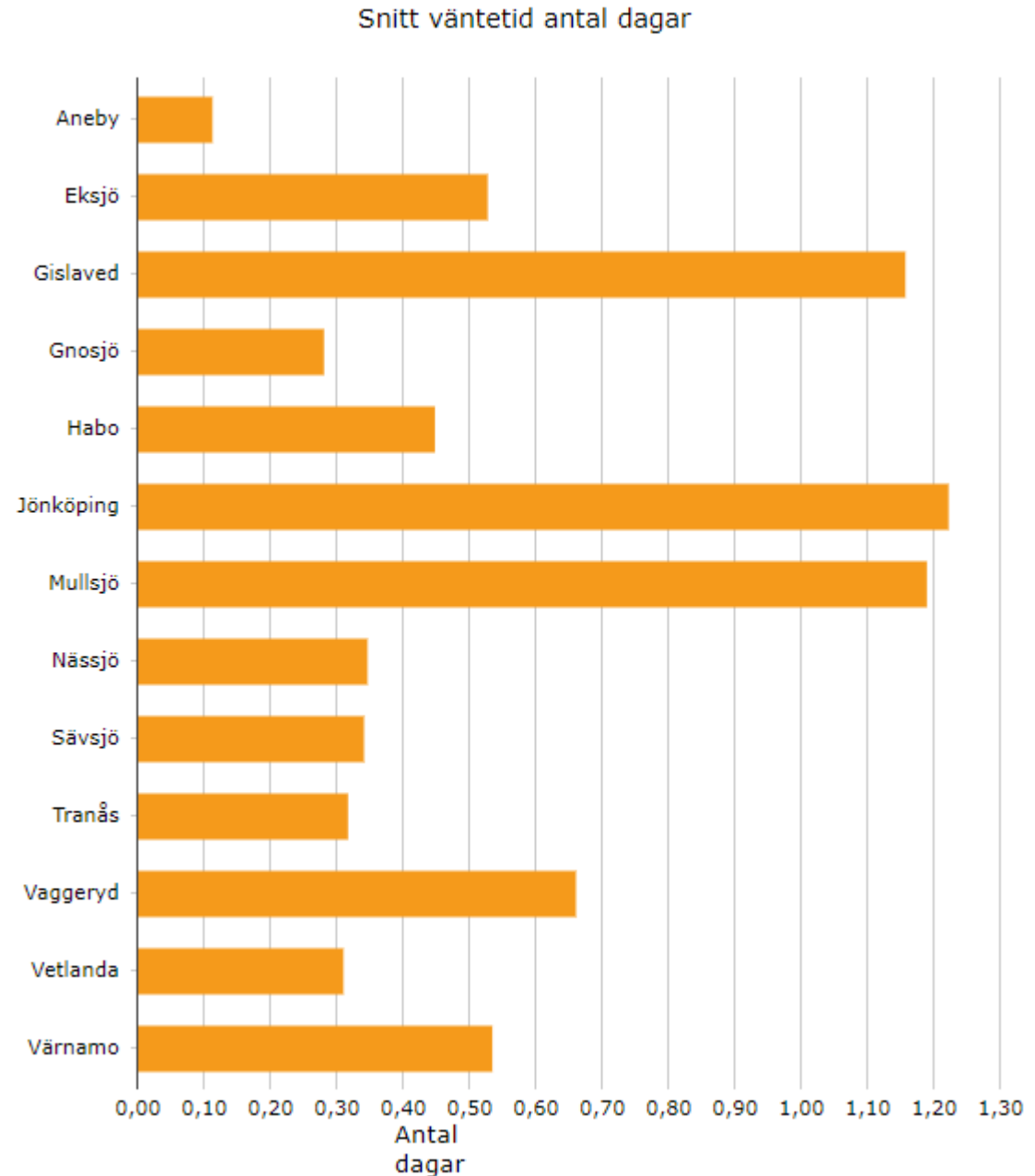
Andel patienter med hemgång inom 24 h efter utskrivningsklar

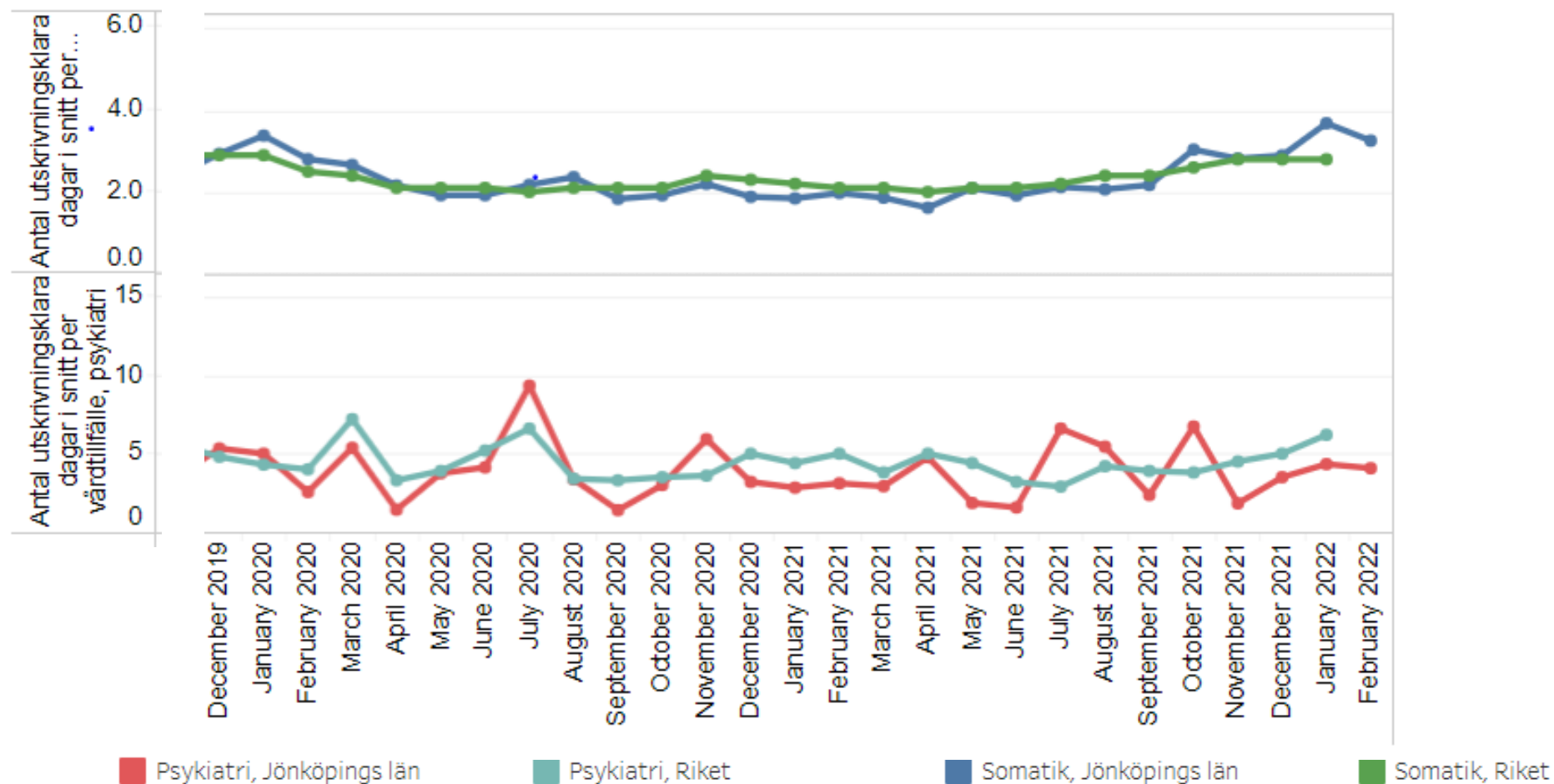
Varje dag bedöms i genomsnitt 25-32 patienter som utskrivningsklara av ansvarig läkare. 3 av 4 är hemma inom 1 dygn

Snitt väntetid antal dagar
som utskrivningsklar,
fördelat per kommun
(alla inskrivningsärenden)
April 2021- april 2022

Exempel: Aneby: Snitt-tiden alla
utskrivningsklara är kvar är 0,11 dag.
Dag noll är 24 timmar lång så det kan
innebära en ytterligare natt på
sjukhus.

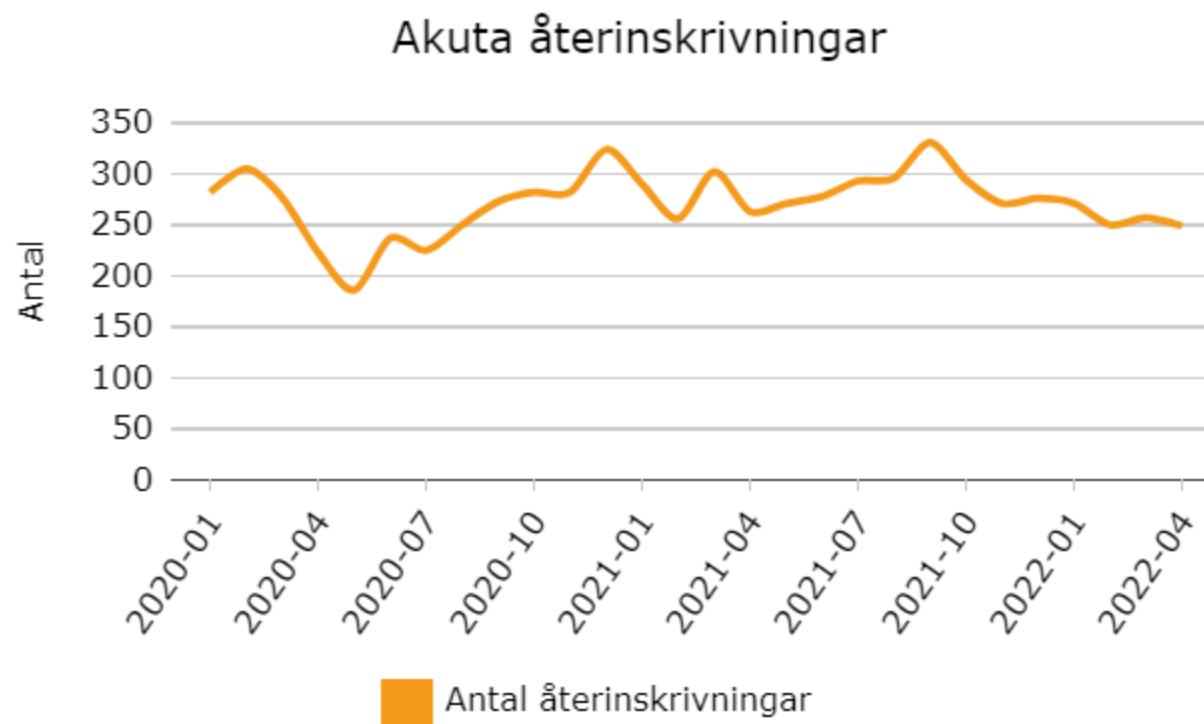
Dagar kvar på sjukhus efter utskrivningsklar

<https://public.tableau.com/profile/marina.sumanosova4584#!/vizhome/Lnsniv/JL>

Se definition i anteckningsrutan

Så här går det - Trygg och säker hemma

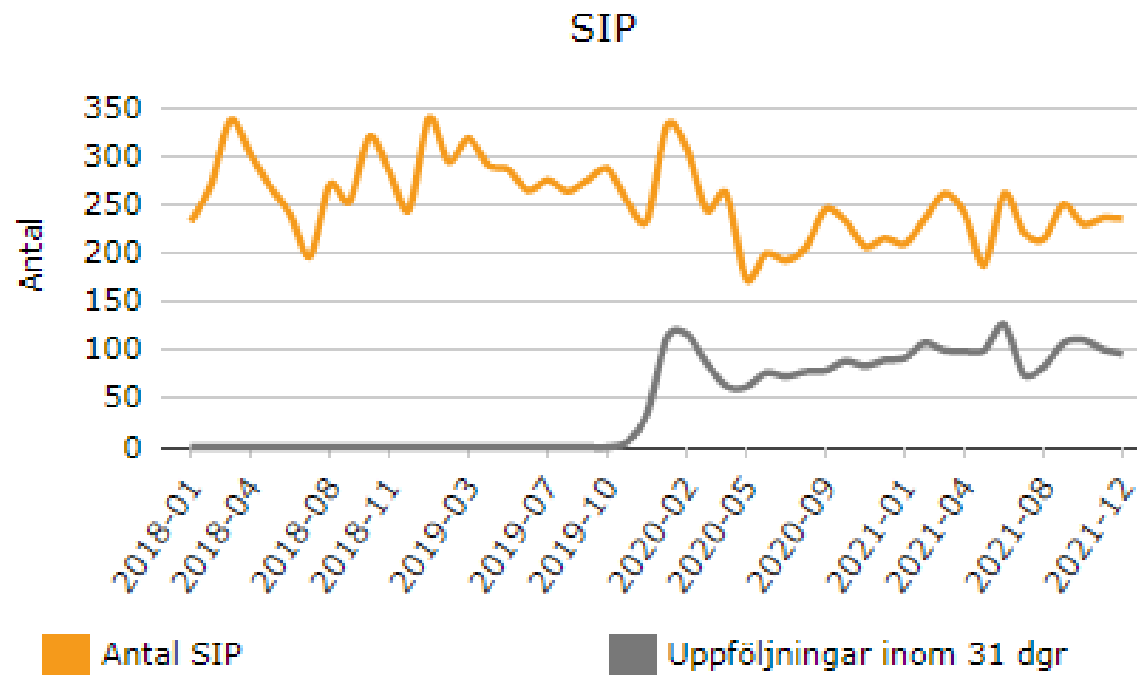
Akuta återinskrivningar

Vårdtillfällen med oplanerad återinskrivning inom 30 dagar.

Avser andel vårdtillfällen för patienter 65 år och äldre där återinskrivning skett inom 30 dagar

Så här går det – Antal SIP

Diver RJL

SIP 65+

Samordnad individuell plan dokumenteras med KVÅ-kod AU124 alternativt AU125. Återkommer koden, koderna inom 13 dagar räknas det som ett tillfälle. Uppföljning dokumenteras med KVÅ-koden AW010.

Tid räknas från genomförd SIP till kontaktdatum för registrerad uppföljningskod. Observera att endast en (1:a) uppföljningen tas med i beräkningen. Uppföljningen ska vara dokumenterad inom samma resultatenhet som den genomförda SIP:en.

Uppföljning samma dag som genomförd SIP klassas som ogiltig.

Dagar kvar på sjukhus efter utskrivningsklar

Ca 3 400 personer har varit utskrivningsklara en eller flera dagar under april 2021-april 2022.

Sammanlagt spenderade dessa personer 9 500 vårddyggn utskrivningsklara på sjukhus.

Det betyder att det i genomsnitt är 26 vårdplatser på sjukhus i länet som är belagda av personer som är utskrivningsklara.

Genomsnittligt antal meddelanden om beräknat datum för utskrivning:

- Bilder som följer (bild 8-10) visar data jan-april 2022
- Antal meddelanden snitt per vårdtillfälle (inkl inskrivningsmeddelande) ska om ordinarie rutin följs, och datum för utskrivningsklar inte revideras vara 2,0
- Inom parantes uppgifter från 2020 (jan-okt)

Genomsnittligt antal meddelanden om beräknat datum för utskrivning: GGVV

	Gislaved	Gnosjö	Vaggeryd	Värnamo
Antal inskrivningsärenden (vårdtillfällen)	393	405	184	520
Antal meddelande "Beräknat datum för utskrivning"	1223	1207	493	1409
Antal meddelanden snitt per vårdtillfälle (inkl inskrivningsmeddelande)	3,0 (2,9)	3,0 (2,7)	2,6 (2,6)	2,6 2,7

Genomsnittligt antal meddelanden om beräknat datum för utskrivning: Höglandet

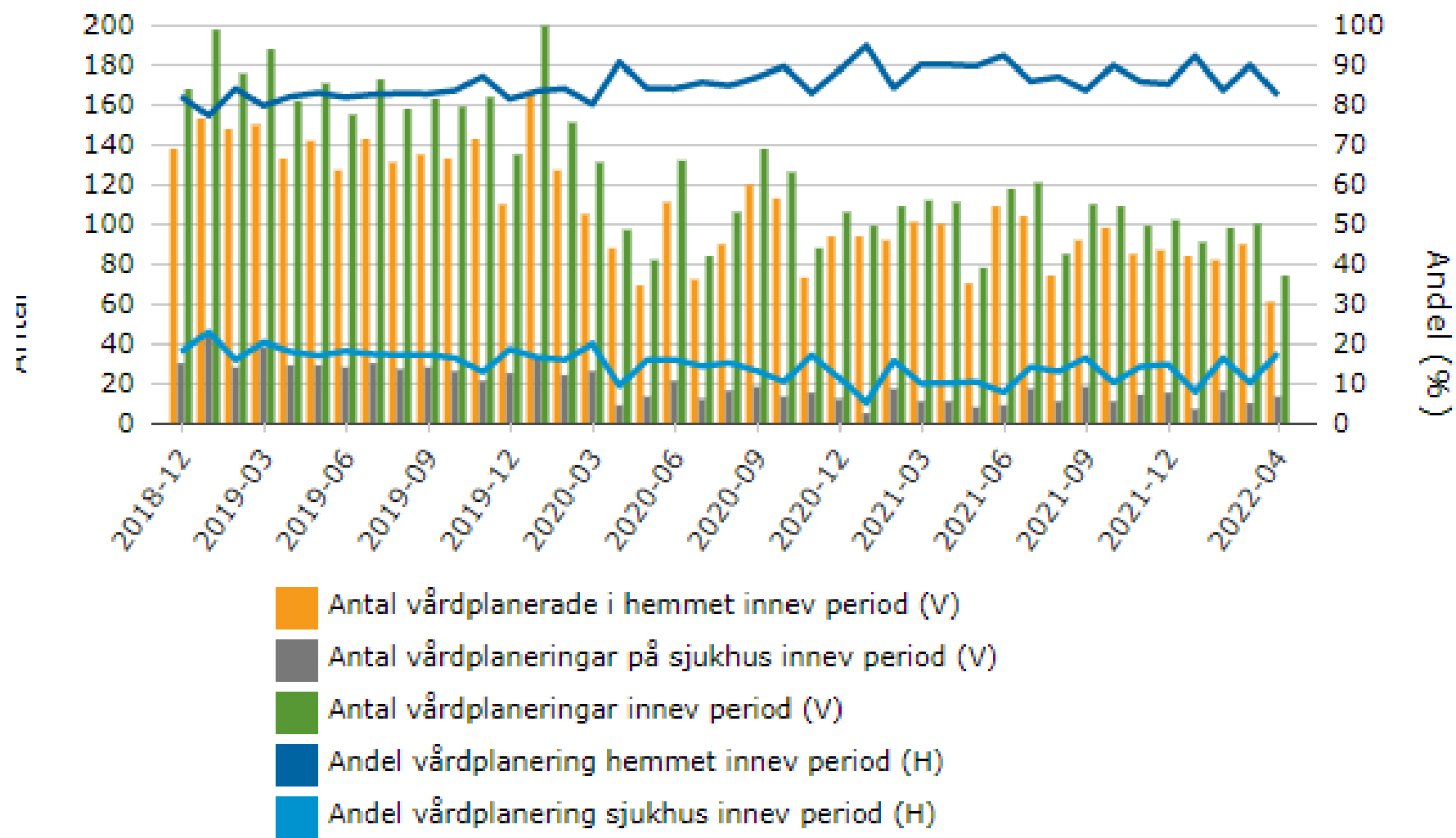
	Aneby	Eksjö	Nässjö	Sävsjö	Tranås	Vetlanda
Antal inskrivningsärenden (vårdtillfällen)	89	304	429	199	240	368
Antal meddelande "Beräknat datum för utskrivning"	226	780	1120	543	632	937
Antal meddelanden snitt per vårdtillfälle (inkl inskrivningsmeddelande)	2,4 (2,5)	2,5 (2,4)	2,5 (2,4)	2,6 (2,5)	2,5 (2,3)	2,4 (2,5)

Genomsnittligt antal meddelanden om beräknat datum för utskrivning: Vätterbygden

	Habo	Jönköping	Mullsjö
Antal inskrivningsärenden (vårdtillfällen)	124	1603	125
Antal meddelande "Beräknat datum för utskrivning"	335	3863	311
Antal meddelanden snitt per vårdtillfälle (inkl inskrivningsmeddelande)	2,6 (2,4)	2,3 (2,3)	2,4 (2,4)

Vårdplanering sjukhus/hemmet

403

Varför kan det vara svårt...(?)

- Uppskattningsvis ca 30% av samordningsärendena ändras beräknat datum för utskrivning fler än 2 gånger.
- Handlar det om kompetens? Att det är sjuka patienter med en komplex samsjuklighet? Infektionskliniken, Geriatriken samt Psykiatrin
- Oavsett, är en tät dialog och proaktiv planering från alla parter med Esthers bästa i fokus det som gör att vi nyttjar hela systemets resurser bäst.

Till Sveriges kommunpolitiker

Valet 2022 kommer att handla mycket om energiförsörjning.

Dagens vindkraftsetableringar medför stora negativa konsekvenser för landsbygden och alla dess invånare, landskap, djur och natur.

Du kan säkert en hel del om allt detta och den som kan mest säger självklart nej till mer vindkraft i sin kommun. Vi hoppas att du använder det kommunala vetot medan det fortfarande är värt något.

En kommun har tusen frågor att hantera men att ge vindkraft företräde framför att bevara och utveckla hela landsbygden skapar problem och osämja bland väljarna. Samexistens fungerar dåligt. Ingen nära ett vindkraftverk lägger en krona på ett hus som kanske halverats i värde.

Nu utreder regeringen hur en ersättning – vi kallar det muta - skall förmå kommunerna att säga ja till stora miljöfarliga elproduktionsanläggningar. En sådan utredning visar två saker: dels att motståndet mot mer vindkraft är utbrett, dels att regeringen är handfallen. Man tar till de simpla argumenten. Men vindkraften hotar värden som inte är till salu. Det finns i grunden inga bra argument för mer vindkraft, varken till lands eller till havs. Låt istället landsbygden utvecklas och ge plats åt de goda och hållbara idéerna.

Du som ser helheten i vindkraftsproblematiken och berättar vad du tycker har goda möjligheter att få landsbygdens röst den 11 september 2022. Offra inte landsbygden, naturen, allemansrätten, äganderätten, människor och djur för en opålitlig energikälla.

Föreningen Svenskt Landskapsskydd

Martin Degerman ordf. och Henrik Wachtmeister, vice ordf.

Färingtofta Norra

Bengt Halen ordf. och Einar Fjellman

Ärendenummer: 2022KC44137
Utskriftsdatum: 2022-08-22

Ärenderubrik

Årets val - Offra inte landsbygden för en opålitlig energikälla

Ärendebeskrivning

Hej

Vänligen distribuera bifogade vädjan till ordföranden i samtliga partier representerade i kommunfullmäktige.

Det är viktigt för alla berörda som utsätts för risken att få vindkraftverk som närmsta granne till förmån för internationella storföretag och länder söder om Sverige.

Med vänlig hälsning,

Bengt Halén

Ordförande i Färingtofta Norra Ideell förening med Matterödsåsen mot vindkraft

Kundinfo

Förnamn:

Efternamn:

Personnummer:

Gatuadress:

Postnr:

Ort:

Hemtelefon:

Mobiltelefon:

Arbetstelefon:

E-post: bengt@bennica.com

Traktnamn:

Organ	Finnvedens Samordningsförbund, Styrelsen
Plats och tid	2022-08-23 kl 09.00-10.50 i Stadshuset, Gnosjö
Beslutande	Inga-Maj Eleholt, Gislaveds kommun Kari Parman, Gnosjö kommun Runar Eldebo, tjänstgörande ersättare Värnamo kommun Klas Rydell, Försäkringskassan Håkan Johansson, Region Jönköpings län Tommy Sjögren, Arbetsförmedlingen
Övriga deltagande	Peter Hedfors, förbundschef Viktoria Önneby, verksamhetsutvecklare

Utses att justera	Kari Parman
Sekreterare	Digital justering Peter Hedfors
Mötesordförande	Digital justering Inga-Maj Eleholt
Justerare	Digital justering Kari Parman

Anslag/Bevis

Protokollet är justerat. Justeringen har tillkännagivits genom anslag.

Styrelse	Finnvedens Samordningsförbund, Styrelsen		
Sammanträdesdatum	2022-08-23		
Datum för uppsättande	2022-08-25	Datum för nedtagande	2022-09-15
Förvaringsplats	Förbundets kansli, Tändsticksgränd 23, Jönköping		

.....
Peter Hedfors, förbundschef

§ 1. Öppnande

Inga-Maj Eleholt hälsade alla välkomna och öppnade mötet.

§ 2. Val av justerare

Styrelsen beslutade att välja Kari Parman till justerare.

§ 3. Fastställande av dagordning

Styrelsen beslutade att fastställa dagordningen.

§ 4. Rapporter

a) AME-chef Jakob Björnell skulle ha informerat om arbetsmarknadsenheten i Gnosjö, men behövde lämna återbud p g a sjukdom.

b) Viktoria Öneby informerade om läget i Samverkansteam Finnveden. 26 inskrivna deltagare just nu och sex i kö. Flest remisser kommer från vårdcentraler. En ny medarbetare har just börjat från Värnamo kommun. Två personer med egen erfarenhet av psykisk ohälsa (peer) ska förstärka styrgruppen.

c) Förbundschefen informerade om annat aktuellt i förbundet, bl a att Jakob Björnell valts till ny ordförande för beredningsgruppen och att samråd skett med sjukvårdsdirektör Micael Edblom om behovet av resurs för utredning av personer med intellektuell funktionsnedsättning.

Styrelsen beslutade att lägga rapporterna till handlingarna.

§ 5. Meddelanden

Följande meddelanden, avtal mm anmälades till styrelsen

- a) Protokoll AU 220817
- b) Minnesant Beredningsgruppen 220816
- c) Minnesant styrgrupp Samverkansteam Finnveden 220621
- d) Beslut om ansvarsfrihet 2021 i KF Gnosjö kommun 220525
- e) Beslut om ansvarsfrihet Regionfullmäktige 220614
- f) Minnesant Lokal arbetsmarknadsgrupp Värnamo 220609
- g) Kallelse till extra medlemssamråd 220826
- h) Avtal med NNS om utbildning inom BIP
- i) Avtal med NNS om utbildare inom BIP
- j) Info-brev juni 2022 om Stoppa Våldet
- k) Samordningsnytt juni 2022
- l) Info till samordningsförbunden från Svenska ESF-rådet

Styrelsen beslutade att lägga meddelandena till handlingarna

§ 6. Delårsrapport 2022

Förbundschef presenterade förslag till delårsrapport.

Styrelsen beslutade

att fastställa Delårsrapport 2022 och skicka den till medlemmarna.

§ 7. Medlemssamrådet 220826 inkl ansökan om medel till IT-spåret

Kommunalrådet i Vaggeryd Gert Jonsson har kallat till nytt medlemssamråd 220826 med huvudfråga att diskutera finansieringen av IT-spåret.

Klas Rydell informerade om att Försäkringskassan skickat kompletterande punkter till dagordningen angående förbundens budget 2023 och Medlemsamråds syfte och roll.

Håkan Johansson och Arnold Carlzon har begärt att styrelsen ska ompröva beslutet om medel till IT-spåret som togs 220502. Håkan förklarade att man anser att omständigheterna delvis ändrats i och med att perioden för upphandling ändrats till tre år och att styrelsen för SF Södra Vätterbygden ändrat sitt beslut så att man nu beviljat medel enligt ansökan. Han yrkade att styrelsen beviljar max 600tkr under max tre år. Tommy Sjögren konstaterade att Arbetsförmedlingen inte ändrat sin inställning. Man anser fortfarande att styrelsen ska lyssna till vad alla tre beredningsgrupperna i länet säger: att IT-spåret är bra men att dessa samverkansmedel skulle göra mer nytta om de används till andra former av verksamhet för förbundets målgrupp. Han yrkade helt avslag på ansökan.

Runar Eldebo instämde i Johanssons yrkande med kommentaren att vi bara kan utgå från den ansökan som ligger på bordet.

Klas Rydell instämde i att det finns anledning att ompröva styrelsens tidigare beslut, eftersom den lösning med en lägre finansiering och färre deltagare från vårt förbund som styrelsen diskuterades inte har lett till någon ändring från övriga berörda parter. Det är också viktigt att överväga vilket beslut som kan leda till bättre samverkan i ett längre perspektiv.

Kari Parman och Inga-Maj Eleholt förklarade att man stödjer Tommys avlagsansökan, bl a eftersom så få individer är berörda i Finnveden, men att man samtidigt har förståelse för bedömningen från Försäkringskassan.

Klas Rydell yrkade att styrelsen skulle uttala att projektägaren behöver hitta en alternativ finansiering efter dessa tre år, utan fortsatta medel från förbundet. Alla på mötet instämde i detta.

Omröstning visade tre röster för att bevilja medel (Håkan, Runar och Klas), en för avslag på ansökan (Tommy) och två nedlagda röster (Inga-Maj och Kari).

Styrelsen beslutade, med ändring av beslutet 220502,

Att bevilja max 600tkr per år till IT-spåret i max tre år

Att projektägaren uppmanas att under denna tid förbereda en alternativ finansiering, utan delfinansiering av förbundet.

Tommy Sjögren reserverade sig mot beslutet, till förmån för helt avslag.

Varken Inga-Maj eller Kari har möjlighet att representera förbundet vid medlemssamrådet, på grund av andra engagemang.

Styrelsen beslutade att välja Tommy Sjögren till förbundets representant.

§ 8. Budget 2023

Förbundschef förklarade att statens preliminära fördelning av medel till förbunden innebär att medlen minskar till vårt förbund för andra året i rad. Det ger en effekt på ca 200tkr per år. Eftersom förbundets stora satsning Samverkansteam Finnveden redan innebär ett klart begränsat utrymme för ny verksamhet, och medel nu även kommer att behövas för IT-spåret, så finns anledning att överväga om förbundet ska äska mer medel än den beräknade preliminära summan.

En granskning av vilka medel samordningsförbunden fick under 2022 visar att 42 av 79 förbund fick klart mer från staten än den preliminära fördelningen pekade på. En förutsättning är att kommuner och region också är villiga att utöka sina medel till förbundet.

Samtliga i styrelsen uttalade sig för att förbundet ska äska 2.900tkr från staten istället för de erbjudna 2.470tkr. Det innebär att utrymmet för nya insatser bibehålls på 2021 års nivå. Regionen och förbundets kommuner behöver i så fall öka sina medlemsbidrag i motsvarande omfattning, vilket kan diskuteras på medlemssamrådet.

Styrelsen beslutade

att äska 2.900tkr från staten inför 2023 och

att uppdraga åt förbundschef att framföra önskan om motsvarande ökning från övriga medlemmar, inför medlemssamrådet 220826.

§ 9. Förbundets arbete med GDPR

Förbundschef informerade om två rapporter från förbundets dataskyddsombud angående förbundets arbete med GDPR. I ett PM sammanfattas vad som gjorts med anledning av rapporterna och när ytterligare åtgärder ska vara genomförda.

Styrelsen beslutade

att stå fast vid tidigare bedömning att de sex aktuella punkterna inte behöver åtgärdas (motiv tidsbrist),

att godkänna PMet inklusive plan för ännu ej genomförda åtgärder.

§ 10. **Höstens mötesplanering**

Förbundschef påminde om datum och tider för hösten och att det troligen blir en samling kring våld i nära relationer innan styrelsens offentliga möte 221122.

Styrelsen beslutade att lägga informationen till handlingarna.

§ 11. **Övriga frågor**

Inga-Maj Eleholt rapporterade från NNS årsmöte 3 juni. Ett förslag hur NNS arbete ska kunna förbättras var huvudpunkten. En eventuell ökning av serviceavgiften till 3 promille av förbundens projektmedel diskuterades också, vilket vårt förbund ställt sig bakom. Nu är senaste beskedet att NNS styrelse enats om att inte föreslå någon höjd avgift.

Kari Parman föreslog att vårt förbund ska undersöka intresset att ändå föreslå en ökad serviceavgift, vilket skulle innebära en förbättring främst för oss mindre förbund. Inga-Maj har förhinder att delta i ett förmöte i södra Sverige 220901. Kari kan delta.

Styrelsen beslutade

Att ge Kari i uppdrag att på förmötet undersöka om fler förbund kan se skäl att ställa sig bakom en ökning av serviceavgiften.

Att om det verkar finnas ett intresse, framföra detta alternativ inför NNS extra medlemsmöte 221004.

§ 12. **Avslutning**

Inga-Maj Eleholt tackade alla och avslutade mötet.

UNDERSKRIFTSSIDA

Detta dokument har undertecknats med elektroniska underskrifter:

NAMN:	Peter Hedfors	
TITEL, ORGANISATION:	Förbundschef, Finnvedens Samordningsförbund	
IDENTIFIKATIONSTYP:	E-post (finsam@gnosjo.se)	
IDENTIFIKATIONS-ID:	ee697dd436234a468f254698e0743284	
DATUM & TID:	2022-08-25 07:33:17 +02:00	

NAMN:	Inga-Maj Eleholt	
TITEL, ORGANISATION:	Ordförande, Finnvedens Samordningsförbund	
IDENTIFIKATIONSTYP:	E-post (inga-maj.eleholt@pol.gislaved.se)	
IDENTIFIKATIONS-ID:	f7a2d34c4d2c4e04819c0842fc9ae2dc	
DATUM & TID:	2022-08-25 07:38:54 +02:00	

NAMN:	Kari Parman	
TITEL, ORGANISATION:	Justerare, Finnvedens Samordningsförbund	
IDENTIFIKATIONSTYP:	E-post (kari.parman@gnosjo.se)	
IDENTIFIKATIONS-ID:	3d0fe6eae1ce489fa873f9f87f3c12fd	
DATUM & TID:	2022-08-25 08:41:25 +02:00	

Certifierad av Comfact Signature
Accepterad av alla undertecknare
2022-08-25 08:41:30 +02:00
Ref: 46286SE
www.comfact.se

[Validera dokumentet](#) | [Användarvillkor](#)

Protokoll 2022-08-23 och Delårsrapport 2022

Härmed översänds det senaste justerade styrelseprotokollet från förbundet. Enligt antagen förbundsordning § 10 ska styrelseprotokolls justering anslås på berörda kommuners och Regionens anslagstavla. Förbundsordningen finns tillgänglig på förbundets hemsida under rubriken Dokument.

Styrelsen fastställde vid mötet Delårsrapport 2022. Denna bifogas.

Både protokollet och delårsrapporten finns på förbundets hemsida, www.finsamjonkopingslan.se, under rubriken Dokument. Om ni har en digital anslagstavla så kan ni länka till förbunden i länets gemensamma digitala anslagstavla.

Gnosjö/Jönköping 2022-08-25

Peter Hedfors
förbundschef

www.finsamjonkopingslan.se

Delårsrapport

för Finnvedens Samordningsförbund

första halvåret 2022

(dnr 2022:02 / 6)

Förbundets vision:
PLATS FÖR ALLA!

1. Sammanfattning

Finnvedens Samordningsförbund arbetar med finansiell samordning inom rehabiliteringsområdet (Finsam). Målet är att samhällets resurser ska användas på ett så effektivt sätt som möjligt.

Redovisningar av verksamhet som finansierats av förbundet finns i de årsredovisningar och andra rapporter som finns utlagda på förbundets hemsida. Denna delårsrapport är i första hand en ekonomisk rapport med kommentarer.

I år går den största delen av förbundets resurser till tre individinriktade insatser och till strukturövergripande satsningar. Verksamheterna har gett stöd till 13 män och 22 kvinnor hittills under 2022. Det är färre deltagare än motsvarande tid 2021, främst beroende på pandemin och att förbundet gjort en omstart vad gäller individinriktade insatser.

Särskilt positivt i år är att den långsiktiga, gemensamma insatsen Samverkansteam Finnveden har kommit igång på ett bra sätt.

Medlen från förbundets medlemmar betalas enligt plan. Under året beräknas nästan hela årets medel tas tillvara. En stor del av det kapital som finns kvar vid kommande årsskifte enligt prognosen kommer att behövas för nya insatsen Samverkansteam Finnveden.

2. Inledning

Finnvedens samordningsförbund bildades 2010 enligt lag (2003:1210) om finansiell samordning inom rehabiliteringsområdet (Finsam). Förbundets medlemmar är Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, Region Jönköpings län och kommunerna Gnosjö, Gislaved och Värnamo.

Det övergripande målet med finansiell samordning inom rehabiliteringsområdet är att samhällets resurser används på ett så effektivt sätt som möjligt.

Förbundet leds av en styrelse som består av en ledamot och en ersättare från varje medlemsorganisation. Vilka som ingår i styrelse och beredningsgrupp, styrelseprotokoll och andra handlingar finns tillgängliga på förbundets hemsida www.finsamjonkopingslan.se

3. Verksamheter

3.1 Individinriktade insatser

Tre insatser har finansierats av förbundet under 2022:

- Samverkansteam Finnveden (i Gislaved, Gnosjö och Värnamo)
- IT-spåret i Eksjö (i hela Jönköpings län)
- Mitt Val (i Gislaved, Gnosjö och Värnamo)

Jan - juni 2022	Samv.team Finnveden	IT-spåret	Mitt Val	Totalt
Deltagande män	9	1	3	13
Deltagande kvi	19	0	3	22
Avslutade män	0	0	7	7
Avslutade kvi	1	0	7	8

Verksamheterna har gett stöd till 13 män och 22 kvinnor hittills under 2022. Det är färre deltagare än motsvarande tid 2021, främst beroende på pandemin och att förbundet gjort en omstart vad gäller individinriktade insatser. Insatserna Stöd till arbete – SE/IPS och Nya Vägar avslutades under 2021 medan långsiktiga gemensamma insatsen Samverkansteam Finnveden just har startat.

3.2 Strukturövergripande insatser

Förbundets viktigaste verktyg vad gäller strukturövergripande insatser är vår verksamhetsutvecklare Viktoria Önneby. Hon är anställd av Värnamo kommun men bekostas av förbundet. Uppdraget är bl a att ansvara för gemensam kompetensutveckling, ge stöd till gemensamma insatser att starta och utvecklas och att hålla informationen uppdaterad på förbundets Facebook, LinkedIn och hemsida samt i www.insatskatalogen.se

En viktig form av samverkan mellan handläggare/motsvarande från berörda parter som förbundet fortsätter stödja är Arenasamverkan i GGVV.

Kompetensutveckling anordnas bl a med syfte att ge inspiration, öka kunskapen om varandras uppdrag och underlätta kontakter mellan medarbetarna. Under våren 2022 har flera korta webbsamlingar "Samverkanskoppen" genomförts. Inför hösten planeras bl a utbildning om våld i nära relationer och en ny omgång av samverkansutbildningen för medarbetare hos förbundets medlemmar.

4. Ekonomi

Här följer resultat- och balansräkning per 2022-06-30 jämfört med budgeten enligt Verksamhetsplan 2022 och en helårsprognos.

Enligt resultaträkningen kommer bidragen från medlemmarna som planerat. Försäkringskassan delar upp sitt bidrag. Fördelningen mellan kommunerna har justerats något jämfört med budgeten, utifrån invånarantalet per 211101, i enlighet med förbundsordningen.

Enligt helårsprognosen ligger alla insatsers kostnader inom ramen för beviljade medel. Följande kommentarer kan göras om avvikelser mellan budget och prognos.

Kostnaderna för Samverkansteam Finnveden ligger över budget, men lägre än beviljade medel. Generellt avdrag 10% gjordes vid budgetering, som vanligt. Stöd till arbete – SE/IPS och Nya Vägar avslutades 2021.

Mitt Val är i en avslutningsfas. Parterna hade inte fakturerat för maj-juni när redovisningen gjordes. Totala kostnaderna bedöms bli lägre än budgeterade medel. Prognosen för IT-spåret utgår från att anställd personal stannar året ut. Inga nya projekt har beviljats under året.

Endast fem månaders kanslikostnader har fakturerats från SF Södra Vätterbygden.

Under året beräknas nästan hela årets bidrag från medlemmarna tas tillvara. Kvarvarande kapital kommande årsskifte blir preliminärt 2,8 milj kr jämfört med budgeterade 1,5 milj (gröna siffrorna). Drygt 600tkr av det prognosticerade ökade kapitalet beror på att kapitalet vid det gångna årsskiftet var högre än beräknat. Övrigt beror på lägre kostnader än budgeterat under detta år, främst att Mitt Val haft mindre kostnader pga pandemin och att medlen till nya projekt inte tagits tillvara av medlemmarna.

	Utfall 2021-12-31	Budget 2022	Utfall 2022-06-30	Helårs- prognos
<u>Intäkter</u>				
Gislaveds kommun	518 000	509 200	507 700	507 700
Gnosjö kommun	167 900	165 000	164 600	164 600
Värnamo kommun	603 600	593 300	595 200	595 200
Region Jönköpings län	1 289 500	1 267 500	1 267 500	1 267 500
Staten gm Försäkringskassan	2 579 000	2 535 000	1 267 500	2 535 000
Prel balanserat res föregående år		2 023 629	0	
Öresavrundning			-1	
Totalt tillgängliga medel	5 157 996	7 093 629	3 802 499	5 070 000
<u>Kostnader</u>				
<u>Verksamhet</u>				
Samverkansteam Finnveden	433 584	2 743 200	997 723	2 840 000
Stöd till arbete - SE/IPS	784 188	0	0	0
IT-spåret	182 640	180 000	91 240	180 000
Mitt Val	291 511	464 000	91 368	215 000
Nya Vägar	1 158 878	0	0	0
Gemensamma projektkostnader	49 333	54 000	49 333	50 000
Utrymme nya projekt		400 000		
Kompetensutveckling	143 713	200 000	49 206	165 000
Verksamhetsutvecklare	736 137	824 100	349 223	750 000
<u>Administration</u>				
Kansli	411 037	500 000	217 799	500 000
Information	17 602	75 000	520	30 000
Styrelse	2 562	3 000	1 999	2 000
Ekonomiadministration	77 479	84 000	47 104	90 000
Revision	52 633	50 000	48 835	50 000
Summa kostnader	4 341 296	5 577 300	1 944 351	4 872 000
Periodens resultat	816 700	1 516 329	1 858 149	198 000

Balansräkning

	2021-12-31	2022-06-30	Prognos
<u>Tillgångar</u>			
Övriga fordringar	58 202	200	
Kassa och bank	3 492 441	4 773 409	
	3 550 643	4 773 609	
 <i>Eget kapital och skulder</i>			
Balanserat från föregående år	1 844 629	2 661 328	2 661 328
Årets resultat	816 700	1 858 149	198 000
 <i>Årets balanserade resultat</i>	2 661 328	4 519 477	2 859 328
 Kortfristiga skulder	889 315	254 132	
	3 550 643	4 773 609	

Gnosjö 2022-08-23

Förbundsstyrelsen